

monografia

MEDZINÁRODNÉ TRESTNÉ PRÁVO A JEHO IMPLEMENTÁCIA V SLOVENSKOM PRÁVNOM PORIADKU

Lukáš Mareček

PRÁVNICKÁ FAKULTA
Univerzita Komenského
v Bratislave

MEDZINÁRODNÉ TRESTNÉ PRÁVO
A JEHO IMPLEMENTÁCIA V SLOVENSKOM
PRÁVNOM PORIADKU

LUKÁŠ MAREČEK

PRÁVNICKÁ FAKULTA
UNIVERZITA KOMENSKÉHO
V BRATISLAVE

Vzor citácie: MAREČEK, Lukáš: *Medzinárodné trestné právo a jeho implementácia v slovenskom právnom poriadku*. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, 2025, 266 s.

Monografia vychádza s podporou grantu „APVV-23-0509 Paradigmatická zmena v chápaní vojny a ozbrojených konfliktov z teologicko-historickej a právnej perspektívy“ riešeného na Univerzite Komenského v Bratislave (2024-2028).

© JUDr. Lukáš Mareček, PhD.

Katedra medzinárodného práva a medzinárodných vzťahov,
Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave
2025
Prvé vydanie

Publikácia reflektuje stav k 1.1.2025

Recenzenti

prof. JUDr. Pavel Šturma, DrSc.
prof. JUDr. PhDr. Veronika Bílková, Ph.D., E.MA.
doc. JUDr. Marek Kordík, LL.M., PhD.

Vydala Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave
v roku 2025.

ISBN 978-80-7160-746-5 (tlačená verzia)

ISBN 978-80-7160-747-2 (e-verzia)

Publikácia je šírená pod licenciou Creative Commons 4.0, Attribution-NonCommercial-NoDerivatives. Dielo je možné opakovane používať za predpokladu uvedenia mena autorov a len na nekomerčné účely, pričom nie je možné z diela ani jeho jednotlivých častí vyhotoviť odvodené dielo formou spracovania alebo iných zmien.

Zoznam skratiek

ESLP / ECtHR	Európsky súd pre ľudské práva
ICTR	Medzinárodný trestný tribunál pre Rwandu
ICTY	Medzinárodný trestný tribunál pre bývalú Juhosláviu
IMT	Medzinárodný vojenský tribunál v Norimbergu
IMTFE	Medzinárodný vojenský tribunál pre Ďaleký východ
IRMCT	Medzinárodný reziduálny mechanizmus pre trestné tribunály
KpMP / ILC	Komisia pre medzinárodné právo
MSD / ICJ	Medzinárodný súdny dvor
MTS / ICC	Medzinárodný trestný súd
MZV SR	Ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej republiky
MZVEZ SR	Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky
OSN / UN	Organizácia Spojených národov

Rímsky štatút MTS	Rímsky štatút Medzinárodného trestného súdu z 17. júla 1998
PCIJ	Stály dvor medzinárodnej spravodlivosti
STL	Špeciálny tribunál pre Libanon
TrP	zákon č. 301/2005 Z. z., Trestný poriadok v znení neskorších predpisov
TrZ	zákon č. 300/2005 Z. z., Trestný zákon v znení neskorších predpisov
UNCLOS	Dohovor OSN o morskom práve z 10. decembra 1982
ÚS SR	Ústavný súd Slovenskej republiky
ZMPS	zákon č. 97/1963 Zb. o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom v znení neskorších predpisov

Vyhlasenie

Monografia čiastočne predstavuje systematizáciu doterajšieho výskumu autora, ktorý bol publikovaný vo výstupoch autora uvedených v záverečnom zozname literatúry. Výskum bol na tomto mieste prepracovaný, doplnený a aktualizovaný.

Obsah

Úvod	8
1. Trestná jurisdikcia	12
1.1. Vzťah medzinárodného a národného trestného súdництва	12
1.2. Zásada univerzálnej jurisdikcie.....	16
1.2.1. Zásada univerzality v slovenskom právnom poriadku	28
1.3. Odškodnenie obetí a univerzálna civilná jurisdikcia	35
2. Trestnoprávne imunity	43
3. Trestná zodpovednosť.....	58
3.1. Zodpovednosť veliteľa a iného nadriadeného	68
3.2. Zodpovednosť právnickej osoby.....	75
3.3. Okolnosti vylučujúce zodpovednosť	88
4. Zločiny podľa medzinárodného práva	92
4.1. Zločin genocídy	95
4.1.1. Genocída v slovenskom právnom poriadku.....	102
4.2. Zločiny proti ľudskosti.....	103
4.2.1. Rodové zločiny proti ľudskosti	108
4.2.2. Zločiny proti ľudskosti v slovenskom právnom poriadku	125
4.3. Vojnové zločiny	127
4.3.1. Environmentálne zločiny	133
4.3.2. Vojnové zločiny v slovenskom právnom poriadku	151
4.4. Zločin agresie	155
4.4.1. Zločin agresie v slovenskom právnom poriadku	172
4.5. Zločin pirátstva	184
4.5.1. Pirátstvo v slovenskom právnom poriadku	187
4.6. Zločin terorizmu	188

4.6.1.	Terorizmus v slovenskom právnom poriadku.....	193
5.	Zmluvne založené trestné činy.....	194
5.1.	Prečin marenia (medzinárodnej) spravodlivosti a delikt neprístojného správania	204
5.2.	Prečin marenia (medzinárodnej) spravodlivosti v slovenskom právnom poriadku	206
	Záver	208
	Summary	223
	Zoznam použitej literatúry	239

Úvod

Medzinárodné trestné právo je stále formujúcim sa odvetvím medzinárodného práva verejného, ktoré sa zameriava na postihovanie najzávažnejších trestných činov. V užšom zmysle do rámca medzinárodného trestného práva patria ústredné obyčajové zločiny ako genocída, vojnové zločiny, zločiny proti ľudskosti, zločin agresie, ako aj ďalšie trestné činy podľa medzinárodného práva, ako pirátstvo prípadne terorizmus, či trestné činy procesného charakteru. V monografii, ak nie je výslovne uvedené inak, predstavíme medzinárodné trestné právo tak, ako je reflektované v Rímskom štatúte MTS a s ním súvisiacich dokumentoch.

V širšom zmysle možno do rámca medzinárodného trestného práva zaradiť aj justičnú spoluprácu v trestných veciach, určovanie právomocí v trestných veciach alebo zmluvne založené záväzky implementovať určité trestné činy v národných právnych poriadkoch.

V práci nie je riešená problematika inštitucionálneho systému medzinárodného trestného súdnictva, ktorá sa prelína s problematikou práva medzinárodných organizácií a ktorú prenechávam inej publikácii.

Monografia stojí na myšlienke, že *medzinárodná trestná spravodlivosť spočíva na pleciah národných trestných súdov*, kde medzinárodné súdnictvo nevyhnutne predstavuje len vrchol systému trestnej spravodlivosti. Úroveň, ktorá nastupuje v prípade zlyhania národnej jurisdikcie a aj tam len vo vzťahu k najzávažnejším prípadom. Preto sme sa rozhodli, namiesto predstavenia inštitucionálneho systému, zaradiť kapitolu o trestnej jurisdikcii.

Práve z uvedeného dôvodu považujeme za potrebné v práci venovať priestor aj implementácii medzinárodného trestného práva v slovenskom právnom poriadku, vďaka ktorej môže byť medzinárodné trestné právo aj reálne aplikované a ktorej sa venuje v doktríne vnútroštátneho trestného práva skôr okrajová pozornosť. Možno aj kvôli tomu, na rozdiel od iných európskych štátov, v podmienkach Slovenskej republiky dosiaľ nedošlo k aplikovaniu univerzálnej jurisdikcie v zmysle začatia trestného konania voči konkrétnym obvineným.¹ Trestné stíhanie páchatel'ov zločinov podľa medzinárodného práva nateraz ostáva v slovenskej praxi neznámou, a to napriek tomu, že legislatíva Slovenskej republiky patrí v tomto ohľade medzi najotvorenejšie vo svete.

Prepojenie medzinárodného a vnútroštátneho trestného práva umožňuje komplexnejšie uchopenie medzinárodného trestného práva a jeho potencionálneho využitia v národnom prostredí. Niektoré otázky a oblasti implementácie vyžadujú podrobnejšie skúmanie, zatiaľ čo v prípade iných sme takúto potrebu nevnímali a preto je daná časť stručnejšia.

Hlavným cieľom práce bolo skúmať teoretické a praktické aspekty medzinárodného trestného práva a jeho implementáciu v slovenskom právnom poriadku. Jednak v rovine základných pilierov medzinárodného trestného práva, ako aj diskusie o súčasných výzvach a možných smerovaniach jeho ďalšieho vývoja.

Ak ide o implementáciu v slovenskom práve, tak je predmetom skúmania spôsob, ktorým je medzinárodné trestné právo integrované do slovenského právneho systému, aké výzvy a problémy vyplývajú z implementácie zásady univerzality, a zločinov podľa medzinárodného práva, v slovenskom právnom poriadku.

---

¹ Aktuálne sa vedie štruktúrne vyšetrovanie vo veci zločinov páchaných na Ukrajinu, avšak bez začatia trestného konania vo vzťahu ku konkrétnemu skutku a osobe.

Práca je prioritne medzinárodnoprávna, nemá ambíciu zasahovať do sféry vedy trestného práva a víziou autora nebolo predstavenie vnútroštátnych aspektov komplexne, ale len v rozsahu nevyhnutnom pre objasnenie spôsobu implementácie medzinárodného trestného práva v slovenskom právnom poriadku a poukázať na súvisiace otázky a problémy.

Je víziou autora, aby monografia prispela k rozvinutiu diskusie o aplikácii zásady univerzality v podmienkach Slovenskej republiky, odstráneniu niektorých legislatívnych nedostatkov a k prelomeniu tabu národnej aplikačnej praxe pri presadzovaní medzinárodnej trestnej spravodlivosti.

Metodologický prístup práce kombinuje viaceré metódy umožňujúce náležité skúmanie zvoleného predmetu. Tieto sa navzájom dopĺňajú a v práci sa využívajú v rozličnej miere. Jednak sú to všeobecné logické metódy, konkrétne deduktívny prístup pri aplikácii zovšeobecnených poznatkov na konkrétne prípady a indukciu pri formulovaní všeobecných záverov z konkrétnych príkladov. Metódy komparatívne, ktoré nachádzajú svoje uplatnenie osobitne pri porovnávaní medzinárodného a slovenského právneho systému. Ďalej metódy právno-hermeneutické, kam spadá systematický, gramatický, teleologický výklad a ďalšie čiastkové interpretačné metódy. Využitie sú tiež komparatívne metódy, ktoré sa uplatňujú najmä pri porovnávaní medzinárodného a slovenského právneho systému. Právno-hermeneutické metódy zahŕňajú systematický, gramatický a teleologický výklad, ako aj ďalšie čiastkové interpretačné prístupy. Napokon, doktrínalno-kritické metódy spočívajú v analýze, zhrnutí a porovnaní rozličných doktrínálnych názorov, ich kritickom zhodnotení a syntéze rôznych prístupov s vlastnými postojmi autora.

V neposlednom rade ale autor nepovažuje právnu vedu za exaktnú v prírodovednom poňatí, a snaha o metodologickú prísnosť viedla k prísnemu právnemu pozitivizmu. To autor hodnotí, kvôli dôsledkom ktoré z neho plynuli, za prekonaný pohľad na právo. Z práva nemožno odstrániť mimoprávne aspekty, ktoré ho limitujú a ktorých obsah presahuje pozitívne právo. Ako inak možno vysvetliť výroky ako „nielen že nebude nespravodlivé ho potrestať, ale bolo by nespravodlivé, ak by jeho zlo bolo nechané nepotrestané“ (IMT, 1946), alebo existenciu zakázaných dohôd v medzinárodnom práve (Verdross, 1937). Znenie známeho čl. 53 (VDZP) znie tak neuspokojivo, azda či sa môže medzinárodné spoločenstvo uznieť na novej imperatívnej norme, ktorá by povolila genocídu? Takýto výrok znie človeku s citom pre spravodlivosť absurdný. Vysvetliť imperatív zákazu genocídy však nemožno uspokojivo len s odkazom na pozitívne právo a s tým súvisiacu právnu metodológiu. Vstupuješ tu čosi externé.

Pravdivosť výrokov právno-vedeckého bádania je hodnotená uznaním správnosti, rozumnosti, spravodlivosti či užitočnosti predstavených postulátov relevantnými čitateľmi, ktorými sú najmä predstavitelia právnej teórie a aplikačnej praxe. Metodický prístup prispieva k vyššej presvedčivosti a k odstráneniu externých a internej rozpornosti tvrdení. V konečnom dôsledku tak ostáva platné, že právo je umením dobrého a spravodlivého.

1. Trestná jurisdikcia

Trestnú zodpovednosť za zločiny podľa medzinárodného práva je možné vyvodiť na dvoch inštitucionálne oddelených úrovniach – národnej a medzinárodnej, prípadne hybridnej, ktorá zmiešava prvky oboch. Zároveň platí, že nie je žiadúce, aby o tom istom skutku a voči tej istej osobe rozhodovali dva trestné súdy. Preto je nevyhnutné regulovať ich vzájomný vzťah.

1.1. Vzťah medzinárodného a národného trestného súdnictva

Problém súbežnej jurisdikcie medzinárodného a národného trestného súdnictva sa rieši uplatňovaním:

a) *princípu exkluzívnej jurisdikcie medzinárodného orgánu*. V zmysle tohto jurisdikcia národného trestného súdnictva je vôbec vylúčená.

b) *princípu subordinácie, resp. konkurenčnej priority*. V zmysle tohto jurisdikcia národného trestného súdnictva je daná, ale môže byť nahradená jurisdikciou medzinárodného orgánu, ak sa tento vecou chce zaoberať sám.

V prípade povojnových tribunálov sa niekedy uvádza, že bola daná ich exkluzívna jurisdikcia² vo vzťahu k „hlavným vojnovým zločincom“,³ avšak v ich zakladajúcich dokumentoch neboli uvedené konkrétne osoby, ktoré majú byť stíhané. V konečnom dôsledku tak exkluzivita vyplývala z vôle prokurátora a súdu.

---

² STINGEN, Jo: *The Relationship between the International Criminal Court and National Jurisdictions: The Principle of Complementarity*. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2008. s. 6.

³ Čl. 6 Londýnska Charta (1944).

Napriek teoretickej jasnosti sa stiera praktický rozdiel medzi princípmi uvedenými v bode a) a v bode b).

Lepším príkladom tak je STL, ktorý uvádza exkluzivitu vo vzťahu ku skutku: „Špeciálny tribunál má právomoc nad osobami zodpovednými za útok zo 14. februára 2005, ktorý mal za následok smrť bývalého libanonského premiéra Rafiqa Haririho a smrť alebo zranenie iných osôb...“⁴

Naproti tomu v prípade ICTY a ICTR bola daná jurisdikcia národných trestných súdov, avšak v prípade, ak o veci chcel rozhodnúť ICTY alebo ICTR, tak medzinárodné konanie malo prednosť. Príkladom je prípad Duško Tadić, v ktorého prípade trestné konanie začala Spolková republika Nemecko, ICTY však rozhodol, že o veci chce rozhodnúť sám a tak bola vec odovzdaná do Hágu. Podobne Jean-Paul Akayesu, ktorý bol trestne stíhaný rwandskými orgánmi, a následne bol jeho prípad odovzdaný ICTR.

c) *princípu komplementarity.*

Na rozdiel od predchádzajúcich dvoch princíпов, ktorých praktické rozlišovanie je diskutabilné, je signifikantný rozdiel v prípade princípu komplementarity.

Na princípe komplementarity je založená jurisdikcia MTS, ktorý je vyjadrený vo viacerých ustanoveniach Rímskeho štatútu. Jeho zavedenie bolo v medzinárodnom trestnom súdnictve „novinkou“.⁵ Jeho podstata je však dnes už pomerne známa. Je tiež známe, že jeho zavedenie bolo pre mnohé štáty podmienkou pre vyjadrenie súhlasu s Rímskym štatútom MTS. Princíp komplementarity má

---

⁴ Čl. 1, Štatút STL (2007).

⁵ Bližšie ZEIDY, Mohamed M.: The Principle of Complementarity: A New Machinery to Implement International Criminal Law. In: *Michigan Journal of International Law*, roč. 23, č. 4 (2002). s. 870-889.

chrániť zvrchovanosť štátov pri výkone trestnej jurisdikcie.⁶ Jeho význam je aj praktický – nie je v silách MTS zaoberať sa všetkými trestnými vecami, ktoré podliehajú jeho jurisdikcii. Je preto nevyhnutné, aby trestné konanie uskutočňovali prioritne národné trestné sudy. A to nielen tie, ktoré majú k trestnému činu teritoriálnu alebo personálnu väzbu, ale ideálne aj iné národné sudy, a to na základe zásady univerzality.

Účelom MTS nie je národné trestné súdnictvo nahradiť, ale doplniť. MTS je potrebné vnímať ako záruku zabezpečenia predídania beztrestnosti páchatel'ov zločinov podľa medzinárodného práva. Výsledkom je vytvorenie perfektnejšieho trestného systému v ktorom ale nevyhnutne naďalej musí zohrávať národné trestné súdnictvo hlavnú úlohu. MTS nahrádza národné trestné súdnictvo iba ak je to potrebné. Táto zásada nachádza svoje pretavenie do deklaratórnych dojednaní v preambule a v čl. 1 Rímskeho štatútu MTS, a ďalej aj v procesných dojednaniach Rímskeho štatútu MTS, najmä v čl. 17 a, napriek tomu, že to tak nezvykne byť uvádzané, nachádzame jej reflexiu aj v čl. 20.

V prípade, ak sa vedie riadne (*genuine*) vyšetrovanie (*investigation*) alebo trestné stíhanie (*prosecution*),⁷ tak je konanie pred MTS neprípustné. Zároveň sa vyžaduje, aby vec bola dostatočne závažná (*sufficient gravity*). V prípade spornosti dôkazné bremeno pri preukazovaní týchto skutočností leží na štáte, ktorý chce trestné konanie viesť.

Vec môže byť prípustná aj v prípade, ak národný súd už vo veci rozhodol - ide o mimoriadne prelomenie zásady *ne bis in idem*⁸ - a to v prípade, ak sa na vnútroštátnej úrovni síce viedlo riadne

---

⁶ HOMES, John T.: The Principle of Complementarity. In: LEE, Roy S. (ed.): *The International Criminal Court, The Making of the Rome Statute*. Hague: Kluwer Law International, 1999, s. 41-43.

⁷ Čl. 17 Rímsky štatút MTS.

⁸ Čl. 20 Rímsky štatút MTS.

vyšetovanie alebo trestné stíhanie, ale jeho výsledkom bola nesprávna kvalifikácia činu. Máme zato, že pôjde najmä o situáciu, ak bol uložený miernejší trest než aký spravodlivo náleží za zločin podľa medzinárodného práva.

V zmysle princípu komplementarity *trestné stíhanie na národnej úrovni má zásadne prednosť pred medzinárodným trestným stíhaním*. Vedenie trestného stíhania pred MTS je prejavom zlyhania orgánov štátu viesť riadne trestné stíhanie alebo spravodlivo potrestať páchatel'ov zločinov podľa medzinárodného práva.⁹

V prípade, *ak by mali jurisdikciu viaceré medzinárodného trestné súdy alebo tribunály*, tak ich vzájomný vzťah predstavuje zatiaľ neriešený problém, keďže dosiaľ k takémuto jurisdikčnému konfliktu nedošlo. Môžeme sa nazdávať, že riešenie by mohlo spočívať napríklad vo vzťahu špeciality – jurisdikcia všeobecného súdu, ako je MTS, by ustúpila jurisdikcii špeciálneho súdu, ktorý bol *ad hoc* zriadený na daný prípad. Alebo by bola riešená prakticky, teda by trestné konania viedol ten súd, do ktorého dispozície sa obvinený dostane (*forum primæ receptionis*). Následne, napriek tomu, že medzinárodné trestné tribunály nie sú v štruktúrovanom vzťahu, by tieto mali rešpektovať zásadu *ne bis in idem* a prípadné trestné konanie, po odsúdení páchatel'a iným orgánom, zastaviť.

---

⁹ Bližšie ZEIDY, Mohamed M.: The Principle of Complementarity: A New Machinery to Implement International Criminal Law. In: *Michigan Journal of International Law*, roč. 23, č. 4, 2002. s. 869-975. STINGEN, Jo: *The Relationship between the International Criminal Court and National Jurisdictions: The Principle of Complementarity*). Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2008. 535 s. MIKLÍK, František: Štatút Medzinárodného trestného súdu a právny poriadok Slovenskej republiky In: *Justičná revue*, vol. 54, no. 11 (2002), s. 1259-1261.

1.2. Zásada univerzálnej jurisdikcie

Národné trestné súdy môžu viesť trestné konanie prioritne na základe zásady teritoriality, alebo zásady aktívnej a pasívnej personality. Na tomto mieste bližšie predstavíme zásadu univerzality a ostatné zásady budú ponechané pre publikácie z vedy vnútroštátneho trestného práva. Podstatou zásady univerzality (univerzálnej jurisdikcie) je uplatňovanie právomoci národných trestných súdov viesť trestné konanie voči trestným činom spáchaným kdekoľvek a kýmkoľvek. Ako uvedieme ďalej, nie všetky štáty ju implementujú v jej absolútnej podobe.

Univerzálna jurisdikcia sa začala aplikovať už v ranom novoveku, v období 16.-17. storočia, a to konkrétne vo vzťahu k pirátstvu,¹⁰ keď páchatelia námorného pirátstva začali byť vnímaní ako *hostis humani generis*.¹¹ Pirátstvo predstavovalo typicky trestnú činnosť páchanú na širom mori, ktoré, ako *res comunis omnium*, bolo mimo jurisdikcie konkrétneho štátu. K normatívnemu rozšíreniu univerzálnej jurisdikcie došlo po druhej svetovej vojne, avšak v aplikačnej rovine až od 90. rokov 20. storočia, keď ju začali národné súdy jednotlivých štátov vo väčšej miere uplatňovať.¹²

---

¹⁰ ŠTURMA, Pavel: Univerzálni jurisdikce a postih závažných porušení Ženevských úmluv z r. 1949. In: *Acta Universitatis Carolinae: Iuridica*, No. 4 (2009), s. 175, 179-180; ARAJÄRVI, Noora: Looking Back from Nowhere: Is There a Future for Universal Jurisdiction over International Crimes? In: *Tilburg Law Review*, Vol. 16 (2011), s. 10; SADAT, Leila Nadya: Redefining Universal Jurisdiction In: *New England Law Review*, Vol. 35, No. 2 (2001), s. 243; PHILIPPE, Xavier: The principles of universal jurisdiction and complementarity: how do the two principles intermesh? In: *International Review of the Red Cross*, Vol. 88, No. 862 (2006), s. 377; BASSIOUNI, Cherif: Universal Jurisdiction for International Crimes: Historical Perspectives and Contemporary Practice In: *Virginia Journal of International Law*, Vol. 42, No. 1 (2001), s. 111.

¹¹ SADAT, Leila Nadya: Redefining Universal Jurisdiction In: *New England Law Review*, Vol. 35, No. 2 (2001), s. 244.

¹² ARAJÄRVI, Noora: Looking Back from Nowhere: Is There a Future for Universal Jurisdiction over International Crimes? In: *Tilburg Law Review*, Vol. 16 (2011), s. 8-9.

V širšom zmysle je ju možné považovať za produkt oživenej jusnaturalistickej školy.¹³

Uplatňovanie univerzálnej jurisdikcie je odôvodnené tým, že niektoré trestné činy sa považujú za natoľko závažné, že ohrozujú „záujem celého ľudstva“, a preto akýkoľvek štát na svete je oprávnený,¹⁴ či dokonca povinný,¹⁵ potrestať ich páchatel'ov, pretože inak by tieto závažné zločiny mohli zostať nepotrestané.¹⁶

Univerzálna jurisdikcia má významnú úlohu nielen v trestaní zločinov podľa medzinárodného práva, ale aj v ich prevencii,¹⁷ keďže zvyšuje pravdepodobnosť trestného stíhania a potrestania páchatel'ov.¹⁸ Ďalej môže tiež prispieť k tomu, aby štáty samotné vytvorili zodpovedajúci národný právny rámec na stíhanie zločinov podľa medzinárodného práva a aby ony samé začali vyšetrovanie,

---

¹³ HUŤKA, Matúš: Univerzálna jurisdikcia v slovenskom právnom poriadku. In: *Slovenská ročenka medzinárodného práva 2010-2011*. Bratislava: SSMP pri SAV, 2012, s. 164. K pôvodu väzby jus naturale a zásady univerzality MALASPINA, Elisabetta Fiocchi: "The friend of all nations": Punishment and Universal Jurisdiction in Emer de Vattel's Law of Nations In: BERGSMO, Moren – BUIS, Emiliano (eds.): *Philosophical Foundations of International Criminal Law: Correlating Thinkers*. Brusel: Torkel Opsahl Academic EPublisher, 2018, s. 315-350.

¹⁴ SADAT, Leila Nadya: Redefining Universal Jurisdiction In: *New England Law Review*, Vol. 35, No. 2 (2001), s. 244.

¹⁵ PHILIPPE, Xavier: The principles of universal jurisdiction and complementarity: how do the two principles intermesh? In: *International Review of the Red Cross*, Vol. 88, No. 862 (2006), s. 377.

¹⁶ ARAJÄRVI, Noora: Looking Back from Nowhere: Is There a Future for Universal Jurisdiction over International Crimes? In: *Tilburg Law Review*, Vol. 16 (2011), s. 8.

¹⁷ LANGER, Máximo: Universal Jurisdiction is Not Disappearing: The Shift from 'Global Enforcer' to 'No Safe Haven' Universal Jurisdiction In: *Journal of International Criminal Justice*, Vol. 13, No. 2 (2015), s. 246-247.

¹⁸ BASSIOUNI, Cherif: Universal Jurisdiction for International Crimes: Historical Perspectives and Contemporary Practice In: *Virginia Journal of International Law*, Vol. 42, No. 1 (2001), s. 153.

pokiaľ nechcú, aby tieto zločiny boli stíhané v zahraničí.¹⁹ Univerzálna jurisdikcia ďalej zlepšuje vyhlídku nápravy pre obeť týchto zločinov.²⁰

Medzi zločiny podľa medzinárodného práva, na ktoré sa vzťahuje univerzálna jurisdikcia, patria genocída, vojnové zločiny a zločiny proti ľudskosti.²¹ Niektorí autori uvádzajú aj terorizmus,²² zločin

---

¹⁹ *WORKSHOP: Universal jurisdiction and international crimes: Constraints and best practices*. European Parliament, 2018, ČÁST B, s. 3. Online: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/603878/EXPO_S TU\(2018\)603878_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/603878/EXPO_S TU(2018)603878_EN.pdf).

²⁰ *WORKSHOP: Universal jurisdiction and international crimes: Constraints and best practices*. European Parliament, 2018, ČÁST B, s. 3. Online: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/603878/EXPO_S TU\(2018\)603878_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/603878/EXPO_S TU(2018)603878_EN.pdf).

²¹ ARAJÄRVI, Noora: Looking Back from Nowhere: Is There a Future for Universal Jurisdiction over International Crimes? In: *Tilburg Law Review*, Vol. 16 (2011), s. 7; BASSIOUNI, Cherif: Universal Jurisdiction for International Crimes: Historical Perspectives and Contemporary Practice In: *Virginia Journal of International Law*, Vol. 42, No. 1 (2001), s. 82; LANGER, Máximo: Universal Jurisdiction is Not Disappearing: The Shift from 'Global Enforcer' to 'No Safe Haven' Universal Jurisdiction In: *Journal of International Criminal Justice*, Vol. 13, No. 2 (2015), s. 246; SADAT, Leila Nadya: Redefining Universal Jurisdiction In: *New England Law Review*, Vol. 35, No. 2 (2001), s. 244; MACEDO, Stephen (ed.): *The Princeton Principles on Universal Jurisdiction*. Princeton: Princeton University, 2001, s. 16.

²² BASSIOUNI, Cherif: Universal Jurisdiction for International Crimes: Historical Perspectives and Contemporary Practice In: *Virginia Journal of International Law*, Vol. 42, No. 1 (2001), s. 82.

agresie,²³ apartheid,²⁴ zločin mučenia²⁵, otroctvo²⁶ a nútené zmiznutie²⁷ ako zločiny, na ktoré sa môže vzťahovať zásada univerzality.²⁸ Neexistuje úplný a všeobecne prijímaný zoznam zločinov, na ktoré sa zásada univerzality môže uplatňovať,²⁹ mimo zmiených prvých troch (tzn. zločin genocídy, zločiny proti ľudskosti, vojnové zločiny).

Dodnes koncept a aplikácia zásady univerzality nie sú úplne objasnené.³⁰ Pokiaľ ide o rozsah a aplikáciu univerzálnej

---

²³ ARAJÄRVI, Noora: Looking Back from Nowhere: Is There a Future for Universal Jurisdiction over International Crimes? In: *Tilburg Law Review*, Vol. 16 (2011), s. 7.

²⁴ BASSIOUNI, Cherif: Universal Jurisdiction for International Crimes: Historical Perspectives and Contemporary Practice In: *Virginia Journal of International Law*, Vol. 42, No. 1 (2001), s. 122-123.

²⁵ LANGER, Máximo: Universal Jurisdiction is Not Disappearing: The Shift from 'Global Enforcer' to 'No Safe Haven' Universal Jurisdiction In: *Journal of International Criminal Justice*, Vol. 13, No. 2 (2015), s. 246; ARAJÄRVI, Noora: Looking Back from Nowhere: Is There a Future for Universal Jurisdiction over International Crimes? In: *Tilburg Law Review*, Vol. 16 (2011), s. 7; MACEDO, Stephen (ed.): *The Princeton Principles on Universal Jurisdiction*. Princeton: Princeton University, 2001, s. 16.

²⁶ BASSIOUNI, Cherif: Universal Jurisdiction for International Crimes: Historical Perspectives and Contemporary Practice In: *Virginia Journal of International Law*, Vol. 42, No. 1 (2001), s. 156.

²⁷ ROHT-ARRIAZA Naomi – FERNANDO, Menaka: Chapter 15: Universal Jurisdiction. In: BROWN, Bartram (ed.): *Research Handbook on International Criminal Law*, Edward Elgar Publishing, 2011, s. 359; MACEDO, Stephen (ed.): *The Princeton Principles on Universal Jurisdiction*. Princeton: Princeton University, 2001, s. 16.

²⁸ Prípadne aj mimosúdne popravy, viď ROHT-ARRIAZA Naomi – FERNANDO, Menaka: Chapter 15: Universal Jurisdiction. In: BROWN, Bartram (ed.): *Research Handbook on International Criminal Law*, Edward Elgar Publishing, 2011, s. 359.

²⁹ ARAJÄRVI, Noora: Looking Back from Nowhere: Is There a Future for Universal Jurisdiction over International Crimes? In: *Tilburg Law Review*, Vol. 16 (2011), s. 7-8.

³⁰ BOE, Morten: Rethinking Universal Jurisdiction: Toward a Multidimensional Framework In: *Modern Criminal Law Review*, 2024, s. 1. Online: <https://crimlrev.net/2024/01/08/rethinking-universal-criminal-jurisdiction-toward-a-multidimensional-framework-morten-boe/>; O'KEEFE, Roger: Universal Jurisdiction Clarifying the Basic Concept In: *Journal of International Criminal Justice*, Vol. 2, No. 3 (2002), s. 736-744.

jurisdikcie, táto zostáva stále diskutovanou témou. Šiesty výbor Valného zhromaždenia OSN sa ňou zaoberá už od roku 2009.³¹

Na úrovni výboru sa diskutuje o definovaní univerzálnej jurisdikcie a jej uplatňovaní. V diskusii sa prejavujú snahy o vyvažovania potreby zabezpečenia stíhania zločinov podľa medzinárodného práva a rešpektu k suverenite štátov. V zásade by mala byť uplatňovaná subsidiárne. Diskusia, každopádne, ešte ukončená nebola.³²

Vo všeobecnosti však možno konštatovať, že univerzálna jurisdikcia znamená, že akýkoľvek štát môže súdiť obvinené osoby zo zločinov podľa medzinárodného práva, a to bez ohľadu na to, aké občianstvo má obeť alebo páchatel', a rovnako tak nehľadiac na miesto spáchania zločinu či na záujmy štátu.³³ Univerzálna jurisdikcia umožňuje aplikovať zákony daného štátu na trestné činy, ku ktorým nemusí dôjsť voči jeho vlastným štátnym príslušníkom, a to aj voči tým, ktoré sa spáchali na území cudzieho štátu, hoc cudzím štátnym príslušníkom³⁴ - teda stíhať trestné činy spáchané v zahraničí bez ohľadu na štátnu príslušnosť páchatel'a alebo obeť.

---

³¹ UN GA resolution, A/RES/64/117.

³² Bližšie www.un.org/en/ga/sixth/73/universal_jurisdiction.shtml.

³³ ARAJÁRVI, Noora: Looking Back from Nowhere: Is There a Future for Universal Jurisdiction over International Crimes? In: *Tilburg Law Review*, Vol. 16 (2011), s. 6-7. BASSIOUNI, Cherif: Universal Jurisdiction for International Crimes: Historical Perspectives and Contemporary Practice In: *Virginia Journal of International Law*, Vol. 42, No. 1 (2001), s. 88; PHILIPPE, Xavier: The principles of universal jurisdiction and complementarity: how do the two principles intermesh? In: *International Review of the Red Cross*, Vol. 88, No. 862 (2006), s. 377; ŠTURMA, Pavel: Univerzální jurisdikce a postih závažných porušení Ženevských úmluv z r. 1949. In: *Acta Universitatis Carolinae: Iuridica*, No. 4 (2009), s. 175, 179. Tiež aj LANGER, Máximo: Universal Jurisdiction is Not Disappearing: The Shift from 'Global Enforcer' to 'No Safe Haven' Universal Jurisdiction In: *Journal of International Criminal Justice*, Vol. 13, No. 2 (2015), s. 246.

³⁴ SADAT, Leila Nadya: Redefining Universal Jurisdiction In: *New England Law Review*, Vol. 35, No. 2 (2001), s. 243.

Existuje viacero druhov jurisdikcie, a síce jurisdikcia preskriptívna (*jurisdiction to prescribe*), jurisdikcia rozhodovacia (*jurisdiction to adjudicate*) a jurisdikcia donucovacia (*jurisdiction to enforce*).³⁵

Podľa Rogera O'Keefa sa univerzálna jurisdikcia dá definovať ako preskriptívna jurisdikcia, o ktorej sa hovorí v prípade „absencie akejkoľvek inej prijímanej jurisdikčnej súvislosti v čase príslušného rokovania.“³⁶ Tiež ju môžeme definovať ako jurisdikciu „vo veciach trestných činov spáchaných v zahraničí osobami, ktoré sú v čase spáchania cudzincami bez pobytu, a kde takéto trestné činy nie sú považované za ohrozenie základných záujmov predpisujúceho štátu alebo v príslušných prípadoch za vyvolávajúce účinky na jeho území.“³⁷

Iní chápu univerzálnu jurisdikciu ako „povoľujúci štátu považovať dané konanie za trestný čin... bez ohľadu na akúkoľvek súvislosť, ktorú štát môže mať s trestným činom, páchatelom alebo obeťou.“³⁸

---

³⁵ BASSIOUNI, Cherif: Universal Jurisdiction for International Crimes: Historical Perspectives and Contemporary Practice In: *Virginia Journal of International Law*, Vol. 42, No. 1 (2001), s. 89; SADAT, Leila Nadya: Redefining Universal Jurisdiction In: *New England Law Review*, Vol. 35, No. 2 (2001), s. 248. O'KEEFE, Roger: Universal Jurisdiction Clarifying the Basic Concept In: *Journal of International Criminal Justice*, Vol. 2, No. 3 (2002), s. 737. Bližšie pozri KOPECKÁ, Helena: *Příručka ke stíhání mezinárodních zločinů podle trestního práva České republiky*. Poprad: Platform for Peace and Humanity, 2025, s. 7 a nasl.

³⁶ O'KEEFE, Roger: Universal Jurisdiction Clarifying the Basic Concept In: *Journal of International Criminal Justice*, Vol. 2, No. 3 (2002), s. 745.

³⁷ O'KEEFE, Roger: Universal Jurisdiction Clarifying the Basic Concept In: *Journal of International Criminal Justice*, Vol. 2, No. 3 (2002), s. 745.

³⁸ O'KEEFE, Roger: Universal Jurisdiction Clarifying the Basic Concept In: *Journal of International Criminal Justice*, Vol. 2, No. 3 (2002), s. 746.

Prameňom zásady univerzality sú medzinárodná obyčaj, medzinárodné zmluvy a vnútroštátne právo.³⁹ Existujú autori, ktorí spochybňujú obyčajový charakter zásady univerzality, zatiaľ čo iní tento názor zastávajú.⁴⁰

Kontroverznou otázkou je najmä zločin agresie, ktorý patrí medzi zločiny podľa medzinárodného práva, avšak na rozdiel od iných zločinov pri ňom nemožno identifikovať prax štátov vyvodzovania trestnej zodpovednosti na základe zásady univerzality.

Čo sa týka prameňov zmluvného práva, tak relevantnými sú najmä Ženevské dohovory o ochrane obetí ozbrojených konfliktov z 12. augusta 1949. Ženevské dohovory univerzálnu jurisdikciu výslovne neuvádzajú.⁴¹ Avšak je v nich zakotvená povinnosť zmluvných strán obvineného vydať alebo súdiť (*aut dedere aut judicare*). Možno predpokladať, že povinnosť vydať alebo sťahť „implicitne zahŕňa právo zmluvných strán vykonávať univerzálnu jurisdikciu podľa ich vnútroštátneho práva.“⁴² Vyplýva to zo spoločných článkov 1 a 2 Ženevských dohovorov a tiež z povinnosti „predchádzať a potláčať závažné porušenia“ (*grave breaches*) týchto dohovorov.⁴³ Preto

---

³⁹ PHILIPPE, Xavier: The principles of universal jurisdiction and complementarity: how do the two principles intermesh? In: *International Review of the Red Cross*, Vol. 88, No. 862 (2006), s. 385-386; ARAJÁRVI, Noora: Looking Back from Nowhere: Is There a Future for Universal Jurisdiction over International Crimes? In: *Tilburg Law Review*, Vol. 16 (2011), 13-14.

⁴⁰ WORKSHOP: *Universal jurisdiction and international crimes: Constraints and best practices*. European Parliament, 2018, ČÁST B, s. 2-8. Online: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/603878/EXPO_STU\(2018\)603878_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/603878/EXPO_STU(2018)603878_EN.pdf).

⁴¹ BASSIOUNI, Cherif: Universal Jurisdiction for International Crimes: Historical Perspectives and Contemporary Practice In: *Virginia Journal of International Law*, Vol. 42, No. 1 (2001), s. 116.

⁴² BASSIOUNI, Cherif: Universal Jurisdiction for International Crimes: Historical Perspectives and Contemporary Practice In: *Virginia Journal of International Law*, Vol. 42, No. 1 (2001), s. 116.

⁴³ BASSIOUNI, Cherif: Universal Jurisdiction for International Crimes: Historical Perspectives and Contemporary Practice In: *Virginia Journal of International Law*, Vol. 42, No. 1 (2001), s. 116.

zrejme aj doktrína uvádza, že zo Ženevských dohovorov vyplýva aj univerzálna jurisdikcia.⁴⁴ Dokonca je modalita tohto pravidla formulovaná príkazovo, zatiaľ čo inak je zásada univerzálnej jurisdikcie považovaná za permissívnu právnu normu.⁴⁵

Existujú aj ďalšie dohovory obsahujúce dojednania o univerzálnej jurisdikcii, či už explicitne alebo implicitne, ako napríklad Medziamerický dohovor o nútenom miznutí osôb a ďalšie.⁴⁶

Zásada univerzality je vo vnútroštátnom práve implementovaná dvomi modelmi. Prvým je *absolútny model univerzálnej jurisdikcie* a druhým je *relatívny (podmienený, obmedzený) model univerzálnej jurisdikcie*.

Podmienená univerzálna jurisdikcia vyžaduje určitú väzbu so štátom, hoci nie tak úzku ako pri zásade teritoriality alebo personality. Presný rozsah univerzálnej jurisdikcie sa v jednotlivých štátoch líši.⁴⁷

---

⁴⁴ ŠTURMA, Pavel: Univerzálni jurisdikce a postih závažných porušení Ženevských úmluv z r. 1949. In: *Acta Universitatis Carolinae: Iuridica*, No. 4 (2009), s. 179. Tiež aj PHILIPPE, Xavier: The principles of universal jurisdiction and complementarity: how do the two principles intermesh? In: *International Review of the Red Cross*, Vol. 88, No. 862 (2006), s. 378. BASSIOUNI, Cherif: Universal Jurisdiction for International Crimes: Historical Perspectives and Contemporary Practice In: *Virginia Journal of International Law*, Vol. 42, No. 1 (2001), s. 102-103.

⁴⁵ ŠTURMA, Pavel: Univerzálni jurisdikce a postih závažných porušení Ženevských úmluv z r. 1949. In: *Acta Universitatis Carolinae: Iuridica*, No. 4 (2009), s. 179.

⁴⁶ Inter-American Convention on Forced Disappearance of Persons (1994), čl. 6. Pre ďalšie zmluvy pozri napr.: BASSIOUNI, Cherif: Universal Jurisdiction for International Crimes: Historical Perspectives and Contemporary Practice In: *Virginia Journal of International Law*, Vol. 42, No. 1 (2001), s. 108-134.

⁴⁷ PHILIPPE, Xavier: The principles of universal jurisdiction and complementarity: how do the two principles intermesh? In: *International Review of the Red Cross*, Vol. 88, No. 862 (2006), s. 379.

Štáty uplatňujú v praxi skôr podmienenú univerzálnu jurisdikciu,⁴⁸ či už kvôli obave z preťaženia súdneho systému pri uplatňovaní absolútnej univerzálnej jurisdikcie, z dôvodov možných ťažkostí spojených so zhromažďovaním dôkazov, alebo z dôvodu požiadavky prítomnosti obvineného na súde (zákaz konania *in absentia*),⁴⁹ a tak vnímanej zbytočnosti prípadného trestného konania.

Posledný dôvod je spochybniteľný, nakoľko štáty spravidla umožňujú vykonať prípravné konanie (vyšetrovanie) aj *in absentia*, čím sa vytvorí dostatočný základ pre urýchlenie celého trestného konania akonáhle sa obvinený dostane do dispozície orgánov daného štátu. V neposlednom rade sa začatím trestného stíhania vytvorí možnosť vydania zatýkacieho rozkazu. Ak by trestné konanie nezačalo, pretože obvinený nie je v dispozícii orgánov daného štátu, a tieto nemôžu vydať zatýkací rozkaz za účelom jeho zaistenia, a distribuovať ho využitím medzinárodných či regionálnych štruktúr, z dôvodu, že nezačalo trestné konanie, a tak sa vytvára cyklický kruh – trestné konanie nie je začaté, pretože nie je zadržaný podozrivý a podozrivý nie je zadržaný, pretože nie je vydaný zatýkací rozkaz, ktoré predpokladom je začatie trestného konania. Nevydanie zatýkacieho rozkazu len z dôvodu, že sa to príslušným orgánom javí neúčelné je spochybniteľné. Nikdy nemožno predpokladať ako náhodilá udalosť môže v budúcnosti nastať. Mimo to už samotné vydanie zatýkacieho rozkazu plní morálnu a trestajúcu funkciu.

V prípade absolútnej univerzálnej jurisdikcie môže štát stíhať obvineného zo zločinov podľa medzinárodného práva, aj keď sa

---

⁴⁸ BASSIOUNI, Cherif: Universal Jurisdiction for International Crimes: Historical Perspectives and Contemporary Practice In: *Virginia Journal of International Law*, Vol. 42, No. 1 (2001), s. 105-106.

⁴⁹ LAFONTAINE, Fannie: Universal Jurisdiction – the Realistic Utopia In: *Journal of International Criminal Justice*, Vol. 10, No. 5 (2012), s. 1280-1281.

nenachádza na jeho území, a nemá ani inú väzbu k danému štátu.⁵⁰ Pri absolútnej univerzálnej jurisdikcii tak nie je vyžadované žiadne spojenie medzi zločinom či páchatelom a štátom, ktorý vedie trestné stíhanie.⁵¹ Vďaka absolútnej univerzálnej jurisdikcii je teda možné začať vyšetrovanie, zbierať dôkazy a robiť ďalšie úkony bez nevyhnutne nutnej prítomnosti podozrivého na území štátu.⁵² Uplatnenie absolútnej univerzálnej jurisdikcie môže v praxi narážať aj na praktické prekážky spočívajúce napríklad v zbere dôkazov, žiadostiach o medzinárodnú právnu pomoc či predvolávaní svedkov.⁵³ Je tak určite kľúčová, okrem iného, aj spolupráca medzi štátmi, a to v súvislosti so vzájomnou právnou pomocou.⁵⁴

Problémom by tiež mohlo byť, ak by viacero štátov chcelo viesť trestné stíhanie zločinov podľa medzinárodného práva a vznikol by jurisdikčný konflikt.⁵⁵ Ponúka sa tak otázka, či by medzinárodné právo nemalo stanoviť pravidlá pre prípadné riešenie tejto situácie.⁵⁶ Akademické (nezáväznú) Princetonské princípy univerzálnej jurisdikcie navrhujú, pri rozhodovaní „stíhať alebo vydať“ boli zvážené nasledovné aspekty:

„(a) multilaterálne alebo bilaterálne záväzky; (b) miesto spáchania zločinu; (c) štátna príslušnosť podozrivého k žiadajúcemu štátu; (d)

---

⁵⁰ ŠTURMA, Pavel: Univerzální jurisdikce a postih závažných porušení Ženevských úmluv z r. 1949. In: *Acta Universitatis Carolinae: Iuridica*, No. 4 (2009), s. 180.

⁵¹ ARAJÄRVI, Noora: Looking Back from Nowhere: Is There a Future for Universal Jurisdiction over International Crimes? In: *Tilburg Law Review*, Vol. 16 (2011), s. 15.

⁵² ŠTURMA, Pavel: Univerzální jurisdikce a postih závažných porušení Ženevských úmluv z r. 1949. In: *Acta Universitatis Carolinae: Iuridica*, No. 4 (2009), s. 180.

⁵³ ŠTURMA, Pavel: Univerzální jurisdikce a postih závažných porušení Ženevských úmluv z r. 1949. In: *Acta Universitatis Carolinae: Iuridica*, No. 4 (2009), s. 181.

⁵⁴ LAFONTAINE, Fannie: Universal Jurisdiction – the Realistic Utopia In: *Journal of International Criminal Justice*, Vol. 10, No. 5 (2012), s. 1293.

⁵⁵ SADAT, Leila Nadya: Redefining Universal Jurisdiction In: *New England Law Review*, Vol. 35, No. 2 (2001), s. 256.

⁵⁶ SADAT, Leila Nadya: Redefining Universal Jurisdiction In: *New England Law Review*, Vol. 35, No. 2 (2001), s. 256.

štátna príslušnosť obete k žiadanému štátu; (e) iná väzba medzi žiadajúcim štátom a podozrivým, zločinom, alebo obeťou; (g) spravodlivosť a nestrannosť konania v žiadajúcom štáte; (h) vhodnosť pre strany a svedkov, ako aj dostupnosť dôkazov v žiadajúcom štáte; a (i) záujem spravodlivosti.“⁵⁷

Tieto aspekty sa javia ako vhodné vodítko pre riešenie prípadného jurisdikčného konfliktu a môžu byť vhodne aplikované vo svojej postupnosti.

Ďalej môžu nastať aj politické prekážky týkajúce sa napríklad hláv štátov a ďalších vrcholných politikov.⁵⁸ Niektoré krajiny, napríklad Belgicko alebo Španielsko, spočiatku uplatňovali absolútnu univerzálnu jurisdikciu, a následne tento model zmenili na

---

⁵⁷ „Where more than one state has or may assert jurisdiction over a person and where the state that has custody of the person has no basis for jurisdiction other than the principle of universality, that state or its judicial organs shall, in deciding whether to prosecute or extradite, base their decision on an aggregate balance of the following criteria: (a) multilateral or bilateral treaty obligations; (b) the place of commission of the crime; (c) the nationality connection of the alleged perpetrator to the requesting state; (d) the nationality connection of the victim to the requesting state; (e) any other connection between the requesting state and the alleged perpetrator, the crime, or the victim; (f) the likelihood, good faith, and effectiveness of the prosecution in the requesting state; (g) the fairness and impartiality of the proceedings in the requesting state; (h) convenience to the parties and witnesses, as well as the availability of evidence in the requesting state; and (i) the interests of justice.“ MACEDO, Stephen (ed.): *The Princeton Principles on Universal Jurisdiction*. Princeton: Princeton University, 2001. Online: <http://hrlibrary.umn.edu/instreet/princeton.html>.

⁵⁸ ŠTURMA, Pavel: Univerzální jurisdikce a postih závažných porušení Ženevských úmluv z r. 1949. In: *Acta Universitatis Carolinae: Iuridica*, No. 4 (2009), s. 181.

podmienenu univerzálnu jurisdikciu, a to z dôvodu politickej citlivosti.⁵⁹

Avšak v prospech toho nečakať na začatie vyšetrovania, až kým bude obvinený fyzicky prítomný na území daného štátu, hovorí skutočnosť, že nie je pravdepodobné, že by bývalí diktátori zotrúvali na území iného štátu dostatočne dlho na to, aby súdy mohli dať dohromady dôkazy a svedectvá, ktoré by umožnili začať vyšetrovanie. Ak by bola potrebná dostatočne dlhá fyzická prítomnosť obvineného, nikdy by nedošlo k vyšetrovaniu prípadov ako bol napríklad *Pinochet*.⁶⁰ Preto sa javí ako správne realizovať vyšetrovanie už pred zadržaním podozrivého.

Na základe uvedeného sa nám ukazuje ako ideálny model absolútny model univerzálnej jurisdikcie. Tento by však mal byť vnímaný v rámci trestného systému daného štátu osobitne, najmä vo svetle *procesnej zásady legality*. Ak by bola procesná zásada legality prísne aplikovaná aj na univerzálnu jurisdikciu, tak by to skutočne mohlo viesť k preťaženiu orgánov činných v trestnom konaní daného štátu, ktoré by boli povinné zaoberať trestnými činmi (podliehajúcimi univerzálnej jurisdikcii) na celom svete.

Mala by byť preto daná určitá diskrecia orgánov činných v trestnom konaní zväziť účelnosť vedenia trestného konania. Avšak ani tak nie s ohľadom na zadržanie podozrivého, ako skôr k možnosti

---

⁵⁹ LANGER, Máximo: Universal Jurisdiction is Not Disappearing: The Shift from 'Global Enforcer' to 'No Safe Haven' Universal Jurisdiction In: *Journal of International Criminal Justice*, Vol. 13, No. 2 (2015), s. 247. Belgicko zmenilo svoj zákon okrem iného aj preto, že došlo k podaniu žalôb na vrcholné politiky, vrátane bývalého izraelského premiéra Ariela Sharona alebo bývalého prezidenta Georgea Busha – viď ROHT-ARRIAZA, Naomi. Universal Jurisdiction: Steps Forward, Steps Back In: *Leiden Journal of International Law*, Vol. 17, No. 2 (2004), s. 386-387; ŠTURMA, Pavel: Univerzální jurisdikce a postih závažných porušení Ženevských úmluv z r. 1949. In: *Acta Universitatis Carolinae: Iuridica*, No. 4 (2009), s. 181.

⁶⁰ ROHT-ARRIAZA, Naomi. Universal Jurisdiction: Steps Forward, Steps Back In: *Leiden Journal of International Law*, Vol. 17, No. 2 (2004), s. 387.

zabezpečenia dôkazov. Táto diskreícia by nesmela sklúzať do arbitrárnosti pri rozhodovaní začať alebo nezačať trestné stíhanie. Orgány činné v trestnom konaní by tak mali mať minimálne povinnosť rámcovo vyhodnotiť dostupné dôkazy, respektíve možnosť ich získania a povinnosť túto možnosť pravidelne prehodnocovať. Prípadne by mohla byť procesná zásada legality vo vzťahu k zločinom spadajúcim pod zásadu univerzality prehodnotená v *prospech zásady dispozitívnej*. Teda orgány činné v trestnom konaní by boli povinné konať na základe podloženého podania. Ďalšie dokazovanie by však boli už povinné vykonávať v zmysle zásady oficiality.

V súčasnosti absolútny model univerzálnej jurisdikcie uplatňujú napríklad Česká republika, Slovenská republika, Severné Macedónsko, Salvádor, Austrália a Nový Zéland. Naproti tomu iné štáty uplatňujú relatívny model. Spravidla ide o požiadavku prítomnosti podozrivého na ich území. Ide napríklad o Švajčiarsko, Francúzsko, Holandsko a USA.

1.2.1. Zásada univerzality v slovenskom právnom poriadku

Ako už bolo uvedené, medzinárodné právo neobsahuje presnú definíciu toho, čo je potrebné rozumieť pod zásadou univerzality a akým spôsobom ju majú štáty implementovať. Z hľadiska rozsahu zásady univerzality sa rozlišujú sa dva základné modely – *absolútny*, ktorý zakladá univerzálnu jurisdikciu bez obmedzenia a *relatívny* (podmienený), ktorý kladie určitú podmienku, ako je napríklad prítomnosť podozrivého na území štátu.

V slovenskom trestnom práve je zásada univerzality zakotvená od 1. januára 2010, a to v §5a *Trestného zákona*, ktorý stanovuje univerzálnu pôsobnosť slovenského Trestného zákona bez

akéhokoľvek obmedzenia, ak ide o niektorý z taxatívne vymenovaných trestných činov. V slovenskej trestnej doktríne zásada univerzality splýva so zásadou ochrany, alebo reálnym princípom.⁶¹

Medzi trestné činy, na ktoré sa uplatňuje § 5a TrZ, patria zločiny podľa medzinárodného práva, ako aj niektoré ďalšie trestné činy. Slovenské trestné právo tak uplatňuje zásadu univerzality aj na trestné činy, pri ktorých to medzinárodné právo nepredpokladá. Na druhej strane, niektoré zločiny podľa medzinárodného práva zakotvené v TrZ, vo výpočte § 5a TrZ uvedené nie sú (§ 424a, § 434 TrZ).

§ 5a TrZ znie: *„Podľa tohto zákona sa posudzuje trestnosť [výpočet trestných činov] aj vtedy, ak taký trestný čin spáchal mimo územia Slovenskej republiky cudzinec, ktorý nemá na území Slovenskej republiky trvalý pobyt.“*

Z uvedeného vyplýva, že podľa slovenského TrZ sa majú posudzovať všetky uvedené trestné činy spáchané kdekoľvek („aj... mimo územia Slovenskej republiky“) a kýmkoľvek („aj... cudzinec, ktorý nemá na území Slovenskej republiky trvalý pobyt“).

Cudzincom sa v zmysle osobitného zákona rozumie „každý, kto nie je štátnym občanom Slovenskej republiky.“⁶²

V slovenskej doktríne sa uvádza, že ide o ochranný princíp, pretože ide o trestné činy, ktoré sú „namierené proti záujmom Slovenskej

---

⁶¹ MADLIAK, Jozef a kol.: *Trestné právo hmotné I. Všeobecná časť*. Banská Bystrica: Belianum, 2015, s. 89. KLÁTIK, Jaroslav a kol.: *Trestné právo hmotné: všeobecná časť*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2020, s. 62-63. IVOR, Jaroslav a kol.: *Trestné právo hmotné: všeobecná časť*. Bratislava: Iura Edition, 2021, s. 67-68. MENCEROVÁ, Ingrid a kol.: *Trestné právo hmotné. Všeobecná časť*. Šamorín: Heuréka, 2013, s. 59-60. ČENTĚŠ, Jozef a kol.: *Trestný zákon: Veľký komentár*. Bratislava: Eurkódex, 2022, s. 8.

⁶² § 2 ods. 2 zákon číslo 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov. ČENTĚŠ, Jozef a kol.: *Trestný zákon: Veľký komentár*. Bratislava: Eurkódex, 2022, s. 9.

republiky,⁶³ resp. že ide o „ochranu dôležitých záujmov štátu.“⁶⁴ Požiadavka, aby trestný čin bol namierený proti záujmom Slovenskej republiky, resp. aby ohrozoval dôležité záujmy štátu, však v zákone uvedená nie je. Doktrína tiež ďalej neobjasňuje, čo sa má rozumieť záujmom Slovenskej republiky, resp. štátu. Profesor Záhora uvádza, že ide o „trestné činy, ktoré ohrozujú jeho existenciu.“⁶⁵ Pri pohľade na taxatívny výpočet trestných činov však možno identifikovať viaceré, pri ktorých je len ťažké predstaviť si, akým spôsobom ohrozujú existenciu štátu. Opäť uvádzame, že táto podmienka v zákone uvedená nie je. Ak ide o zločiny podľa medzinárodného práva, tieto sú namierené proti záujmom a hodnotám medzinárodného spoločenstva, ktorého je Slovenská republika členom. Slovenská republika je tak ich ohrozením alebo porušením dotknutá, aj keď priamo neutrpela žiadnu ujmu (materiálnu alebo právnu). Preto je možné prikloniť sa k názoru, že „taxatívne stanovené trestné činy budú postihované bez ohľadu na skutočnosť, že sa bezprostredne nedotýkajú záujmov Slovenskej republiky.“⁶⁶

Možno uvažovať aj o tom, že zásada univerzality je ochrannou zásadou v zmysle, že chráni záujmy medzinárodného spoločenstva, ktorého je Slovenská republika členom. Vzhľadom na obsah taxatívneho výpočtu trestných činov v § 5a však možno konštatovať, že toto ustanovenie TrZ presahuje rámec rýdzo medzinárodnoprávnej zásady univerzality. Táto je definovaná širšie

---

⁶³ MADLIAK, Jozef a kol.: *Trestné právo hmotné I. Všeobecná časť*. Banská Bystrica: Belianum, 2015, s. 89.

⁶⁴ IVOR, Jaroslav a kol.: *Trestné právo hmotné: všeobecná časť*. Bratislava: Iura Edition, 2021, s. 67. Podobne aj MENCEROVÁ, Ingrid a kol.: *Trestné právo hmotné. Všeobecná časť*. Šamorín: Heuréka, 2013, s. 60.

⁶⁵ IVOR, Jaroslav a kol.: *Trestné právo hmotné: všeobecná časť*. Bratislava: Iura Edition, 2021, s. 68.

⁶⁶ ČENTĚŠ, Jozef a kol.: *Trestný zákon: Veľký komentár*. Bratislava: Eurkódex, 2022, s. 8.

a chráni nielen medzinárodné spoločenstvo ako celku, ale aj záujmy Európskej únie alebo konkrétne Slovenskej republiky.

„Zjednodušene možno povedať, že štát a jeho orgány odôvodňujú svoju právomoc konať len od toho, že došlo ku konaniu, ktoré vykazuje znaky trestného činu.“⁶⁷

V teórii slovenského trestného práva sa rozlišuje aj takzvaná *subsidiárna univerzálna pôsobnosť* Trestného zákona, ktorá je definovaná v § 6 TrZ. Vzhľadom k tomu, že problematika zločinov podľa medzinárodného práva je pokrytá § 5a, nie je v ich prípade dôvod pre aplikáciu § 6 Trestného zákona. Subsidiárna univerzálna pôsobnosť by bola aplikovaná v prípadné iných trestných činov, než tých, ktoré sú taxatívne vymenované v § 5a za podmienky, že a) čin je trestný aj podľa zákona účinného na území, kde bol spáchaný, b) páchatel' bol zadržaný alebo zatknutý na území Slovenskej republiky a c) nebol vydaný na trestné stíhanie cudziemu štátu.

Inak povedané, § 6 Trestného zákona by bol aplikovaný v situácii, ak by Slovenská republika zadržala páchatel'a (najmä cudzinca) trestného činu spáchaného na území iného štátu a rozhodla sa ho z rozličných dôvodov nevydať na trestné stíhanie.⁶⁸ Napríklad, ak by tu bola prekážka *non-refoulement*, teda by existovala obava, že páchatel' by bol podrobený v štáte, ktorý žiada jeho vydanie, podrobený mučeniu alebo inému krutému či neľudskému zaobchádzaniu. Zároveň však Slovenská republika považuje jeho konanie za trestné a preto by trestné konanie vykonala ona samotná.

---

⁶⁷ HUŤKA, Matúš: Univerzálna jurisdikcia v slovenskom právnom poriadku. In: *Slovenská ročenka medzinárodného práva 2010-2011*. Bratislava: SSMP pri SAV, 2012, s. 165.

⁶⁸ Porovnaj ČENTĚŠ, Jozef a kol.: *Trestný zákon: Veľký komentár*. Bratislava: Eurkódex, 2022, s. 9.

V slovenskej doktríne je výklad § 5a a § 6 niekedy nejasný. Profesor Záhora⁶⁹ rozlišuje zásadu ochrany a zásadu univerzality, a ako zásadu univerzality uvádza subsidiárnu univerzálnu pôsobnosť v § 6, hoci táto pôsobí vo vzťahu k § 5a len doplnkovo, a práve § 5a je skutočným premietnutím zásady univerzality. Nelogickou implikáciou takéhoto prístupu by bola nemožnosť uložiť prísnejší trest než ten, ktorý ustanovuje zákon štátu, na území ktorého bol trestný čin spáchaný. Trestnosť zločinov podľa medzinárodného práva sa pritom nemá posudzovať podľa legality v mieste spáchania. Už povojnové IMT a IMTFE sa vysporiadali so skutočnosťou, že zločiny podľa medzinárodného práva sú často páchané práve predstaviteľmi štátu a ich konanie je považované podľa ich práva za beztrestné, teda dovolené či dokonca prikázané. Páchatelia zločinov podľa medzinárodného práva sa nemôžu obhajovať znením vnútroštátneho práva. To bolo premietnuté aj do Norimberských zásad z roku 1950, ktoré je možné považovať za základný kameň súčasného medzinárodného trestného práva.⁷⁰

V podmienkach slovenskej republiky tak dochádza k súbežnému aplikovaniu absolútnej zásady univerzality vo vzťahu k taxatívne vymedzeným trestným činom a relatívnej (podmienenej) zásady univerzality vo vzťahu k ostatným trestným činom.

Od zásady univerzality je potrebné odlišovať aj *pôsobnosť Trestného zákona podľa medzinárodných zmlúv*, ktorá je upravená v § 7 Trestného zákona. Táto má podobu jednak pozitívnu

---

⁶⁹ IVOR, Jaroslav a kol.: *Trestné právo hmotné: všeobecná časť*. Bratislava: Iura Edition, 2021, s. 67-68.

⁷⁰ „Principle II The fact that internal law does not impose a penalty for an act which constitutes a crime under international law does not relieve the person who committed the act from responsibility under international law.“ Principles of International Law Recognized in the Charter of the Nürnberg Tribunal and in the Judgment of the Tribunal, 1950 In: *Yearbook of the International Law Commission*, 1950, vol. II, para. 97. Online: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft_articles/7_1_1950.pdf.

(zakotvenie pôsobnosti Trestného zákona) a negatívnu (vylúčenie pôsobnosti Trestného zákona).

Pozitívna pôsobnosť TrZ podľa medzinárodnej zmluvy je prípadom, kedy sa pôsobnosť TrZ rozširuje na základe medzinárodnej zmluvy, ktorá zakotvuje takúto povinnosť. Príkladom je čl. 5 Medzinárodného dohovoru o braní rukojemníka.⁷¹ Nejde o zločiny podľa medzinárodného práva. Predmetné medzinárodné zmluvy zakotvujú povinnosť štátu, pričom Slovenská republika implementuje tento záväzok prostredníctvom priamej aplikácie medzinárodnej zmluvy. Zločiny podľa medzinárodného práva, na ktoré sa vzťahuje zásada univerzality, naproti tomu, sú opisy konaní, ktoré sú adresované jednotlivcovi priamo, a sú trestné na základe medzinárodnej obyčaje.

Negatívna pôsobnosť TrZ podľa medzinárodnej zmluvy, naopak, je prípadom, kedy sa pôsobnosť TrZ zužuje na základe medzinárodnej zmluvy. Uvádzaným príkladom je Dohovor o výsadách a imunitách OSN,⁷² alebo Viedenský dohovor o diplomatických stykov.⁷³ Vzhľadom k tomu, že medzinárodné imunity majú procesný charakter je možné zaradenie tejto problematiky do TrZ považovať za nevhodné. Imunity sú už reflektované ako procesnoprávnu exempciu v § 9 TrP. Pôsobnosť TrZ by totiž mala byť daná s tým, že TrP definuje procesnú prekážku, ktorá by bola odstránená, napríklad, ak by vysielajúci štát alebo medzinárodná organizácia rozhodla o zrieknutí sa imunit daného predstaviteľa, teda vyjadrila

---

⁷¹ STRÉMY, Tomáš a kol.: *Trestný zákon: komentár, zväzok I*. Praha: Wolters Kluwer, 2022, s. 23. IVOR, Jaroslav a kol.: *Trestné právo hmotné: všeobecná časť*. Bratislava: Iura Edition, 2021, s. 65.

⁷² KLÁTIK, Jaroslav a kol.: *Trestné právo hmotné: všeobecná časť*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2020, s. 65-66. IVOR, Jaroslav a kol.: *Trestné právo hmotné: všeobecná časť*. Bratislava: Iura Edition, 2021, s. 69-70.

⁷³ STRÉMY, Tomáš a kol.: *Trestný zákon: komentár, zväzok I*. Praha: Wolters Kluwer, 2022, s. 23

súhlas s jeho trestným stíhaním. Tým sa otvára otázka čo sa zúžením pôsobnosti TrZ na základe medzinárodnej zmluvy vlastne myslí a či sa vôbec uplatňuje.

Vo vzťahu k trestnému činu neľudskosti podľa § 425 TrZ (tzn. zločiny proti ľudskosti) je možné vyvodiť trestnú zodpovednosť aj voči *právnickej osobe* v zmysle a za podmienok zákona číslo 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb.⁷⁴ Tento zákon však neobsahuje ustanovenie o univerzálnej jurisdikcii a táto sa tak v podmienkach Slovenskej republiky uplatňuje len voči fyzickým osobám.

Zásadne sa pred uplatnením zásady univerzality má prednosť zásada teritoriality, alebo personality (*forum conveniens*), ktoré majú prednosť pred zásadou univerzality a ktoré zásada univerzality dopĺňa v záujme predchádzania beztrestnosti. Tieto majú prednosť jednak spravidla z praktických dôvodov, ako aj z dôvodu existencie užšej väzby k trestnému činu, obeti či páchatelovi. Zároveň však platí, že ak uvádza medzinárodná zmluva, tak má prednosť pred dikciou TrZ.

V podmienkach Slovenskej republiky by tak založenie jurisdikcie malo mať zásadne nasledovnú postupnosť: negatívna jurisdikcia na základe medzinárodnej zmluvy (§ 7 TrZ) → teritoriálna jurisdikcia (§ 3 TrZ) → personálna jurisdikcia (§ 4 a 5 TrZ) → univerzálna jurisdikcia (§ 5a TrZ) → subsidiárna univerzálna jurisdikcia (§ 6 TrZ) → pozitívna jurisdikcia na základe medzinárodnej zmluvy (§ 7 TrZ)

---

⁷⁴ STRÉMY, Tomáš a kol.: *Trestný zákon: komentár, zväzok I*. Praha: Wolters Kluwer, 2022, s. 19-20.

Zásadne týmto kľúčom by sa mal riešiť aj prípadný konflikt viacerých jurisdikcií.⁷⁵ Ak ide o konflikt univerzálnych jurisdikcií navzájom, tak tento môže byť riešený miestom zadržania páchatel'a (*forum deprehensionis*), vzťahom obetí/poškodených k štátom uplatňujúcim univerzálnu jurisdikciu, či všeobecným záujmom spravodlivosti a predpokladom vedenia riadneho trestného konania či dostupnosťou dôkazov pre orgány činné v trestnom konaní a súdy.

1.3. Odškodnenie obetí a univerzálna civilná jurisdikcia

Od predstavenej zásady univerzality uplatňovanej v trestných veciach je potrebné odlišovať jurisdikciu v civilných veciach. V danom kontexte ide najmä o uplatňovanie nárokov poškodených, obetí. Z ustanovení o trestnej právomoci nevyplýva automaticky aj možnosť založenia právomoci k civilnoprávnym nárokom, ktoré si poškodení chcú uplatniť. Ak páchatel' spáchaním zločinu podľa medzinárodného práva spôsobí obeti škodu, tak ide v tejto časti o *civilný delikt*, presnejšie o nárok na náhradu škody podľa občianskeho práva.

Ide o pravidlá v odlišných odvetviach, sledujúce iný účel a na tento aspekt sa v diskusii niekedy zabúda, hoci pre obeť zločinov ide o existenčne významnejšiu otázku. Dodnes prevláda diskusia na akom základe a akým spôsobom potrestať páchatel'ov, než diskusia ako odškodniť obeť a napraviť následky trestnej činnosti.

Ak ide o adhézne konanie, tak by sudca trestného súdu mal skúmať nielen trestnoprávnú právomoc, ale aj či má právomoc rozhodovať

---

⁷⁵ Porovnaj čl. 8, MACEDO, Stephen (ed.): *The Princeton Principles on Universal Jurisdiction*. Princeton: Princeton University, 2001. Online: <http://hrlibrary.umn.edu/instree/princeton.html>.

o civilnoprávnom nároku. Je tak potrebné ustáliť aké sú pravidlá civilnej právomoci vo veciach týkajúcich sa zločinov podľa medzinárodného práva. Ak je zásada univerzálnej jurisdikcie v trestných veciach vo svojich počiatkoch, tak univerzálna jurisdikcia v civilných veciach je ešte iba v štádiu zrodu. V tomto ohľade sú relevantné prípady *Kiobel* pred Najvyšším súdom USA, alebo rozsudok *ESLP* vo veci *Nait-Liman* proti Švajčiarsku.⁷⁶

Európsky súd pre ľudské práva rozhodol, že Švajčiarsko neporušilo článok 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, keď švajčiarsky súd vyhlásil, že nemá právomoc vo veci *Nait-Liman proti Švajčiarsku*. Švajčiarske súdy dospeli k záveru, že prípad nemal dostatočné spojenie so Švajčiarskom, pretože:

1. Škoda (mučenie) nenastala vo Švajčiarsku, a
2. Žalovaný (bývalý tuniský predstaviteľ) nemal v čase prípadu pobyt vo Švajčiarsku.

ESLO uviedol, že „prevalencia univerzálnej občianskej jurisdikcie ešte nie je dostačujúca nato, aby naznačila vznik, už vôbec nie ustálenie, medzinárodnej obyčaje, ktorá by švajčiarske súdy prinútila určiť, že majú právomoc preskúmať žalobu sťažovateľa.“

Podobne v prípade *Kiobel proti Royal Dutch Petroleum*⁷⁷ rozhodol Najvyšší súd USA, že americké súdy nemajú právomoc podľa zákona o žalobách cudzincov (*Alien Tort Statute – ATS*), pretože prípad nemal dostatočnú väzbu so Spojenými štátmi. Súd uplatnil zásadu predpokladu proti extraterritorialite (*presumption against extraterritoriality*) a rozhodol, že súdy USA nemajú jurisdikciu pretože:

---

⁷⁶ ECHR, *Nait-Liman v. Switzerland*, Application No. 51357/07.

⁷⁷ US Supreme Court, *Kiobel v. Royal Dutch Petroleum Co.*, 569 U.S. 108 (2013).
Pozri aj *Sosa v. Alvarez-Machain*, 542 U.S. 692 (2004).

1. Utrpená ujma (porušenie ľudských práv) sa udiala výlučne mimo územia USA,
2. Žalovaný (zahraničná obchodná spoločnosť) nemal sídlo v USA, a
3. Neexistovali žiadne významné skutočnosti ani prepojenia spájajúce tento prípad so Spojenými štátmi (tzn. úzka väzba), ktoré by mohli tento predpoklad vyvrátiť.

Oba sudy dospeli k podobnému záveru, a síce, že univerzálna civilná jurisdikcia je v týchto prípadoch obmedzená z dôvodu nedodatočnej väzby na príslušné štáty. Tak USA, ako aj Švajčiarsko, aplikujú podmienený režim univerzálnej jurisdikcie v trestných veciach. Ostáva otvorené, ako by sa k univerzálnej civilnej jurisdikcii postavili sudy štátov, ktoré aplikujú absolútny model univerzálnej jurisdikcie v trestných veciach.

ESLP uviedol, že Švajčiarsko svojim reštriktívnejším prístupom neporušilo EDLP, čo ale vôbec neznamená, že by svoju civilnú právomoc nemohlo definovať aj širšie. ESLP uviedol, že *štáty majú priestor na voľné uváženie* pri regulácii prístupu k občianskym súdom, najmä pokiaľ ide o otázky univerzálnej občianskoprávnej jurisdikcie. Zdá sa, že je to vecou jeho voľnej úvahy. Na tomto mieste nachádza tak uplatnenie zásady formulovanej už Stálym dvorom medzinárodnej spravodlivosti v zmysle ktorého „možno od štátu požadovať iba to, aby neprekročil hranice, ktoré medzinárodné právo kladie na jeho jurisdikciu; v rámci týchto obmedzení jej právo na výkon jurisdikcie spočíva v jej suverenite.“⁷⁸ ICTY v tomto kontexte išiel ďalej keď uviedol, že ak ide o porušenie

---

⁷⁸ The Case of the S.S. "Lotus", Publications of the Permanent Court of International Justice, Series A- No. 10, September 7th, 1927. ods. 46-47.

medzinárodného *jus cogens* (v danom prípade mučenie), tak nemôžu byť uplatnené žiadne jurisdikčné obmedzenia.⁷⁹

Európska komisia, ako *amicus curiae* vo veci Kiobel uviedla, že v prípade zločinov podľa medzinárodného práva sa má uplatňovať univerzálna jurisdikcia tak v trestných, ako aj civilných veciach. Základom univerzálnej civilnej jurisdikcie v podmienkach štátov Európskej únie má byť *forum necessitatis*.⁸⁰

Slovenský sudca môže v určitých situáciách aplikovať pravidlo *forum necessitatis*. To umožňuje založiť právomoc súdu, ktorý by ju za bežných okolností nemal, ak existuje riziko *denegatio iustitiae*. V slovenskom práve je uvedené reflektované v § 47a ZMPS. Zákon uplatnenie zásady podmieňuje splnením dvoch podmienok: a) ak sa konanie nemôže účinne začať alebo uskutočniť v cudzine a b) vec má úzku väzbu na Slovenskú republiku.

Dosiaľ uvedené ustanovenie nebolo aplikované, avšak zdá sa, že v podmienkach Slovenskej republiky bude ťažšie založiť civilnú jurisdikciu, než trestnú v zmysle § 5a TrZ, pre ktorú sa nekladú žiadne podmienky.

Ako uvádza dôvodová správa: „v praxi môžu vzniknúť výnimočné situácie, kedy cudzí súd, ktorý by inak mal vo veci právomoc, nemôže túto právomoc vykonávať, napríklad z dôvodu diplomatickej imunity účastníka alebo občianskej vojny v krajine. V takom prípade je vhodné za určitých okolností zabezpečiť, aby mohol slovenský súd vec prejednať. Zabráni sa tým situácii, kedy by sa účastník nemohol domôcť svojho práva na spravodlivý proces. Výkon tejto právomoci predpokladá dostatočnú väzbu veci so SR (napríklad štátna príslušnosť jedného z účastníkov, majetkové

---

⁷⁹ ICTY, *Prosecutor v. Anto Furundzija* (Trial Judgement), 10 December 1998, IT-95-17/1-T, ods. 155-157.

⁸⁰ KAEB, Caroline – SCHEFFER, David: The Paradox of Kiobel in Europe In: *The American Journal of International Law*, Vol. 107, No. 4 (2013), s. 852-857.

záujmy na území SR). Súd sám zväží vzhľadom na okolnosti prípadu, či si právomoc založí alebo nie. Predmetné ustanovenie zahŕňa aj prípady, kedy nemožno uznať cudzie rozhodnutie a domovský súd nemôže už v tej istej veci konať z dôvodu *res iudicata*, teda nemožno konanie opätovne účinne začať, resp. uskutočniť v cudzine.“⁸¹

Takýto výnimočný prípad môže nastať, keď sa konanie v dotknutom treťom štáte ukáže ako nemožné, alebo keď od navrhovateľa nemožno rozumne očakávať, že v tom štáte začne alebo bude viesť konanie.⁸² V prípade, ak o takúto situáciu nejde, tak nie je dôvod pre aplikáciu univerzálnej civilnej jurisdikcie, resp. *forum necessitatis*, a postačuje aplikácia štandardných kolíznych noriem.

Osobitný problém nastáva v prípade, ak bol zločin spáchaný predstaviteľmi štátu pri výkone verejnej moci. Za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci nesie zodpovednosť zásadne štát a o ktorej tak súd iného štátu nemá právomoc rozhodovať. Typickým príkladom je páchanie vojnových zločinov príslušníkmi ozbrojených síl. Konanie v tejto veci čelí prekážke jurisdikčnej imunity, keďže ide *acta iure imperii*.⁸³

Týmto sa dostávame do situácie v ktorej je možné vyvodiť trestnú zodpovednosť voči konkrétnym jednotlivcom, hoc štátnym úradníkom (k ich imunitám bližšie v ďalšej kapitole), avšak

---

⁸¹ Dôvodová správa k zákonu č. 108/2022 Z. z.

⁸² GREGOVÁ ŠIRICOVÁ, Lubica In: CSACH, Kristián et al.: *Úvod do štúdia medzinárodného práva súkromného a procesného*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2018, s. 261.

⁸³ Bližšie ICJ, *Jurisdictional Immunities of the State* (Germany v. Italy : Greece intervening), Judgment, I.C.J. Reports 2012, p. 99. WUERTH, Ingrid: ICJ Issues Jurisdictional Immunities Judgment In: *OpinioJuris* (7 February 2012). Online: <https://opiniojuris.org/2012/02/07/icj-issues-jurisdictional-immunities-judgment/>.

nemožno rozhodovať o nároku na náhradu škody spôsobenej spáchaným trestným činom.

Niektorí⁸⁴ otázku pokladajú do pozície ochrana ľudských práv *vis-a-vis* ochrana zvrchovanej rovnosti štátov. Medzinárodný súdny dvor vo vyššie citovanom prípade rozhodol v súlade so súčasným stavom medzinárodného práva *de lege lata* v prospech aplikácie jurisdikčných imunití aj na škodu spôsobenú ozbrojenými silami. Podobne aj Európsky súd pre ľudské práva vo veci *Al-Adsani*. Vzhľadom k tomu, že pravidlá imunití predstavujú súčasť dispozitívneho obyčajového práva, ostáva na štátoch, či v budúcnosti dôjde v takýchto prípadoch k zmene aktuálne platných noriem. Postoje Medzinárodného súdneho dvora, ako ani ESĽP (*Al-Adsani*), nie je možné považovať za vyryté do kameňa a ani ako nespochybniteľne správne. Otázne je, kto zmení právny režim imunity štátu, ktoré boli považované za „umelé, nespravodlivé a archaické“ už 70 rokov dozadu?⁸⁵

Alternatívou sa ukazuje aj uloženie povinnosti nahradiť škodu páchatelovi zločinu podľa medzinárodného práva napriek tomu, že išlo o konanie v rámci výkonu verejnej moci. Príkladom sú Mimoriadne africké komory, ktoré uložili Hissenemu Habrému, bývalému prezidentovi Čadu, povinnosť zaplatiť obetiam 125 miliónov amerických dolárov. Ide však skôr o ojedinelú výnimku, než o reflexiu etablovaného pravidla.

Prejavom praxe je skôr odškodňovanie obetí z prostriedkov nato vytvorených fondov. Napokon aj prípad Habrého ukazuje, že odškodňovanie z majetku odsúdeného sa ukazuje ako neefektívne

---

⁸⁴ Napr. STEPHAN, Paul – JEFFRIES, John C.: Paul Stephan on ICJ Decision in Jurisdictional Immunities of the State (Germany v. Italy) In: *Lawfare* (5 February 2012). Online: <https://www.lawfaremedia.org/article/paul-stephan-icj-decision-jurisdictional-immunities-state-germany-v-italy>.

⁸⁵ ŠTURMA, Pavel (ed.): *Immunities of States and their Officials in Contemporary International Law*. Passau: rw&w Science & New Media, 2017, s. 22.

a pomalé z dôvodov spojených so zaistovaním a speňažovaním majetku odsúdeného.

Riešením pre preklenutie problému uplatňovania nároku na náhradu škody spôsobenej zločinmi spáchanými predstaviteľmi štátov môže byť vytvorenie medzinárodného mechanizmu na odškodňovanie obetí. Modelom pre jeho fungovanie by mohol byť Zverenecký fond pri MTS. Jeho príklad ukazuje, že medzinárodné fondy môžu účinne dopĺňať deficit odškodnenia na vnútroštátnej úrovni. Takýto mechanizmus by mohol byť rozšírený tak, aby pokrýval obeť všetkých zločinov podľa medzinárodného práva, čím by odstránil problém nedostatočnej jurisdikcie. Z takéhoto fondu by obeť zločinov podľa medzinárodného práva boli uspokojené a tieto nároky boli mohli byť následne uplatňované voči zodpovedným štátom. Narážal by ale na praktické politicko-ekonomické prekážky, keďže by musel disponovať rádovo vyššími prostriedkami, než Zverenecký fond pri MTS, ktorý vo vzťahu k obetiam zločinov, ktoré neboli prejednávané MTS, vykonáva len asistenčné a podporné funkcie.

V takýto model môže byť neskôr pretavený Register škôd OSN,⁸⁶ zriadený Valeným zhromaždením OSN na základe poradného posudku MSD vo vzťahu k Palestíne alebo Register škôd pre Ukrajinu (Register of Damage for Ukraine)⁸⁷ zriadený Radou Európy. Tento aktuálne zbiera prihlášky nárokov obetí, ktoré majú byť následne vyhodnocované komisiou. Oba registre ale čelia otázke akým spôsobom zabezpečiť prostriedky na odškodnenie obetí.

Jurisdikčný problém by nenastal v prípade, ak by o veci (aj v časti o civilnoprávnom nároku) rozhodoval samotný MTS. Tento však takúto kapacitu nemá – pre ilustrovanie, v kontexte konfliktu na

---

⁸⁶ A/RES/ES-10/17.

⁸⁷ Resolution CM/Res(2023)3

Ukrajine MTS dosiaľ zverejnil šesť zatýkacích rozkazov, na národnej úrovni sa však vyšetruje aktuálne vyše stopäťdesiat tisíc vojnových zločinov a iných zločinov podľa medzinárodného práva.⁸⁸ Väčšina z nich je páchaná predstaviteľmi štátov (*state officials*), tzn. príslušníkmi ozbrojených síl pri plnení svojich úloh.

A ďalej, samotná prekážka pre uplatnenie nároku na náhradu škody nie je dôvodom pre naplnenie podmienok komplementarity. Pre naplnenie jej podmienok postačujú aj právne prekážky pre začatie či riadne vedenie trestného konania, avšak nepostačuje ak sa prekážky týkajú len nároku na náhradu škody.

---

⁸⁸ Úrad generálneho prokurátora Ukrajiny. Online: <https://www.gp.gov.ua/storage/uploads/e41f26df-d1c8-46e4-9908-0853dfa3f75d/warcrime-02012025ua.jpg>.

2. Trestnoprávne imunity

Zásada zvrchovanej rovnosti všetkých štátov je jednou zo základných zásad medzinárodného práva. Jej súčasťou je zásada, že štát nemá právomoc rozhodovať na seberovným (*par in parem non habet iurisdictionem*), z čoho vyplýva aj uplatňovanie *jurisdikčných imunit*. Tieto je možné identifikovať vo viacerých oblastiach, niektoré sa viažu na majetok štátu, iné na predstaviteľov štátu, alebo ich konanie, kam spadá aj *trestnoprávna imunita*.

Typickou oblasťou v ktorej sa uplatňujú je diplomatické právo. V teórii diplomatického práva sa ich existencia vysvetľuje jednak reprezentačnou teóriou imunit, v zmysle ktorej sa na diplomata hľadí ako na zosobnenie suveréna. Druhou je teória funkčnej nevyhnutnosti, v zmysle ktorej je požívanie imunit nevyhnutné pre riadny a nerušený výkon funkcií. Viedenský dohovor o diplomatických stykov vychádza prioritne z teórie funkčnej nevyhnutnosti, hoci s ňou kombinuje aj teóriu reprezentačnú.⁸⁹

Diplomatické imunity predstavujú významnú časť medzinárodných imunit a avšak okruh osôb, ktorým medzinárodné právo priznáva trestnoprávne imunity, je širší.

Medzinárodné imunity majú *procesný charakter*.⁹⁰ To znamená, že spáchaný čin môže byť hmotnoprávne zločinom podľa

---

⁸⁹ KLUČKA, Ján: *Medzinárodné právo verejné*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017, s. 347.

⁹⁰ "...the immunity from jurisdiction enjoyed by incumbent Ministers for Foreign Affairs does not mean that they enjoy impunity in respect of any crimes they might have committed, irrespective of their gravity. Immunity from criminal jurisdiction and individual criminal responsibility are quite separate concepts. While jurisdictional immunity is procedural in nature, criminal responsibility is a question of substantive law. Jurisdictional immunity may well bar prosecution for a certain period or for certain offences; it cannot exonerate the person to whom it applies from all criminal responsibility." Arrest Warrant of 11 April 2000 (Democratic Republic of the Congo v. Belgium), Judgment, I.C.J. Reports 2002, s. 26, ods. 60.

medzinárodného práva, avšak príslušné orgány činné v trestnom konaní a súdy čelia procesnej prekážke, pre ktorú nemôžu začať trestné konanie, respektíve v ňom pokračovať.⁹¹

Medzinárodné právo rozlišuje dva druhy imunit. Imunita *ratione materiae* (vecná alebo funkčná imunita), ktorá chráni verejné akty (úradné akty, konanie v rámci výkonu verejnej moci), a imunita *ratione personae* (osobná imunita), ktorá chráni štátnych úradníkov (*state official*)⁹² počas toho ako zastávajú určitý úrad, funkciu.

Vecná imunita je spojená s takými aktmi, ktoré je možno považovať za akty štátu, teda nesúkromné, suverénne akty. *Každý, kto koná v rámci výkonu verejnej moci je chránený vecnou imunitou.* Túto imunitu medzinárodné právo priznáva všetkým aktom výkonu verejnej moci, bez ohľadu na to, kto ich vykonal, vrátane tých najnižšie postavených štátnych úradníkov. Avšak *vecná imunita sa vzťahuje len na bežné trestné činy a nie na zločiny podľa medzinárodného práva.*⁹³ Viaceré medzinárodné dohovory dokonca explicitne zakotvujú povinnosť trestne stíhať aj osoby, konajúce v rámci výkonu verejnej moci, ak spáchajú zločin podľa medzinárodného práva. Typickým príkladom takých sú Ženevské dohovory z roku 1949 a ich Dodatočné protokoly z roku 1977,⁹⁴ ktoré zakladajú povinnosť trestne stíhať závažné porušenia

---

⁹¹ Napr. § 8 TrP.

⁹² Tento termín je však možné považovať za príliš úzky, pretože je ním potrebné vnímať akéhokoľvek jednotlivca, ktorý reprezentuje štát alebo ktorý vykonáva štátnu funkciu. ŠTURMA, Pavel: Imunity v súčasnej kodifikačnej práci Komise pro mezinárodní právo: Co je úřední akt? In: ŠTURMA, Pavel – TRÁVNIČKOVÁ, Zuzana (eds.): *Imunity v mezinárodním právu*. Praha: ČSMP, 2016, s. 24.

⁹³ Bližšie ŠTURMA, Pavel: Imunity v súčasnej kodifikačnej práci Komise pro mezinárodní právo: Co je úřední akt? In: ŠTURMA, Pavel – TRÁVNIČKOVÁ, Zuzana (eds.): *Imunity v mezinárodním právu*. Praha: ČSMP, 2016, s. 18 a nasl.

⁹⁴ Čl. 49 I. Ženevského dohovoru z roku 1949, čl. 50 II. Ženevského dohovoru z roku 1949, čl. 129 III. Ženevského dohovoru z roku 1949, čl. 146 IV. Ženevského dohovoru z roku 1949, čl. 85 a 86 Dodatočného protokolu I z roku 1977.

humanitárneho práva, typicky práve kombatanami (príslušníkmi ozbrojených síl), ktorí, keď sa zúčastňujú bojových akcií, sú považovaní za osoby konajúce v mene štátu v rámci výkonu verejnej moci, a to aj ak by prekročili svoje právomoci alebo dané inštrukcie (*ultra vires*).

Osobná imunita sa, na druhej strane, týka len vybraných úradov. *Osobnú imunitu požívajú len niektorí štátni úradníci.* Medzinárodný súdny dvor uviedol, že osobná imunita sa priznáva hlavám štátov, predsedom vlád a ministrom zahraničných vecí. Ďalej osobnú imunitu požívajú vedúci diplomatických misií, bez ohľadu na ich triedu, a ostatní členovia diplomatického personálu. Osobné imunity môžu predstavovať prekážku pri stíhaní zločinov podľa medzinárodného práva.

Keďže osobná imunita sa vzťahuje na samotný úrad, a nie na určitú kategóriu činov, chráni štátneho úradníka pred stíhaním tak za úradné, ako aj súkromné činy. *Zatiaľ čo osobná imunita zaniká spolu so zánikom funkcie, vecná imunita pôsobí neprestáva.* Všetky úradné úkony vykonané počas výkonu funkcie sú chránené vecnou imunitou aj pre tieto osoby. Môžeme tak povedať, že osobná imunita je akoby nadstavbou vecnej imunity.

Pre sumarizáciu uvádzame:

- a) Vecné imunity – týkajú sa všetkých konaní pri výkone verejnej moci, nech ich vykonal akýkoľvek štátny úradník. Sú časovo neobmedzené.
- b) Osobné imunity – týkajú sa najvyššie postavených štátnych úradníkov. Obvykle sa uvádza tzv. „trojka“ – hlava štátu, predseda vlády, minister zahraničných vecí. Trvajú počas výkonu funkcie.

Medzinárodný súdny dvor⁹⁵ uviedol štyri situácie, v ktorých je možné stíhať osoby požívajúce medzinárodné imunity. Citovaný rozsudok Medzinárodného súdneho dvora vo veci Zatýkací rozkaz medzi Demokratickou republikou Kongo a Belgicko sa zaoberal imunitami ministra zahraničných vecí. Jeho závery je však možné primerane (*mutatis mutandis*) aplikovať na problematiku imunit aj všeobecne.

- 1) Po prvé, takéto osoby nepoživajú žiadnu trestnú imunitu podľa medzinárodného práva v ich vlastných štátoch a môžu byť teda stíhané súdmi týchto krajín v súlade s príslušnými pravidlami vnútroštátneho práva.

Z medzinárodného práva nevyplývajú akékoľvek imunity vo vzťahu k orgánom domovského štátu osoby. Ak určitá osoba disponuje imunitami voči právomoci orgánov jeho domovského štátu, tak ide o *vnútroštátne imunity* ako prejav sebalimitácie štátu. Príkladom vnútroštátnych imunit je prezident Slovenskej republiky. Slovenskej republike medzinárodné právo neprikazuje priznať imunitu vlastným občanom a ani jej nebráni ich zrušiť alebo modifikovať, ak ich zakotvila. Z medzinárodného práva, práve naopak, vyplýva *povinnosť štátu neprihliadať na vnútroštátne imunity, ak ide o zločiny podľa medzinárodného práva*. Cieľom imunit nie je garancia beztrestnosti v prípade genocídy, zločinov proti ľudskosti a vojnových zločinov, ale ochrana pred zasahovaním do výkonu funkcie.⁹⁶

Súčasný právny stav v Slovenskej republike je tak možné označiť za nesúladný s medzinárodným právom, nakoľko neumožňuje bez

---

⁹⁵ Arrest Warrant of 11 April 2000 (Democratic Republic of the Congo v. Belgium), Judgement, I.C.J. Reports 2002, p. 3.

⁹⁶ GLASGOW, K.: The Extradition of a Head of State. *New England International and Comparative Law Annual*, Vol. 6-2002. Cit podľa LISÁNSKY, M.: Medzinárodný trestný súd a Slovenská republika In *Právny obzor*, vol. 85, no. 5-6 (2002), s. 497.

d ďalšieho viesť trestné stíhanie voči prezidentovi Slovenskej republiky, ak by spáchal zločin podľa medzinárodného práva, keďže sa pripúšťa iba trestné stíhanie za vlastizradu alebo za úmyselné porušenie ústavy, sankciou za spáchanie ktorých je strata funkcie a spôsobilosti túto funkciu opätovne získať.⁹⁷

Spáchanie zločinu podľa medzinárodného práva však možno považovať za úmyselné porušenie čl. 1 ods. 2 v zmysle ktorého prezident Slovenskej republiky je povinný konať tak, aby dodržal medzinárodné záväzky Slovenskej republiky, kam patria aj záväzky medzinárodného práva ľudských práv, medzinárodného humanitárneho práva, zásada zákazu použitia sily a iné, ktoré sú páchaním zločinov podľa medzinárodného práva porušené. V súčasnej konštitucionalistike sa považuje imunita prezidenta za procesnoprávnu.⁹⁸ Odsúdením prezidenta za úmyselné porušenie ústavy by tak zanikla procesná prekážka pre jeho trestné stíhanie. Bližšie sa k téme trestného stíhania prezidenta SR vrátíme v podkapitole 4.4.1.

- 2) Po druhé, prestávajú požívať imunity od cudzej jurisdikcie *ak sa štát*, ktorý reprezentujú alebo reprezentovali, *rozhodol zbaviť ich tejto imunity*.

K tomto dochádza spravidla v prípade, ak došlo k spáchaniu trestného činu s väzbou na iný štát a domovský štát nepovažuje za vhodné chrániť svojho štátneho predstaviteľa, a zároveň považuje za vhodné, aby ho trestne stíhal a odsúdil práve iný štát. Či už kvôli užšej väzbe k trestnému činu, efektívnosti vyšetrovania, dostupnosti dôkazov, z dôvodu zachovania dobrých medzištátnych vzťahov či z iného dôvodu. Zbavenie imunity štáty v praxi realizujú

---

⁹⁷ Bližšie pozri kapitolu o zločine agresie.

⁹⁸ GIBA, Marián: Čl. 107 In: OROSZ, Ladislav – SVÁK, Ján a kol.: *Ústava Slovenskej republiky: komentár, zväzok II*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2022, s. 296-299.

pri závažných trestných činoch, ktoré boli spáchané bez súvisu s výkonom funkcie,⁹⁹ nie je to však podmienkou. Vyžaduje sa, aby zbavenie imunity bolo realizované výslovne. Nemožno ho predpokladať z iných okolností.

- 3) Po tretie, po tom, čo osoba prestane zastávať úrad ministra zahraničných vecí, táto nemôže ďalej požívať všetky imunity priznané medzinárodným právom v iných štátoch. A preto, ak by štátu medzinárodné právo priznávalo jurisdikciu, súd jedného štátu môže stíhať bývalého ministra zahraničných vecí iného štátu za činy *spáchané pred alebo po období jeho úradu, ako aj za činy spáchané počas výkonu úradu v súkromnej sfére*.

Pri tretej výnimke je potrebné rozlišovať, či došlo k spáchaniu činu pri výkone verejnej moci alebo mimo výkonu verejnej moci, v súkromnej sfére. Ak došlo k spáchaniu činu pri výkone verejnej moci, tak bude daná osoba chránená aj po skončení funkcie, a to z titulu vecných (funkčných) imunít, tak ako sú chránené všetky osoby, ktoré konajú v úradnej moci. Naopak, ak daná osoba, ktorá požíva osobné imunity, konala v súkromnej sfére (bez súvisu s výkonom funkcie), tak počas výkonu funkcie bude chránená. Avšak po jej skončení sa otvára možnosť jej trestného stíhania a odsúdenia súdom ktoréhokoľvek štátu, ktorý má právomoc.

- 4) Po štvrté, súčasný alebo bývalý minister zahraničných vecí môže byť trestne stíhaný pred určitými *medzinárodnými trestnými súdmi*, ktoré majú jurisdikciu. Medzi príklady možno zahrnúť Medzinárodný trestný tribunál pre bývalú Juhosláviu a Medzinárodný trestný tribunál pre Rwandu (...) a budúci Medzinárodný trestný súd (...).

---

⁹⁹ MAREČEK, Lukáš – GOLOVKO, Liudmyla: *Public International Law*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2022, s. 259.

Medzinárodný súdny dvor pri formulovaní poslednej situácie potvrdil zásadu, že imunity sú irelevantné v konaní pred medzinárodnými tribunálmi. Tieto sa tak, na rozdiel od orgánov na národnej úrovni, témou imunít nemusia zaoberať. Uvedená problematika je z doktrínálneho hľadiska oveľa komplexnejšia a je predmetom akademickej diskusie.

Jednak tým nie je zodpovedaná *otázka imunít vis-à-vis hybridné, zmedzinárodnené orgány*. Ak ide o hybridné orgány zriadené rezolúciou Bezpečnostnej rady OSN, tak otázku nepovažujeme za problematickú. Ak však ide o hybridné orgány zriadené na základe dohody, je otázne, či by otázka mala byť posudzovaná tak, akoby hybridné orgány spadali medzi „určité medzinárodné trestné súdy“ a teda by platil výklad k orgánom ako MTS, ktorý uvádzame nižšie, alebo by sa mal uplatňovať striktnejší režim, ktorý platí pre národné trestné súdy.

Osobitne vypuklou a diskutovanou je otázka uplatňovania imunít vo vzťahu k orgánom, ktoré sú zriadené na zmluvnom základe, ako je MTS, a to vo vzťahu k predstaviteľom štátov, ktoré s ich právomocou nevyjadrili súhlas.

Pripomeňme, že na zločiny podľa medzinárodného práva sa nevzťahuje vecná imunita. Avšak na úradujúcich predstaviteľov štátov sa vzťahujú osobné imunity, ktoré predstavujú prekážku pre národnú jurisdikciu.¹⁰⁰

---

¹⁰⁰ “...stíhání části z nich – prezidenta Putina, premiéra Mišustina a ministra zahraničních věcí Lavrova – by nebylo možné s ohledem na personální imunitu, kterou tito muži z titulu výkonu své funkce a po dobu tohoto výkonu mají... soudy třetích států, včetně těch českých, nedosáhnou na tři nejvyšší představitele Ruska, kteří zde opět požívají personální imunitu danou mezinárodním právem“
BÍLKOVÁ, Veronika: Zřídít, nebo nezřídít? Zvláštní tribunál pro Ukrajinu a stíhání zločinů podle mezinárodního práva In: *Tresněrávní revue*. Vol. 2 (2022), s. 76 a nasl.

Podstatou doktrinálneho problému je zásada *pacta tertiis nec nocent nec prosunt*, teda že z dohody nevznikajú tretiemu práva a ani povinnosti, v spojení sa zásadou odvodených právomocí medzinárodnej organizácie, teda zásadou *nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet* – ak štát nemá určité oprávnenie, ta ho nemôže ani preniesť na iného. Každopádne Medzinárodný súdny dvor neuviedol pri štvrtej alternatíve akékoľvek rozlíšenie medzi medzinárodnými trestnými tribunálmi zriadenými rezolúciou Bezpečnostnej rady OSN (Medzinárodný trestný tribunál pre bývalú Juhosláviu a Medzinárodný trestný tribunál pre Rwandu) a medzinárodnou zmluvou (Medzinárodný trestný súd).

Na tomto mieste je však na zamyslenie, osobitne ak ide o zločin agresie, či je na mieste rešpektovanie osobných imunit, ktorého vyplývajú zo zvrchovanosti iného štátu, ak tento štát samotný spáchaným aktu agresie (resp. jeho predstaviteľ spáchaním zločinu agresie) sám ako prvý nerešpektoval zvrchovanosť iného štátu. Vytvára sa tak situácia, kde ten, kto zvrchovanosť iného nerešpektuje, sa sám dovoľáva svojej zvrchovanosti voči poškodenému. Alebo *ad absurdum* situácia, kde brániaci sa štát môže hlavu štátu agresora vojensky zničiť (ako vrchný veliteľ ozbrojených síl je legitímnym vojenským cieľom), avšak nemohol by ho zaistiť a súdiť (*argumentum a fortiori, ex maiori ad minus.*). Odmietnutím absurdného záveru by bolo možné založiť jurisdikciu národných súdov, a to konkrétne brániaceho sa štátu voči zločinu agresie, a túto by bolo možné následne presunúť aj na iný štát alebo na medzinárodný orgán. Týmto orgánom však nebude MTS, nakoľko tento sa jurisdikčne sebalimituje požiadavkou „súhlasu oboch štátov (kumulatívne)“.¹⁰¹ Z toho dôvodu sa v kontexte agresie

---

¹⁰¹ BÍLKOVÁ, Veronika: Zřídít, nebo nezřídít? Zvláštní tribunál pro Ukrajinu a stíhání zločinů podle mezinárodního práva In: *Tresněrávní revue*. Vol. 2 (2022), s. 76 a nasl.

proti Ukrajine zvažuje vytvorenie *ad hoc* osobitného tribunálu pre zločin agresie.

V tejto súvislosti bolo poukazované aj nato, že MSD uviedol „ktoré majú jurisdikciu“, pričom MTS tu sa poukazuje na znenie čl. 98 Rímskeho štatútu MTS. MTS vo veci Mongolska každopádne potvrdil, že toto si nesplnilo svoj záväzok a porušilo čl. 87 Rímskeho štatútu MTS, keď nezaistilo Vladimíra Putina, teda úradujúcu hlavu štátu nezmluvnej strany, ktorý ho navštívil v septembri 2024.

Medzinárodný trestný súd uviedol: „článok 27 štatútu má za následok odstránenie všetkých medzinárodných imunit úradníkov vrátane hláv štátov a zaväzuje v tomto zmysle štáty, zmluvné strany, ako aj štáty, ktoré akceptovali jurisdikciu Súdu, neuznávať žiadny druh imunity alebo uplatňovať osobitné procesné pravidlá, ktoré môžu priznať akýmkoľvek osobám. *Či sú tieto osoby štátnymi príslušníkmi zmluvných štátov alebo štátnymi príslušníkmi nezmluvných strán je irelevantné.* Štatút, v každom prípade, v tomto smere nerozlišuje. Štáty, zmluvné strany a štáty, ktoré akceptovali jurisdikciu Súdu, majú preto povinnosť zatknúť a vydať každú osobu, na ktorú Súd vydal zatykač, bez ohľadu na jej úradné postavenie a štátnu príslušnosť... *Osobné imunity sa síce aplikujú vo vzťahoch medzi štátmi, no nechránia jednotlivcov, vrátane hláv štátov, pred stíhaním medzinárodnými trestnými súdmi...* Viedenský dohovor o diplomatických stykoch z roku 1961 bráni tomu, aby národné orgány využívali trestné stíhanie na neprimerané zasahovanie a obmedzovanie slobodného výkonu funkcií štátnych orgánov... Táto situácia však nenastáva v prípade Medzinárodného trestného súdu, ktorý je vo svojej podstate

nezávislý od štátov, je prísne nestranný a koná vo všeobecnom záujme medzinárodného spoločenstva.“¹⁰²

Určitým „precedensom“ v tomto ohľade môže byť rozsudok Medzinárodného vojenského tribunálu pre Ďaleký východ, ktorý odsúdil páchatel'ov zločinov aj za zločiny proti mieru, hoci tieto neboli predmetom mierovej dohody. Na tomto mieste je potrebné pripomenúť, že Japonsko, na rozdiel od Nemecka, sa nevzdalo bezpodmienečne.¹⁰³ Napriek tomu, že zločiny proti mieru a zločiny proti ľudskosti neboli predmetom mierovej dohody, na imunity japonských predstaviteľ'ov IMTFE neprihliadal.

Rozsah imunít určuje najmä obyčajové medzinárodné právo, v ktorom sa od Norimberského procesu vyvinula výnimka z vecných imunít v zmysle ktorej, *sa štátny úradník nemôže spoliehať na vecnú imunitu, pokiaľ ide o zločiny podľa medzinárodného práva.*¹⁰⁴ Medzinárodný trestný tribunál pre bývalú Juhosláviu potvrdil túto výnimku v prípade Milošević, keď súdny senát potvrdil, že článok 7 ods. 2 Štatútu Medzinárodného trestného tribunálu pre bývalú Juhosláviu, ktorý stanovuje, že úradná spôsobilosť osoby ju nezbavuje trestnej zodpovednosti, odráža medzinárodné obyčajové právo.¹⁰⁵ Súdny senát dospel k záveru, že skutočnosť, že Slobodan Milošević bol bývalým prezidentom Zväzovej republiky Juhoslávia, nebránila Medzinárodnému

---

¹⁰² ICC, *Situation in Ukraine*, Finding under article 87(7) of the Rome Statute on the non-compliance by Mongolia with the request by the Court to cooperate in the arrest and surrender of Vladimir Vladimirovich Putin and referral to the Assembly of States Parties, 24 October 2024, ICC-01/22-90, ods. 27, 28-30, 33.

¹⁰³ Bližšie MAREČEK, Lukáš: K niektorým aspektom prehliadaného významu Tokijského tribunálu In: *ComenIUS*. Vol. 3, No. 2 (2023), s. 25-36.

¹⁰⁴ KREß, Claus – PROST, Kimberley: Article 98 – Cooperation with Respect to Waiver of Immunity and Consent to Surrender. In: TRIFFTERER, Otto – AMBOS, Kai (eds.): *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary*. Munich: C.H. Beck, 2016, s. 2126

¹⁰⁵ ICTY, *Prosecutor v. Milošević*, Trial Chamber, Decision on Preliminary Motions, 8 November 2001, IT-02-54 ods., 28

trestnému tribunálu pre bývalú Juhosláviu, aby nad ním mal jurisdikciu. O dva roky neskôr Medzinárodný trestný tribunál pre bývalú Juhosláviu potvrdil svoje skoršie zistenia v prípade Krstića (ktorý bol okrem iného uznaný vinným z napomáhania a navádzania na genocídu):

*„Môže sa stať... že medzi štátmi takáto funkčná imunita existuje proti stíhaniu za tieto činy, ale bolo by nesprávne tvrdiť, že takáto imunita existuje na medzinárodných trestných súdoch.“*¹⁰⁶

Aj odvolací senát Medzinárodného trestného súdu uviedol, že v súvislosti s konaním pred medzinárodnými súdmi sa neaplikuje akákoľvek imunita.¹⁰⁷ Otázka osobnej imunity nie je problematická medzi Medzinárodným trestným súdom a jeho členskými štátmi - každý členský štát vyjadril súhlas s článkom 27 Rímskeho štatútu MTS, a tým sa každý členský štát vzdáva osobnej imunity, ktorá by inak bola priznaná jeho štátnym predstaviteľom. Článok 27 je preto jedným z najdôležitejších článkov Rímskeho štatútu MTS, keďže tento článok priznáva Medzinárodnému trestnému súdu jurisdikciu nad najvyššími štátnymi predstaviteľmi zmluvných štátov.¹⁰⁸ Medzinárodný trestný súd však v roku 2009 vydal zatýkací rozkaz aj na úradujúcu hlavu nečlenského štátu (Al-Bashir). Z teoreticko-právneho hľadiska je bolo odôvodniteľné tým, že situáciu v Sudáne predložila Medzinárodnému trestnému súdu Bezpečnostná rada OSN, rezolúcie ktorej majú povinnosť rešpektovať všetky štáty. Medzinárodný trestný súd ale 17. marca 2023 definitívne prekročil pomyselný Rubikon, keď vydal zatýkací

---

¹⁰⁶ ICTY, *Prosecutor v. Milošević*, Trial Chamber, Decision on Preliminary Motions, 8 November 2001, IT-02-54 ods. 26.

¹⁰⁷ ICC, *Prosecutor v. Al Bashir*, Appeals Chamber, Judgment in the Jordan Referral re Al-Bashir Appeal, 6 May 2019.

¹⁰⁸ TRIFFTERER, Otto – BURCHARD, Christoph: Article 27 – Irrelevance of Official Capacity. In: TRIFFTERER, Otto – AMBOS, Kai (eds.): *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary*. Munich: C.H. Beck, 2016, s. 1048-1049.

rozkaz aj na hlavu štátu nezmluvnej strany (V. Putin), a to bez akejkoľvek súvislosti s rezolúciou Bezpečnostnej rady OSN. A v roku 2024 explicitne potvrdil, že ani on a ani žiaden členský štát MTS nesmie prihliadať na akékoľvek imunity predstaviteľov, hoci štátov nezmluvných strán Rímskeho štatútu MTS (viď vyššie).

Ak sme uviedli, že imunity nepredstavujú prekážku pre medzinárodné trestné súdnicstvo, problém ostáva vo vzťahu k národnému systému trestnej spravodlivosti. Už sme uviedli, že vecné imunity nepredstavujú prekážku, ak ide o zločiny podľa medzinárodného práva. Predstavujú prekážku pri bežných trestných činoch. Osobné imunity, ako to vyplýva aj z judikatúry Medzinárodného súdneho dvora, predstavujú pre národné orgány prekážku aj vo vzťahu k zločinom podľa medzinárodného práva.

Existuje všeobecný záver, že na rozdiel od osobnej, vecná (funkčná) imunita zahraničných štátnych úradníkov sa neuplatňuje vo vnútroštátnych jurisdikciách, ak ide o zločiny podľa medzinárodného práva.¹⁰⁹ Neexistuje však konsenzus, pokiaľ ide o určenie právneho základu, podľa ktorého sa imunity majú pokladať za neuplatniteľné. Staršie tvrdenia, že výnimka z pravidiel imunity vyplýva z kogentnej povahy zákazu mučenia alebo genocídy nie sú uspokojujúcim vysvetlením. Medzinárodný súdny dvor už rozlíšil medzi hmotnoprávnymi normami *ius cogens* a medzinárodnou imunitou majúcou procesnoprávny charakter.¹¹⁰ Namiesto toho, neuplatniteľnosť vecnej imunity vo vnútroštátnom konaní vyplýva zo zaužívaného princípu individuálnej trestnej

---

¹⁰⁹ TZEVELEKOS, Vassilis P.: Immunities Barring the Prosecution of the Crime of Aggression Against Ukraine: The Contribution of the ECtHR Case Law. In: European Convention on Human Rights Law Review. Online: https://brill.com/view/journals/eclr/4/2/article-p105_001.xml?ebody=pdf-117260.

¹¹⁰ *Jurisdictional Immunities of the State* (Germany v. Italy: Greece intervening), Judgment, I.C.J. Reports 2012, p. 140-142, paras. 92 ff.

zodpovednosti a medzinárodných zmlúv vyžadujúcich stíhanie medzinárodných zločinov na základe univerzálnej jurisdikcie.

Jedným z lídrov v tejto oblasti je Spolková republika Nemecko, ktorá využila tento základ na zvýšenie svojho úsilia ukončiť beztrestnosť medzinárodných zločinov bez ohľadu na to, kde boli spáchané. Kroky Nemecka zdôrazňujú, že medzinárodné právo jasne podporuje úlohu všetkých vnútroštátnych súdov v boji proti beztrestnosti.¹¹¹ Nemecký Spolkový súd (*Der Bundesgerichtshof*) rozsudkom z 28. januára 2021 konštatoval, že *medzinárodné obyčajové právo nepriznáva imunity, ak ide o spáchanie trestných činov podľa Rímskeho štatútu Medzinárodného trestného súdu*.¹¹²

Európsky súd pre ľudské práva vo svojej judikatúre otvoril dvere aj k prelomeniu osobných imunit, keď konštatoval, že „opatrenia prijaté vysokou zmluvnou stranou, ktoré odrážajú všeobecne uznávané pravidlá medzinárodného práva verejného o imunitě štátu, nemožno *v zásade* považovať za neprimerané obmedzenie práva na prístup k súdu“.¹¹³ Z uvedeného výroku súdu je podstatné, že súd uviedol, že to nie je neprimerané „*v zásade*“. Tým Európsky súd pre ľudské práva prináša aj do problematiky medzinárodných imunit prvok proporcionality. Aj pri medzinárodných imunitách, hoc úradujúcich hláv štátov, ich cieľom nie je zabezpečiť beztrestnosť a voľnú kartu (*carte blanche*) na páchanie zločinov, ale umožniť voľný a nerušený výkon funkcie.¹¹⁴ *V zásade majú byť*

---

¹¹¹ NAVARRO, Alejandro Ortega: The Role of Domestic Courts in the Prosecution of International Crimes In: *Hague Yearbook of International Law / Annuaire de La Haye de droit international*, Vol. 34 (2021), s. 119-145.

¹¹² DAUSTER, Manfred: Germany's Attitude Vis-à-vis International Crime and its Prosecution by Domestic Courts. In: *Bratislava Law Review*, Vol. 20, No. 1 (2023), s. 9-28.

¹¹³ Sabeh El Leil v France [gc] 34869/05 (ECtHR, 29 June 2011) para 49 a iné.

¹¹⁴ TZEVELEKOS, Vassilis P.: Immunities Barring the Prosecution of the Crime of Aggression Against Ukraine:

imunity rešpektované, ale v súlade s testom proporcionality sa, v určitých situáciách, otvára cesta k ich prelomeniu (preváženiu) záujmom predchádzať beztrestnosti. V prípadoch, ktoré Európsky súd pre ľudské práva riešil, rešpekt k imunitám napokon potvrdil. Avšak v daných prípadoch nešlo o tak závažné zločiny, o aké ide v prípade zločinov podľa medzinárodného práva. Ostáva na národných orgánoch, či vstúpia dverami, ktoré im Európsky súd pre ľudské práva odomkol.

Ak národné orgány čelia prekážke imunit osoby, ktorá je podozrivá z trestnej činnosti, neznamená to, že štát musí trestnej činnosti nečinne prizerať. Ak ide o člena diplomatického personálu misie, tak štát má možnosť označiť osobu podozrivú zo spáchania trestného činu za *persona non grata*. Toto rozhodnutie nemusí odôvodniť. V takom prípade jej plynie primeraná doba na opustenie územia štátu. Viedenský dohovor o diplomatických stykoch z roku 1961 nedefinuje primeranú lehotu konkrétnym počtom hodín alebo dní. V praxi ide spravidla o 48 hodín. V závislosti od okolností situácie môže byť potrebné pre opustenie územia poskytnutie dlhšej doby. Po uplynutí primeranej lehoty na opustenie územia štátu diplomat stráca imunity, čím zaniká procesná prekážka pre vedenie trestného stíhania voči nemu, pre jeho prípadné zaistenie a pre jeho odsúdenie. Táto možnosť nepriamo vyplýva aj zo skutočnosti, že postavenie diplomata závisí od udelenia súhlasu na výkon funkcie prijímajúcim štátom (tzv. *agrément*), a imunity vyplývajúce z jeho postavenia sa uplatňujú v zásade *inter partes* medzi prijímajúcim a vysielajúcim štátom.

Vzhľadom k tomu, že podľa diplomatického práva imunitu nepožívajú len diplomati, ale aj premisy veľvyslanectva, tak sa

---

The Contribution of the ECtHR Case Law. In: European Convention on Human Rights Law Review. Online: https://brill.com/view/journals/eclr/4/2/article-p105_001.xml?ebody=pdf-117260.

môže stať, že sa určitá osoba sa v budove veľvyslanectva bude skrývať. Pre úplnosť preto uvádzame, že v takej situácii má štát možnosť (ako riešenie *ultima ratio*) prerušiť diplomatické styky. V dôsledku toho sa ruší diplomatická misia, diplomati opúšťajú štát odnášajúc diplomatického archívy. Zaniká tým aj ochrana budovy v ktorej sa osoba skrýva.

Ak však ide o iné osoby, teda ak hovoríme o hlave štátu, predsedovi vlády alebo ministrovi zahraničných vecí, takýto postup nie je možné uplatniť. Výkon ich funkcie nezávisí od súhlasu alebo nesúhlasu iného štátu a ich osobná imunita má povahu *erga omnes* – uplatňuje sa voči všetkým štátom medzinárodného spoločenstva.

V podmienkach Slovenskej republiky je existencia medzinárodných imunit reflektovaná v § 8 TrP v zmysle ktorého tieto osoby nepodliehajú pôsobnosti slovenských OČTK. V prípade pochybnosti o vyňatí osoby z ich pôsobnosti je rozhodujúce stanovisko Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR. Ak ide o ten prípad, tak v zmysle § 9 ods. 1 písm. b) TrP trestné stíhanie nemožno začať, a ak už bolo začaté, nemožno v ňom pokračovať a musí byť zastavené.

3. Trestná zodpovednosť

Medzinárodné právo zatiaľ nerozpoznáva trestnú zodpovednosť právnických osôb (bližšie podkapitola 3.2.),¹¹⁵ teda neostáva ostáva než kontaktovať, že trestná zodpovednosť podľa medzinárodného práva sa vzťahuje len na *fyzické osoby*.

Rímsky štatút MTS stanovuje vekovú hranicu trestnej zodpovednosti na 18 rokov. Štatút Špeciálneho tribunálu pre Sierra Leone, stanovuje vekovú hranicu 15 rokov. Iné štatúty tribunálov zas o vekovej požiadavke mlčia. Ani Špeciálny tribunál pre Sierra Leone a ani žiadny iný medzinárodný trestný tribunál však dosiaľ neodsúdil osobu mladšiu ako 18 rokov. Na druhej strane však *medzinárodné trestné právo nezakotvuje pravidlo, ktoré by vylučovalo trestnú zodpovednosť osôb mladších ako 18 rokov* a nestanovuje ani minimálnu hranicu veku pre trestnú zodpovednosť. Presnú hranicu nestanovuje ani Dohovor o právach dieťaťa z roku 1989. Trestné stíhanie osôb mladších ako 18 rokov za zločiny podľa medzinárodného práva je vecou rozhodnutia štátu.

Vo vzťahu k zločinu agresie sa trestná zodpovednosť obmedzuje na osoby vo vedúcej pozícii kontroly alebo riadenia politického alebo vojenského konania štátu (špeciálny subjekt).

Otázka individuálnej trestnej zodpovednosti fyzickej osoby nemá priamy vplyv na otázku zodpovednosti štátu. Tieto dva režimy zodpovednosti sa navzájom nepodmieňujú a ani nevylučujú. Ak zločiny podľa medzinárodného práva páchajú osoby v pozícii štátneho orgánu či pod kontrolou štátu, tak ich konanie je štátu pričítateľné a vyvoláva jeho medzinárodnoprávnu zodpovednosť.

---

¹¹⁵ Bližšie MAREČEK, Lukáš: *Zodpovednosť právnických osôb za zločiny podľa medzinárodného práva*. In: *Justičná revue*. Roč. 70, č. 1 (2018), s. 68 a nasl.

Rímsky štatút MTS rozlišuje viaceré formy individuálnej trestnej zodpovednosti:¹¹⁶

a) *Spácha* zločin sám, spolu s inými osobami (priame spáchanie, *direct perpetration/co-perpetration*), alebo prostredníctvom inej osoby (nepriame spáchanie, *indirect perpetration*).

Priame spáchanie bolo definované Medzinárodným trestným tribunálom pre bývalú Juhosláviu ako fyzické spáchanie zločinu, alebo omisívne konanie bez akéhokoľvek fyzického alebo materiálneho činu, a priamy páchatel' je niekedy označovaný aj ako „hlavný páchatel'“. ¹¹⁷ V staršej judikatúre tiež aj ako fyzický alebo materiálny páchatel', čo ale nedostatočne reflektovalo omisívnu formu konania.

Spolupáchatel'stvo ICC¹¹⁸ definuje naplnením dvoch objektívnych a troch subjektívnych prvkov. Prvým je existencia spoločného plánu medzi dvomi alebo viacerými osobami. Jeho existencia môže vplývať aj z okolností konania. Druhým je koordinované podstatné prispenie k spáchaniu zločinu. Tzn. trestný čin „je výsledkom spojeného a koordinovaného prispenia zapojených... žiaden zo zúčastnených nevykonáva, sám, kontrolu nad zločinom ako celkom, ale, naopak, kontrola nad zločinom spočíva v rukách kolektívu ako takého.“¹¹⁹ Rozhodujúce je, „či spolupáchatel' zohráva zásadnú rolu v rámci spoločného plánu a v tomto zmysle je jeho prispenie... podstatné.“¹²⁰ Tretím je vedomie „že vykonaním

---

¹¹⁶ Čl. 25 ods. 3, Rímsky štatút ICC.

¹¹⁷ ICTY, *Prosecutor v. Brđanin*, Appeals Chamber, Judgment, 3 April 2007, ICTY-99-36-A, ods. 362.

¹¹⁸ ICC, *Prosecutor v. Lubanga*, Trial Chamber I, Judgment pursuant to Article 74 of the Statute, 14 March 2012, ICC-01/04-01/06-2842, ods. 984-1008.

¹¹⁹ ICC, *Prosecutor v. Lubanga*, Trial Chamber I, Judgment pursuant to Article 74 of the Statute, 14 March 2012, ICC-01/04-01/06-2842, ods. 994.

¹²⁰ ICC, *Prosecutor v. Lubanga*, Trial Chamber I, Judgment pursuant to Article 74 of the Statute, 14 March 2012, ICC-01/04-01/06-2842, ods. 1000.

spoločného plánu, za obvyklého sledu okolností, nastane trestný následok. Štvrtým je vedomie „že podstatne prispieva k vykonaniu spoločného plánu. A piatym je vedomosť o skutkových okolnostiach, ktoré zakladajú existenciu ozbrojeného konfliktu a vzťah medzi týmito skutočnosťami a jeho konaním.¹²¹ Piaty bod je potrebné vnímať primerane s ohľadom, že v predmetnej veci ICC konal o vojnových zločinoch. V prípade iných zločinov podľa medzinárodného práva sa súvislosť s ozbrojeným konfliktom (*war nexus*) nevyžaduje.

Nepriame páchatelstvo je spáchanie zločinu prostredníctvom iného, či už je tento trestne zodpovedný alebo nie. Od formy účasti ho odlišuje miera kontroly nad páchaným zločinom. Ide tak o osobu, ktorá „kontroluje alebo zosnuje/organizuje (*mastermind* v slovesnom tvare) jeho spáchanie pretože rozhoduje či a ako bude trestný čin spáchaný... toto ustanovenie sa vzťahuje nielen na spáchanie prostredníctvom nevinného konajúceho (*agent*)... ale aj prostredníctvom inej osoby, ktorá je plne trestne zodpovedná.“¹²² Rozdiel medzi účastníkom a nepriamym páchatelom je v intenzite vplyvu na konajúceho. Zatiaľ čo nepriamy páchatel je v pozícii nadriadeného voči konajúcejmu, u účastníka, tento iba ovplyvní vôľu či schopnosť konajúceho, aby spáchal trestný čin.

---

¹²¹ ICC, *Prosecutor v. Lubanga*, Trial Chamber I, Judgment pursuant to Article 74 of the Statute, 14 March 2012, ICC-01/04-01/06-2842, ods. 1008 a nasl.

¹²² ICC, *Prosecutor v. Lubanga*, Pre-Trial Chamber I, Decision on the confirmation of charges, 29 January 2007, ICC-01/04-01/06, ods. 330-339.

Do úvahy prichádza aj forma nepriameho spolupáchateľstva.¹²³

b) *Prikáže/nariadi (orders), navedie¹²⁴ (solicits)* alebo *podnieti¹²⁵ (induces)* na spáchanie zločinu. Podľa doktrínálnych názorov prvá forma „nariadi“ (*orders*) dopĺňa nedbanlivostnú formu veliteľskej zodpovednosti definovanej v čl. 28 Rímskeho štatútu MTS. Tu veliteľ koná úmyselne a zodpovedá spáchanie trestného činu podriadeným, ak nariadil spáchanie zločinu (čl. 25 ods. 3 písm. b). Podľa iného názoru by ale malo ísť v tomto prípade o formu nepriameho páchatel'stva (čl. 25 ods. 3 písm. a).¹²⁶

Solicits a induces sú termíny, kde sloveso *induces* v sebe zahŕňa aj užší význam *solicits*. *Induces* je termín, ktorý v sebe zahŕňa akúkoľvek formu konania, ktorá smeruje k tomu, aby iná osoba spáchala zločin, vrátane formy *solicits*, ktorá znamená požiadanie alebo povzbudenie.¹²⁷ Na tomto mieste pravdepodobne nie je možné úplne zjednotiť medzinárodnoprávnu a slovenskú terminológiu. V slovenskom trestnom práve je navádzanie formou účasti zatiaľ čo podnecovanie je samostatným trestným činom. Aby išlo o trestnú zodpovednosť v tejto forme, zločin ku ktorému nariadenie alebo navádzanie smeruje musí byť spáchaný alebo sa oň musí páchatel' aspoň pokúsiť.

---

¹²³ ICC, *Katanga and Ngudjolo*, Pre-Trial Chamber I, Decision on the confirmation of charges, 30 September 2008, ICC-01/04-01/07, ods. 490 a nasl.. ICC, *Prosecutor v. Blé Goudé*, Pre-Trial Chamber I, Decision on the Confirmation of Charges, 11 December 2014, ICC-02/11-02/11-186, ods. 137. GIL Alicia – MACULAN, Elena: Current Trends in the Definition of 'Perpetrator' by the International Criminal Court In: *Leiden Journal of International Law*. Vol. 28, No. 2 (2015), s. 353; SLIEDREGT, Elies: *Individual Criminal Responsibility in International Law*, 2012, Oxford University Press, s. 69.

¹²⁴ V slovenskom preklade dojedná.

¹²⁵ V slovenskom preklade vyvolá.

¹²⁶ Kai Ambos, "Article 25", in Otto Triffterer and Kai Ambos (eds.), *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary*, 3rd. ed., C.H. Beck/Hart/Nomos, Munich/Oxford/Baden-Baden, 2016, s. 1003.

¹²⁷ Tamtiež.

Na rozdiel od vnútroštátnej doktríny, navádzaním sa v medzinárodnom trestnom práve rozumie aj utvrdzovanie v už existujúcom trestnom zámere (budúceho) páchatela, čo je vo vnútroštátnej doktríne trestného práva chápané ako forma pomoci.¹²⁸

c) S cieľom uľahčiť spáchanie takého trestného činu pomáha (*aids*), podporuje (*abets*) alebo inak *pomáha* (*assists*) pri jeho spáchaní alebo pri pokuse o jeho spáchanie vrátane poskytnutia prostriedkov na jeho spáchanie. Podľa doktrinálnych názorov pomoca a podpora (*aiding* a *abetting*) so dvomi formami pomoci (*assistance*) a poskytnutie prostriedkov je príkladom takejto pomoci.¹²⁹ Aby išlo o trestnú zodpovednosť v tejto forme, zločin ku ktorému pomoc smeruje musí byť spáchaný alebo sa oň musí páchatel aspoň pokúsiť.

d) Iným spôsobom *prispieva*¹³⁰ (*contributes*) pri spáchaní alebo pri pokuse o spáchanie takého zločinu skupinou osôb konajúcich so *spoločným cieľom* (*common purpose*). Takéto príspevanie musí byť úmyselné a musí i) sa diať s cieľom podporovať trestnú činnosť alebo trestný zámer skupiny tam, kde takáto činnosť alebo zámer znamená spáchanie trestného činu v rámci jurisdikcie Súdu, alebo ii) sa diať so znalosťou úmyslu skupiny spáchať tento zločin. Aby išlo o trestnú zodpovednosť v tejto forme, zločin ku páchatel' prispieva smeruje musí byť spáchaný alebo sa oň musí páchatel' aspoň pokúsiť. Príspevanie účastníka nie je podstatné (*essential contribution*), ako v prípade spolupáchateľstva, ale musí

---

¹²⁸ KORDÍK, Marek: Princípy zodpovednosti za vojnové zločiny In: ČENTĚŠ, Jozef: *Vojnové trestné činy a ich trestanie v súčasnosti*. Bratislava: Právnická fakulta UK v BA, 2014, s. 71.

¹²⁹ HAJDIN, Nicola – BOWMAN, Kirsten: Article 25(3)(c). In: *LexSit*. 15 January 2022. Online: <https://cilrap-lexsitus.org/en/clicc/25-3-c/25-3-c>.

¹³⁰ V slovenskom preklade pomáha.

byť alespoň významné (*significant contribution*).¹³¹ Aby išlo o trestnú zodpovednosť v tejto forme, zločin ku ktorému prispenie smeruje musí byť spáchaný alebo sa oň musí páchatel' aspoň pokúsiť.

e) V súvislosti s trestným činom genocídy priamo a verejne *podnecuje*¹³² (*incites*) iných spáchať genocídu. Povinnosť potláčať podnecovanie na genocídu vyplýva aj z čl. III písm. c) Dohovoru o zabránení a trestaní zločinu genocídia z roku 1948. Účelom je predísť čo i len pokusu o spáchanie genocídy. Termín verejne nie je definovaný presne. Ide o prejav komunikovaný mnohým, na verejnom mieste, či prostredníctvom masmédií, ako je rádio alebo televízia. Termín priamo znamená, že musí ísť o špecifické povzbudzovanie k bezprostrednému začatiu trestnej činnosti, nie vágne alebo nepriame návrhy. Podnecovanie na genocídu je verejné, teda nie je adresované konkrétnym adresátom. Podnecovanie na zločin genocídy je trestné samo o sebe (predčasne dokonaný trestný čin, *inchoate/preliminary/incomplete crime*), nie je potrebné, aby páchatel' zločin spáchal alebo sa oň pokúsil, ako sa to vyžaduje v prípade ostatných zločinov podľa medzinárodného práva.

f) *Pokúša (attempts)* sa spáchať takýto zločin konaním, ktorým sa začína jeho realizácia, prostredníctvom podstatného kroku, ale trestný čin nenastane vzhľadom na okolnosti nezávislé od úmyslov osoby. Osoba, ktorá sa vzdá úsilia spáchať trestný čin alebo inak zabráni dokonaniu tohto trestného činu, nepodlieha potrestaniu za pokus spáchať tento trestný čin, ak sa táto osoba úplne a dobrovoľne vzdala trestného zámeru. Konanie predchádzajúce pokusu nie je trestné. Po tom, čo páchatel' dokoná

---

¹³¹ ICC, *Prosecutor v. Mbarushimana*, Pre-Trial Chamber I, Decision on the Confirmation of Charges, 16 December 2011, No. ICC-01/04-01/10-465-Red, ods. 283.

¹³² V slovenskom preklade navádza.

trestný čin, alebo sa oň aleaspoň pokúsi, môže byť osobe zúčastnené na príprave trestne zodpovedné podľa niektorej formy účasti. „Pokus o spáchanie zločinu je zločinom pri ktorom nedošlo k úplnému naplneniu objektívnej stránky zločinu a k úplnému naplneniu subjektívnej stránky zločinu. A tak úmysel (*dolus*), ktorý sa vzťahuje na pokus musí byť rovnaký, ako ten, ktorý sa vzťahuje na dokonanie.“¹³³

Subjektívna stránka (mens rea) je založená na *úmyselnom zavinení*, ak nie je výslovne určené inak. Výnimkou z tejto zásady je režim zodpovednosti vojenského veliteľa alebo nadriadeného.

Zavinenie v medzinárodnom trestnom práve je budované na kompromise medzi kontinentálnou a anglo-americkou právnou tradíciou. Objektívna stránka (*material element, actus reus*) musí byť pokrytá vedomosťou a úmyslom.

Úmysel musí pokrývať konanie (páchateľ sa chcel zapojiť do konania), ako aj následok (páchateľ chcel spôsobiť taký následok alebo si uvedomuje, že taký následok nastane pri bežnom priebehu vecí).

V rovine *úmyslu týkajúceho sa konania*, je možné badať dva prístupy, anglo-americký,¹³⁴ kde postačuje úmysel zapojiť sa do

---

¹³³ ICC, *Prosecutor v. Katanga and Ngudjolo*, Pre-Trial Chamber I, Decision on the confirmation of charges, 30 September 2008, ICC-01/04-01/07-717, ods. 460.

¹³⁴ ESER, Abin: *Mental Elements – Mistake of Fact and Mistake of Law* In: CASSESE, Antonio – GAETA, Paola – JONES, John R.W.D.: (eds.), *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary*, 2nd. ed., Oxford University Press, 2002, s. 913; WERLE, Gerhard – JESSBERGER, Florian: *Principles of International Criminal Law*, Oxford University Press, 2014; SCHABAS, William A.: *The International Criminal Court: a Commentary on the Rome Statute*, Oxford University Press, 2016, s. 631; PORRO, Sarra: *Risk and Mental Element: an Analysis of National and International Law on Core Crimes*, Nomos, Baden-Baden, 2014, s. 177 a nasl.

relevantného konania, a kontinentálny,¹³⁵ kde sa vyžaduje aj vedomosť o skutočnosti, ktorá zakladá trestnosť konania. Ktorá z interpretácií je prevažujúca v medzinárodnom trestnom práve nie je možné definitívne určiť.

Úmysel týkajúci sa následku je rozvitý aj judikatúrou a zahŕňa priamy aj nepriamy úmysel. Nepriamy úmysel bol definovaný konanie s vedomosťou o podstatnej pravdepodobnosti, že dôjde k naplneniu skutkovej podstaty zločinu, alebo konanie s uzrozumením, že k tomu dôjde.¹³⁶ V neskoršej judikatúre bola táto forma zavinenia odmietnutá a sprísnená.¹³⁷ Vyžadovala sa praktická istota (*virtual/practical certainty*) o tom, že následok

---

¹³⁵ Rakúsko, Nemecko, Španielsko, Taliansko a i. AMBOS, Kai: *Der Allgemeine Teil des Völkerstrafrechts: Ansätze einer Dogmatisierung*, Duncker and Humblot, Berlin, 2002., s. 765 a nasl.; FINNIN, Sarah: *Elements of Accessorial Modes of Liability: Article 25(3)(b) and (c) of the Rome Statute of the International Criminal Court*, Leiden: Nijhoff, 2012, s. 163 a nasl.; FINNIN, Sarah: *Mental Elements under Article 30 of the Rome Statute of the International Criminal Court: a Comparative Analysis* In: *International and Comparative Law Quarterly*, 2012, Vol. 61, No. 2 (2012), s. 341 a nasl.; BADAR, Mohamed E.: *The Concept of Mens Rea in International Criminal Law. The Case for a Unified Approach*, Hart Publishing, Oxford, 2013, s. 388.

¹³⁶ „i. the awareness by the suspect of the substantial likelihood that his or her actions or omissions would result in the realization of the objective elements of the crime; and ii. the decision by the suspect to carry out his or her actions or omissions despite such awareness. Secondly, if the risk of bringing about the objective elements of the crime is low, the suspect must have clearly or expressly accepted the idea that such objective elements may result from his or her actions or omissions“ ICC, *Prosecutor v. Lubanga*, Pre-Trial Chamber, Decision on the Confirmation of Charges, 29 January 2007, ICC-01/04-01/06-803-tEN, ods. 352 a nasl. Tiež aj ICC, *Prosecutor v. Germain Katanga*, Pre-Trial Chamber, Decision on the confirmation of charges, 30 September 2008, ICC-01/04-01/07-717.

¹³⁷ ICC, *Prosecutor v. Bemba*, Pre-Trial Chamber, Decision Pursuant to Article 61(7)(a) and (b) of the Rome Statute on the Charges of the Prosecutor Against Jean-Pierre Bemba Gombo, 15 June 2009, ICC-01/05-01/08-424, ods. 360-369. Tiež aj ICC, *Prosecutor v. Katanga*, Trial Chamber, Judgment, ICC-01/04-01/07-3464-tENG, 7 March 2014; ICC, *Prosecutor v. Lubanga*, Appeals Chamber, Judgment on the Appeal of Mr. Thomas Lubanga Dyilo against his conviction, 1 December 2014, ICC-01/04-01/06-3121-Red.

nastane,¹³⁸ čím odmietnutý *dolus eventualis*, ako nezodpovedajúci zneniu čl. 30 Rímskeho štatútu MTS. „Táto forma [tzn. *dolus directus* definovaný v čl. 30] trestného úmyslu predpokladá, že osoba vie, že jej konanie nevyhnutne spôsobí predmetný následok, iba žeby tomu zabránil nepredvídaný alebo neočakávaný zásah alebo udalosť. Inými slovami, je takmer nemožné, aby si myslela, že k následkom nedôjde.“¹³⁹ Ak by tvorcovia štatútu chceli zahrnúť aj nepriamy úmysel, tak by uviedli, že páchatel si je vedomý, že „môže nastať následok“ a nie striktnejšie, že si je vedomý že „dôjde k následku.“

V zhrnutí sa rozlišujú tri formy úmyselného zavinenia, z ktorých sú pre účely Rímskeho štatútu MTS relevantné prvé dve, ak nie je uvedené inak:

- *Dolus directus* prvého stupňa.
  - Vôľa dosiahnuť následok.
- *Dolus directus* druhého stupňa (*in second degree*, tiež aj *oblique intention*).
  - Prijatie praktickej istoty (*virtual/practical certainty*) o následku.
- *Dolus eventualis*
  - Prijatie podstatnej pravdepodobnosti (*substantial likelihood*) spôsobenia následku.

---

¹³⁸ ICC, *Prosecutor v. Bemba*, Pre-Trial Chamber, Decision Pursuant to Article 61(7)(a) and (b) of the Rome Statute on the Charges of the Prosecutor Against Jean-Pierre Bemba Gombo, 15 June 2009, ICC-01/05-01/08-424, ods. 360-362, 369.

¹³⁹ ICC, *Prosecutor v. Katanga*, Trial Chamber, Judgment, ICC-01/04-01/07-3464-ENG, 7 March 2014, ods. 777.

Ak páchatel' príjme riziko, ktoré je nižšej úrovne ako podstatná pravdepodobnosť, tak už pôjde o vedomú nedbanlivosť (*culpa luxuria, negligentia lata*).

Rozdiel medzi *dolus eventualis* a vedomou nedbanlivosťou spočíva v tom, že pri nepriamom úmysle sa páchatel' koná s vedomým možného následku, vie sa ho vyvarovať, ale nevyvaruje – je s ním uzrozumený, má k následku kladný vzťah. Naproti tomu v prípade vedomej nedbanlivosti páchatel' verí a dúfa (bez primeraných dôvodov), že následok nenastane.¹⁴⁰

Vedomosťou sa rozumie uvedomovanie si toho, že existuje určitá okolnosť alebo že určitý následok nastane pri bežnom priebehu vecí.

V tejto súvislosti rozlišujeme aj *konanie v omyle*. Omyl môže byť skutkový, ktorý vylúči trestnú zodpovednosť ak neguje subjektívnu stránku zločinu. Právny omyl nevylučuje trestnú zodpovednosť s výnimkou uposlúchnutia príkazu, ktorý nebol zjavne nezákonný. V prípade, ak konajúca osoba podliehala zákonnej povinnosti plniť príkazy vlády alebo daného nadriadeného, nevedela o tom, že rozkaz je nezákonný a tento rozkaz nebol zjavne nezákonný, tak sa môže dovolávať právneho omylu ako dôvodu pre vylúčenie jej trestnej zodpovednosti, ak neguje subjektívnu stránku zločinu. Právneho omylu sa nemožno dovolávať ak ide o zločiny proti ľudskosti alebo o zločin genocídy. Príkaz na ich spáchanie je považovaný vždy za zjavne nezákonný.

Rímsky štatút MTS napokon v čl. 25 ods. 4 uvádza aj, že žiadne jeho ustanovenie týkajúce sa individuálnej trestnoprávnej zodpovednosti nemá vplyv na zodpovednosť štátov podľa medzinárodného práva. To znamená, že v prípade *ak zločin podľa*

---

¹⁴⁰ KORDÍK, Marek: Princípy zodpovednosti za vojnové zločiny In: ČENTĚŠ, Jozef et al.: *Vojnové trestné činy a ich trestanie v súčasnosti*. Bratislava: Právnická fakulta UK v BA, 2014, s. 69.

medzinárodného práva spácha predstaviteľ štátu (alebo iná relevantná osoba),¹⁴¹ *tak ide o protiprávne konanie, ktoré je pričítateľné štátu*. Preto popri individuálnej trestnej zodpovednosti vzniká aj zodpovednosť štátu. Avšak skutočnosť, že konanie nie je možné kvalifikovať ako zločin podľa medzinárodného práva neznamená, že nejde o protiprávne konanie osoby, za ktorú by štát neniesol štát zodpovednosť. Štát zodpovedá za konanie relevantných osôb, ak toto nie je v súlade s medzinárodnoprávnou normou. Len najzávažnejších prípadoch pôjde o zločin podľa medzinárodného práva.

3.1. Zodpovednosť veliteľa a iného nadriadeného

Vojenský veliteľia a iní nadriadení sú zodpovední v režime individuálnej trestnej zodpovednosti, a to spravidla v prípade úmyselného zavinenia za vydanie príkazu (čl. 25 ods. 3 písm. b), alebo ako nepriamy páchatel' (čl. 25 ods. 3 písm. a) a v prípade nedbanlivostného zavinenia v režime zodpovednosti veliteľa alebo iného nadriadeného (čl. 28 RŠ MTS).

Nemožno vylúčiť ani úmyselnú formu zodpovednosti veliteľa, ak zanedbal povinnosť predísť trestnému činu úmyselne. Muselo by ale ísť o výlučne omisívne konanie pri ktorom veliteľ chce tolerovaním páchania zločinov dosiahnuť následok trestného činu.

Tento režim zodpovednosti našiel svoje uplatnenie pred lipskými súdmi s nemeckými dôstojníkmi po prvej svetovej vojne.¹⁴² Na medzinárodnej úrovni ju rozvil najmä Medzinárodný vojenský tribunál pre Ďaleký východ, a to aj z dôvodu, že zločiny japonského

---

¹⁴¹ Bližšie SVÁK, Ján – MAREČEK, Lukáš a kol.: *Medzinárodné právo verejné a úvod do verejného medzinárodného práva*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2024, s. 349 a nasl.

¹⁴² ŠTURMA, Pavel: *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. Praha: Karolínium, 2002, s. 155.

imperiálneho režimu, na rozdiel od Nemeckej ríše, boli vo veľkej miere páchané skôr kvôli ich tolerovaniu, než ich nariadovaniu. Tento režim zodpovednosti rozšíril aj na civilných nadriadených (tzv. kabinetná zodpovednosť).¹⁴³

Vojenský veliteľ (military commander) alebo osoba efektívne konajúca ako vojenský veliteľ je trestnoprávne zodpovedná za zločiny spáchané silami pod jeho efektívnym velením a riadením (*effective command and control*) alebo pod jeho efektívnou autoritou a riadením (*effective authority and control*),¹⁴⁴ podľa toho, o aký prípad ide, v dôsledku¹⁴⁵ jeho zlyhania náležite riadiť takéto sily, kde i) vedel alebo na základe okolností v tom čase mal vedieť, že sily páchali alebo sa chystali spáchať takéto zločiny, a ii) neuskutočnil všetky potrebné a primerané opatrenia v rámci svojej právomoci na zabránenie¹⁴⁶ alebo potlačenie¹⁴⁷ ich spáchania alebo nepredložil¹⁴⁸ vec kompetentným orgánom na vyšetrovanie a trestné stíhanie.

---

¹⁴³ Bližšie MAREČEK, Lukáš: K niektorým aspektom prehladaného významu Tokijského tribunálu In: *Comenius*. Vol. 3, No. 2 (2023), s. 33-34.

¹⁴⁴ K rozdielu medzi „efektívnym velením a riadením“ a „efektívnou autoritou a riadením“ Medzinárodný trestný súd uviedol, že medzi nimi nie je kvalitatívny rozdiel. Prvá formulácia sa vzťahuje na vojenských veliteľov v užšom zmysle a druhá na osoby (fakticky) v pozícii vojenského veliteľa. ICC, *Prosecutor v. Bemba*, Pre-Trial Chamber II, Decision Pursuant to Article 61(7)(a) and (b) of the Rome Statute on the Charges of the Prosecutor Against Jean-Pierre Bemba Gombo, 15 June 2009, ICC-01/05-01/08-424, ods. 412-413.

¹⁴⁵ „Nie je potrebné preukázať existenciu priamu kauzálnu väzbu medzi opomenutím nadriadeného a zločinu spáchaného jeho podriadenými... je potrebné iba preukázať, že opomenutie veliteľa zvýšilo riziko spáchania zločinov... prokurátor musí preukázať, že nesplnenie povinnosti predísť zločinom zvýšilo riziko, že sily tieto zločiny spáchajú...“ ICC, *Prosecutor v. Bemba*, Pre-Trial Chamber II, Decision Pursuant to Article 61(7)(a) and (b) of the Rome Statute on the Charges of the Prosecutor Against Jean-Pierre Bemba Gombo, 15 June 2009, ICC-01/05-01/08-424, ods. 426.

¹⁴⁶ Tzn. pred spáchaním.

¹⁴⁷ Tzn. počas páchania.

¹⁴⁸ Tzn. po spáchaní.

Tento režim zodpovednosti je primerane aplikovateľný aj na iné vzťahy nadradenosti a podriadenosti, než je vzťah veliteľa k jemu podriadeným silám. *Nadriadený (superior)* je trestnoprávne zodpovedný za zločiny, ktoré spáchali podriadení pod jeho efektívnou autoritou a riadením ako výsledok jeho neschopnosti náležite riadiť takých podriadených, kde i) vedel alebo vedome prehliadal informácie, ktoré jasne naznačovali, že podriadení spáchali alebo sa chystali spáchať takéto trestné činy, ii) trestné činy sa týkali aktivít, ktoré boli v rámci efektívnej zodpovednosti a riadenia nadriadeného, a iii) nadriadený neuskutočnil všetky potrebné a primerané opatrenia v rámci svojej právomoci na zabránenie alebo potlačenie ich spáchania alebo nepredložil vec kompetentným orgánom na vyšetrovanie a trestné stíhanie.

Režim veliteľskej zodpovednosti je tradičnou súčasťou medzinárodného práva, ktorého história siaha minimálne do prijatia Haagskych dohovorov z roku 1899¹⁴⁹ a je reflektovaný aj v aktuálnom medzinárodnom humanitárnom práve.¹⁵⁰ Tento režim bol v rozhodnutí IMTFE rozšírený aj na zodpovednosť civilných nadriadených (tzv. kabinetná zodpovednosť),¹⁵¹ čo bolo prevzaté aj ad hoc tribunálmi zriadenými Bezpečnostnou radou OSN pre bývalú Juhosláviu a Rwandu. Dnes sa považuje za štandardnú súčasť medzinárodného trestného práva, hoci jeho konkrétne charakteristiky môžu od tribunálu k tribunálu variovať.

---

¹⁴⁹ Čl. 1 ods. 1 Haagskych regulácií, príloha II. Haagskej konvencie o zákonoch a zvyklostiach pozemnej vojny z roku 1899.

¹⁵⁰ Čl. 86 a 87 Dodatkového protokolu I k Ženevským dohovorom z roku 1949.

¹⁵¹ Bližšie MAREČEK, Lukáš: K niektorým aspektom prehliadaného významu Tokijského tribunálu. In: *Comenius*. Roč. 3, č. 2 (2023), s. 33-34.

Vo všeobecnosti je možné prvky tohto režimu zodpovednosti zhrnúť nasledovne:¹⁵²

a) *Existencia vzťahu nadradenosti a podradenosti*. Ide o de iure alebo aj len de facto postavenie určitého jednotlivca ako autority nad iným s materiálnou schopnosťou predísť alebo potrestať podriadeného za zločiny podľa medzinárodného práva.

b) *Subjektívny prvok*.

a. Vedomosť nadriadeného/veliteľa (*actual knowledge*).

b. Dôvod prečo mal nadriadený/veliteľ vedieť (*reason to know*).

c) *Neprijatie krokov* na predídenie spáchania zločinu, alebo potrestania páchatel'a zločinu.¹⁵³

Veliteľ nebude zodpovedným, ak prijal všetky potrebné a primerané opatrenia v rámci svojej právomoci na zabránenie alebo potlačenie jeho spáchania. Ak už došlo k jeho spáchaniu, tak nebude trestne zodpovedný, ak predložil vec kompetentným orgánom na vyšetrovanie a trestné stíhanie. Ak však zanedbal povinnosť v časovo predchádzajúcej fáze, tzn. predísť spáchaniu zločinu a tým potlačiť zločin, tak jeho zodpovednosť nebude vylúčená, ak zločin potlačil, alebo vec predložil kompetentným

---

¹⁵² CASSESE, Antonio – GAETA, Paola, – JONES, John R. W. D. (eds.): *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary*, Oxford University Press, 2002, s. 833-835. ICTY, *Prosecutor v. Delalić et al.*, Trial Chamber, Judgment, 16 November 1998, IT-96-21-T, ods. 346.

¹⁵³ Rímsky štatút MTS pridáva aj prvok potlačenie (*repress*) popri predídeniu (*prevent*) a potrestaniu (*punish*).

orgánom, až počas jeho páchania.¹⁵⁴ V tom zmysle aj v prípade, ak mohol potlačiť a nepotlačil a následne vec predložil kompetentným orgánom. Posúdenie čo je potrebným a primeraným opatrením závisí od okolností prípadu. Medzi tieto môže patriť vzdelávanie o medzinárodnom humanitárnom práve, vypracovaním efektívneho systému podávania správ, dohliadanie nad monitorovacím systémom a využívanie disciplinárnych opatrení a znižovania či odnímania hodností.¹⁵⁵

Rozhodovacia činnosť medzinárodných trestných tribunálov umožňuje trojaký výklad režimu zodpovednosti veliteľa alebo nadriadeného. Ako zodpovednosť za účasť na zločine podriadeného,¹⁵⁶ ako zodpovednosť za zanedbanie svojej povinnosti oddelenú od zodpovednosti za zločin podriadeného (išlo by o samostatný, menej závažný, delikt), alebo ako zodpovednosť za svoje zanedbanie povinnosti s prihliadnutím na závažnosť zločinu podriadeného. Zdá sa, že aktuálne prevláda tretí koncept zodpovednosti veliteľa alebo nadriadeného.¹⁵⁷ Rozlišovanie týchto

---

¹⁵⁴ „nepredídanie zločinu... nemôže byť zhojené splnením povinnosti potlačiť alebo predložiť vec kompetentným orgánom.“ ICC, *Prosecutor v. Bemba*, Pre-Trial Chamber II, Decision Pursuant to Article 61(7)(a) and (b) of the Rome Statute on the Charges of the Prosecutor Against Jean-Pierre Bemba Gombo, 15 June 2009, ICC-01/05-01/08-424, ods. 436. Potvrdené v ICC, *Prosecutor v. Bemba*, Trial Chamber III, Judgment pursuant to Article 74 of the Statute, 21 March 2016, ICC-01/05-01/08-3343, ods. 201.

¹⁵⁵ ICC, *Prosecutor v. Bemba*, Pre-Trial Chamber II, Decision Pursuant to Article 61(7)(a) and (b) of the Rome Statute on the Charges of the Prosecutor Against Jean-Pierre Bemba Gombo, 15 June 2009, ICC-01/05-01/08-424.

¹⁵⁶ ICTY, *Prosecutor v. Delalić et al.*, Trial Chamber, Judgment 16 November 1998, IT-96-21-T, ods. 333.

¹⁵⁷ „Vyvodenie zodpovednosti voči veliteľovi za porušenie jeho povinnosti má byť vyvažované zločinnými jeho podriadených; veliteľ nie je zodpovedný akoby sám spáchal zločin, ale jeho zodpovednosť je posudzovaná v pomere k závažnosti spáchaných trestných činov.“ ICTY, *Prosecutor v. Halilović*, Trial Chamber, Judgment, 16 November 2005, IT-01-48-T, ods. 54. Podobne aj ICTY, *Prosecutor v. Hadžihasanović*, Appeals Chamber, Judgment, 22 April 2008, IT-01-47-A, ods. 312–318.

troch konceptov má zásadný význam pre posudzovanie závažnosti konania veliteľa alebo nadriadeného, a tak aj na výšku primeraného trestu.

Vojenským veliteľom sa rozumejú všetci od bezprostredne nariadeného až po najvyššie velenie.¹⁵⁸ Dôležité je, či je v pozícii autority, ktorá môže v rámci hierarchickej štruktúry vydávať rozkazy podriadeným,¹⁵⁹ ktorí spáchali, resp. sa chystali spáchať zločin. Nepostačuje ale len formálna nadradenosť v rámci reťazca velenia, ale aj materiálna schopnosť veliteľa vydávať podriadeným rozkazy. Možno tak konštatovať, že *rozhodujúce je, či má faktickú pozíciu veliteľa*, to či túto pozíciu má aj *de iure* je sekundárne. Nedisciplinovanosť podriadených môže byť vyhodnotená ako nedostatok efektívnej kontroly nad podriadenými,¹⁶⁰ čím by bola vylúčená zodpovednosť veliteľa. Rozhodujúca teda nie je formálna nadradenosť, ale reálna kontrola konania podriadených.¹⁶¹ V tom zmysle možno hovoriť aj o zodpovednosti veliteľa *de facto*.¹⁶²

Termín vojenský veliteľ sa tak má vykladať extenzívne, ako zahŕňajúci „osobu efektívne konajúcu ako vojenský veliteľ... zahrňuje (aj) tých ktorí nie sú právom ustanovení na veliteľskú

---

¹⁵⁸ „Vojenským veliteľom môže byť osoba na najvyššej úrovni v reťazci velenia alebo obyčajný vodca skupiny vojakov“ ICC, *Prosecutor v. Bemba*, Pre-Trial Chamber II, Decision Pursuant to Article 61(7)(a) and (b) of the Rome Statute on the Charges of the Prosecutor Against Jean-Pierre Bemba Gombo, 15 June 2009, ICC-01/05-01/08-424, ods. 408. ICTY, *Prosecutor v. Orić*, Trial Chamber, Judgment, 30 June 2006, IT-03-68-T, ods. 310

¹⁵⁹ ICTY: *Prosecutor v. Delalić et al.*, Appeals Chamber, Judgment, 20 February 2001, IT-96-21-A, ods. 251-252.

¹⁶⁰ ICTY, *Prosecutor v. Blaškić*, Appeals Chamber, Judgement, 29 July 2004, IT-95-14-A, ods. 69, 399

¹⁶¹ ICTY, *Prosecutor v. Delalić et al.*, Trial Chamber, Judgment, 16 November 1998, IT-96-21-T, ods. 370.

¹⁶² „Formálne označenie za veliteľa by nemalo byť považované za nevyhnutnú podmienku pre vyodenie veliteľskej zodpovednosti, a táto zodpovednosť môže byť vyodená z titulu *de facto* pozície, ako aj *de iure* pozície, ako veliteľa.“ ICTY, *Prosecutor v. Delalić et al.*, Trial Chamber, Judgment, 16 November 1998, IT-96-21-T, ods. 370.

funkciu ale de facto ju realizujú cez výkon efektívnej kontroly nad skupinou osôb cez veliteľskú postupnosť.“¹⁶³ Efektívna kontrola nie je právnou, ale skutkovou otázkou, pri ktorej je potrebné preukázať, že „obžalovaný mal moc predísť, potrestať alebo prijať opatrenia vedúce ku konaniam proti údajným páchatelom.“¹⁶⁴ *De iure* pozícia veliteľa a formálna schopnosť vydávať rozkazy môže byť dôkazom efektívnej kontroly,¹⁶⁵ ktorý však môže byť vyvrátený dôkazom o nerešpektovaní *de iure* veliteľa, resp. jeho rozkazov, čím sa tak predpoklad efektívnej kontroly vyvráti.¹⁶⁶ V inej veci MTS uviedol nasledovné indikátory pozície nadriadeného: „a) oficiálna pozícia podozrivého; b) jeho schopnosť vydávať rozkazy; c) spôsobilosť zabezpečiť dodržiavanie vydaných rozkazov, teda zabezpečiť, že budú vykonané; d) pozícia podozrivého v rámci vojenskej štruktúry a úlohy, ktoré vykonával; e) spôsobilosť rozkazovať silám alebo jednotkám pod jeho velením, či pod jeho bezprostredným velením alebo na nižších úrovniach, v rámci zapojenia sa v bojových operáciách; f) spôsobilosť znovu podriadiť si jednotky alebo urobiť zmeny vo veliteľskej štruktúre; g) právomoc povyšovať, vymeniť, odvolať alebo disciplinárne potrestať príslušníka síl a h) právomoc vyslať jednotky kde sa odohrávajú bojové operácie a kedykoľvek ich stiahnuť.“¹⁶⁷

---

¹⁶³ ICC, *Prosecutor v. Bemba*, Pre-Trial Chamber II, Decision Pursuant to Article 61(7)(a) and (b) of the Rome Statute on the Charges of the Prosecutor Against Jean-Pierre Bemba Gombo, 15 June 2009, ICC-01/05-01/08-424, ods. 409.

¹⁶⁴ ICTY, *Prosecutor v. Blaškić*, Appeals Chamber, Judgement, 29 July 2004, IT-95-14-A, ods. 69.

¹⁶⁵ ICTY, *Prosecutor v. Delalić et al.*, Appeals Chamber, Judgment, 20 February 2001, IT-96-21-A, ods. 197.

¹⁶⁶ ICTY, *Prosecutor v. Blaškić*, Appeals Chamber, Judgement, 29 July 2004, IT-95-14-A, ods. 69, 399.

¹⁶⁷ ICC, *Prosecutor v. Bemba*, Pre-Trial Chamber II, Decision Pursuant to Article 61(7)(a) and (b) of the Rome Statute on the Charges of the Prosecutor Against Jean-Pierre Bemba Gombo, 15 June 2009, ICC-01/05-01/08-424, ods. 417.

Otvorenými otázkami ostáva zodpovednosť veliteľa v prípade, ak jeho podriadení zločin „nespáchali“, ale sú účastníkmi zločinu. Tiež aj situácia, ak veliteľ zanedbal svoju preventívnu povinnosť a zločin sa nedokonal kvôli tomu, že páchatel včas zmenil svoj zámer. V súlade vyššie uvedenou interpretáciou zodpovednosti veliteľa ako samostatnej a osobitnej formy, popri individuálnej zodpovednosti za zločin, by zodpovednosť veliteľa mala vzniknúť z titulu jeho vlastného porušenia povinnosti. V súčasnosti sa prijíma záver, že veliteľská zodpovednosť je akcesorickou k individuálnej trestnej zodpovednosti a že veliteľ nemôže byť „viac zodpovedným“ než je hlavný páchatel.¹⁶⁸ Nie je uzatvorená ani otázka zodpovednosti veliteľa za zločin v štádiu pokusu.¹⁶⁹

Podobný režim zodpovednosti sa aplikuje aj na iných než vojenských nadriadených, ktorí vykonávajú podobnú úroveň kontroly nad podriadenými. Tento režim sa tak, v mierne zmenenej podobe (viď vyššie), aplikuje aj na civilných nadriadených.¹⁷⁰

3.2. Zodpovednosť právnickej osoby

Princípy medzinárodného práva uznané v Charte Norimberského tribunálu a v jeho rozsudku (tzv. Norimberské princípy) v čl. 1 uvádzajú:

---

¹⁶⁸ KORTFÄLT, Linnea: Article 28(a). In: *LexSitus*. 21 August 2017. Online: <https://cilrap-lexsitus.org/en/clicc/28-a/28-a-criminally-responsible#>.

¹⁶⁹ Porovnaj ICTY, *Prosecutor v. Hadžihasanović*, Trial Chamber, Decision on Joint Challenge to Jurisdiction, 22 April 2008, IT-01-47-PT, ods. 209, oproti ICTY, *Prosecutor v. Orić*, Trial Chamber, Judgment, 30 June 2006, IT-03-68-T, ods. 328.

¹⁷⁰ ICTR, *Prosecutor v. Bagilishema*, Appeals Chamber, Judgment (Reasons), 3 July 2002, ICTR-95-1A-A, ods. 47, 51.

„Akákoľvek osoba, ktorá spácha skutok, ktorý zakladá zločin podľa medzinárodného práva je preto zodpovedná a podliehajúca trestu.“¹⁷¹

Z výročnej správy KpMP vyplýva, že pojem osoba sa chápal konformne s jeho chápaním v zmysle Charty a rozsudku Medzinárodného vojenského tribunálu v Norimbergu, a síce ako *fyzická osoba, ktorá konala či už ako jednotlivec alebo ako člen tzv. „zločineckej organizácie“* – táto ale o sebe trestne zodpovednou nebola. *Norimberský tribunál síce uznal niektoré organizácie za zločinecké, ale nie za trestne zodpovedné.*¹⁷²

Vzhľadom k povahe následkov jeho rozhodnutia je možné hovoriť o uplatnení kolektívnej trestnej zodpovednosti za zločiny podľa medzinárodného práva, ktorá mala byť, za splnenia ďalších podmienok stanovených Norimberským tribunálom, vyvedená voči konkrétnym jednotlivcom, ktorí boli členmi takejto zločineckej organizácie.¹⁷³

Zločineckú organizáciu Norimberský tribunál chápal ako skupinu vytvorenú za účelom páchania zločinu. S úmyslom predísť nespravodlivým dôsledkom široko koncipovanej kolektívnej

---

¹⁷¹ *Report of the International Law Commission on its Second Session, 5 June to 29 July 1950,*

Official Records of the General Assembly, Fifth session, Supplement No.12 (A/1316), Extract from the Yearbook of the International Law Commission: 1950: *„Any person who commits an act which constitutes a crime under international law is responsible therefor and liable to punishment.“ Principles of International Law Recognized in the Charter of the Nürnberg Tribunal and in the Judgment of the Tribunal.* Online:

http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft_articles/7_1_1950.pdf.

¹⁷² Porovnaj MRÁZEK, J.: *K boji s mezinárodní zločinností z hlediska mezinárodního práva.* Praha: Academia, 1979. s. 185.

¹⁷³ Charter of IMT, Art 10: *„In cases where a group or organisation is declared criminal by the Tribunal, the competent national authority of any Signatory shall have the right to bring individuals to trial for membership therein before national, military or occupation courts. In any such case the criminal nature of the group or organisation is considered proved and shall not be questioned.“*

trestnej zodpovednosti Norimberský tribunál pristupoval v rozhodovaní reštriktívne. Za trestné totiž nepovažoval členstvo všetkých jej členov a vylúčil z tejto množiny napríklad administratívny aparát a podobne.

Tak ako Norimberský tribunál, aj KpMP zdôraznila, že *zločiny podľa medzinárodného práva sú páchané ľuďmi a nie abstraktnými entitami*, ktorými v kontexte myslela predovšetkým štát.¹⁷⁴ Tento záver KpMP zopakovala, resp. sa od neho neodchýlila,

---

¹⁷⁴ *Report of the International Law Commission on its Second Session*, 5 June to 29 July 1950, Official Records of the General Assembly, Fifth session, Supplement No.12 (A/1316), Extract from the Yearbook of the International Law Commission: 1950, vol. II. s. 374. dostupné online <http://legal.un.org/docs/?path=../ilc/documentation/english/reports/a_cn4_34.pdf&lang=E>. K problematike abstraktnosti pozri aj Kelsenovu teóriu, napr. PORTMANN, R.: *Legal Personality in International Law*. New York: Cambridge University Press, 2010. s. 173-175.

ani pri svojich ďalších zasadnutiach, v ktorých sa vyjadrovala k obsahu pojmu „trestne zodpovedná osoba.“¹⁷⁵

Je pravdou, že Norimberský tribunál (IMT) argumentoval v prospech individuálnej trestnej zodpovednosti fyzických osôb oproti zodpovednosti „abstraktných entít“. Výrok IMT je tak nutné vykladať v jeho kontexte. Nemožno ho ponímať ako argument proti trestnej zodpovednosti právnických osôb (taktiež abstraktných entít). Jej cieľom bolo podporiť argument o rozšírení zodpovednosti aj na konkrétne osoby, nie o jej premene len na zodpovednosť konkrétnych osôb. A teda *úmyslom Norimberského tribunálu nebolo vylúčiť zodpovednosť tejto abstraktnej entity, štátu, ale doplniť ju súbežným vyvodením trestnej zodpovednosti voči konkrétnym osobám*. Napokon, po druhej svetovej vojne

---

¹⁷⁵ Porovnaj Návrh článkov o previneniach (offences) proti mieru a bezpečnosti ľudstva. *Report of the International Law Commission on its Third Session*, 16 May to 27 July 1951 Official Records of the General Assembly, Sixth Session, Supplement No.9 (A/1858). Extract from the Yearbook of the International Law Commission: 1951 , vol. II. s. 134. Dostupné online:

<http://legal.un.org/docs/?path=../ilc/documentation/english/reports/a_cn4_48.pdf&lang=E>; ale napríklad aj *Report of the International Law Commission on the work of its forty-second session*, Extract from the Yearbook of the International Law Commission: 1990 Document: vol. II(2) 1 May -20 July 1990, Official Records of the General Assembly, Forty-fifth session, Supplement No. 10. s. 13, 15. Dostupné online:

<http://legal.un.org/docs/?path=../ilc/documentation/english/reports/a_45_10.pdf&lang=EFSXP>, kde KpMP hovorí o zločinoch, ktoré môžu byť páchané jednotlivcami alebo skupinami, ako aj o diskusií o individuálnej a kolektívnej trestnej zodpovednosti, kde záverom bolo, že účasť v organizácii je prirážajúcou okolnosťou, avšak nehovorilo sa o tom, žeby organizácia sama bola trestne zodpovednou. Ďalej pozri napr. aj *Report of the International Law Commission Covering the Work of its Sixth Session*, 3, 28 July 1954, Official Records of the General Assembly, Ninth Session, Supplement No. 9 (A/2693). Extract from the Yearbook of the International Law Commission:- 1954 , vol. II. s. 150. Dostupné online:

<http://legal.un.org/docs/?path=../ilc/documentation/english/reports/a_cn4_88.pdf&lang=E>

nebola zodpovednosť vyvodená len v trestnoprávnej rovine, ale aj v rovine reparačných povinností agresorov.

Neskôr (už od roku 1963,¹⁷⁶ intenzívnejšie od 70. rokov¹⁷⁷) je možné činnosti KpMP badať úvahy o trestnej zodpovednosti neobmedzenej len na fyzické osoby, ale aj na iné entity - štáty, kde vzniká koncept medzinárodného zločinu (*international crime*), ktorý sa nakoniec dostal do Návrhu článkov o zodpovednosti štátov za medzinárodne protiprávne správanie, ako tzv. závažné porušenia zásadných záväzkov k medzinárodnému spoločenstvu.¹⁷⁸

Uvedené je ale nevyhnutné chápať v kontexte toho, že KpMP diskutovala o zodpovednosti štátov ako takých, ktorá sa uplatňuje pričítaním správania sa fyzických osôb, ktoré konali na v jeho mene. *Predmetom diskusie nebola trestná zodpovednosť jeho orgánov a už vôbec nie právnických osôb súkromného práva.*¹⁷⁹

Trestná zodpovednosť právnických osôb teda nebola témou dňa, a to až do roku 2016, kedy sa KpMP touto otázkou začala výslovne zaoberať, a to pri príprave Návrhu článkov o zločinoch proti ľudskosti.

---

¹⁷⁶ *Report of the International Law Commission on the work of its Fifteenth Session*, 6 July 1963, Official Records of the General Assembly, Eighteenth Session, Supplement (A/5509). Extract from the Yearbook of the International Law Commission: 1963, vol. II. s. 244, 259. Dostupné online: <http://legal.un.org/docs/?path=../ilc/documentation/english/reports/a_cn4_16_3.pdf&lang=EF>.

¹⁷⁷ *Report of the International Law Commission on the work of its twenty-fifth session*, 7 May - 13 July 1973, Official Records of the General Assembly, Twenty-eighth session, Supplement No. 10. Extract from the Yearbook of the International Law Commission: - 1973, vol. II. s. 172. Dostupné online: <http://legal.un.org/docs/?path=../ilc/documentation/english/reports/a_9010.pdf&lang=EF>.

¹⁷⁸ Bližšie pozri napr. CRAWFORD, J.: *The International Law Commission's Articles on State Responsibility: Introduction, Text and Commentaries*. New York: Cambridge University Press. s. 16-20, 35-38.

¹⁷⁹ Pozri bližšie napr. ŠTURMA, P.: *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. Praha: Karolinum. s. 11-16.

Je pravdou, že na počiatku medzinárodného trestného práva bola myšlienka, že za zločiny je musia byť postihované konkrétne fyzické osoby, ktoré nesú morálnu zodpovednosť za prijaté rozhodnutia. Avšak ani v tom čase nebolo sporné, že zodpovednosť musí naďalej niesť aj abstraktná entita – štát, ktorej bolo konanie konkrétnej fyzickej osoby pričítateľné. Súčasnosť ukazuje, že významnými aktérmi medzinárodných vzťahov sa stávajú aj právnické osoby súkromného práva (obchodné spoločnosti a iné) a dostávame sa do opačnej pozície. Do pozície v ktorej je možné podľa medzinárodného práva vyvodiť zodpovednosť voči fyzickým osobám, avšak abstraktná entita ostáva neviditeľnou. Zločiny pritom často môžu byť výsledkom kolektívnej korporátnej kultúry, než len individuálnej morálnej voľby osoby. Riešením potláčania zločinov podľa medzinárodného práva tak musí byť kombinácia režimov zodpovednosti konkrétnych osôb, ako aj abstraktných entít, nielen exkluzívne jeden z nich. Režim postihovania abstraktnej entity pritom nemusí byť nevyhnutne trestného charakteru – táto môže byť vyhradená fyzickým osobám aj naďalej. Avšak nejaký režim zodpovednosti abstraktnej entity by existovať mal.

Návrh článkov o zločinoch proti ľudskosti, okrem iného, definuje jednotlivé skutkové podstaty zločinov proti ľudskosti (a to konformne s obvyčajou zacytenou v čl. 7 Rímskeho štatútu MTS, či povinnosť *aut dedere aut judicare*. Pre skúmanú otázku zodpovednosti právnických osôb je významné *zakotvenie povinnosti štátov postihovať zločiny podľa medzinárodného práva spáchané právnickou osobou na vnútroštátnej úrovni, pričom je v diskrecii štátu, či zvolí cestu vyvodzovania trestnej,*

*administratívnej alebo civilnej zodpovednosti.*¹⁸⁰ Pri uvedenom je nevyhnutné upozorniť, že ods. 7 sa týka len právnických osôb a nie fyzických, pri ktorých ostáva povinnosťou štátov vyvodiť práve len trestnoprávnu zodpovednosť.¹⁸¹

Spomentý Návrh článkov o zločinoch proti ľudskosti pracuje s trestnou zodpovednosťou právnických osôb v čl. 6 ods. 8,¹⁸² a to nasledovne:

*„V súlade s ustanoveniami ich vnútroštátneho práva, každý štát prijme opatrenia, kde je to vhodné, aby založil zodpovednosť právnických osôb pre previnenia, ktoré sú uvedené v tomto návrhu článkov [tzn. pre zločiny proti ľudskosti]. V súlade s právnymi princípmi štátov, táto zodpovednosť môže byť trestná, civilná alebo administratívna.“*¹⁸³

---

¹⁸⁰ *Report on the work of the sixty-eighth session (2016)*, 2 May-10 June and 4 July-12 August 2016. General Assembly Official Records Seventy-first session Supplement No. 10 (A/71/10). s. 245, 248. Dostupné online <<http://legal.un.org/docs/?path=../ilc/reports/2016/english/chp7.pdf&lang=EFSRAC>>.

¹⁸¹ Porovnaj aj *Report on the work of the sixty-eighth session (2016)*, 2 May-10 June and 4 July-12 August 2016. General Assembly Official Records Seventy-first session Supplement No. 10 (A/71/10). s. 265. Dostupné online <<http://legal.un.org/docs/?path=../ilc/reports/2016/english/chp7.pdf&lang=EFSRAC>>. Alebo *Third report on crimes against humanity By Sean D. Murphy, Special Rapporteur* (A/CN.4/704). s. 16. Dostupné online: <<http://legal.un.org/docs/?symbol=A/CN.4/704>>.

¹⁸² Vzhľadom k zmenám v číslovaní oproti predchádzajúcej, pracovnej verzii došlo k zmene zaradenia z čl. 5 ods. 7 na čl. 6 ods. 8.

¹⁸³ *„Subject to the provisions of its national law, each State shall take measures, where appropriate, to establish the liability of legal persons for the offences referred to in this draft article. Subject to the legal principles of the State, such liability of legal persons may be criminal, civil or administrative.“* *Report of the International Law Commission Sixty-ninth session*, 1 May-2 June and 3 July-4 August 2017. General Assembly Official Records Seventy-second Session Supplement No. 10 (A/72/10). s. 14. Dostupné online: <http://legal.un.org/docs/?path=../ilc/reports/2017/english/a_72_10.pdf&lang=EFSRAC>.

KpMP v komentári k uvedenému článku uvádza, že dôvodom pre ktorý došlo alternatívnej formulácii povinnosti štátov vyvodiť zodpovednosť za spáchané zločiny proti ľudskosti je skutočnosť, že trestná zodpovednosť právnických osôb je síce súčasťou právnych poriadkov viacerých štátov, avšak stále je takýto inštitút neznámy pre mnohé iné štáty.¹⁸⁴ To znamená, že z komparácie právnych poriadkov členov medzinárodného spoločenstva vyplýva, že (ešte stále) nejde o všeobecne uznávaný režim zodpovednosti právnických osôb za ich protiprávne konanie.

Rovnako je KpMP aj toho názoru,¹⁸⁵ že nejde o tradičný inštitút ani na úrovni medzinárodného trestného práva. Čo sa týka už vyššie zmienených tzv. zločineckých organizácií, tak uvádza, že došlo k vyvodu trestnej zodpovednosti došlo len vo vzťahu k fyzickým osobám. Rovnako konštatuje, že ani ďalšie orgány medzinárodnej trestnej spravodlivosti neboli príslušnými pre trestné stíhanie právnických osôb.

Taktiež podotýka, že k zakotveniu trestnej zodpovednosti právnických osôb nedošlo ani v rade medzinárodných dohovorov s trestnoprávnym obsahom, hoci s celou radou výnimiek, vrátane protokolu Africkej únie (2014, dosiaľ nenadobudol platnosť), ktorý

---

¹⁸⁴ *Report of the International Law Commission Sixty-ninth session*, 1 May-2 June and 3 July-4 August 2017. General Assembly Official Records Seventy-second Session Supplement No. 10 (A/72/10). s. 73. Dostupné online: <http://legal.un.org/docs/?path=../ilc/reports/2017/english/a_72_10.pdf&lang=EFSRAC>.

¹⁸⁵ *Report of the International Law Commission Sixty-ninth session*, 1 May-2 June and 3 July-4 August 2017. General Assembly Official Records Seventy-second Session Supplement No. 10 (A/72/10). s. 73-74. Dostupné online: <http://legal.un.org/docs/?path=../ilc/reports/2017/english/a_72_10.pdf&lang=EFSRAC>.

trestnú zodpovednosť právnických osôb zakladá.¹⁸⁶ Z prieskumu obsahu medzinárodných zmlúv je preto možné sledovať určitý trend, avšak nie záver o existencii medzinárodného konsenzu v tejto otázke.

Správa KpMP sa na viacerých miestach odvoláva aj na rozhodnutie *Špeciálneho tribunálu pre Libanon*.¹⁸⁷ Toto rozhodnutie považujeme za prelomové, keďže ide o *prvý orgán medzinárodnej trestnej spravodlivosti, ktorý podaním extenzívneho výkladu pojmu „osoba“ rozšíril svoju jurisdikciu aj na právnické osoby*, a tak sa stal prvým orgánom vo vývoji medzinárodného trestného súdnictva, ktorý voči vyvodil trestnú zodpovednosť voči právnickej osobe.

Toto rozhodnutie KpMP používa ako argumentačný základ, keďže ho považuje za prameň výkladu Štatútu STL, a teda obsahu partikulárneho pravidla (vzniknutého na základe dohody medzi OSN a Libanom) medzinárodného práva, ktoré je teda dôkazom existencie pravidla, zakladajúceho trestnú zodpovednosť právnických osôb podľa medzinárodného práva.

---

¹⁸⁶ Ide o: Medzinárodný dohovor o zabránení a trestaní zločinu apartheidu (1973), Bazilejská konvencia o kontrole cezhraničného pohybu nebezpečného odpadu a ich odstránení (1989), medzinárodný dohovor o potláčaní financovania terorizmu (1999), Dohovor OSN proti cezhraničnému organizovanému zločinu (2000), Opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa, detskej prostitúcii a detskej pornografii (2000), Dohovor OSN proti korupcii (2003), Protokol k Protokolu o potláčaní neoprávnených činov proti bezpečnosti zaistených platforiem umiestnených na kontinentálnom šelfe (2003), ako aj súbor dohovorov v rámci Rady Európy. *Report of the International Law Commission Sixty-ninth session, 1 May-2 June and 3 July-4 August 2017*. General Assembly Official Records Seventy-second Session Supplement No. 10 (A/72/10) s. 74-75. Dostupné online: <http://legal.un.org/docs/?path=../ilc/reports/2017/english/a_72_10.pdf&lang=EFSRAC>.

¹⁸⁷ K podmienkam trestnej zodpovednosti právnických osôb podľa medzinárodného práva pozri Case no. STL-14-05, Public Redacted Version of Judgement, 18. September 2015, § 72.

Myslíme si preto, že rozhodnutie STL je vzhľadom na svoje prvenstvo vo vývoji inštitút zodpovednosti právnických osôb podľa medzinárodného práva vskutku významným prínosom pre ďalší rozvoj medzinárodného trestného práva, napriek tomu, že môžeme pochybovať o jeho správnosti, kde Libanonský tribunál bez primeraného dôvodu svoju dobu predbehol.¹⁸⁸ Aj KpMP potvrdila, že použitie pojmu „osoba“ sa inak má vykladať v obvyklom význame, ktorý má v trestnoprávnom kontexte (tzn. reštriktívne, kde pre širšie chápanie je potrebné explicitné rozšírenie trestnej zodpovednosti aj na právnické osoby) a nie vo všeobecnosti, tzn. aj ako právnická osoba. KpMP výslovne oddeľuje ods. 8, ktorý sa týka právnických osôb (a používa preto výslovne pojem právnické osoby) a ostatnú časť Návrhu článkov o zločinoch proti ľudskosti, kde sa pojem osoba má vykladať v zmysle fyzická osoba.¹⁸⁹

Základom pre vytvorenie čl. 6 ods. 8 ale nebol priamo rozsudok STL, ale Opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa, detskej prostitúcii a detskej pornografii (2000, platný od 2002), ktorý obsahuje identickú povinnosť štátov v jeho čl. 3 ods. 4.

---

¹⁸⁸ Bližšie k rozsudku a jeho významu pozri KYRIAKAKIS, Jeanna: Corporations before International Criminal Courts: Implications for the International Criminal Justice Project In: *Leiden Journal of International Law*, 2017, vol. 30, no. 1. s. 221-240. KAEB, Caroline: The Shifting Sands of Corporate Liability under International Criminal Law In: *George Washington International Law Review*, 2016, vol. 49, no. 2. s. 351-403. KAEB, Caroline: A New Penalty Structure for Corporate Involvement in Atrocity Crimes: About Prosecutors and Monitors In: *Harvard International Law Journal*, 2016, vol 57. s. 21-25. MAREČEK, L.: Criminal Responsibility Introduced by Special Tribunal for Lebanon In: *Pécs Journal of International and European Law*, 2017, no. 2... (not published yet)

¹⁸⁹ *Report of the International Law Commission Sixty-ninth session*, 1 May-2 June and 3 July-4 August 2017. General Assembly Official Records Seventy-second Session Supplement No. 10 (A/72/10). s. 73. Dostupné online: <http://legal.un.org/docs/?path=../ilc/reports/2017/english/a_72_10.pdf&lang=EFSRAC>.

Súčasný stav medzinárodného práva ukladá povinnosť štátom vyvodiť zodpovednosť voči právnickej osobe, hoci táto zodpovednosť nemusí byť nevyhnutne trestnoprávna.

Taktiež z formulácie KpMP vyplýva záver, že ide výlučne o povinnosť štátov trestať právnické osoby¹⁹⁰ a nejde o pravidlo adresované priamo právnickým osobám. Inými slovami, právnické osoby by boli až sprostredkovaným nositeľom medzinárodnoprávnej povinnosti, kde v prípade nesplnenia si recepčnej povinnosti štátom, nevzniká súbežná zodpovednosť subjektu vnútroštátneho práva (právnickej osobe) – na rozdiel od fyzických osôb, pri ktorých trestná zodpovednosť vyplýva priamo z medzinárodného práva, bez ohľadu na znenie práva vnútroštátneho.¹⁹¹ Tomu záveru nasvedčuje aj skutočnosť, že je na rozhodnutí štátu, či vyvodí trestnoprávnu alebo inú zodpovednosť, a teda trestná zodpovednosť právnickej osobe nevyplýva priamo z medzinárodného práva. Ak by tomu tak bolo, tak by bolo nevyhnutné vyvodiť práve trestnú zodpovednosť a nie inú.

Tomuto záveru svedčí aj skutočnosť, že vo vzťahu k zodpovednosti právnických osôb KpMP v Návrhu článkov nepoužíva termín *crimes* ale termín *offences*. Výraz *offence* sa v medzinárodnom trestnom práve používa v dvojakom zmysle, kde ide buď o previnenia marenia spravodlivosti (pohrdanie súdom, marenie spravodlivosti a iné činy, ktoré narúšajú efektivitu medzinárodného trestného konania) alebo ide o opis konaní, ktoré sú predmetom recepčnej povinnosti jednotlivých štátov. V druhom prípade nie je jednotlivец priamym, ale až sprostredkovaným

---

¹⁹⁰ Porovnaj *Report of the International Law Commission Sixty-ninth session*, 1 May-2 June and 3 July-4 August 2017. General Assembly Official Records Seventy-second Session Supplement No. 10 (A/72/10). s. 76. Dostupné online: <http://legal.un.org/docs/?path=../ilc/reports/2017/english/a_72_10.pdf&lang=EFSRAC>

¹⁹¹ Porovnaj napríklad obyčajové pravidlo zachytené v čl. 33 Rímskeho štatútu Medzinárodného trestného súdu.

adresátom medzinárodnoprávnej povinnosti adresovanej štátom – jeho trestná zodpovednosť preto nevyplýva priamo z medzinárodného práva. Nazdávame sa, že o rovnaký prípad ide aj v prípade Návrhu článkov o zločinoch proti ľudskosti, kde poukazuje napríklad na znenie čl. 6 ods. 1 a nasl., ktorý jednoznačne chápe pojem *offences* ako previnenia podľa vnútroštátneho práva – „Každý štát prijme nevyhnutné opatrenia, aby zabezpečil, že zločiny proti ľudskosti zakladajú previnenia podľa jeho trestného práva“¹⁹²

Na tento odsek nadväzuje povinnosť postihovať konania právnických osôb (ods. 8). Rozdiel medzi ods. 8 a zvyšnou časťou čl. 6 (ktorá sa týka fyzických osôb) je v tom, že tu sa výslovne vyžaduje, aby konania opísané v predchádzajúcej časti Návrhu článkov (tzn. opisy jednotlivých foriem zločinov proti ľudskosti) má povinnosť štát recipovať do svojho vnútroštátneho právneho poriadku ako previnenia podľa trestného práva (tzn. ako trestné činy), zatiaľ čo ods. 8 dáva štátom priestor na úvahu, či štát si túto povinnosť splní formou recepcie do trestného, správneho alebo civilného práva.

KpMP popri zakotvení povinnosti postihovať právnické osoby samotný pojem „právnická osoba“ nedefinuje, teda sa aj tento pojem sa bude, pri zachovaní dobromyseľnosti štátov, vykladať

---

¹⁹² „Each State shall take the necessary measures to ensure that crimes against humanity constitute offences under its criminal law.“ Návrh článkov o zločinoch proti ľudskosti teda formuluje povinnosť tak priamo voči jednotlivcovi (pri formulovaní skutkových podstatí jednotlivých foriem zločinov proti ľudskosti), ako aj recepcnú povinnosť voči štátom. Porovnaj *Report of the International Law Commission Sixty-ninth session*, 1 May-2 June and 3 July-4 August 2017. General Assembly Official Records Seventy-second Session Supplement No. 10 (A/72/10). s. 13. Dostupné online: <http://legal.un.org/docs/?path=../ilc/reports/2017/english/a_72_10.pdf&lang=EFSSAC>.

v súlade s vnútroštátnymi ustanoveniami a nie priamo podľa pravidla medzinárodného práva.¹⁹³

V kontexte uvedeného nie je preto možné hovoriť o medzinárodnoprávnej trestnej zodpovednosti právnických osôb. Otázka, ako by sa so zodpovednosťou právnických osôb mal vysporiadať orgán medzinárodnej trestnej spravodlivosti ostáva otvorené.

S ohľadom na zásadu právnej istoty možno argumentovať v prospech opatrnejšie prístupu medzinárodného orgánu. Odlišný záver však vylúčiť nemožno, a to aj s ohľadom na zjavnosť nemorálnosti, a z toho vyplývajúcej trestuhodnosti, konaní opísaných v skutkových podstatách zločinov proti ľudskosti, čím sa znižuje váha vyššie zmienených princípov v prospech princípu materiálnej trestnej spravodlivosti. A napokon, existencia rozhodnutia STL, ktoré síce samo o sebe azda predbehlo svoju dobu, predsa len znižuje mieru nepredvídateľnosti trestného postihu právnickej osoby.

V podmienkach Slovenskej republiky zákon o trestnej zodpovednosti právnických osôb umožňuje vyvodiť trestnú zodpovednosť za trestné činy apartheid a diskriminácia skupiny osôb podľa § 424a a neľudskosť podľa § 425. Je otázne, prečo do výpočtu nezahrňuje aj iné zločiny podľa medzinárodného práva. Každopádne Slovenská republika je príkladom štátu, ktorý implementuje trestnú zodpovednosť právnických osôb za zločiny proti ľudskosti a jej právny poriadok je tak v súlade s Návrhom článkov KpMP o zločinoch proti ľudskosti.

---

¹⁹³ Porovnaj *Report of the International Law Commission Sixty-ninth session*, 1 May-2 June and 3 July-4 August 2017. General Assembly Official Records Seventy-second Session Supplement No. 10 (A/72/10). s. 76. Dostupné online: <http://legal.un.org/docs/?path=../ilc/reports/2017/english/a_72_10.pdf&lang=ENFSRAC>.

3.3. Okolnosti vylučujúce zodpovednosť

Medzinárodné právo rozlišuje aj *okolnosti vylučujúce zodpovednosť*, ktoré zahŕňajú aj kategóriu okolností, ktoré sú v slovenskej doktríne subsumované pod hmotnoprávne okolnosti vylučujúce protiprávnosť. V medzinárodnom trestnom práve sú tieto okolnosti vnímané ako prípustné spôsoby obhajoby či ospravedlnenia konania (*defences*), ktoré sú chápané skôr procesnoprávne. Ide o chápanie prevzaté z anglo-saskej právnej kultúry.¹⁹⁴ Znenie Rímskeho štatútu MTS však je formulované skôr hmotnoprávne, keďže ide o vylúčenie zodpovednosti, čo je hmotnoprávna kategória.

Nižšie uvedený výpočet okolností vylučujúcich zodpovednosť nie je vyčerpávajúci:

a) *Duševná choroba alebo porucha*, ktorá v čase konania spôsobila neschopnosť rozpoznať protiprávnosť či povahu svojho konania alebo schopnosť ovládať svoje konanie natoľko, aby bolo v súlade s tým, čo vyžaduje právo.

b) *Intoxikácia*, ktorá v čase konania spôsobila neschopnosť rozpoznať protiprávnosť či povahu svojho konania alebo schopnosť ovládať svoje konanie natoľko, aby bolo v súlade s tým, čo vyžaduje právo. Tejto okolnosti sa nemožno dovolávať, ak sa páchatel dostal do stavu intoxikácie dobrovoľne (*voluntarily*), za takých okolností, že vedel o riziku alebo nebral ohľad na riziko, že sa môže zapojiť do konania, ktoré predstavuje zločin podľa medzinárodného práva.

c) *(Seba)obrana*, alebo *obrana*¹⁹⁵ inej osoby, pred hroziacim a nezákonným použitím sily, spôsobom úmerným stupňu ohrozenia

---

¹⁹⁴ KORDÍK, Marek: Princípy zodpovednosti za vojnové zločiny In: ČENTĚŠ, Jozef et al.: *Vojnové trestné činy a ich trestanie v súčasnosti*. Bratislava: Právnická fakulta UK v BA, 2014, s. 75.

¹⁹⁵ V slovenskom preklade ochrana.

tejto osoby alebo inej osoby, alebo chráneného majetku. Ochrany majetku sa možno dovolávať v prípade vojnových zločinov, ak ide o majetok, ktorý je podstatný pre prežitie osoby alebo inej osoby, alebo majetku, ktorý je podstatný pre splnenie vojenského poslania. Skutočnosť, že osoba bola zapojená do defenzívnej operácie vykonanej silou, nevytvára sama osebe dôvod na vylúčenie trestnej zodpovednosti.

d) Konanie v *tiesni* (*duress*) spôsobenej hrozbou bezprostrednej smrti alebo trvajúceho či bezprostredne hroziacej ťažkej telesnej ujmy voči konajúcemu alebo inej osobe. A to za predpokladu, že konanie bolo nevyhnutné a rozumné, nato aby zabránilo tejto hrozbe, a za predpokladu, že nebolo úmyslom konajúceho spôsobiť väčšie ublíženie ako to, ktorému sa snaží zabrániť. Túto hrozbu môžu urobiť iné osoby, alebo vyvolať iné okolnosti mimo kontroly tejto osoby.

Uvedené okolnosti môže súd vziať v úvahu aj v prípade, ak nie sú splnené podmienky pre ich aplikovanie, a to ako poľahčujúcu okolnosť, ktorá bude mať význam pri určovaní druhu a výmery trestu.¹⁹⁶

Medzi okolnosti vylučujúce zodpovednosť je možné zaradiť aj *omyl*, a to ak neguje vyžadovaný subjektívny prvok zodpovednosti. Právny omyl môže mať relevanciu aj v prípade, ak ide o plnenie príkazu nadriadeného alebo plnenie povinnosti podľa vnútroštátneho práva (ďalej nižšie). Právny omyl spočívajúci

---

¹⁹⁶ „to, že vojak dostal príkaz zavraždiť alebo mučiť v rozpore s medzinárodným právom vojny nebolo nikdy považované za obranu takých brutálnych činov... na príkaz však možno poukázať pri zmiernení trestu.... skutočným testom, ktorý je možné istom rozsahu identifikovať v trestných poriadkoch väčšiny národov nie je existencia príkazu, ale či bola fakticky možná morálna voľba.“ IMT, *United States of America, France, the United Kingdom and the Union of Soviet Socialist Republics v. Goring et al.*, Judgment, 1 October 1946, s. 221

v nesprávnom právnom kvalifikovaní skutku trestnú zodpovednosť nevylučuje.

Je otázne, či je správne zakotvenie ako niektorých z uvedených okolností medzi okolnosti vylučujúce *zodpovednosť* a nemali by tvoriť kategóriu okolností vylučujúcich *protiprávnosť*. Hoci možno súhlasiť, napríklad, s tým, že určité konanie má byť chápané ako protiprávne, ak je spáchané v dôsledku intoxikácie, avšak vzhľadom k okolnostiam páchatel' protiprávneho činu nebude trestne zodpovedný. Je ale otázne či by také isté konanie malo byť vôbec považované za hypoteticky protiprávne ak je súčasťou výkonu (seba)obraný. V dôsledku však obe kategórie vedú k rovnakému právnomu účinku, ktorým je kvalifikovanie konania ako právom aprobevaného.

Ako sme uviedli, je na zvážení súdu, resp. národnej legislatívy, priznať aj iné okolnosti vylučujúce zodpovednosť. Medzinárodné právo však výslovne stanovuje, že okolnosťou vylučujúcou zodpovednosť nie je *príkaz nadriadeného* alebo *plnenie povinnosti podľa vnútroštátneho práva*. Týchto okolností sa môže páchatel' dovoliavať iba v prípade, splnenia troch kumulatívnych podmienok: a) osoba podliehala zákonnej povinnosti plniť príkazy vlády alebo daného nadriadeného, b) osoba nevedela, že tento príkaz je nezákonný, a c) príkaz nebol zjavne nezákonný. Pritom platí nevyvrátiteľná domnienka (nie však fikcia), že príkaz páchať genocídu alebo zločiny proti ľudskosti sa považuje vždy za zjavne nezákonný.

Táto okolnosť nevylučujúca protiprávnosť je jedným z pilierov medzinárodného trestného práva,¹⁹⁷ ktorá nachádza svoj predobraz už v známom procese s Petrom von Hagenbachom (15. storočie).¹⁹⁸

---

¹⁹⁷ “Principle IV. The fact that a person acted pursuant to order of his Government or of a superior does not relieve him from responsibility under international law, provided a moral choice was in fact possible to him.” ILC: Principles of International Law Recognized in the Charter of the Nürnberg Tribunal and in the Judgment of the Tribunal. In: *Yearbook of the International Law Commission*, 1950, vol. II, para. 97

¹⁹⁸ Bližšie GREPPI, Edoardo: The evolution of individual criminal responsibility under international law In: *International Review of the Red Cross*. Vol. 81, No. 835 (1999), s. 533-534.

4. Zločiny podľa medzinárodného práva

Zločiny podľa medzinárodného práva (*crimes under international law*)¹⁹⁹ sú také činy, ktorých trestnosť vyplýva jednotlivcovi priamo z medzinárodného práva. Medzi ústredné zločiny (*core crimes*) podľa medzinárodného práva sa zaraďujú pravidelne tie, ktoré sú reflektované aj v čl. 5 Rímskeho štatútu MTS, a síce:

- a) zločin genocídy,
- b) zločiny proti ľudskosti,
- c) vojnové zločiny,
- d) zločin agresie.

Z terminologického hľadiska je vhodné uvedené trestné činy, pomenúvať zločiny, keďže v medzinárodnom trestnom práve existujú aj trestné činy, ktorých spoločenská závažnosť je nižšia. Máme na mysli o trestné činy marenia spravodlivosti (*offences against the administration of justice*), ktoré chránia efektivitu trestného konania. V súlade so slovenskou právnou terminológiou ich možno pomenovať aj *prečinmi*.

Naproti tomu zločiny podľa medzinárodného práva nie sú také trestné činy, ktoré sú síce súčasťou medzinárodného práva, konkrétne predmetom medzinárodnej zmluvy, avšak ich trestnosť jednotlivcovi nevyplýva z medzinárodného práva, ale z vnútroštátneho práva, ktoré implementuje medzinárodnoprávny záväzok. Na tejto konštatácii nič nemení ani eventualita, že štát svoju implementačnú povinnosť plní inkorporačnou metódou prostredníctvom recepčnej normy vďaka ktorej je daná medzinárodná zmluva v jeho právnom poriadku priamo aplikovateľná. Zásadným nie je ani tak, či je medzinárodná zmluva

---

¹⁹⁹ Niekedy tiež aj medzinárodné zločiny (*international crimes*).

priamo aplikovateľná, ako právny následok nesplnenia implementačnej povinnosti bez ohľadu na zvolenú metódu – teda že jednotlivcovi trestná zodpovednosť nevzniká. Tieto sú nazývané ako *konvencionálne*²⁰⁰ alebo *zmluvne založené zločiny* (*treaty-based crimes*). Príkladom takého je povinnosť štátu zakotviť trestnosť podplácania podľa čl. 15 Dohovoru OSN proti korupcii z roku 2003 (bližšie piata kapitola)

Trestnosť zločinov podľa medzinárodného práva vyplýva z *medzinárodného obyčajového práva*, ktoré môže²⁰¹ byť reflektované aj v medzinárodných zmluvách a pre účely medzinárodného súdu sú definované v jeho štatúte. Ich trestnosť nevyplýva zo štatútu samotného. V opačnom prípade by sa štatút mohol dostať do rozporu so zásadou retroaktivity,²⁰² alebo by sme dospeli k záveru, že trestnosť vyššie uvedených zločinov sa bude týkať len tých činov, ktoré sú spáchané na území alebo príslušníkmi štátu, ktorý je štatútom viazaný, čím by bola popretá zásada univerzálnej trestnosti. Pre trestnosť zločinov podľa medzinárodného práva sa nevyžaduje aby boli trestné aj podľa vnútroštátneho práva.

---

²⁰⁰ ŠTURMA, Pavel: *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. Praha: Karolinum. s. 32

²⁰¹ Zločin agresie a zločiny proti ľudskosti nie sú zachytené v medzinárodnej zmluve všeobecného charakteru.

²⁰² Napríklad Štatút Medzinárodného trestného tribunálu pre Rwandu, ktorý bol zriadený Bezpečnostnou radou OSN až po spáchaní činov, ktoré spadali do jeho jurisdikcie.

Zásada *nullum crimen sine lege* preto v medzinárodnom trestnom práve platí primerane,²⁰³ s výnimkou požiadavky *scripta*,²⁰⁴ a to aj z dôvodu zjavnosti trestnosti zločinov podľa medzinárodného práva.²⁰⁵

Práve obyčajová povaha a zásada univerzality odlišuje zločiny podľa medzinárodného práva od zmluvne založených trestných činov a prečinov marenia spravodlivosti.

Okrem ústredných zločinov podľa medzinárodného práva, ktoré sú reflektované v Rímskom štatúte MTS, sa medzi zločiny podľa medzinárodného práva zaraďuje aj zločin pirátstva a vedie sa diskusia o zaradení ďalších, ako je zločin terorizmu.

---

²⁰³ „the crimes within the jurisdiction of the Court should be defined with the clarity, precision and specificity required for criminal law in accordance with the principle of legality (*nullum crimen sine lege*)“ TRIFFTERER, Otto – AMBOS, Kai (eds.): *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary*, 3rd ed., C.H. Beck/Hart/Nomos, Munich/Oxford/Baden-Baden, 2016, s. 951.

²⁰⁴ „the application of the principle *nullum crimen sine lege* requires that the International Tribunal should apply rules of international humanitarian law which are beyond any doubt part of customary law“ Report of the Secretary-General Pursuant to Paragraph 2 of Security Council Resolution 808 (1993), UN Doc. S/25704, 3 May 1993, ods. 34. ICTY, „is beyond doubt part of customary international law, therefore the principle of *nullum crimen sine lege* is not violated by incorporating the prohibitory norms of common Article 3 in Article 3 of the Statute of the International Tribunal... “[i]mposing criminal responsibility upon individuals for these violations does not violate the principle of *nullum crimen sine lege*“ ICTY, *Prosecutor v. Tadić*, Trial Chamber, Decision on the Defence Motion on Jurisdiction, 10 August 1995, IT-94-1-T, ods. 65, 72.

²⁰⁵ „Predovšetkým je potrebné zdôrazniť, že *nullum crimen sine lege* nie je obmedzením zvrchovanosti, ale je všeobecným princípom spravodlivosti. Tvrdenie, že je nespravodlivé potrestať tých, ktorí v rozpore so zmluvami a zárukami bez varovania zaútočili na susediace štáty je zjavne nepravdivé, pretože v takýchto okolnostiach útočník musel vedieť, že koná zle a nielen že nebude nespravodlivé ho potrestať, ale bolo by nespravodlivé, ak by jeho zlo bolo nechané nepotrestané.“ The Trial of German Major War Criminals. Proceedings of the International Military Tribunal sitting at Nuremberg, Germany, Part 22 (22nd August, 1946 – 1st October, 1946).

Zločiny podľa medzinárodného práva sú *nepremlčateľné*, a teda trestné stíhanie môže byť začaté bez ohľadu na plynutie času od ich spáchania. Toto pravidlo je súčasťou medzinárodného obyčajového práva a je reflektované aj v medzinárodných zmluvách, ako je Dohovor o nepremlčateľnosti vojnových zločinov a zločinov proti ľudskosti z roku 1968. Vzhľadom k závažnosti spáchaných trestných činov a k ich kontextu, ktorý často znemožňuje okamžité viesť účinné trestné konanie, prevažuje záujem na ich potrestaní pred očakávaním páchatela že sa po uplynutí určitého času na jeho trestný čin sa už nebude hľadieť.

Od zločinov podľa medzinárodného práva, ako aj od zmluvne založených zločinov, je potrebné odlišovať *cezhraničné trestné činy* (*transnational/trans-boundary crimes/criminal offences*), ktoré sú bežnými trestnými činmi (*ordinary crimes*) s väzbou na viaceré právne poriadky, pri ktorých je potrebné riešiť otázku určenia právomoci trestného súdu. Samotný cezhraničný prvok (väzba na viaceré právne poriadky) nemení „národnoprávny“ charakter trestného činu. Predmetom medzinárodnoprávnej úpravy môžu byť pravidlá určujúce rozhodné právo (kolízne normy) a otázky justičnej spolupráce v trestných veciach. Tieto trestné činy samotné však ostávajú upravené vnútroštátnym právom.

4.1. Zločin genocídy

Genocída sa niekedy nazýva aj „najväčším zločinom“ (Rafael Lemkin) alebo „zločinom zločinov“ (Kofi Annan). Tento „titul“ bol predtým používaný pre zločiny proti mieru. Spomedzi štyroch ústredných zločinov ide o najmladší z nich. Vyčleňuje sa ako samostatný zločin na prelome 40. a 50. rokov 20. storočia. Známy je výrok Winstona Churchilla, ktorý vyriekol, že holokaust je „zločinom bez mena“. A skutočne, pre kvalifikovanie takéhoto konania neexistovala dovtedy príslušná právna kategória.

Norimberský tribunál činy spáchané v súvislosti s holokaustom kvalifikoval ako vojnové zločiny a zločiny proti ľudskosti. Medzinárodné spoločenstvo však vnímalo rozdiel medzi páchaním týchto zločinov a genocídou, ktorú vnímalo ako natoľko závažnú, že ju bolo potrebné definovať ako samostatný trestný čin a nie ako jednu z foriem spáchania zmienených zločinov.

Samotný názov navrhol poľský právnik Rafael Lemkin a vychádza zo spojenia gréckeho *genos*, teda národ (dosl. druh, kmeň) a latinského *caedere*, teda vraziť. Názov tak doslovne znamená vraždenie národa.

Definíciu zločinu genocídy prináša Dohovor o zabránení a trestaní zločinu genocídy z roku 1948, ktorá je prevzatá aj do štatútov medzinárodných trestných tribunálov, ktoré majú jurisdikciu *ratione materiae* nad týmto zločinom vrátane RŠ MTS.

Pre zločin genocídy sú charakteristický *osobitný úmysel* (*dolus specialis*) zničiť úplne alebo čiastočne niektorú národnú, etnickú, rasovú alebo náboženskú skupinu ako takú. *Výpočet chránených skupín je taxatívny.*

„Nestačí, že členovia skupiny sú cieľom útoku pretože patria do tejto skupiny, teda že páchatel má diskriminačný úmysel. Vyžaduje sa niečo viac. Činy... musia byť vykonané s úmyslom úplne alebo čiastočne zničiť skupinu ako takú. Slová „ako takú“ zdôrazňujú zámer zničiť chránenú skupinu.“²⁰⁶ „Osobitný úmysel možno odvodiť z okolitých skutočností a okolností, ktoré môžu zahŕňať: všeobecný kontext; páchanie iných zavinených činov systematicky zameraných proti tej istej skupine; rozsah spáchaných zverstiev; systematické zacielenie na obeť z dôvodu ich príslušnosti k určitej skupine; dôkaz o duševnom stave v súvislosti so spáchaním

---

²⁰⁶ ICJ, *Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro)*, Judgment, 26 February 2007, ICJ Reports 43, ods. 187.

príslušných činov; opakovanie deštruktívnych a diskriminačných činov; alebo existenciu plánu alebo politiky.“²⁰⁷

Tieto chránené skupiny nie sú dohovorom bližšie definované, čo vedie interpretačným problémom a skôr reštriktívnemu prístupu k ich definovaniu. ICTR tieto skupiny definoval nasledovne: *národnou skupinou* je „skupina ľudí, o ktorých sa predpokladá, že zdieľajú právne puto založené na spoločnom občianstve, spojené s reciprocitou práv a povinností“; *etnická skupina* je „skupina, ktorej členovia zdieľajú spoločný jazyk alebo kultúru“; *rasová skupina* je definovaná s odkazom na „dedičné fyzické črty často identifikované s geografickým regiónom, bez ohľadu na jazykové, kultúrne, národné alebo náboženské faktory“; a „*náboženská skupina* je taká, ktorej členovia zdieľajú rovnaké náboženstvo, denomináciu alebo spôsob uctievania.“²⁰⁸

Iné skupiny nie sú chránené skutkovou podstatou genocídy. Konanie s úmyslom zničiť inú skupinu (politickú, sexuálnu, rodovú atď.) môže byť kvalifikované ako zločin proti ľudskosti alebo ako vojnový zločin.

Ďalšou otvorenou otázkou je spôsob akým je možné príslušnosť ku skupine určiť. Tu môžeme rozlíšiť v judikatúre, ako aj v doktríne, objektívny prístup (naplnením určitých objektívnych znakov, napríklad farba pleti a pod.), subjektívny prístup (sebaurčenie obete, alebo páchatelovo vnímanie obeti ako príslušníka skupiny), alebo ich kombináciu.²⁰⁹

---

²⁰⁷ ICTY, *Prosecutor v. Mladić*, Trial Chamber, Judgment, 22 November 2017, IT-09-92-T, para. 3457

²⁰⁸ ICTR, *Prosecutor v. Akayesu*, Trial Chamber, Judgment, 2 September 1998, ICTR-96-4-T, ods. 512-515.

²⁰⁹ OZORÁKOVA (HEGYI), Lilla: The Road to Finding a Definition for the Crime of Genocide – the Importance of the Genocide Convention In *The Law and Practice of International Courts and Tribunals*. Vol. 21 (2022), s. 292 a nasl.

Z hľadiska *objektívnej stránky* môže byť genocída spáchaná:

- a) zavraždenie²¹⁰ príslušníkov takej skupiny;
- b) spôsobením ťažkých ublížení na tele alebo duševných porúch členom takej skupiny;
- c) úmyselným uvedením ktorejkoľvek skupiny do takých životných podmienok, ktoré majú privodiť jej úplné alebo čiastočné fyzické zničenie;
- d) opatrením smerujúcim k tomu, aby sa v takej skupine bránilo rodeniu detí;
- e) násilným prevádzaním (*transferring*) detí²¹¹ z jednej skupiny do inej.

Toto konanie sa musí uskutočniť v kontexte zjavného vzoru podobného správania namiereného proti chránenej skupine alebo ide o správanie, ktoré by samo osebe mohlo spôsobiť takéto zničenie.²¹² To znamená, že nemôže ísť o izolované prípady ale konanie páchatel'a musí byť súčasťou širšieho kontextu, ktoré je vo svojom sumare spôsobilé spôsobiť úplné alebo čiastočné zničenie skupiny. „Ochrana, ktorú poskytuje trestná norma definujúca zločin genocídy – ako mechanizmus *ultima ratio* na zachovanie najvyšších hodnôt medzinárodného spoločenstva – sa spustí až vtedy, keď sa ohrozenie existencie cieľovej skupiny alebo jej časti

---

²¹⁰ V anglickej jazykovej verzii RŠ MTS sa používa termín „killing“ (usmrtenie). Vo francúzskej jazykovej verzii RŠ MTS zas termín „meurte“ (vražda). MTS vykladá toto dojednanie v súlade v francúzskou jazykovou verziiou ako vraždu, teda úmyselné spôsobenie smrti.

²¹¹ Tzn. osoby mladšie ako 18 rokov. ICC: *Elements of Crimes*, Hague: ICC, 2011, s. 4.

²¹² ICC: *Elements of Crimes*, Hague: ICC, 2011, s. 2-4.

stane konkrétnym a skutočným, na rozdiel od toho, aby bolo iba latentné alebo hypotetické.“²¹³

Čiastočné alebo úplne zničenie skupiny ako takej je predovšetkým kvantitatívny prvok. Genocídnym konaním musí byť postihnutá ale aspoň *podstatná časť chránenej skupiny*. Počet dotknutých osôb nemôže byť vnímaný len ako kalkulácia čísiel, ale je potrebné vziať v ohľad celkovú veľkosť chránenej skupiny a význam dotknutej skupiny osôb pre prežitie chránenej skupiny.²¹⁴ Genocída sa nemusí týkať vyhladenia chránenej skupiny na celom svete, ale postačuje úmysel vyladiť ju na určitom území, ktoré si želá páchatel, aby bolo vyčistené od určitej etnickej alebo inej chránenej skupiny. Tento zámer môže dosiahnuť nielen systematickým vyhladzovaním všetkých členov chránenej skupiny ale aj cíelením útokov na skupinu osôb dôležitých pre prežitie skupiny.

Napríklad v prípade masakru v Srebrenici bolo genocídnym úmyslom páchatelov ohrozených približne 40 000 obyvateľov danej oblasti, čo ICTY vo vzťahu k celkovej populácii Bosniakov v danej etnickej exkláve vyhodnotil ako podstatnú časť chránenej skupiny. 8000 mužov bolo zavraždených a 25 000 – 30 000 starých, žien a detí bolo nútene premiestnených a podrobených rozličnému krutému zaobchádzaniu. Tým populácia stratila generáciu mladých mužov, ktorí boli v patriarchálnej bosnianskej kultúre nositeľmi identity skupiny a jednak potenciálnymi otcami potomkov tejto skupiny.

Je však otázne, či je správny prístup ICTY, keď vyhodnocoval „podstatnú časť“ populácie v pomere k populácie Bosniakov v regióne Srebrenice a nie v pomere k celkovej populácii Bosniakov

---

²¹³ ICC, *Prosecutor v. Al Bashir*, Pre-Trial Chamber I, Decision on the Prosecution's Application for a Warrant of Arrest against Omar Hassan Ahmad Al Bashir, 4 March 2009, ICC-02/05-01/09-3, ods. 124.

²¹⁴ ICTY, *Prosecutor v. Krstić*, Appeals Chamber, Judgment, 19 April 2004, IT-98-33-A, ods. 12.

v rámci Bosny a Hercegoviny, prípadne globálne. Tiež je otázne, ak sa obmedzí posudzovanie na určitý región, či sa má počet obetí posudzovať v pomere k populácii pred začatím konfliktu, k momentu začatia genocídnych činov atď.

V prípade, ak nie je preukázaný osobitný úmysel, alebo tento osobitný úmysel smeruje k úplnému alebo čiastočnému zničeniu inej než chránenej skupiny, tak nepôjde o zločin genocídy. Rovnako ani v prípade etnických čistiek, či iných prípadov, keď sú síce príslušníci chránenej skupiny vraždení, avšak rozsah týchto útokov kvantitatívne nepresiahol úroveň podstatnej časti chránenej skupiny. Stále však ale môže ísť o spáchanie iného zločinu podľa medzinárodného práva, či už vojnového zločinu alebo zločinu proti ľudskosti, napríklad vo forme prenasledovania.

Často totiž sú obeťami útokov príslušníci jednej etnickej, národnej či inej chránenej skupiny. Nemusí to byť ale spôsobené úmyslom zničiť takúto skupinu. Môže to byť spôsobené kontextom situácie. Keď je, napríklad, vedený ozbrojený konflikt voči štátu X, tak je prirodzené, že ak sú páchané vojnové zločiny, tak väčšina obetí bude príslušníkmi národnej skupiny štátu X. Len z kalkulácie prevalencie príslušnosti z obetí ku chránenej skupiny nemožno implikovať osobitný úmysel. Tento je potrebné preukázať ďalšími, spravidla nepriamymi, dôkazmi. Za hoci cielenými útokmi voči civilnému obyvateľstvu môže byť iný než genocídny úmysel. Napríklad snaha o odstrašenie, zlomenie vôle, alebo potrestanie civilistov.

Úplné alebo čiastočné zničenie chránenej skupiny je potrebné chápať v zmysle snahy o jej fyzické zničenie. Genocídou nie je tzv. *kultúrna genocída*, v zmysle snahy o kultúrnu asimiláciu, napríklad potláčaním jazykového vzdelávania, kultúry, náboženského vyznania a iným konaním snažiacim sa zničiť identitu chránenej skupiny. Prijímanie takýchto opatrení môže byť

použitie ako zmienený dôkaz osobitného úmyslu, ak je spojený aj s opatreniami vedúcimi k fyzickému zničeniu chránenej skupiny. Samé o sebe ale nepostačuje pre naplnenie skutkovej podstaty zločinu genocídy. Najbližšie ku konceptu kultúrnej genocídy má násilné prevádzanie detí.

Vo vzťahu ku „nevraždiacej genocíde“ je zaujímavý postoj ESLP,²¹⁵ podľa ktorého ak Dohovor o genocíde (1948) uvádza aj formy ako je násilný presun detí alebo bránenie rodenia detí, tak je podľa súdu možné považovať za genocídu aj konanie bez úmyslu fyzického ničenia chránenej skupiny. Tým sa odchyľil od postoja MSD,²¹⁶ ktorý potvrdil postoj ICTY. Názor ESLP možno považovať za inšpiratívny, avšak je zároveň nutné podotknúť, že práve MSD bol zmluvnými stranami určený ako príslušný súd na riešenie sporov týkajúcich sa výkladu, vykonávania alebo plnenia tohto dohovoru. Prirodzene, genocída je zločinom, ktorý obyčajovo existuje aj mimo rámca Dohovoru o genocíde, a teda sa môže jeho obyčajová definícia od dohovoru odlišovať, čo si ale nemyslíme. Výklad MSD zodpovedá chápaniu genocídy ako najzávažnejšieho zločinu podľa medzinárodného práva. „Kultúrna genocída“ môže jeho závažnosť podľa niektorých devalvovať.

Genocída je špecifickým zločinom podľa medzinárodného práva aj z dôvodu, že trestným je aj priame a verejné *navádzanie na spáchanie zločinu genocídy*, a to bez ohľadu nato, či k jej spáchaniu skutočne dôjde. Ide o predčasne dokonaný zločin (*inchoate crime*). Navádzaním na genocídu nie je akýkoľvek nenávistný prejav (*hate speech*), hoci by v ňom bola prezentovaná myšlienka zničenia chránenej skupiny, ale len taký, ktorý je spôsobilý tento následok vyvolať. To či k spáchaniu genocídneho činu napokon došlo nemá

---

²¹⁵ ECHR, Case of Jorgic v. Germany – Judgment, Application no. 74613/01.

²¹⁶ ICJ, Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro), Judgment, I.C.J. Reports 2007, p.43.

vplyv na trestnosť navádzania na spáchanie zločinu genocídy. Môže to byť to však byť vzaté v úvahu pri vyhodnocovaní spôsobilosti konania navádzajúceho.

4.1.1. Genocída v slovenskom právnom poriadku

Zločin genocídy je reflektovaný v slovenskom práve v § 418 ako *trestný čin genocídia*. Táto definícia vo veľkej miere reflektuje definíciu uvedenú v Dohovore o zabránení a trestaní zločinu genocídia z roku 1948 a v čl. 6 Rímskeho štatútu MTS.

Definícia skutkovej podstaty trestného činu genocídia v Trestnom zákone sa odchyľuje, odhliadnuc od štylistiky a systematiky, od vyššie uvedených v tom, že TrZ uvádza *národ a národnostnú skupinu* explicitne oddelene. Rímsky štatút MTS uvádza jednotný termín *národná (national) skupina*, pričom v zmysle judikatúry sa *národnou skupinou* rozumie skupina definovaná štátnou príslušnosťou. Doktrína však pozná aj extenzívny výklad termínu *národná skupina* s ohľadom na prípravné práce na Dohovore o zabránení a trestaní zločinu genocídia z roku 1948. Extenzívny výklad termínu *národná skupina* teda pokrýva aj menšiny, etnické či jazykové.²¹⁷ V extenzívnom výklade pôsobia ostatné uvedené skupiny v definícii nadbytočne. Možno teda konštatovať, že Trestný zákon implementuje extenzívny výklad termínu *národná skupina*. Orgány činné v trestnom konaní sa tak nemusia vysporiadať s otázkou interpretácie termínu *národná skupina* z medzinárodných dokumentov a môžu stíhať tak genocídu národa ako obyvateľstva štátu formovaného na základe občianstva aj genocídu určitej národnostnej menšiny.

---

²¹⁷ SCHABAS, William: *Genocide in International Law: The Crime of Crimes*. Cambridge: Cambridge University Press, 2009, s. 134-137.

Odhladiac od toho tu nenachádzame ďalšie terminologické zmeny. Nemení sa tak opis znakov skutkovej podstaty zločinu genocídy.

4.2. Zločiny proti ľudskosti

Zločiny proti ľudskosti (*crimes against humanity*) boli definované po prvý raz v Londýnskej charte Medzinárodného vojenského tribunálu v Norimbergu. Do dnešného dňa však nenašli vyjadrenie v kodifikačnej medzinárodnej zmluve. Ostávajú tak obyčajovým zločinom, ktorý je reflektovaný v štatútoch medzinárodných trestných tribunálov vrátane Rímskeho štatútu MTS.

Hlavným dôvodom ich zakotvenia v Charte IMT bol holokaust páchaný nacistickým režimom na vlastnom obyvateľstve. Keďže nešlo o okupované územia, tak toto vraždenie nebolo možné kvalifikovať ako vojnový zločin.

V roku 2019 vypracovala KpMP Návrh článkov o zločinoch proti ľudskosti,²¹⁸ ktoré môžu slúžiť ako podklad pre prijatie komplexného dohovoru a tiež slúžia ako významný zdroj poznania o zločinoch proti ľudskosti. Okrem ich definovania sa Komisia venuje aj iným súvisiacim aspektom, ako je povinnosť prevencie, zásada *non-refoulement*, implementačná povinnosť zakotvenia trestnosti v národných právnych poriadkoch, zásada *aut dedere aut judicare*, zodpovednosť právnických osôb a iné.

Zločin proti ľudskosti musí byť bol spáchaný ako súčasť rozsiahleho alebo systematického útoku namiereného proti civilnému obyvateľstvu s vedomím útoku.

---

²¹⁸ Draft articles on Prevention and Punishment of Crimes Against Humanity In *Yearbook of the International Law Commission*, 2019, vol. II, Part Two.

Z hľadiska *subjektívnej stránky* sa vyžaduje úmyselná forma zavinenia. V niektorých prípadoch zločinov proti ľudskosti k nej pristupuje aj osobitný diskriminačný úmysel (*dolus specialis*).

Z hľadiska *objektívnej stránky* je podstatným prvkom tzv. *kontextový prvok*, teda že útok namierený proti civilnému obyvateľstvu bol spáchaný ako *súčasť rozsiahleho alebo systematického útoku*. Zločinom proti ľudskosti tak nebude, napríklad, trestný čin vraždy, hoci by išlo o hromadný alebo pokračujúci trestný čin. Ak vražda nie je spáchaná ako súčasť rozsiahleho alebo systematického útoku, tak ostáva bežným trestným činom, ktorý je vo výlučnej právomoci vnútroštátnych súdov podliehajúci pôsobnosti vnútroštátnych zákonov.

Civilné obyvateľstvo sa chápe ako opozitum voči kombatantom a iným legitímnym vojenským cieľom. Útok proti civilnému obyvateľstvu nemá byť vykladaný reštriktívne v tom zmysle, žeby útok musel byť vedený proti celému obyvateľstvu na relevantnom území. Na druhej strane nesmie ísť kvantitatívne obmedzenú skupinu osôb, ktorú by nebolo možné označiť za „obyvateľstvo“, čo napokon vyplýva aj z požiadavky rozsiahlosti a systematickosti útoku.

Podmienka *rozsiahlosti alebo systematickosti útoku* je alternatívnou, čo vyplýva z disjunktívnej spojky alebo. Nemusí ísť tak o útok, ktorý je rozsiahly a zároveň aj systematický. Pri skúmaní rozsiahlosti sa skúma najmä počet obetí. Systematickosťou sa zas rozumie organizovaná povaha činov a nemožnosť ich náhodného spáchania. Aj v takom prípade sa ale vyžaduje, aby počet obetí bol väčší.²¹⁹ Podmienka počtu obetí nie je definovaná žiadnym konkrétnym číslom. V konečnom dôsledku to ostáva na úvahe súdu. Spravidla ale ide stovky obetí. Len pre

---

²¹⁹ Porovnaj ICC, *Prosecutor v. Katanga*, Trial Chamber II, Judgment pursuant to article 74 of the Statute, 7 March 2014, ods. 1123.

ilustratívne účely uvádzame, že vo veci *Katanga* MTS rozhodol o odškodnení 297 obetí.

Zločin proti ľudskosti môže byť spáchaný nasledujúcimi činmi:

- a) vražda,
- b) vyhladzovanie,
- c) zotročenie,
- d) deportácia alebo násilný presun obyvateľstva,
- e) uväznenie alebo iné závažné pozbavenie osobnej slobody porušujúce základné pravidlá medzinárodného práva,
- f) mučenie,
- g) znásilnenie, sexuálne otroctvo, vynútená prostitúcia, násilné tehotenstvo, vynútená sterilizácia alebo iné formy sexuálneho násillia porovnateľnej závažnosti,
- h) prenasledovanie akejkoľvek identifikovateľnej skupiny alebo kolektívu z politických, rasových, národnostných, etnických, kultúrnych, náboženských dôvodov, z dôvodu pohlavia, ako je definované v odseku 3, alebo z iných dôvodov, ktoré sú všeobecne uznávané ako neprípustné podľa medzinárodného práva, v súvislosti s akýmkoľvek činom uvedeným v tomto odseku alebo akýmkoľvek trestným činom v rozsahu právomoci Súdu,
- i) nedobrovoľné zmiznutie ľudí,
- j) trestný čin apartheidu,
- k) iné neľudské činy podobnej povahy úmyselne spôsobujúce veľké utrpenie alebo vážne zranenie tela alebo poškodenie duševného či fyzického zdravia.

Ako je možné vidieť z tohto výpočtu, zločin proti ľudskosti nie je ani tak pomenovaným konkrétnym trestným činom, ako skôr druhovým pomenovaním zločinov podľa medzinárodného práva, ktoré môžu mať rôznorodú povahu. V rámci tejto podkapitoly nebudeme venovať pozornosť výkladu všetkých z týchto činov. Zameriame sa preto iba na vybrané, ktoré považujeme za problematickejšie.²²⁰

Sexuálne otroctvo (sexual slavery) predstavuje osobitnú formu *zotročenia (enslavement)*. Sexuálne otroctvo, rovnako ako zotročenie, spočíva v tom, že páchatel' vykonával niektoré alebo všetky práva spájajúce sa s právom k vlastníctvu voči osobe a zahŕňa výkon takého práva v priebehu obchodovania s osobami, najmä so ženami a s deťmi. Ide napríklad o kúpu, predaj, požičiavanie alebo výmena takejto osoby alebo osôb, alebo tým, že im uloží podobné pozbavenie slobody. Nad rámec toho v prípade sexuálneho otroctva páchatel' zapríčinil, že táto osoba, alebo osoby, sa zapojila do činov sexuálnej povahy.²²¹ Medzi týmito zločini je tak vzťah špeciality. Aj prvok zapríčinenia zapojenia obeť do činov sexuálnej povahy musí byť pokrytý zavinením. Tieto činy samotné bude možné kvalifikovať ako *znásilnenie*, alebo *nútená prostitúcia*, ak obeť za týmto účelom páchatel' ponúkal iným.

Núteným tehotenstvom sa rozumejú prípady, keď páchatel' prinútil obeť aby otehotnela, najmä s úmyslom ovplyvňovania etnického zloženia obyvateľstva alebo vykonávať iné závažné porušenia medzinárodného práva. Nútené tehotenstvo sa nemá interpretovať ako ovplyvňovanie vnútroštátnych zákonov súvisiacich s tehotenstvom. Teda zločinom proti ľudskosti nie je právna úprava zakazujúca potraty.

---

²²⁰ K ostatným čl. 6 ods. 2 Rímskeho štatútu a ICC: *Elements of Crimes*, Hague: ICC, 2011, s. 5– 12.

²²¹ ICC: *Elements of Crimes*, Hague: ICC, 2011, s. 8.

Vo veci *Ongwen* MTS definoval aj zločin núteného manželstva ako *iný neľudský čin*. Výpočet zločinov proti ľudskosti je demonštratívny čo vyplýva zo zaradenia kategórie iných neľudských činov. Tieto musia byť *podobnej povahy* úmyselne spôsobujúce veľké utrpenie alebo vážne zranenie tela alebo poškodenie duševného či fyzického zdravia. Podobnou povahou MTS nerozumie podobnosť z hľadiska opisu objektívnej stránky skutkovej podstaty zločinu, ale podobnosť z hľadiska ich povahy a závažnosti. MTS odlišil nútené manželstvo od skôr opísaných sexuálnych zločinov proti ľudskosti v tom zmysle, že nútené manželstvo vo svojej podstate nie je sexuálnej povahy, ale spôsobuje tzv. *rodovú ujmu*. To znamená vnútenie obeti spoločensky očakávaných rolí spojených s manželstvom (napr. vznikne očakávanie, že obeť bude páchatelovi verná, nebude hľadať iného partnera, bude sa starať o jeho domácnosť atď.). Motiváciou páchatel'a bude spravidla zvýšenie jeho spoločenského postavenia. Neľudský čin núteného manželstva tak znamená najmä nútenie iného, bez ohľadu na jeho/jej vôľu, do manželského zväzku s inou osobu použitím fyzickej alebo psychickej sily, hrozby silou alebo zneužitím nátlakového prostredia. Nútené manželstvo bude prakticky často spájané aj so sexuálnymi trestnými činmi, avšak nemožno ho s nimi stotožňovať. Z hľadiska skúmania podobnej závažnosti MTS poukázal, že nútením do manželského zväzku dochádza k porušovaniu medzinárodne chráneného ľudského práva na výber manželského partnera na základe slobodného a úplného súhlasu.²²²

Zločin proti ľudskosti *prenasledovania* znamená úmyselné a závažné odňatie základných práv v rozpore s medzinárodným právom z dôvodu identity skupiny alebo kolektívu. Nejde tu o definovanie cieľenej skupiny alebo kolektívu, na rozdiel od zločinu

---

²²² Bližšie MAREČEK, Lukáš: Rodové zločiny podľa medzinárodného práva. In *Justičná revue*. Vol. 74, No. 1 (2024). s. 32– 46.

genocídy, ale o demonštratívny výpočet zakázaných diskriminačných dôvodov. Taktiež, na rozdiel od zločinu genocídy, sa nevyžaduje osobitný úmysel (*dolus specialis*) na úplné alebo čiastočné zničenie skupiny ako takej. Môže ísť o akúkoľvek identifikovateľnú skupinu alebo kolektív, aj takú, ktorá nie je príbuzná k výpočtu diskriminačných dôvodov (teda aj skupina definovaná napríklad geograficky, alebo dokonca aj negatívne – nepatrením do určitej skupiny).

Rímsky štatút MTS demonštratívne uvádza, že môže ísť o prenasledovanie z politických, rasových, národnostných, etnických, kultúrnych, náboženských dôvodov, alebo z dôvodu rodu (*gender*, v slovenskom preklade nesprávne preložené ako pohlavie). Pojem „rod“ sa pre účely Rímskeho štatútu MTS nemôže vykladať širšie ako mužský a ženský rod.

Zločin proti ľudskosti formou prenasledovania musí mať súvislosť s páchaním iného zločinu alebo činu v jurisdikcii MTS, a to na diskriminačnom základe. Teda, napríklad, dochádza k rozsiahlemu alebo systematickému vraždeniu, vyhladzovaniu, zotročovaniu atď. s tým, že páchatel' vyberá obeť na základe ich príslušnosti k identifikovateľnej skupine alebo kolektívu.²²³

4.2.1. Rodové zločiny proti ľudskosti

Už v predchádzajúcom texte sme naznačili problematiku rodových zločinov podľa medzinárodného práva, úzko súvisiacu so sexuálnymi zločini, často tvoriaca spoločnú kategóriu sexuálnych a rodových zločinov. Túto kategóriu považujeme za vysoko aktuálnu, nakoľko sa práve v tomto období aplikačne formuje a preto sme sa rozhodli zaradiť ju aj do osobitnej podkapitoly. Hoci

---

²²³ ICC, *Prosecutor v. Al Hassan Ag Abdoul Aziz Ag Mohamed Ag Mahmoud*, Trial Judgment, Case No. ICC-01/12-01/18, 26 June 2024. § 1199 a nasl.

problematika rodových zločinov presahuje rámec zločinov proti ľudskosti, nakoľko rodovo motivované môžu byť aj iné zločiny podľa medzinárodného práva, rozhodli sme sa ich zaradiť do kapitoly o zločinoch proti ľudskosti, pretože práve v ich súvislosti došlo k explicitnému zakotveniu pojmu rod v Rímskom štatúte MTS a aj k ich rozvíjaniu v rámci recentnej judikatúre MTS.

Rímsky štatút MTS je prvým prameňom medzinárodného trestného práva, ktorý používa pojem „rod“ (*gender*). Pre účely Rímskeho štatútu MTS sa pojem „rod“ chápe ako termín odkazujúci v spoločenskom kontexte na dve pohlavia (*sexes*), mužov a ženy (čl. 7 ods. 3, ak nie je uvedené inak, články uvádzané v príspevku odkazujú na Rímsky štatút MTS).

Ako vyplýva už z uvedeného, v kontexte MTS je už ustálené, že existuje rozdiel medzi rodom a pohlavím, hoci definícia rodu nemôže byť interpretovaná širšie, než rod mužský a ženský. Rímsky štatút MTS tak reflektuje, *konzervatívnejšiu - binárnu rodovú teóriu*.²²⁴ So širším poňatím rodu by štáty, ktoré sa zúčastnili rokovaní o Rímskom štatúte MTS, nevyjadrili súhlas. Už samotné rokovania ukázali polarizáciu štátov v tejto otázke, kde niektoré štáty podporovali multidimenzionálne (extenzívne) pochopenie konceptu rodu a iné štáty vôbec nechceli do Rímskeho štátu vniesť koncept rodu ako takého. Rokovania tak vyústili v prijatie kompromisnej definície, ktorá síce uznala že rod je sociálne

---

²²⁴ Porovnaj napr.: „Nesmieme ignorovať, že aj keď „je možné rozlišovať medzi biologickým pohlavím (sex) a spoločensko-kultúrnou úlohou pohlavia (gender), nemožno jedno od druhého oddeľovať.“ Ods. 56, Posynodálna apoštolská exhortácia svätého otca Františka *Amoris Laetitia*. Online: <https://www.kbs.sk/pdf/FRO1/FRO1AmorisLaetitia2016.pdf>. Tým ilustrujeme, že rozlišovanie rodu a pohlavia je v súlade aj s napr. katolíckym svetonázorom. Svätá stolica v rámci rokovaní výrazne zasadila k súčasnej formulácii čl. 7 ods. 3 RŠ MTS. Len na okraj uvádzame, že je často mylným názorom, že koncepcia rodu je v rozpore s konzervatívnym svetonázorom. Zásadným problémom konzervatívneho spektra je otázka subjektívneho sebaurčenia, oddelenia konceptu rodu od pohlavia a vzniku radu subjektívne určených kategórií rodu.

skonštruovaný, avšak zároveň ktorá neumožňuje tento pojem oddeliť od existencie dvoch pohlaví.²²⁵

Zahrnutie problematiky transrodových osôb, ktoré tiež môžu spadať do binárnej koncepcie rodu (zmena z muža na ženu a naopak) sa pravdepodobne vymyká pôvodnému úmyslu zmluvných strán, keďže úmyslom bolo vytvoriť „konzervatívny kompromis.“ Avšak vzhľadom k zakotvenej formulácii určitú kreatívnu interpretáciu týmto smerom do budúcnosti vylúčiť nemožno. Tejto otázke sa však bližšie venovať nebudeme.

A tak možno konštatovať, že širšie (ako binárne muž a žena) chápanie rodu nemôže byť vnímané ako súčasť medzinárodného práva. Ostáva predmetom diskusie, či rodové zločiny už tvoria súčasť obyčajového medzinárodného trestného práva, avšak skutočnosť, že štáty²²⁶ ich zahrnuli do Rímskeho štatútu MTS (explicitne v čl. 7 ods. 1 písm. h) v uvádzanom užšom zmysle je samo o sebe prejavom určitého *opinio juris*. Ak by sme tak dospeli k záveru (dnes alebo v budúcnosti), že rodové zločiny sú zločinnými podľa medzinárodného obyčajového práva, tak táto skutočnosť

---

²²⁵ CHAPPELL, Louise: *The Politics of Gender Justice at the International Criminal Court*. Oxford: Oxford University Press, 2015, s. 29-50, 92 a nasl..
OOSTERVELD, Valerie: Constructive Ambiguity and the Meaning of “Gender” for the International Criminal Court In: *International Feminist Journal of Politics*. roč. 16, č. 4 (2014), s. 563-580.

²²⁶ Zahrnuli ich v pravom slova zmysle pôvodné strany, ostatné vyjadrili súhlas prístupím. V súčasnosti má Rímsky štatút MTS 123 zmluvných strán.

svedčí ich užšej interpretácii, a to napriek kritike niektorých akademikov, z ktorých je azda najznámejšou Valerie Oosterveld.²²⁷

V prípade prijatia širšieho chápania konceptu rodu, by sme sa dostali k otázke ako rod definovať. Už by nebolo možné jednoznačne definovať rod na základe objektívneho kritéria (ako dnes), ale viedlo by to k subjektívnemu prístupu na základe sebaurčenia.²²⁸ Z toho by vplývali ďalšie implikácie, ktoré by boli hodné osobitného skúmania. Napríklad dokazovanie, či páchatel mal vedomosť o sebaurčení obete.

Komisia pre medzinárodné právo chcela odkaz na rod vložiť aj do Návrhu článkov o zločinoch proti ľudskosti (z roku 2019) a to v tom zmysle, ako je vyjadrený v Rímskom štatúte MTS. Po doručení námietok štátov sa však Komisia pre medzinárodné právo rozhodla radšej definovanie rodu z Návrhu článkov vôbec vypustiť.²²⁹ To však nebránilo Komisii pre medzinárodné právo vysloviť názor, že od prijatia Rímskeho štatútu MTS v roku 1998 došlo

---

²²⁷ „Táto definícia je štúdiou konštruktívnej nejednoznačnosti, často používaného diplomatického ťahu, v ktorom je pojem alebo definícia zámerne ponechaná nejasná, aby sa zmierila polarizovaná pozícia. Výsledkom je, že skutočný definitívny výklad tohto pojmu je ponechaný na iný deň a inému rozhodovateľovi.“ OOSTERVELD, Valerie: Constructive Ambiguity and the Meaning of “Gender” for the International Criminal Court In: *International Feminist Journal of Politics*. roč. 16, č. 4 (2014), s. 45. Porovnaj ale aj “Definícia „rodu“ v Rímskom štatúte nebola prijatá v žiadnej inej zmluve alebo štatúte medzinárodného trestného súdu alebo tribunálu... zámerným vyhýbaním sa jasnému uprednostňovaniu jednej teórie rodu pred druhou, aby sa zabezpečila široká podpora zmluvy, navrhovatelia pravdepodobne poskytli širokú definíciu, ktorá pokrýva všetky prejavy sociálne vytvorených rodových noriem a je dostatočne flexibilná na to, aby zohľadnila budúci vývoj v medzinárodnom práve.“ ROSENTHAL, Indira – OOSTERVELD, Valerie – SÁCOUTO, Susana: *Gender and International Criminal Law*. Oxford: Oxford University Press, 2022, s. 21.

²²⁸ MENTEŇKANYČ, Olexij Mychajlovyč: Princíp sebaurčenia ako model prístupu k trans ľuďom pri prepise rodus In *Historia et Theoria Iuris*. roč. 14, č. 1 (2022), s. 124.

²²⁹ Ods. 80-86, *Fourth report on crimes against humanity* By Sean D. Murphy, Special Rapporteur, A/CN.4/725.

v medzinárodnom práve k posunu tak v oblasti medzinárodného práva ľudských práv, ako aj medzinárodného trestného práva, čím dochádza k zmene chápania konceptu rodu.²³⁰

Komisia pre medzinárodné právo sa tak dostala do pozície, kedy bola schopná zahrnúť do návrhu rodový zločin,²³¹ avšak bez toho aby vedela definovať čo sa pod rodom má rozumieť. Komisia pre medzinárodné právo sa vyjadrila, že tak urobila, aby umožnila interpretáciu rodu s ohľadom na postupné posuny pri vývoji jeho chápania.²³² Teda aby interpretácia nebola limitovaná ňou podanou definíciou.

Širšie poňatie rodu než binárne a naviazané na pohlavie, tak ostáva mimo právne záväzného rámca medzinárodného trestného práva a opačné tvrdenie by si vyžadovalo podloženie dôkazom o opaku. Komisia pre medzinárodné právo odmietla rozseknúť gordický uzol – čo napokon nie je ani jej úlohou ako predovšetkým kodifikačného a nie normotvorného orgánu. Napriek tomu však vo svojom komentári k Návrhu článkov uviedla, že štáty môžu byť usmernené

---

²³⁰ Ods. 41, Draft articles on Prevention and Punishment of Crimes Against Humanity, with commentaries. In: *Yearbook of the International Law Commission*, 2019, vol. II, Part Two.

²³¹ Čl. 2 ods. 1 písm h). Draft articles on Prevention and Punishment of Crimes Against Humanity, with commentaries. In: *Yearbook of the International Law Commission*, 2019, vol. II, Part Two.

²³² Ods. 42, Draft articles on Prevention and Punishment of Crimes Against Humanity, with commentaries. In: *Yearbook of the International Law Commission*, 2019, vol. II, Part Two.

(*guided*) prameňmi, na ktoré vo svojom komentári odkazuje.²³³ Tieto usmernenia (*guidelines*) pritom definujú rod rozlične.

Slovenský preklad čl. 7 ods. 3 RŠ MTS uvádza: „*na účely tohto štatútu sa termín „pohlavie“ chápe ako termín poukazujúci v spoločenskom kontexte na obe pohlavia, mužov i ženy.*“²³⁴ Chybnosť tohto prekladu (možno) vyplýva z francúzskej jazykovej verzie, ktorá uvádza „*le terme « sexe » s’entend de l’un et l’autre sexes, masculin et féminin, suivant le contexte de la société.*” Francúzska jazyková verzia tak na prvý pohľad jasne nerozlišuje medzi *sexe* v zmysle biologickom a *sexe* v zmysle sociálnom,

---

²³³ „ICRC, Addressing the Needs of Women Affected by Armed Conflict: an ICRC Guidance Document, Geneva, 2004, p. 7“*The term ‘gender’ refers to the culturally expected behaviour of men and women based on roles, attitudes and values ascribed to them on the basis of their sex, whereas the term ‘sex’ refers to biological and physical characteristics”*; Committee on the Elimination of Discrimination against Women, general recommendation No. 28 (2010) on the core obligations of States parties under article 2 of the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, Official Records of the General Assembly, Sixty-sixth Session, Supplement No. 38 (A/66/38 (Part Two)), annex III, p. 108. Paragraph 5 of the recommendation refers to gender as “socially constructed identities, attributes and roles for women and men and society’s social and cultural meaning for these biological differences”; Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (Istanbul, 11 May 2011), Council of Europe, Treaty Series, No. 210. Article 3 (c) of the Convention defines “gender” for purposes of the Convention to “mean the socially constructed roles, behaviours, activities and attributes that a given society considers appropriate for women and men”; Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions on a gender-sensitive approach to arbitrary killings (2017) (A/HRC/35/23), paras. 17 et seq.; the report of the Independent Expert on protection against violence and discrimination based on sexual orientation and gender identity (2018) (A/73/152), para. 2“Gender identity refers to each person’s deeply felt internal and individual experience of gender, which may or may not correspond with the sex assigned at birth, including the personal sense of the body (which may involve, if freely chosen, modification of bodily appearance or function by medical, surgical or other means) and other gender expressions, including dress, speech and mannerisms.”); ICC-OTP: *Policy Paper on Sexual and Gender-based Crimes*, June 2014. Draft articles on Prevention and Punishment of Crimes Against Humanity, with commentaries. In: *Yearbook of the International Law Commission*, 2019, vol. II, Part Two.

²³⁴ Oznámenie MZV SR 333/2002 Z. z.

genericom – teda rodom. Preto Úrad prokuratúry MTS už v roku 2014 podal dodatočné vysvetlenie rozdielu medzi dvomi typmi „sexe“, a síce „sexe (au sens biologique)” a “sexe (au sens générique).”²³⁵ Podobne aj v roku 2022: vysvetlil, že termín „sexe“ sa má chápať v kontexte čl. 7 ods. 3 RŠ MTS v zmysle rodu.²³⁶

V čl. 7 ods. 1 písm. h) RŠ MTS zas francúzska verzia nepoužíva jasné vyjadrenie ako v angličtine „Persecution... on... gender... or other grounds,” ale koncept rodu dáva do súvislosti so sexizmom “Persécution... pour des motifs d’... sexiste... ou en fonction d’autres critères.” Sexizmus znamená diskrimináciu namierenú voči určitému pohlaviu/rodu, osobitne ženám.²³⁷

Francúzska jazyková verzia RŠ MTS tak používa termín „sexe“ a nie pojem „genre“, čo môže vyvolávať určité nejasnosti a zmiešavanie pojmu pohlavie a rod, keďže termín „sexe“ sa dá chápať dvojako. Francúzska verzia však v ďalších článkoch RŠ MTS (čl. 42, 54, 68), ďalej rozlišuje medzi sexuálnym násilím (*violences sexuelles/à caractère sexuel*) a rodovým násilím (*violences à motivation/caractère sexiste*). Rozlišovanie medzi rodovými (dosl. sexistickými) a sexuálnymi zločinmi tak vyplýva aj z francúzskej jazykovej verzie. Aj preto Úrad prokuratúry v roku 2022 vydal dokument, ktorý usmerňuje, že francúzsku jazykovú verziu

---

²³⁵ Le Bureau du Procureur: *Document de politique générale relatif aux crimes sexuels et à caractère sexiste* (Juin 2014). Online: https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/iccdocs/otp/Policy-Paper-on-Sexual-and-Gender-Based-Crimes_20_June_2014_FRE.pdf.

²³⁶ „...le terme « sexe » (au sens du genre, gender dans le texte anglais du Statut)...“ Le Bureau du Procureur: *Document de politique générale relatif au crime de persécution liée au genre* (Décembre 2022). Online: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/2023-05/20220322-policy-gender-fra.pdf>.

²³⁷ „Attitude de discrimination fondée sur le sexe (spécialement, discrimination à l’égard du sexe féminin.” PETIT, Robert (et al.): “Sexisme”: *Dictionnaire Le Petit Robert de la langue française*. Paris: LeRobert, 2016, 2880 s. Pozri aj JUNTER, Annie – RESSOT, Caroline: La discrimination sexiste : les regards du droit In *Revue de l’OFCE*. roč. 114, č. 3 (2010), s. 65-94. Online: <https://www.cairn.info/revue-de-l-ofce-2010-3-page-65.htm>.

nevykladá odlišne, ale zhodne s anglickou verziou, teda angl. *gender*, ako fr. *genre* – rod.²³⁸ Z pohľadu Úradu prokuratúry tak v budúcnosti nemožno očakávať odlišenie rodových a sexistických zločinov. Novší dokument Úradu prokuratúry už pracuje iba s termínom „*genre*.“ - „*Le Statut reconnaître également le crime de persécution pour des motifs liés, entre autres, au genre...*“²³⁹ čím sa odkláňa od autentickej jazykovej verzie štatútu.

Čo sa týka slovenského prekladu, tento anglické „*gender*“ a francúzske „*sexiste*“ v čl. 7 ods. 1 písm. h) RŠ MTS mieste nesprávne prekladá ako „pohlavie,“ čo nezodpovedá ani jednej z týchto jazykových verzií.

Napokon slovenský preklad dojednania čl. 7 ods. 3 RŠ MTS uvádza „...*sa termín „pohlavie“ chápe ako termín poukazujúci v spoločenskom kontexte na obe pohlavia, mužov i ženy.*“ Čím prekladateľ pri svojej interpretácii mal (asi) zato, že text chce znieť inkluzívne – aby nešlo len o ženské pohlavie, alebo mužské pohlavie, ale o obe pohlavia. V skutočnosti ale text chce znieť skôr exkluzívne – teda vylúčiť akékoľvek iné pochopenie rodu (nesprávne preloženého ako pohlavie), než rodu mužského a rodu ženského. Teda znieť konzervatívnejšie a vylúčiť širšie poňatie konceptu rodu, oddeleného od pohlavia.

Len pre úplnosť, bez priameho súvisu s rodovými zločinnými podľa RŠ MTS, komplexnosť prekladového problému dotvára čl. 21, ktorý je preložený nasledovne: „*Uplatňovanie a výklad práva podľa tohto článku musia byť... bez akýchkoľvek nepriaznivých rozdielov vyplývajúcich z takých dôvodov, ako je pohlavie, ako je*

---

²³⁸ Le Bureau du Procureur: *Document de politique générale relatif au crime de persécution liée au genre*, December 2022. Online: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/2023-05/20220322-policy-gender-fra.pdf>.

²³⁹ Ods. 65, Le Bureau du Procureur: *Document de politique générale relatif aux crimes liés au genre* (Décembre 2023). Online: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/2023-12/2023-policy-gender-fra-web.pdf>.

definované v článku 7... rod alebo iné postavenie.” V článku 7 je definovaný rod (*gender*), a tak prekladateľ preložil anglické „gender,“ resp. francúzske „sexe,“ v zhode so svojim predchádzajúcim prekladom, ako pohlavie. Naopak, ako pre anglické „*birth*“, resp. francúzske „*naissance*“, tu použil už preklad rod, čo by malo byť ale vhodnejšie preložené ako *pôvod*.

Rozlišovanie medzi pohlavím a rodom vyplýva aj z ruskej a španielskej jazykovej verzie.²⁴⁰ Čínska a arabská jazyková verzia je však už mimo jazykových kompetencií autora.

Skúmatel' by pri štúdiu len zverejnenej verzie v slovenčine (alebo češtine) dospel k zásadne nesprávnemu pochopeniu normatívneho textu. Tento príklad len podčiarkuje potrebu internacionalistu – ale napokon aj akéhokoľvek iného právnika pracujúceho s prameňmi medzinárodného práva – aby bol náležite jazykovo vybavený, študoval pôvodné jazykové znenia a nespoliehal len na preklady, hoci zverejnené v Zbierke zákonov.

Otvára sa tým aj otázka, či by nebolo vhodné v Zbierke zákonov publikovať opravený preklad Rímskeho štatútu MTS, v ktorom sa nachádzajú aj iné časti, ktoré sú preložené nesprávne, alebo minimálne nevhodne.

Po dlhé obdobie, napriek reflexii odlišnosti rodových zločinov od sexuálnych zločinov proti ľudskosti, ostávali rodové zločiny na úrovni MTS teoretickým konceptom. Prvým prípadom jeho uplatnenia bol prípad Ongwen.

Pán Ongwen, jeden z veliteľov Lord's Resistance Army pôsobiacej v severnej Ugande, bol odsúdený senátom prvého stupňa vo februári 2021. Odsudzujúci rozsudok bol potvrdený odvolacím

---

²⁴⁰ Cl. 7 ods. 3: rus. “...что термин "*гендерный*" в контексте общества относится к обоим полам, мужскому и женскому...” a špan. “...el término "*género*" se refiere a los dos sexos, masculino y femenino...”

senátom 15. decembra 2022. Na tomto mieste sa obmedzíme iba na zločin proti ľudskosti neľudského zaobchádzania vo forme núteného manželstva, ktorý Medzinárodný trestný súd definoval ako rodový zločin.

Senát prvého stupňa odmietol argument obhajoby, že potrestanie núteného manželstva by bolo prekročením právomoci *ratione materiae* MTS, keďže sa takýto trestný čin v Rímskom štatúte MTS nenachádza. Teda by došlo, podľa obhajoby, k porušeniu princípov legality a zákazu retroaktivity. Ani senát pre prípravné konanie a ani senát prvého stupňa nemôžu svojim výkladom definovať nové zločiny.²⁴¹

Senát prvého stupňa uviedol, že výpočet foriem zločinov proti ľudskosti v čl. 7 Rímskeho štatútu MTS je demonštratívny, a tak predpokladá aj potrestanie výslovne neuvedených činov. Nútené manželstvo je príkladom iného neľudského činu obdobnej povahy úmyselne spôsobujúceho veľké utrpenie alebo vážne zranenie tela alebo poškodenie duševného či fyzického zdravia.²⁴² Taktiež sa súd nestotožnil s názorom *amicus curiae* (prof. Allain), podľa ktorého má byť nútené manželstvo považované za formu sexuálneho otroctva.²⁴³

---

²⁴¹ Ods. 979, Prosecutor v. Dominic Ongwen, No: ICC-02/04-01/15 A, Judgment on the appeal of Mr Ongwen against the decision of Trial Chamber IX of 4 February 2021 entitled “Trial Judgement,” 15 December 2022.

²⁴² “Other inhumane acts of a similar character intentionally causing great suffering, or serious injury to body or to mental or physical health.” Čl. 7 ods. 1 písm. k).

²⁴³ Ods. 993, Prosecutor v. Dominic Ongwen, No: ICC-02/04-01/15 A, Judgment on the appeal of Mr Ongwen against the decision of Trial Chamber IX of 4 February 2021 entitled “Trial Judgement,” 15 December 2022.

Keďže kategória „iných neľudských činov“ je sama o sebe ustálenou kategóriou zločinov proti ľudskosti,²⁴⁴ nie je tak nevyhnutné, aby nútené manželstvo bolo výslovne uvedené v Rímskom štatúte MTS. Skutočnosť, že ide o demonštratívny výpočet neznamená, že MTS má neobmedzenú alebo širokú mieru úvahy pri svojej interpretácii. Iné neľudské činy sa môžu týkať iba činov, ktoré síce nie sú výslovne uvedené v čl.7 ods. 1 písm. a)-j) RŠ MTS, ale ktoré majú „*podobný charakter (similar character)*“²⁴⁵ Podobnosťou sa pritom nerozumie podobnosť zmysle opisu objektívnej stránky, ale podobnosť s ostatnými zločini proti ľudskosti v „*povahe a závažnosti (nature and gravity)*“.²⁴⁶

Všetky zločiny proti ľudskosti vo svojej podstate smerujú k ochrane ľudských práv proti ich rozsiahlemu alebo systematickému porušovaniu vo forme útoku proti civilnému obyvateľstvu – poskytujú ochranu právu na život, právu nebyť mučený a podobne.²⁴⁷ Čo sa týka núteného manželstva, chráni sa ním „*základné právo vstúpiť do manželstva na základe slobodného a úplného súhlasu.*“²⁴⁸ Súd považoval nútené manželstvo za

---

²⁴⁴ Čl. 6, London Charter of the International Military Tribunal in Nuremberg; čl. 5, Charter of the International Criminal Tribunal for the Far East; čl. 5, Statute of the International Criminal Tribunal for Former Yugoslavia; čl. 3, Statute of the International Criminal Court for Rwanda; čl. 2, Draft Articles on Prevention and Punishment of Crimes Against Humanity (2019).

²⁴⁵“1. *The perpetrator inflicted great suffering, or serious injury to body or mental or physical health, by means of an inhumane act. 2. Such act was of a character similar to any other act referred to in article 7, paragraph 1, of the Statute. 3. The perpetrator was aware of the factual circumstances that established the character of the act...*” ICC: *Elements of Crimes*, s. 249-250. Ods. 2745-2747, The Prosecutor v. Dominic Ongwen, No. ICC-02/04-01/15, Trial Judgement, 4 February 2021.

²⁴⁶ Pozn. č. 30, International Criminal Court: *Elements of Crimes*, 2002/2010.

²⁴⁷ Pozri napr. SVAČEK, Ondřej: *International Criminal Law*. Olomouc: Palacký University Olomouc, 2012, s. 12-13, 51-52.

²⁴⁸ Ods. 1003, The Prosecutor v. Dominic Ongwen, No: ICC-02/04-01/15 A, Judgment on the appeal of Mr Ongwen against the decision of Trial Chamber IX of 4 February 2021 entitled “Trial Judgement,” 15 December 2022.

neľudské s poukazom na viaceré medzinárodné dokumenty, medzi nimi poukázal na Všeobecnú deklaráciu ľudských práv (1948), Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach (1966), Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (1979), ktoré všetky zdôrazňujú prvok „slobodného a úplného súhlasu“ snúbencov. A tak nútenie iného, aby vstúpil do manželstva, v čase spáchania predmetných skutkov, bolo porušením všeobecne uznaných medzinárodných ľudských práv.

Podľa senátu prvého stupňa „ústredným prvkom a základným aktom núteného manželstva je uloženie/vnútenie (*imposition*) tohto (manželského) stavu na obeť, teda vnucovanie bez ohľadu na vôľu obeť, povinností ktoré sú spájané s manželstvom – vrátane exkluzívnosti (núteného) manželského zväzku (*conjugal union*), ako aj súvisiacej spoločenskej stigmy. Tento stav, okrem jeho protiprávnosti, má aj sociálny, etický a náboženský vplyv, ktorý môže vážne ovplyvniť fyzickú a psychickú pohodu (*well-being*) obeť. Obeť sa môže vnímať ako zviazaná alebo zjednotená s inou osobou napriek tomu, že s tým nesúhlasí. Okrem toho, daná sociálna skupina môže vnímať obeť ako legitímnu manželku páchatel'a. Ak nútené manželstvo vyústí v narodenie detí, tak sa vytvára, okrem zrejmych fyzických účinkov tehotenstva a výchovy,

ešte komplexnejší emočný a psychický vplyv na obeť a jej deti.“²⁴⁹ Následok núteného manželstva môže pozostávať z „vylúčenia z komunity, mentálnej traumy, závažného útoku na dôstojnosť obeti, a pozbavenie základného práva obeti zvoliť si svojho manžela/manželku.“²⁵⁰ Neľudský čin núteného manželstva tak znamená: „*najmä nútenie iného, bez ohľadu na jeho/jej vôľu, do manželského zväzku s inou osobu použitím fyzickej alebo psychickej sily (force), hrozby silou alebo zneužitím nátlakového prostredia (coercive environment).*”²⁵¹

---

²⁴⁹ „*the central element, and underlying act of forced marriage is the imposition of this [marital] status on the victim, i.e. the imposition, regardless of the will of the victim, of duties that are associated with marriage – including in terms of exclusivity of the (forced) conjugal union imposed on the victim – as well as the consequent social stigma. Such a state, beyond its illegality, has also social, ethical and even religious effects which have a serious impact on the victim’s physical and psychological well-being. The victim may see themselves as being bonded or united to another person despite the lack of consent. Additionally, a given social group may see the victim as being a ‘legitimate’ spouse. To the extent forced marriage results in the birth of children, this creates even more complex emotional and psychological effects on the victim and their children beyond the obvious physical effects of pregnancy and child-bearing.*” Ods. 2748, The Prosecutor v. Dominic Ongwen, No. ICC-02/04-01/15-1762-Red, Trial Judgement, 4 February 2021.

²⁵⁰ „being ostracised from the community, mental trauma, the serious attack on the victim’s dignity, and the deprivation of the victim’s fundamental rights to choose his or her spouse.“ Ods. 2749, The Prosecutor v. Dominic Ongwen, No: ICC-02/04-01/15 A, Judgment on the appeal of Mr Ongwen against the decision of Trial Chamber IX of 4 February 2021 entitled “Trial Judgement,” 15 December 2022.

²⁵¹ Ods. 2751, The Prosecutor v. Dominic Ongwen, No. ICC-02/04-01/15, Trial Judgement, 4 February 2021.

Súd odlišil nútené manželstvo od sexuálneho otroctva,²⁵² ktoré je typickou formou zločinu proti ľudskosti.²⁵³ Rozdiel spočíva (aj)²⁵⁴ v tom, že nútené manželstvo sa týka uloženia manželského zväzku a nie narušenia sexuálnej autonómie obeť. Napriek tomu, že je v dôsledku obvykle spojené aj s narušením sexuálnej autonómie obeť, *nútené manželstvo nie je nevyhnutne sexuálne*. Môže byť spáchané aj bez toho, aby došlo k akémukoľvek sexuálnemu styku počas vzniku a trvania takéhoto zväzku. Túto skutočnosť nie je potrebné preukazovať.

Následkom zločinu núteného manželstva je „rodová ujma (gendered harm)“ ktorá spočíva v uložení povinností a očakávaní všeobecne spájaných s manželstvom. Ide o uloženie/vnútenie sociálne konštruovaných rodových očakávaní spojených so spoločnosťou očakávanou rolou manželky a manžela.²⁵⁵

---

²⁵² “While the crime of sexual enslavement penalises the perpetrator’s restriction or control of the victim’s sexual autonomy while held in a state of enslavement, the ‘other inhumane act’ of forced marriage penalises the perpetrator’s imposition of ‘conjugal association’ with the victim. Forced marriage implies the imposition of this conjugal association and does not necessarily require the exercise of ownership over a person, an essential element for the existence of the crime of enslavement. Likewise, the crime of rape does not penalise the imposition of the ‘marital status’ on the victim. When a concept like ‘marriage’ is used to legitimatise a status that often involves serial rape, victims suffer trauma and stigma beyond that caused by being a rape victim alone.” Ods. 2750, The Prosecutor v. Dominic Ongwen, No. ICC-02/04-01/15, Trial Judgement, 4 February 2021.

²⁵³ čl. 7 ods. 1 písm g).

²⁵⁴ Ďalším rozdielom je, že v prípade núteného manželstva, na rozdiel od sexuálneho otroctva, páchatel nemusi voči obeť uplatňovať vlastnícke práva.

²⁵⁵ “The central element of forced marriage is the imposition of a conjugal union and the resulting spousal status on the victim. The notion of “conjugal union” is associated with the imposition of duties and expectations generally associated with “marriage”. Forced marriage is not necessarily sexual in nature but entails a “gendered harm”, which is essentially the imposition on the victim of socially constructed gendered expectations and roles attached to “wife” or “husband”. Ods. 15, The Prosecutor v. Dominic Ongwen, No: ICC-02/04-01/15 A, Judgment on the appeal of Mr Ongwen against the decision of Trial Chamber IX of 4 February 2021 entitled “Trial Judgement,” 15 December 2022.

Na základe uvedeného nútené manželstvo nemôže byť kvalifikované ako niektorá z typických foriem zločinov proti ľudskosti, ale ide o atypickú formu „iného neľudského činu“, ktorá je však podobná s typickými formami v rovine povahy a závažnosti. Aj keď sexuálny aspekt nie je znakom skutkovej podstaty zločinu núteného manželstva, táto skutočnosť môže mať význam pri vyhodnotení naplnenia *dostatočnej úrovne závažnosti* konania, aby toto mohlo byť vyhodnotené ako zločin podľa medzinárodného práva. Aj v predmetnom prípade pána Ongwena, senát prihliadol na dôkazy, ktoré preukazovali, že v dôsledku uloženia manželského zväzku obeť utrpeli závažnú mentálnu a fyzickú ujmu, keďže boli vystavené opakovanému nútenému sexuálnemu spojeniu, fyzickému násiliu, obmedzeniu slobody, vyhrážkam násilia a smrti.²⁵⁶ A tak niektoré iné prípady núteného manželstva, ktoré by neboli spojené s podobným mentálnym a telesným utrpením by nemuseli naplniť požadovanú úroveň závažnosti.

V sumarizácii bola námietka obhajoby odmietnutá,²⁵⁷ čo bolo neskôr potvrdené aj odvolacím senátom. Zločin núteného manželstva nie je skutkovou podstatou vytvorenou *ex post facto*, ale ide o v čase skutku už existujúci zločin proti ľudskosti „iného neľudského činu.“²⁵⁸

O nútenom „manželstve“ možno hovoriť aj v prípade, ak neboli naplnené formálne požiadavky pre platné uzatvorenie manželstva

---

²⁵⁶ Ods. 2028-2093, 2183-2309, The Prosecutor v. Dominic Ongwen, No. ICC-02/04-01/15, Trial Judgement, 4 February 2021.

²⁵⁷ Prosecutor v. Dominic Ongwen, No. ICC-02/04-01/15-1562, Judgment on the appeal of Mr Dominic Ongwen against Trial Chamber IX's 'Decision on Defence Motions Alleging Defects in the Confirmation Decision,' 17 July 2019.

²⁵⁸ Ods. 1013, The Prosecutor v. Dominic Ongwen, No: ICC-02/04-01/15 A, Judgment on the appeal of Mr Ongwen against the decision of Trial Chamber IX of 4 February 2021 entitled "Trial Judgement," 15 December 2022.

vyžadované miestnymi zvyklosťami ľudu Acholi,²⁵⁹ osobitne nebol naplnený prvok súhlasu rodičov.

Pre vznik manželstva (*marriage*) alebo manželského zväzku (*conjugal union*) nie je nevyhnutné jeho formálne alebo oficiálne uznanie v danej spoločnosti. Vznik manželstva je skutkovou otázkou pri ktorej je rozhodujúce, okrem iného, skúmať povahu vzťahu medzi páchatelom a obeťou, ako aj subjektívny pohľad obete, tretích osôb a páchatela a jeho/jej úmysel považovať obeť a páchatela za manželov.²⁶⁰ A tak naplnenie formálnych predpokladov manželstva nie je znakom skutkovej podstaty núteného manželstva, „podstatné je, či došlo alebo nedošlo *k faktickému vnúteniu manželského zväzku* obetiam.“²⁶¹ Rozhodujúcim je tak, či došlo k vnúteniu *de facto* manželstva, hoci by toto neexistovali aj *de iure*.

MTS ďalej poukázal na ďalší rozdiel oproti sexuálnemu otroctvu, ktorým je, skutočnosť, že v prípade núteného manželstva páchatel nemusí voči obeti uplatňovať vlastnícke práva.²⁶²

---

²⁵⁹ Ide o etnickú skupinu čítajúcu vyše dva milióny ľudí, žijúcu najmä na severe Ugandy.

²⁶⁰ „to establish “marriage” or “conjugal union”, recognition as a formal or official marriage in a particular society is not required... it may be established on the facts of the case including the nature of the relationship between the perpetrator and the victim, as well as the subjective view of the victim, third parties and the perpetrator committing the act and his or her intention to consider the two of them to be “spouses” Ods. 1025, The Prosecutor v. Dominic Ongwen, No: ICC-02/04-01/15 A, Judgment on the appeal of Mr Ongwen against the decision of Trial Chamber IX of 4 February 2021 entitled “Trial Judgement,” 15 December 2022..

²⁶¹ „*what matters is whether or not a conjugal union was factually imposed on the victims*“ Ibidem.

²⁶² “exercise of any or all of the powers attaching to the right of ownership over one or more persons.” International Criminal Court: *Elements of Crimes*, 2002/2010, čl. 7 ods. 1 písm. g)-2. Ods. 1026. The Prosecutor v. Dominic Ongwen, No: ICC-02/04-01/15 A, Judgment on the appeal of Mr Ongwen against the decision of Trial Chamber IX of 4 February 2021 entitled “Trial Judgement,” 15 December 2022..

Zločin núteného manželstva je trvácim zločinom, ktorý je páchaný od momentu jeho vzniku až po oslobodenie obeť.²⁶³

Zatiaľ neriešenými ostávajú situácie, ak by bol samotný vznik manželstva slobodný a manželstvo sa stáva núteným až neskôr, alebo naopak, ak manžel/ka začne súhlasiť s manželstvom až po určitom čase jeho trvania. Tieto otázky môžu mať význam z hľadiska právomoci MTS *ratione temporis*. V svojich rozhodnutiach sa im zatiaľ nevenoval. Trváci charakter zločinu núteného manželstva ako taký mal však zásadný význam, nakoľko predmetné manželstvá boli uzatvorené ešte pred vznikom právomoci MTS *ratione temporis* a trvali aj po ho jej založení.

Čo sa týka subjektívnej stránky (*mens rea*), nevyžaduje sa aby páchatel' konal s hodnotovým úsudkom, že jeho konanie je neľudské, ale postačuje, že páchatel' si bol vedomý „skutkových okolností, ktoré neľudský charakter zakladajú.“²⁶⁴ Teda najmä toho, že manželstvo nie je v súlade s vôľou obeť.

Napokon, MTS rozhodol, že nútené manželstvo *nie je vo vzťahu špeciality* k zločinu núteného tehotenstva, sexuálneho otroctva alebo znásilnenia, a tak súbežné potrestanie za rodový zločin a sexuálne zločiny je prípustné.

---

²⁶³ “Forced marriage as a form of other inhumane acts is “a continuing crime”, which “covers the entire period of forced conjugal relationship, and only ends when the individual is freed from it.” Ods. 2752, The Prosecutor v. Dominic Ongwen, No. ICC-02/04-01/15, Trial Judgement, 4 February 2021. Cit. podľa ods. 1029, The Prosecutor v. Dominic Ongwen, No: ICC-02/04-01/15 A, Judgment on the appeal of Mr Ongwen against the decision of Trial Chamber IX of 4 February 2021 entitled “Trial Judgement,” 15 December 2022.

²⁶⁴ Ods. 1007. The Prosecutor v. Dominic Ongwen, No: ICC-02/04-01/15 A, Judgment on the appeal of Mr Ongwen against the decision of Trial Chamber IX of 4 February 2021 entitled “Trial Judgement,” 15 December 2022.

4.2.2. Zločiny proti ľudskosti v slovenskom právnom poriadku

Zločiny proti ľudskosti sú v slovenskom práve reflektované v § 425 Trestného zákona ako trestný čin neľudskosti. Vo veľkej miere ide o doslovné prevzatie definície zločinu proti ľudskosti z Rímskeho štatútu MTS tak, ako je preložený v oznámení Ministerstva zahraničných vecí SR číslo 333/2002 Z. z.²⁶⁵

§ 425 TrZ sa svojim obsahom vo veľkej miere obsahovo zhoduje s definíciou zločinov proti ľudskosti uvedenou v čl. 3 Návrhu článkov. Rozdielom je demonštratívny výpočet motívov neľudskosti formou perzekúcie, kde slovenský Trestný zákon (§ 425 písm. g) uvádza „... alebo z iného podobného dôvodu“ a Návrh článkov (čl. 3 písm. h) uvádza „... alebo na iných základoch, ktoré sú univerzálne uznané ako neprípustné podľa medzinárodného práva, v spojení s akýmkoľvek činom, ktorého sa týka tento odsek alebo v spojení so zločinom genocídy alebo vojnovými zločini.“ Uvedenú diskrepanciu bude potrebné v záujme plnenia medzinárodnoprávných záväzkov preklenúť legislatívnou cestou (novelizáciou) alebo medzinárodnoprávne-konformnou formou výkladu predmetného právneho textu.

Ďalší rozdielom je, že TrZ neuvádza ako dôvod perzekúcie (prenasledovania) rod, ale pohlavie. Trestný zákon, rovnako ako slovenský preklad Rímskeho štatútu MTS, pri prenasledovaní (perzekúcii) uvádza ako dôvod prenasledovania „pohlavie“. Pôvodné jazykové verzie však používajú termín „rod“ (gender). Prenasledovanie na základe rodu tak nie je reflektované v Trestnom zákone a v tomto zmysle je definícia trestného činu neľudskosti užšia a nezodpovedá definícii zločinu proti ľudskosti v zmysle Rímskeho štatútu MTS. To vnímame ako zásadný nedostatok

---

²⁶⁵ KOZOLKA, J.: Komentár k § 425 In: ČENTĚŠ, J. a kol.: *Trestný zákon: Veľký komentár*. Bratislava: Eurokódex, 2016. s. 923.

a môžeme konštatovať, že v tomto ohľade nie je medzinárodné trestné právo náležite implementované v slovenskom právnom poriadku a je potrebný legislatívna náprava. Slovenský preklad nie je autentickou jazykovou verziou a nie je medzinárodne záväzný. Bližšie sme sa tomuto venovali v predchádzajúcej kapitole.

Pri porovnaní si § 425 Trestného zákona a slovenského prekladu Rímskeho štatútu MTS je možné konštatovať, že Trestný zákon nevyžaduje „vedomie o útoku,“ ale postačuje, že ku konaniu došlo v rámci systematického alebo rozsiahleho útoku proti civilnému obyvateľstvu. V tomto zmysle je tak formulácia Trestného zákona prísnejšia.

Na rozdiel od Rímskeho štatútu MTS TrZ bližšie neuvádza, že „iné neľudské konanie“ musí byť „podobnej povahy úmyselne spôsobujúce veľké utrpenie alebo vážne zranenie tela alebo poškodenie duševného či fyzického zdravia.“ Tým, opäť, umožňuje súdu trestať aj konanie, ktoré by nebolo považované za trestné v zmysle Rímskeho štatútu MTS. Trestný zákon je tak prísnejší.

Zločiny proti ľudskosti sú reflektované aj v iných ustanoveniach Trestného zákona. V § 420 (mučenie a iné neľudské a kruté zaobchádzanie) alebo v § 424a (apartheid a diskriminácia skupiny osôb) Trestného zákona. Tieto trestné činy sú zároveň aj súčasťou § 425. Nie je judikatúrou vyriešené, ako by sa orgány činné v trestnom konaní a súdy mali vysporiadať s touto duplicitou. Možno sa stotožniť s názorom, že § 424a a § 425 sú vo vzťahu špeciality, kde špeciálnym je § 425 z dôvodu, že sa týka apartheidu civilného obyvateľstva a § 424a kohokoľvek.²⁶⁶

Ak ide o § 420 Trestného zákona, tento je implementáciou Dohovoru proti mučeniu a inému krutému, neľudskému, či

---

²⁶⁶ VOJTUŠ, František In: STRÉMY, Tomáš – KURLOVSKÁ, Lucia a kol.: *Trestný zákon: komentár, II. zväzok*. 2022, s. 1394.

ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo duševnému utrpeniu z roku 1984 a Európskemu dohovoru na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania z roku 1987²⁶⁷ a v ich zmysle by sa mal aj vykladať. § 425 by sa mal vykladať v súlade s Rímskym štatútom MTS.²⁶⁸

4.3. Vojnové zločiny

Do vecnej právomoci Medzinárodného trestného súdu patria vojnové zločiny najmä ak boli spáchané ako súčasť plánu alebo politiky alebo ako súčasť páchania takých zločinov vo veľkom rozsahu. Nejde ale o podmienku pre trestnosť vojnového zločinu. Na rozdiel od zločinu genocídy a zločinov proti ľudskosti, *vojnovým zločinom je aj jeden individuálny čin.*

Prvkom odlišujúcim vojnové zločiny od zločinov proti ľudskosti a od zločinu genocídy je, že čin bol spáchaný v súvislosti s ozbrojeným konfliktom (*war nexus*). Aj tento prvok musí byť pokrytý zavinením a „ozbrojený konflikt musel zohrávať hlavnú úlohu pri páchateľovom rozhodnutí, alebo v jeho či jej schopnosti spáchať zločin spôsobom, akým napokon bol spáchaný.“²⁶⁹ Nepostačuje tak, že zločin bol spáchaný počas ozbrojeného konfliktu, je potrebné aby jeho spáchanie malo súvis s prebiehajúcim ozbrojeným konfliktom. Súvislosť s ozbrojeným konfliktom nemožno vykladať v tom zmysle, žeby muselo ísť

---

²⁶⁷ SAMÁŠ, Ondrej a kol.: *Trestný zákon: stručný komentár*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2010, s. 864.

²⁶⁸ VOJTUŠ, František In: STRÉMY, Tomáš – KURLOVSKÁ, Lucia a kol.: *Trestný zákon: komentár, II. zväzok*. 2022, s. 1393.

²⁶⁹ ICC, *Prosecutor v. Katanga*, Trial Chamber II, Judgment pursuant to article 74 of the Statute, 7 March 2014, ods. 1176.

o príčinnú súvislosť, ale ozbrojený konflikt musel zohrať podstatnú časť pri schopnosti páchatel'a spáchať daný zločin.²⁷⁰

Ak súvislosť s ozbrojeným konfliktom nie je preukázaná, môže ísť napríklad o zločin proti ľudskosti, ak sú splnené jeho definičné znaky, alebo o bežný trestný čin vo výlučnej právomoci národných orgánov.

V súčasnej medzinárodnoprávnej terminológii je preferované používanie termínu ozbrojený konflikt, ktorý predstavuje skutkový stav na rozdiel od vojny, ktorá bola tradične spájaná s jej formálnym vyhlásením.

Vojnové zločiny predstavujú, z hľadiska činov ktoré konštituujú vojnový zločin, najširšiu kategóriu zločinov podľa medzinárodného práva.

Základné delenie vojnových zločinov je nasledovné:

- a) Vojnové zločiny spáchané v medzinárodnom ozbrojenom konflikte.
  - a. Závažné porušenia Ženevských dohovorov z 12. augusta 1949 voči osobám alebo majetku chránených podľa ustanovení príslušného Ženevského dohovoru.
    - i. Napr.: zámerné zabitie; mučenie alebo neľudské zaobchádzanie, vrátane biologických pokusov; a ďalšie.
  - b. Iné vážne porušenia zákonov a zvyklostí uplatniteľných v medzinárodných ozbrojených konfliktoch v rámci vytvoreného rámca medzinárodného práva.

---

²⁷⁰ ICTY, *Prosecutor v. Mrkšić et al.*, Trial Chamber Judgement, 27 Sept 2007.

i. Napr.: úmyselné nasmerovanie útokov proti civilnému obyvateľstvu ako takému alebo proti jednotlivým civilistom, ktorí sa priamo nezúčastňujú na nepriateľských akciách; úmyselné nasmerovanie útokov proti civilným objektom, t. j. objektom, ktoré nie sú vojenskými cieľmi; úmyselné spustenie útoku s vedomím, že takýto útok spôsobí sprievodnú stratu na životoch civilistov alebo ich zranenie, alebo škody civilným objektom, alebo rozsiahlu, dlhodobú a vážnu škodu prírodnému prostrediu, ktorá je zjavne neprimeraná vzhľadom na konkrétnu a priamu celkovú vojenskú predpokladanú výhodu; používanie dusivých, jedovatých alebo iných plynov a všetkých analogických kvapalín, materiálov alebo zariadení; odvod alebo verbovanie detí mladších ako pätnásť rokov do národných ozbrojených síl alebo ich využívanie na aktívnu účasť na nepriateľských akciách; a ďalšie

b) Vojnové zločiny spáchané v ozbrojenom konflikte, ktorý nemá medzinárodný charakter.

a. Vážne porušenia článku 3, ktorý je spoločný pre štyri Ženevské dohovory z 12. augusta 1949, voči osobám, ktoré sa aktívne nezúčastňujú na nepriateľských akciách, vrátane príslušníkov ozbrojených síl, ktorí zložili zbrane, a tých, ktorí sú vyradení z boja pre chorobu, zranenie, väzbu alebo z inej príčiny.

- i. Napr.: násilie voči životu a osobe, najmä vražda každého druhu, zmrzačenie, kruté zaobchádzanie a mučenie; a ďalšie.
- b. Iné vážne porušenia zákonov a zvykov uplatniteľných na ozbrojené konflikty, ktoré nemajú medzinárodný charakter v danom rámci medzinárodného práva.
  - i. Napr.: úmyselné nasmerovanie útokov voči civilnému obyvateľstvu ako takému alebo voči jednotlivým civilistom, ktorí sa priamo nezúčastňujú na nepriateľských akciách; a ďalšie.

Ozbrojeným konfliktom, ktorý nemá medzinárodný charakter, sa rozumie použitie sily vyššej intenzity. *Nevzťahuje sa na situácie vnútorných nepokojov a napätí, ako sú vzbury, izolované a sporadické akty násillia alebo iné akty podobnej povahy.* Termín vnútroštátny konflikt alebo občianska vojna nie je presný, nakoľko ozbrojený konflikt, ktorý nemá medzinárodný konflikt, môže prebiehať aj na území viacerých štátov (napríklad, viaceré štáty spoločne bojujú proti organizovanej ozbrojenej skupine pôsobiacej na ich štátnych územiach). Ani termín občianska vojna nie je vhodný, nakoľko toto spojenie konotuje ozbrojený odpor civilného obyvateľstva proti vláde, prípadne konflikt opozičných občianskych hnutí v rámci štátu. Organizovaná ozbrojená skupina však neraz utláča aj civilné obyvateľstvo bez toho, aby u neho požívalo širšiu podporu. A teda *nemedzinárodný ozbrojený konflikt nemusí mať vnútroštátny charakter a ani občiansky rozmer*

Ak ide o iné vážne porušenia zákonov a zvykov v rámci takéhoto konfliktu, tak tieto sa vzťahujú len na také ozbrojené konflikty, ktoré nemajú medzinárodný charakter, ktoré sa dejú na území štátu, keď existuje zdĺhavý ozbrojený konflikt medzi vládnymi

orgánmi a organizovanými ozbrojenými skupinami alebo medzi takýmito skupinami.

Výpočet činov ktorý sme uviedli je len exemplifikatívny. RŠ MTS definuje spolu 54 činov, ktoré zakladajú spáchanie vojnového zločinu. Nejde však vždy o definovanie úplne nového činu. RŠ rozlišuje vojnové zločiny podľa Ženevských dohovorov a podľa obyčajového práva, ktoré sa prelínajú. Tiež, ako uviedol ICTY vo veci Tadić: „čo je neľudské a v dôsledku toho zakázané v medzinárodných vojnách, musí byť zakázané a neprípustné aj vo vnútroštátnych konfliktoch,“²⁷¹ tak niektoré činy definované v čl. 8 ods. 2 písm. b) a c) sa opakujú aj v čl. 8 ods. 2 písm. e) a f). Napriek tomu vojnové zločiny stále predstavujú najširšiu kategóriu zločinov podľa medzinárodného práva. Výklad týchto činov by tak zasluhoval vlastnú publikáciu.

Obmedzíme sa pre tento účel na to, že vojnové zločiny predstavujú *závažné porušenia medzinárodného humanitárneho práva*. Nepôjde o akékoľvek porušenie humanitárneho práva,²⁷² nakoľko humanitárne právo upravuje aj pravidlá, ktorých porušenie nedosahuje takú závažnosť, aby založili naplnenie skutkovej podstaty vojnového zločinu. Normy medzinárodného humanitárneho práva sú adresované bojujúcim stranám – štátom, organizovaným ozbrojeným skupinám či iným neštátnym entitám. Len malá časť z týchto pravidiel navyše, popri bojujúcich stranách, zaväzuje aj jednotlivcov. Iba v prípade porušenia najdôležitejších pravidiel vzniká aj individuálna trestná zodpovednosť.²⁷³ Napríklad IV. Ženevský dohovor o ochrane civilných osôb za vojny z roku 1949

---

²⁷¹ ICTY, *Prosecutor v. Dusko Tadić*. Decision on the Defence Motion for Interlocutory Appeal on Jurisdiction, IT-94- 1-A, International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia (ICTY), 2 Oct 1995.

²⁷² BÍLKOVÁ, Veronika – DITRICHOVÁ, Petra: Konflikt na Ukrajine a válečné zločiny In: *Bulletin advokacie*. No. 6 (2022), s. 13-14.

²⁷³ BÍLKOVÁ, Veronika – DITRICHOVÁ, Petra: Konflikt na Ukrajine a válečné zločiny In: *Bulletin advokacie*. No. 6 (2022), s. 14.

v čl. 143 ustanovuje, že zástupcovia a delegáti ochranných mocností sú oprávnení navštíviť všetky miesta, kde sú chránené osoby, najmä miesta, kde sú internovaní, väznení alebo kde pracujú. Majú prístup do všetkých miestností používaných chránenými osobami a môžu s nimi hovoriť bez svedkov, za pomoci tlmočníka, ak treba. Ak táto inšpekčná činnosť nie je internujúcou mocnosťou povolená alebo nie sú rešpektované jej podmienky, ide o porušenie humanitárneho práva, avšak nejde o vojnový zločin.

Vo všeobecnosti je možné závažné porušenia humanitárneho práva rozdeliť na *relatívne zakázané činy* a *absolútne zakázané činy*.

V prípade relatívne zakázaných činov vyhodnotenie či ide o závažné porušenie humanitárneho práva závisí od okolností situácie vyhodnocovanej zásadou proporcionality. Proporcionalita bude pomeriavaná najmä s ohľadom na zdôvodnenie vojenskou nevyhnutnosťou, resp. pomerom k celkovej predpokladanej vojenskej výhode. Ďalšími zásadami, ktoré sú zohľadňované, sú zásada opatrnosti, rozlišovania medzi civilnými a vojenskými objektmi, či zásada predchádzania zbytočnému utrpeniu.²⁷⁴

Príkladom je rozsiahle zničenie a privlastnenie majetku vykonané bez zdôvodnenia vojenskou nevyhnutnosťou a nezákonne a svojvoľne. Alebo úmyselné spustenie útoku s vedomím, že takýto útok spôsobí sprievodnú stratu na životoch civilistov alebo ich zranenie, alebo škody civilným objektom, alebo rozsiahlu, dlhodobú a vážnu škodu prírodnému prostrediu, ktorá je zjavne

---

²⁷⁴ Bližšie MELZER, Nils: *International Humanitarian Law: a comprehensive introduction*. Geneva: International Committee of the Red Cross, 2016, s. 18-20. KORDÍK, Marek – BLAŽEK, Radovan – MAREČEK, Lukáš – HANGÁČOVÁ, Natália a kol.: *International Criminal Law*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2021, s. 20-35.

neprimeraná vzhľadom na konkrétnu a priamu celkovú vojenskú predpokladanú výhodu.

V prípade absolútne zakázaných činov ide o konanie, ktoré nepodlieha pomeriavaniu zásadou proporcionality. Príkladom je zámerné zabitie obete vojny (civilistu, vojnového zajatca, stroskotanca, chorého alebo inej osoby hors de combat), prinútenie vojnového zajatca alebo inej chránenej osoby slúžiť v silách nepriateľskej moci, úmyselné nasmerovanie útokov proti civilným objektom, tzn. objektom, ktoré nie sú vojenskými cieľmi. Alebo tiež aj používanie zakázaných metód boja, ako je použitie dusivých, jedovatých alebo iných plynov a všetkých analogických kvapalín, materiálov alebo zariadení; používanie guľiek, ktoré sa ľahko rozťahujú alebo splošťujú v ľudskom tele, ako sú guľky s tvrdým obalom, ktorý úplne nekryje jadro alebo je narezaný (tzv. dum-dum strely, využívané v poľovníctve).

4.3.1. Environmentálne zločiny

Napriek tomu, že ochrane životného prostredia sa venuje v poslednom období čoraz väčšia pozornosť, táto pozornosť nepretavuje v medzinárodnom trestnom práve *de lege lata*. Medzinárodné trestné právo v súčasnosti explicitne reflektuje záujem na ochrane životného prostredia len pri vojnových zločinoch. Práve z toho dôvodu tému zaraďujeme do tejto podkapitoly. Avšak to nebráni poukázaniu na diskusiu o ich zakotvení aj mimo ich rámca.

Medzinárodné obyčajové právo, tak ako je zachytené v Rímskom štatúte MTS zakazuje *úmyselné spustenie útoku s vedomím, že takýto útok spôsobí (ako) sprievodnú stratu rozsiahlu, dlhodobú a vážnu škodu prírodnému (životnému) prostrediu (natural environment), ktorá je zjavne neprimeraná vzhľadom na*

konkrétnu a priamu celkovú predpokladanú vojenskú výhodu.²⁷⁵ Takéto konanie kvalifikuje ako vojnový zločin iného vážneho porušenia zákonov a zvyklostí uplatniteľných v medzinárodných ozbrojených konfliktoch. Konkrétne reflektuje úpravu čl. 35 ods. 2 a čl. 55 Dodatkového protokolu I (1977) k Ženevským dohovorom z roku 1949.

Obdobné dojednanie vo vzťahom k ozbrojeným konfliktom nemajúcim medzinárodný charakter však Rímsky štatút MTS neobsahuje. *Sprostredkovať ochranu životného prostredia môžu však iné dojednania Rímskeho štatútu MTS, ktoré sú prioritne určené na ochranu civilného obyvateľstva a objektov.* Uvažovať možno o naplnení skutkovej podstaty vojnového zločinu drancovania/plienenia²⁷⁶ (civilného majetku)²⁷⁷ alebo zničenia alebo zabratia majetku nepriateľa, ak takéto zničenie alebo zabratie naliehavo nevyžadujú potreby konfliktu.²⁷⁸ Doterajšia judikatúra potvrdila, že pojem „nepriateľský majetok“ sa môže interpretovať extenzívne,²⁷⁹ hoci výslovne nepotvrdila, že do tohto pojmu možno zaradiť aj životné prostredie. V recentnej judikatúre (Bemba, Ntaganda) životné prostredie nebolo ústredným bodom

---

²⁷⁵ Čl. 8 ods. 2 písm. b) bod iv), Rímsky štatút.

²⁷⁶ Čl. 8 ods. 2 písm. e) bod v), Rímsky štatút.

²⁷⁷ „... pillage only applies to natural resources that can be subject to ownership and constitute “property”... The prohibition covers pillage of natural resources, whether owned by the State, communities or private persons... The applicability of the prohibition of pillage to natural resources has been confirmed by the International Court of Justice, which found in the Armed Activities judgment, that Uganda was internationally responsible “for acts of looting, plundering and exploitation of the [Democratic Republic of the Congo]’s natural resources”“ Draft principles on protection of the environment in relation to armed conflicts, with commentaries In *Yearbook of the International Law Commission*, 2022, vol. II, Part Two. p. 150.

²⁷⁸ Čl. 8 ods. 2 písm. e) bod xii), Rímsky štatút.

²⁷⁹ „... the property in question – whether moveable or immovable, private or public – must belong to individuals or entities aligned with or with allegiance to a party to the conflict adverse or hostile to the perpetrator...” *Katanga*, Judgment pursuant to article 74 of the Statute, 7 March 2014, para. 892.

obžaloby.²⁸⁰ Je však zjavné, že minimálne niektoré zložky životného prostredia sú spôsobilým predmetom vlastníckeho práva. Na druhej strane sa však nepostihuje ničenie „vlastného majetku“, napríklad pri defenzívnej aplikácii taktiky spálenej zeme na vlastnom území.

Otvorenou otázkou ostáva výklad pojmu „rozsiahla, dlhodobá a vážna škoda.“ Medzinárodná judikatúra tieto pojmy nevyložila. Ako pomôcka nám však môže slúžiť Dohovor o zákaze vojenského alebo akéhokoľvek iného nepriateľského použitia prostriedkov meniacich životné prostredie (1977, angl. ENMOD), kde je potrebné vykladať pojem „rozsiahle“ ako postihujúce územie niekoľko sto kilometrov štvorcových, pojem „dlhodobé“ ako presahujúce niekoľko mesiacov alebo ročné obdobie a pojem

---

²⁸⁰ V prípade Ntaganda súd napokon neuznal obžalovaného vinným za plienenie prírodných zdrojov, napriek tomu, že to bolo skutkovo potvrdené. Bližšie PEREIRA, Ricardo: After the ICC Office of the Prosecutor's 2016 Policy Paper on Case Selection and Prioritisation: Towards an International Crime of Ecocide? In Criminal Law Forum. Vol. 31 (2020), s. 208-209.

„významné“ ako spôsobujúce značný rozvrat alebo ujmu pre ľudský život, prírodu alebo hospodárske zdroje.²⁸¹

Celkovo judikatúra v oblasti environmentálnych vojnových zločinov nie je rozvitá. Medzinárodný vojenský tribunál pre Norimbergu odsúdil Alfreda Jodla za použitie taktiky spálenej zeme, ktorá sa ale netýka životného prostredia priamo ale prioritne ide o ničenie potravín, dopravnej infraštruktúry a iného potencionálne užitočného pre ozbrojené sily protivníka.

K problematike sa takmer dostal aj Medzinárodný trestný tribunál pre bývalú Juhosláviu, kde prokurátor zriadil vyšetrovaciu komisiu pre objasnenie skutkového stavu náletov vzdušných síl štátov NATO na oblasť Pančeva. Podľa jej zistení, tieto nálety spôsobili rozšírenie toxických oblakov v oblasti 15 km² po dobu viac než 10 dní. V tomto období boli zaznamenané v okolí kyslé dažde. Komisia zabezpečila dôkazy o negatívnom vplyve na biodiverzitu v okolí bombardovaného územia; na plodiny, pôdu, podzemnú vodu a ľudské zdravie. Napriek tomu škoda na životnom prostredí

---

²⁸¹ „...The term ‘severe’ in ENMOD has been interpreted by the Committee on Disarmament to mean ‘serious or significant disruption or harm to human life, natural and economic resources or other assets’... the Committee on Disarmament has interpreted ‘widespread’ to mean harm encompassing an area on the scale of several hundred square kilometres. Background material to API similarly focuses only on geographic scale, defining ‘widespread’ as thousands of square kilometres.... The requirement of ‘widespread’ may also be satisfied if damage crosses state boundaries, reflecting the principle of prevention of significant transboundary harm, recognised in international and environmental law... The Committee on Disarmament has interpreted the closely related term ‘long-lasting’, the term used in ENMOD, to mean a period of several months or a season, while the background materials to API interpret ‘long-term’ as a period of decades.“ Stop Ecocide Foundation: *Independent Expert Panel for the Legal Definition of Ecocide: Commentary and Core Text*, June 2021. Online: <https://static1.squarespace.com/static/5ca2608ab914493c64ef1f6d/t/60d7479cf8e7e5461534dd07/1624721314430/SE+Foundation+Commentary+and+core+text+revised+%281%29.pdf>. Tiež aj JANKUV, Juraj: *Environmentalizácia medzinárodného práva verejného a jej vplyv na právo Európskej únie a právny poriadok Slovenskej republiky*. Praha: Leges, 2021, s. 290.

nespôsobilá nebola vyhodnotená ako závažná a dlhodobá, hoci bol naplnený prvok rozsiahlosti. Cieľ útoku bol vyhodnotený ako legitímny vojenský cieľ a sprievodná škoda na životnom prostredí (a civilistoch) bola vyhodnotená ako proporcionálna za zachovania zásady opatrnosti.²⁸² Preto komisia prokurátorovi odporučila nezačať formálne vyšetrovanie.²⁸³ Prípád nám potvrdil záver zistený gramatickým výkladom, že prvky rozsiahlosti, dlhodobosť a závažnosť škody na životnom prostredí je potrebné naplniť kumulatívne. Na druhej strane, nejde o záver potvrdený súdnym senátom, ale len o dôvody prokurátora nezačať trestné stíhanie.

Medzinárodné trestné právo nie je samoúčelné ale smeruje k ochrane záujmov medzinárodného spoločenstva vyjadrených v právnych normách ostatných odvetví medzinárodného práva verejného. Inými slovami, niektoré normy medzinárodné spoločenstvo považuje za tak zásadné, že ponechanie ich vymožiteľnosti na všeobecný sankčný a zodpovednostný režim medzinárodného práva verejného nepovažovalo za postačujúce. Preto vo vzťahu k nim dochádza k vytvoreniu súběžnej medzinárodnoprávnej trestnosti jednotlivca za ich porušenie. Takýmito normami sú vo vzťahu k vojnovým zločinom normy medzinárodného humanitárneho práva (tzv. závažné porušenia). Vo vzťahu k zločinom proti ľudskosti a zločinu genocídy sú to primárne normy medzinárodného práva ľudských práv.²⁸⁴

---

²⁸² CHABERT, Valentina: Environmental protection in times of war: NATO's 1991 Operation Allied Force bombing campaign in the Federal Republic of Yugoslavia In: *Opinio Juris* (20.03.2022). Online: <https://www.opiniojuris.it/environmental-protection-in-times-of-war-natos-1991-operation-allied-force-bombing-campaign-in-the-federal-republic-of-yugoslavia/>.

²⁸³ Final Report to the Prosecutor by the Committee Established to Review the NATO Bombing Campaign Against the Federal Republic of Yugoslavia. Online: <https://www.icty.org/x/file/Press/nato061300.pdf>.

²⁸⁴ Porovnaj SVAČEK, Ondřej: *International Criminal Law*, Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, s. 12.

Pri rozbere definícií skutkových podstat zločinov proti ľudskosti a zločinu genocídy tak, ako sú definované v Rímskom štatúte MTS, zisťujeme, že životné prostredie nie je týmito normami explicitne chránené a potvrdzuje sa tak predchádzajúci záver doktríny, že chráneným záujmom sú ľudské práva (prvej generácie, tzn. právo na život, osobnú slobodu, rešpektovanie rodinných väzieb atď.) skupiny jednotlivcov (na rozdiel od vojnových zločinov, kde postačuje hoc i jedna obeť, pri genocíde a zločinoch proti ľudskosti sa vyžaduje mnohosť obetí).

Uvažovať však je možné o ochrane životného prostredia ako *sekundárneho objektu skutkovej podstaty zločinu*, teda ochrane poskytovanej popri a vďaka ochrane poskytovanej jednotlivcom.

Konkrétne, rozsiahle ničenie životného prostredia môže predstavovať naplnenie objektívnej stránky skutkovej podstaty:

1. Genocídy:

„cieľavedomé privodenie takých životných podmienok skupine, ktorých cieľom je spôsobiť jej úplné alebo čiastočné fyzické zničenie.“

2. Zločinu proti ľudskosti:

„vyhladzovanie“ pričom „vyhladzovanie“ spočíva v úmyselnom privodení životných podmienok, medziiným zmarení prístupu k potravinám a liekom, ktorého cieľom je zničenie časti obyvateľstva.

V oboch prípadoch ničenie životných podmienok môže spočívať v rozsiahlom ničení životného prostredia – vo vypaľovaní lesov, otravovaní vodných zdrojov, znečistení ovzdušia či vôd, dezertifikácii, a tak ďalej.

Môže íde o konanie, ktorého intenzita je v rozpore s viacerými medzinárodnými environmentálnymi pravidlami a zásadami

začínajúc všeobecným obyčajovým zákazom spôsobovania cezhraničných škôd.²⁸⁵ Cezhraničnou škodou sa pritom v tomto kontexte chápe nielen škodlivý následok na území iného štátu, ale aj v priestoroch (oblastiach), ktoré nespádajú do jurisdikcie žiadneho štátu.²⁸⁶

Ak ide o ničenie životného prostredia, ktoré má mať intenzitu potrebnú pre spôsobovanie smrti civilistom, tak určitý (hoc menej intenzívny) cezhraničný aspekt je možné predpokladať. Ak ide o pobrežný štát, tak môže zasiahnuť aj záväzok štátu zabrániť, znížiť a kontrolovať znečisťovanie mora.²⁸⁷

V prípade, ak ničenie životného prostredia nemá cezhraničnú dimenziu, môže dochádzať k porušovaniu noriem z oblasti ochrany

---

²⁸⁵ Per analogiam „žiadny štát nemá právo používať alebo povoliť použitie svojho územia takým spôsobom, ktorý spôsobí ujmu výparmi na území iného štátu alebo na majetku alebo osobách na ňom, v prípade ak ide o závažné následky a ujma sa preukáže jasnými a presvedčivými dôkazmi. Trial Smelter Case (United States, Canada), Reports of International Arbitral Awards, 16 April 1938 and 11 March 1941, VOLUME III, pp. 1905-1982. Taktiež „povinnosť každého štátu vedome nepovoliť, aby bolo jeho územie vedome využívané na konanie, ktoré je v rozpore s právami iných štátov.“ Corfu Channel Case (United Kingdom v. Albania), I.C.J. Reports 1949, p. 4. Preklad podľa ELBERT, Ludmila – GREGOVÁ-ŠIRICOVÁ, Ľubica (eds.): *Prípady z medzinárodného práva verejného*. Košice: UPJŠ, 2019, s. 25, 34.

²⁸⁶ Zásada 21 Deklarácie Konferencie OSN o životnom prostredí človeka (1972). Tiež aj „...životné prostredie nie je abstrakcia, ale predstavuje životný priestor, kvalitu života a skutočné zdravie ľudí, vrátane nenarodených generácií. Existencia všeobecnej povinnosti štátov zabezpečiť, aby činnosti v ich pôsobnosti a pod ich riadením rešpektovali životné prostredie ostatných štátov alebo oblastí mimo národnej kontroly, je dnes súčasťou súboru medzinárodného práva týkajúceho sa životného prostredia“ (Zákonnosť hrozby alebo použitia jadrových zbraní, Posudok, ICJ Reports 1996, str. 241 - 242, ods. 29). Potvrdené v para. 53 Gabčíkovo-Nagymaros Project (Hungary/Slovakia), Judgment, I. C. J. Reports 1997, p. 7. Preklad podľa Splnomocnenec vlády SR pre výstavbu a prevádzku SVD G – N: <https://www.gabcikovo.gov.sk/old.gabcikovo.gov.sk/doc/msd/index.html>. Podobne aj

²⁸⁷ Čl. 192 a nasl. UNCLOS (1982) a iné medzinárodné zmluvy. Bližšie . DAMOHORSKÝ, Milan et al.: *Právo životného prostredia* C.H.Beck, 2003, s. 116 a nasl.

fauny a flóry – ochrana močiarov s medzinárodným významom, biotopov vodného vtáctva,²⁸⁸ zákaz dezertifikácie. Ďalej je zakázané znečisťovanie morí odpadom, osobitne rádioaktívnym. Tiež môže dochádzať aj k porušovaniu noriem medzinárodného riečneho práva.²⁸⁹ Komisia pre medzinárodné právo tiež naznačila, že ochrana životného prostredia (aj bez cezhraničného vplyvu) môže vyplývať zo všeobecných zásad ľudskosti (*principles of humanity*).²⁹⁰ Aj podľa Golovko rozhodnutia medzinárodných súdov dnes už potvrdzujú, že štáty sú povinné nespôsobovať značné škody na životnom prostredí pri akejkoľvek svojej aktivite.²⁹¹

Úmyselné poškodzovanie životného prostredia s motívom vyhladenia jednotlivcov alebo skupín by bolo v rozpore so zásadou prevencie a zásadou predbežnej opatrnosti,²⁹² v zmysle ktorej „štáty majú za účelom ochrany životného prostredia prijímať podľa svojich schopností preventívne prístupy. Tam kde hrozí vážna alebo nenapraviteľná škoda, nesmie byť nedostatok vedeckej istoty zneužitý pre odklad účinných opatrení, ktoré by mohli zabrániť

---

²⁸⁸ Dohovor o mokradiach majúciach medzinárodný význam predovšetkým ako biotopy vodného vtáctva (1971) a iné. Bližšie JANKUV, Juraj: *Environmentalizácia medzinárodného práva verejného a jej vplyv na právo Európskej únie a právny poriadok Slovenskej republiky*. Praha: Leges, 2021, s. 87.

²⁸⁹ Čl. 7 Dohovor o práve neplavebného využívania medzinárodných vodných tokov (1997).

²⁹⁰ Komisia tu rozlíšila medzi zásadou ľudskosti (principle of humanity) ako zásady medzinárodného humanitárneho práva a zásadami ľudskosti (tiež aj fundamental minimum standards of humanity alebo elementary considerations of humanity), na ktoré síce odkazuje aj Martensova klauzula, ktoré ale prekračujú rámec medzinárodného humanitárneho práva a platia aj počas mieru. Dokonca podľa viackrát potvrdeného názoru MSD, platia o to viac počas mieru. Draft principles on protection of the environment in relation to armed conflicts, with commentaries In *Yearbook of the International Law Commission*, 2022, vol. II, Part Two. p. 150.

²⁹¹ GOLOVKO, Liudmyla: International Legal Mechanisms for holding the Russian Federation accountable for causing Environmental Damage as a result of Armed Aggression against Ukraine In *Bratislava Law Review*. Vol. 7, No. 1 (2023), s. 33.

²⁹² Ide o zásady úzko prepojené, ktoré na tomto mieste prísne nerozlišujeme.

poškodeniu životného prostredia.“²⁹³ Pričom, ak je predpokladaná povinnosť prevencie poškodenia životného prostredia *a fortiori* z nej vyplýva aj zákaz jeho úmyselného, cieleného poškodzovania. Obyčajový charakter tejto zásady bol potvrdený aj Medzinárodným súdnym dvorom.²⁹⁴

Z historickej skúsenosti vieme, že v súvislosti s rozsiahlym odlesňovaním dochádzalo aj k útokom na civilné, domorodé, obyvateľstvo.²⁹⁵ Takáto rozsiahla deforestácia je v súčasnosti medzinárodným environmentálnym právom zakázaná a samotné environmentálne normy v tejto oblasti dbajú aj na rešpekt k identite, kultúru a práva domorodcov.²⁹⁶ Zákaz rozsiahlych a systematických útokov na domorodé obyvateľstvo pralesov tak sekundárne chráni aj samotné lesné porasty v ktorých žijú.

V neposlednom rade dochádza k porušovaniu environmentálnych práv jednotlivcov (právo na priaznivé životné prostredie), ktoré sa nachádzajú na pomedzí odvetví medzinárodného environmentálneho práva a medzinárodného práva ľudských práv.

---

²⁹³ Zásada 15 Deklarácia z Ria o životnom prostredí a rozvoji (1992).

²⁹⁴ *Pulp Mills on the River Uruguay (Argentina v. Uruguay)*, Judgment, I.C.J. Reports 2010, p. 14.

²⁹⁵ Napr. v Paraguaji či Brazílii, bližšie JANKUV, Juraj: Environmentalizácia medzinárodného práva verejného a jej vplyv na právo Európskej únie a právny poriadok Slovenskej republiky. Praha: Leges, 2021, s. 274. Podobne to mohol byť aj prípad *Texaco Petroleum Company v Ekvádore*, bližšie PEREIRA, Ricardo: After the ICC Office of the Prosecutor's 2016 Policy Paper on Case Selection and Prioritisation: Towards an International Crime of Ecocide? In *Criminal Law Forum*. Vol. 31 (2020), s. 212-213.

²⁹⁶ DAMOHORSKÝ, Milan et al.: Právo životného prostredia C.H.Beck, 2003, s. 94. K indiánskemu kmeňu Aché v Paraguaji pozri napr.: Mark Münzel, *The Aché Indians: Genocide in Paraguay*, WWGIA Document no. 11 (1975), available at www.iwgia.org/iwgia_files...files/Ache_Doc1.pdf cit. podľa MENZEL, Jörg: *Criminal Offences against the Environment: The Emergence of International Environmental Criminal Law In Rule of Law for Good Environmental Governance*. Singapore: Konrad-Adenauer-Stiftung, 2015, s. 170.

Preukazovanie spáchania zločinu genocídy je však náročnejšie než v prípade zločinov proti ľudskosti, nakoľko konanie, ktoré ničí (aj) životné prostredie musí byť sprevádzané osobitným úmyslom zničiť chránenú skupinu. Nie je to však úplne vylúčené ako naznačuje aj prípad Al-Bashir.²⁹⁷

Mimo rámca ústredných zločinov podľa medzinárodného práva, tak ako sú vymedzené v Rímskom štatúte MTS, je sekundárne chránené životné prostredie aj potláčaním zločinu terorizmu. Či je terorizmus v súčasnosti už zločinom podľa medzinárodného práva je predmetom živej akademickej diskusie.²⁹⁸ Každopádne niektoré teroristické činy môžu byť cieľené proti životnému prostrediu. Takýto útok proti životnému prostrediu môže byť definovaný ako zločin terorizmu, ak je naplnený predovšetkým prvok *dolus specialis*.

Špeciálny tribunál pre Libanon definoval zločin podľa medzinárodného obyčajového práva nasledovne: „1. Spáchanie trestného činu (ako vražda, únos, branie rukojemníkov, podpaľačstvo atď.), alebo hrozenie takýmto činom. 2. Úmysel šíriť strach medzi obyvateľstvom (čo vo všeobecnosti má za následok vytvorenie verejného nebezpečenstva) alebo priamo či nepriamo

---

²⁹⁷ Al-Bashir využil tzv. taktiku spálenej zeme, ktorá spočívala (aj) v otrávaní vodných zdrojov. „... the Chamber considers that one of the reasonable conclusions that can be drawn is that the acts of contamination of water pumps... were committed in furtherance of the genocidal policy, and that the conditions of life inflicted on the Fur, Masalit and Zaghawa groups were calculated to bring about the physical destruction of a part of those ethnic groups.“ § 38 *The Prosecutor v. Omar Hassan Ahmad Al Bashir*, Second Decision on the Prosecution's Application for a Warrant of Arrest, 12 July 2010, ICC-02/05-01/09-94.

²⁹⁸ Bližšie MAREČEK, Lukáš: Terorizmus - zločin podľa medzinárodného práva? In *Protistátní trestné činy včera a dnes*. Brno: Masarykova univerzita, 2021. s. 262-276. Online: https://www.law.muni.cz/sborniky/protistatni_ciny/protistatni-trestne-ciny.pdf. Alebo MAREČEK, Lukáš: Terrorism as a crime under international customary law introduced by special tribunal for Lebanon In *The Lawyer Quarterly*. Vol. 7, No. 2 (2017), s. 73-86. Online: <https://tlq.ilaw.cas.cz/index.php/tlq/article/view/231>.

donútiť národný alebo medzinárodný orgán k určitému konaniu, alebo k upusteniu od jeho vykonania. 3. Čin musí zahŕňať cezhraničný prvok.“²⁹⁹

Bez naplnenia prvku *dolus specialis*, teda úmyslu s motívom šíriť strach alebo donútiť národný či medzinárodný orgán k určitému (ne)konaniu nemôžeme hovoriť o environmentálnom terorizme³⁰⁰ v právnom slova zmysle.

Neboli by sme však natoľko skeptický ako Jankuv,³⁰¹ nakoľko úmyselne spôsobená ekologická katastrofa (poškodenie chemickej továrne, jadrovej elektrárne a pod.) v určitej situácii môže naplniť skutkov podstatu zločinu proti ľudskosti, zločinu genocídy alebo zločinu terorizmu, a tak sprostredkovane (ako sekundárny objekt zločinu) medzinárodné trestné právo postihuje konanie namierené proti životnému prostrediu, hoci primárne smeruje k ochrane civilistov. Na druhej strane možno s Jankuvom³⁰² súhlasiť, že hmotnoprávna úprava environmentálnych zločinov páchaných mimo (medzinárodného) ozbrojeného konfliktu je nedostatočná. Ako tvrdia niektorí, vyvodenie trestnej zodpovednosti za ničenie životného prostredia, mimo vojnového zločinu spáchaného počas

---

²⁹⁹ Case No. STL-11-01/1, 16. February 2011, § 85.

³⁰⁰ Zásadne odlišnom od ekoterorizmu.

³⁰¹ „... stíhanie činov... poškodzujúcich životné prostredie v čase mieru... nie je na úrovni medzinárodného trestného práva možné... poškodenie životného prostredia mimo rámca ozbrojeného konfliktu nie je podľa medzinárodného trestného práva predmetom žiadnej priamej sankcie.“ JANKUV, Juraj: Environmentalizácia medzinárodného práva verejného a jej vplyv na právo Európskej únie a právny poriadok Slovenskej republiky. Praha: Leges, 2021, s. 273.

³⁰² JANKUV, Juraj: Environmentalizácia medzinárodného práva verejného a jej vplyv na právo Európskej únie a právny poriadok Slovenskej republiky. Praha: Leges, 2021, s. 274-275.

medzinárodného ozbrojeného konfliktu, lavíruje na hranici princípu legality.³⁰³

V predchádzajúcom texte sme dospeli k záveru, že ak ide o rozsiahle poškodzovanie životného prostredia, bez negatívneho vplyvu na ľudí (a mimo kontextu medzinárodného ozbrojeného konfliktu), tak v súčasnom stave *de lege lata* je nutné sa prikloniť k záveru, že takáto situácia nie je pokrytá ochranou poskytovanou medzinárodným trestným právom. Či už ide napríklad o znečisťovanie širého mora, Antarktídy, resp. akéhokoľvek environmentu ktoré nemá trestnoprávne relevantný kauzálny nexus k spôsobeniu smrti, ublíženiu na zdraví alebo iným ujám na právach a záujmoch civilného obyvateľstva, respektíve chránených skupín. A tak, vzhľadom k tomu, že životné prostredie počas mieru nie je chránené ako primárny objekt žiadneho zločinu podľa medzinárodného práva, tak je potrebné úvahy o zločine ekocídy (menej často „geocída“) vnímať maximálne v rovine *de lege ferenda*.

Túto medzeru si štáty, ako aj odborná ale aj širšia verejnosť, uvedomujú a preto existujú viaceré iniciatívy o zakotvenie definície environmentálnych zločinov podľa medzinárodného práva, nazývaných zločin ekocídy – z gréckeho prefixu *oikos* (domácnosť),³⁰⁴ a latinského *caedo*, teda zabíjať. Názov teda v prenesenom zmysle znamená ničenie životného prostredia – spoločného domova ľudí a ostatných organizmov. Formálne návrh na doplnenie Rímskeho štatútu MTS predložili v decembri 2019 ostrovné štáty Vanuatu a Maldivy. Komplexný návrh predstavila

---

³⁰³ PEREIRA, Ricardo: After the ICC Office of the Prosecutor's 2016 Policy Paper on Case Selection and Prioritisation: Towards an International Crime of Ecocide? In *Criminal Law Forum*. Vol. 31 (2020), s. 217.

³⁰⁴ Ekológia je doslovne skúmaním vzťahov medzi organizmami ktoré žijú v jednej domácnosti – životnom prostredí.

napríklad mimovládna organizácia Stop Ecocide International, ktorej návrh si všimla aj Komisia pre medzinárodné právo.

„*Ekocída znamená nezákonne (protiprávne) alebo svojvoľne³⁰⁵ spáchané činy s vedomím značnej pravdepodobnosti závažnej a rozsiahlej alebo dlhodobej škody prírodnému prostrediu spôsobenej týmito činmi.*“³⁰⁶ Polemizovať však možno s niekoľkými prvkami návrhu definície. Po prvé ide o mieru zavinenia, kde sa navrhuje „vedomie o značnej pravdepodobnosti“, zatiaľ čo u kodifikovaného vojnového zločinu sa vyžaduje vyššia miera zavinenia vo forme „vedomia o tom, že spôsobí.“³⁰⁷ Ide tak

---

³⁰⁵ Bližšie k týmto pojmom napr. ROBINSON, Darryl: Ecocide – Puzzles and Possibilities In *Journal of International Criminal Justice* 20 (2022), s. 332 a nasl.

³⁰⁶ „Article 8 ter Ecocide

1. For the purpose of this Statute, “ecocide” means unlawful or wanton acts committed with knowledge that there is a substantial likelihood of severe and either widespread or long-term damage to the environment being caused by those acts.

2. For the purpose of paragraph 1:

1. “Wanton” means with reckless disregard for damage which would be clearly excessive in relation to the social and economic benefits anticipated;

2. “Severe” means damage which involves very serious adverse changes, disruption or harm to any element of the environment, including grave impacts on human life or natural, cultural or economic resources;

3. “Widespread” means damage which extends beyond a limited geographic area, crosses state boundaries, or is suffered by an entire ecosystem or species or a large number of human beings;

4. “Long-term” means damage which is irreversible or which cannot be redressed through natural recovery within a reasonable period of time;

5. “Environment” means the earth, its biosphere, cryosphere, lithosphere, hydrosphere and atmosphere, as well as outer space.” Stop Ecocide International: Legal Definition of Ecocide. Online: <https://www.stopecocide.earth/legal-definition>.

³⁰⁷ Rímsky štatút, ak výslovne neuvádza inak, vyžaduje formu zavinenia na úrovni *dolus directus* čo bolo potvrdené aj judikatúrou. Napr. „The Chamber agrees with previous rulings that the phrase will occur in the ordinary course of events’ as laid down in Article 30(2)(b) and (3) of the Statute which requires virtual certainty¹⁹⁰ Accordingly, any lower threshold, such as *dolus eventualis*, recklessness and negligence, is insufficient to establish intent’ and knowledge’ in relation to a consequence under Article 30(2)(b).“ Ftn 2348, The Prosecutor v. Bosco Ntaganda, Judgment, 08 July 2019. No.: ICC-01/04-02/06.

o formu zavinenia na úrovni *culpa lata*.³⁰⁸ Taktiež prvky závažné, rozsiahle a dlhodobé sú v prípade vojnového zločinu definované všetky tri ako kumulatívne, zatiaľ čo návrh predpokladá existenciu dvoch kumulatívnych podmienok – a) závažnosti a b) alternatívne rozsiahlosti alebo dlhodobosti. V tomto zmysle ide návrh prísnejšie nad rámec doterajšej úpravy vojnového zločinu. Prirodzene, rozdielom je aj absencia súvislosti s ozbrojeným konfliktom (*war nexus*), a tak zločin ekocídy bude možné spáchať tak počas ozbrojeného konfliktu, ako aj počas mieru, hoci počas ozbrojeného konfliktu by sa podľa názoru autora mala uplatniť zásada špeciality – teda skutok by sa mal kvalifikovať cez prizmu vojnového zločinu. Napokon proporcionalita (vyjadrená v prvku svojvoľnosti) sa nebude pomeriavať vo vzťahu k vojnovej nevyhnutnosti (zamýšľanej vojenskej výhode) ale vo vzťahu k predpokladaným sociálnym a ekonomickým benefitom činu.

O tomto zámere sa otvorila diskusia na úrovni Medzinárodného trestného súdu už v roku 2019, na návrh Vanuatu. V roku 2021 mimovládna organizácia Stop Ecocide Foundation prezentovala vyššie uvedenú definíciu, ktorá našla svoju odozvu aj u podobne zmýšľajúcich štátov. Naposledy tento návrh znovu predniesli v spoločnom podaní Vanuatu, Samoa a Fidži v septembri 2024. Podstatou návrhu je jednak zaradenie ekocídy ako samostatného zločinu zaradeného ako čl. 8ter a zároveň doplnenie čl. 6, kde je

---

³⁰⁸ Na druhej strane návrh reflektuje doktrínálne názory, že súčasná definícia je príliš striktná, čo je dôvodom prečo sú medzinárodné (trestné) tribunály neochotné vyvodzovať zodpovednosť za environmentálne zločiny podľa medzinárodného práva. GOLOVKO, Liudmyla: International Legal Mechanisms for holding the Russian Federation accountable for causing Environmental Damage as a result of Armed Aggression against Ukraine In *Bratislava Law Review*. Vol. 7, No. 1 (2023), s. 31.

ekocída zaradená ako ďalšia forma spáchania genocídy v písm. f).³⁰⁹

Zatiaľ čo snaha zakotvenie ekocídy ako samostatného zločinu je vzhľadom k vyššie uvedenému pochopiteľná, je diskutabilné, či je ekocídu potrebné zaradiť aj do definície genocídy, vzhľadom k tomu, že ničenie životného prostredia s genocídnym úmyslom je už pokryté v čl. 6 písm. c). Išlo by tak hypoteticky iba ak o situáciu, kde by došlo k ničeniu životného prostredia, avšak bez toho, aby došlo súčasne aj k privodeniu ťažkých životných podmienok (ani v jeho vývojovom štádiu). Zaradenie ekocídy sa nám tu zdá ako nevhodné. Hoci chápeme snahu o zvýšenie ochrany životného prostredia, účelom zločinu genocídy je, a mala by aj ostať, ochrana chránených skupín pred ich zničením. Ak tieto neboli konaním ani potenciálne ohrozené, tak by konanie nemalo byť kvalifikované ako genocída.

Na teraz sa môžeme stotožniť s názorom Smitha, že ničenie životného prostredia sa stáva zločinom pre jeho humanitárne dôsledky. Poškodenie životného prostredia je chápané len ako forma alebo nástroj ktorým je páchaná určitá neľudskosť či ukrutnosť.³¹⁰

Inými slovami, v súčasnom stave *de lege lata* je možné uvažovať o ničení životného prostredia zásadne len v súvislosti s následkami spojenými s človekom – či už ide o jeho život, zdravie alebo majetok.

---

³⁰⁹ Permanent Mission of Vanuatu to the UN: Proposal – Independent Crime of Ecocide: Proposal – Independent Crime of Ecocide. Online: https://static1.squarespace.com/static/5ca2608ab914493c64ef1f6d/t/66e34b2fd56f13659fd7a093/1726171951982/Proposal_9thSeptember_Vanuatu_RomeStatute.pdf.

³¹⁰ SMITH, T.: Creating a Framework for the Prosecution of Environmental Crimes in International Criminal Law In SCHABAS, William et al. (eds.): Companion to International Criminal Law Critical Perspectives, *Ashgate Publishers, 2012*

Životné prostredia je chránené primárne len vo forme vojnového zločinu spáchaného počas ozbrojeného konfliktu. V ostatných prípadoch je životné prostredie chránené len ako sekundárny objekt zločinu – sekundárne právom chránený záujem. Či už popri ochrane majetku (ničené zložky životného prostredia sú predmetom vlastníckych práv) alebo života a zdravia (ničenie životných podmienok človeka).

Medzi ďalšie identifikované nedostatky je možné zaradiť aj nemožnosť vyvodzovania trestnej zodpovednosti voči právnickým osobám na úrovni medzinárodného práva, napriek tomu, že životné prostredie je často ničené práve mimovládnyimi organizáciami – obchodnými spoločnosťami.³¹¹ Táto skutočnosť je v neposlednom rade reflektovaná aj princípe číslo 10 Návrhu zásad ochrany životného prostredia počas ozbrojeného konfliktu z roku 2022,³¹² v ktorom Komisia pre medzinárodné právo uvádza, žeby štáty mali prijať primerané opatrenia na zabezpečenie toho, že obchodné spoločnosti spadajúce pod ich jurisdikciu budú rešpektovať ochranu životného prostredia. Pravda, tento návrh sa týka len situácií v súvislosti s ozbrojeným konfliktom.

Vyvodzovanie trestnej zodpovednosti voči právnickej osobe, nielen voči fyzickej osobe, je na mieste najmä v prípadoch, ak ničenie životného prostredia nie je len dôsledkom individuálneho rozhodnutia zodpovednej osoby, ale súvisí so všeobecne nastavenou politikou smerovania činnosti právnickej osoby – teda kde ničenie životného prostredia je prejavom systémového nastavenia spoločnosti, a kde je rozhodnutie jednotlivca len

---

³¹¹ Bližšie RAUXLOH, R.: The Role of International Criminal Law in Environmental Protection In BOTCHWAY, Francis N. (ed.): *Natural Resource Investment and Africa's Development*. Edward Elgar Publishing, 2011. s. 432-434.

³¹² Draft principles on protection of the environment in relation to armed conflicts 2022

prirodeným produktom tejto všeobecnej systémovej stratégie právnickej osoby.

Súčasťou medzinárodného trestného práva v širšom slova zmysle sú aj takzvané konvencionálne, alebo zmluvne založené trestné činy³¹³ (angl. *treaty-based crimes*), teda trestné činy, ktorých trestnosť vyplýva z vnútroštátneho práva a ku ktorých kriminalizácii sa štáty zaviazali v medzinárodnej zmluve. Medzi takéto v tomto kontexte patrí najmä (Európsky) Dohovor o ochrane životného prostredia prostredníctvom trestného práva (1998), a naň nadväzujúca regionálna úprava.³¹⁴

Ďalším príkladom môže byť Dohovor o medzinárodnom obchode s ohrozenými druhmi voľne žijúcich živočíchov a rastlín (1973, CITES)³¹⁵ alebo Bazilejský dohovor o cezhraničnom pohybe nebezpečného odpadu (1989).³¹⁶

V ich prípade dochádza k uplatneniu výlučne nepriameho donucovacieho režimu prostredníctvom splnenia recepčnej povinnosti štátom, ktorý sa k tomu zaviazal na základe medzinárodnej dohody. V prípade, ak si štát nesplní svoju recepčnú povinnosť, tak prichádza v úvahu len zodpovednosť štátu. Trestná zodpovednosť jednotlivcov je nepriama a jej nevyhnutným predpokladom je splnenie povinnosti štátu zakotviť určitú skutkovú podstatu trestného činu. Jednotlivec nezodpovedá za konanie, ktoré čase jeho spáchania nebolo trestné z dôvodu, že si štát nesplnil svoju recepčnú povinnosť a preto hovoríme o nepriamom

---

³¹³ Pozri tiež ŠTURMA, P.: *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. Praha: Karolinum. s. 32

³¹⁴ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2008/99/ES o ochrane životného prostredia prostredníctvom trestného práva. Smernica

³¹⁵ Čl. 8, ods. 1) písm. a) CITES (1973).

³¹⁶ Čl. 4, 9. Bližšie MENZEL, Jörg: *Criminal Offences against the Environment: The Emergence of International Environmental Criminal Law In Rule of Law for Good Environmental Governance*. Singapore: Konrad-Adenauer-Stiftung, 2015, s. 172-173.

donucovacom režime realizovanom vnútroštátnymi orgánmi. Z toho vyplýva ale aj riziko beztrestnosti páchatel'ov environmentálnej trestnej činnosti v prípade nesplnenia si implementačnej povinnosti štátom.

Rozdielom je tiež, že na zmluvne založené trestné činy sa neuplatňuje princíp univerzality (univerzálnej trestnosti) a nepremlčateľnosti. Štát s danou jurisdikciou sa môže rozhodnúť takýto trestný čin trestne nestíhať, faktické riziko čoho priamo úmerne stúpa v pomere k politickému a inému postaveniu páchatel'a v hierarchii spoločnosti daného štátu. Iný štát nemusí mať titul pre založenie vlastnej jurisdikcie. Tento problém sa môže objaviť aj vo vzťahu k územiám, ktoré nepatria pod suverenitu žiadneho štátu, ako je spôsobovanie ekologických škôd na širom mori. Aj v tomto má prístup spočívajúci v trestnosti na základe medzinárodného práva výhodu.³¹⁷

Okrem záväzku implementovať trestnosť konania proti životnému prostrediu je tu aj záväzok spolupracovať v trestných veciach týkajúcich sa životného prostredia. Tento záväzok sa nachádza v bilaterálnych alebo multilaterálnych zmluvách.³¹⁸

Ponechanie trestania na vnútroštátnej úrovni zakotvením „len“ implementačnej povinnosti štátov v prípade konvencionálnych trestných činov, čo môže viesť k riziku beztrestnosti. Aj tieto argumenty smerujú k rozličným ambíciám *de lege ferenda* k zakotveniu skutkovej podstaty ekocídy ako zločinu podľa medzinárodného práva.

---

³¹⁷ Tiež aj MENZEL, Jörg: Criminal Offences against the Environment: The Emergence of International Environmental Criminal Law In *Rule of Law for Good Environmental Governance*. Singapore: Konrad-Adenauer-Stiftung, 2015, s. 175-176.

³¹⁸ Bližšie MENZEL, Jörg: Criminal Offences against the Environment: The Emergence of International Environmental Criminal Law In *Rule of Law for Good Environmental Governance*. Singapore: Konrad-Adenauer-Stiftung, 2015, s. 174.

4.3.2. Vojnové zločiny v slovenskom právnom poriadku

V slovenskom TrZ sú vojnové zločiny zakotvené v druhom diely dvanástej hlavy, konkrétne v § 426 až 434. V treťom diely dvanástej hlavy (tzn. § 435) sú definované niektoré spoločné znaky, ako je definícia pojmu ozbrojený konflikt alebo inštitút zodpovednosti veliteľa.

Pre účely TrZ sa za vojnu považuje medzinárodný ozbrojený konflikt alebo zdĺhavý ozbrojený konflikt na území štátu medzi vládnymi orgánmi a organizovanými ozbrojenými skupinami alebo medzi takýmito skupinami navzájom s výnimkou vnútorných nepokojov a napätí, ako sú vzbury, izolované a ojedinelé akty násillia alebo iné akty podobnej povahy.³¹⁹

Ide o definíciu, ktorá je zhodná s definíciou ozbrojeného konfliktu používanou na medzinárodnoprávnej úrovni.

Následne sa definuje zodpovednosť veliteľa alebo iného nadriadeného.³²⁰

Za veliteľa sa považuje aj osoba, ktorá koná ako veliteľ *de facto*, hoci mu táto pozícia nie je formálne priznaná.³²¹ Rímsky štatút MTS používa formuláciu „osoba efektívne konajúca ako vojenský veliteľ“, slovenský TrZák „osoba fakticky konajúca ako vojenský veliteľ.“ V zmysle medzinárodno-konformného výkladu by sa tieto pojmy mali vykladať identicky.

---

³¹⁹ § 435 ods. 1, zákon číslo 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.

³²⁰ § 435 ods. 3 a 4, zákon číslo 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.

³²¹ § 435 ods. 2, zákon číslo 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.

Rozdielom je, že TrZ uvádza, že veliteľ je zodpovedný, ak trestný čin spáchali sily „pod jeho faktickým velením a riadením,“ zatiaľ čo Rímsky štatút MTS uvádza „pod efektívnym velením (*command*) a riadením (*control*) alebo pod efektívnou autoritou (*authority*) a riadením (*control*).“ V slovenskom TrZ chýba tak aspekt efektívnej autority. Z judikatúry vyplýva, že rozdiel medzi velením a autoritou nie je zásadný.³²²

Uvedené odchýlky nie sú zásadné a dajú sa preklenúť medzinárodno-konformným výkladom právnej normy.

Čo sa týka jednotlivých vojnových zločinov, TrZ rozlišuje nasledovné:

- a) Používanie zakázaného bojového prostriedku a nedovolené vedenie boja (§ 426)
- b) Plienenie v priestore vojnových operácií (§ 427)
- c) Zneužívanie medzinárodne uznávaných označení a štátnych znakov (§ 428)
- d) Útok proti parlamentárovi (§ 429)
- e) Zneužitie rekviračného práva (§ 430)
- f) Vojnová krutosť (§ 431)

---

³²² Článok 28 písm. a) štatútu odkazuje na pojmy „efektívne velenie a riadenie“ alebo „účinná autorita a riadenie“ ako použiteľné alternatívy v situáciách vojenských veliteľov stricto sensu a vojenských veliteľov. V tejto súvislosti sa komora domnieva, že dodatočné slová „velenie“ a „autorita“... nemajú podstatný vplyv na požadovanú úroveň alebo štandard „kontroly“... V tejto súvislosti komora zdôrazňuje, že výraz „účinné velenie“ určite odhaľuje alebo odráža „účinnú autoritu“. V anglickom jazyku je slovo „velenie“ definované ako „autorita, najmä nad ozbrojenými silami“ a výraz „autorita“ sa vzťahuje na „moc alebo právo vydávať rozkazy a vynucovať si poslušnosť.“ ICC, *Prosecutor v. Bemba*, Pre-Trial Chamber II, Decision Pursuant to Article 61(7)(a) and (b) of the Rome Statute on the Charges of the Prosecutor Against Jean-Pierre Bemba Gombo, 15 June 2009, ICC-01/05-01/08-424, paras. 412-413.

- g) Perzekúcia obyvateľstva (§ 432)
- h) Vojnové bezprávie (§ 433)
- i) Ohrozenie kultúrnych hodnôt (§ 434)

Slovenský TrZ používa odlišnú systematiku výpočtu vojnových zločinov než Rímsky štatút MTS. Preto nie je možné vykonať jednoduchú komparáciu ako tomu bolo v predchádzajúcom texte. V určitých častiach je druhá časť dvanástej hlavy TrZ širšia – napríklad trestný čin útoku proti parlamentárovi – v iných častiach je zas užšia.

Nedostatky TrZ je možné vnímať vo viacerých ohľadoch:

Nešpecifikovanie civilných objektov, ktoré sú osobitne chránené, ako sú školy, nemocnice.

- a) Nešpecifikovanie zakázaných prostriedkov boja, ako sú jedovaté a dusivé plyny, oslepujúce zbrane a podobne.
- b) Nereflektovanie trestnosti spôsobovania škôd na životnom prostredí.
- c) Nedostatočné reflektovanie ochrany poskytovanej civilnému obyvateľstvu (napríklad sexuálne vojnové zločiny a i.) a vojnovým zajatcom (napríklad prinútenie slúžiť v nepriateľskej armáde a i.).

Tento zoznam by mohol byť širší, nakoľko v TrZ nie je uvedených množstvo skutkových podstát, ktoré by tam uvedené mohli. Niekedy ide o nedostatok, ktorý prekonať možno výkladovo. Inokedy ide o vôbec absenciu opisu skutkovej podstaty niektorého z vojnových zločinov, čo by inak (viď ďalší odsek) spôsobilo problém so zásadou legality (*nullum crimen sine lege*).

Na druhej strane TrZ definuje v § 433 TrZ skutkovú podstatu trestného činu vojnového bezprávia, ktorý je blanketovou normou

odkazujúcou na Rímsky štatút MTS.³²³ Tým dochádza k premietnutiu celého čl. 8 Rímskeho štatútu Medzinárodného trestného súdu do právneho poriadku Slovenskej republiky. Tým sú akékoľvek prípadné zistené nedostatky či medzery slovenského trestného práva v oblasti vojnových zločinov zhojené a je možné konštatovať plnú súladnosť slovenského trestného práva s medzinárodným trestným právom tak, ako je reflektované v Rímskom štatúte MTS. Orgány činné v trestnom konaní a súdy by mali toto ustanovenie vykladať medzinárodnoprávne konformne v záujme plného zabezpečenia plnenia si záväzkov Slovenskej republiky.

Existenciou ustanovenia § 433 TrZ sa otvára otázka nadbytočnosti (obsoléntnosti) ostatných ustanovení TrZ, ktoré iba opakujú to, čo už je zakotvené v Rímskom štatúte MTS. Ostáva na aplikačnú prax, ako bude definovaný vzťah medzi ohrozením kultúrnych hodnôt, ktoré je zakázané § 434 a aj § 433, keďže definujú identické zakázané konanie skutkovú podstatu.

Ak ide o ustanovenia TrZ, ktoré trestajú (definujú ako vojnový zločin) určité konanie nad rámec toho čo vyžaduje medzinárodného trestné právo, ide o prejav suverenity Slovenskej republiky v oblasti trestnej jurisdikcie.

Ďalej sme sa zamerali nato, ako sú vojnové zločiny zakotvené v TrZ pričom sme TrZ terminologicky a výkladovo porovnávali s Rímskym štatútom MTS. Identifikovali sme ich odchýlky a ich možné preklenutie. Upozornili sme však aj nato, že TrZ obsahuje aj niektoré medzery a nedostatky TrZ, ktoré by bolo vhodné odstrániť. Napríklad explicitné nešpecifikovanie chránených civilných objektov, zakázaných bojových prostriedkov, či životného

---

³²³ ČENTĚŠ, Jozef a kol.: *Trestný zákon: veľký komentár*. Bratislava: Eurokódex, 2020, s. 983-984. STIFFEL, Harald – TOMAN, Pavol – SAMÁŠ, Ondrej: *Trestný zákon: stručný komentár*. Bratislava: Iura Edition, 2010, s. 892-893.

prostredia. TrZ však obsahuje blanketovú právnu normu (§ 433), ktorou premieta celý obsah článku 8 Rímskeho štatútu MTS do slovenského právneho poriadku, čím zabezpečuje plnú súlad slovenského trestného práva s medzinárodným trestným právom tak, ako je reflektované v Rímskom štatúte MTS. Tým sa riešia aj prípadné medzery iných ustanovení TrZ. Prípadné ustanovenia, ktoré definujú ďalšie formy vojnových zločinov nad rámec medzinárodného trestného práva, predstavujú prejav suverenity Slovenskej republiky v oblasti trestnej jurisdikcie.

4.4. Zločin agresie

Zločin agresie je prvý krát definovaný v chartách povojnových trestných tribunálov (IMT, IMTFE). Ďalšie medzinárodné trestné tribunály vo svojej jurisdikcii zločiny proti mieru nemali. Situácia sa mení až v roku 2010 pridaním čl. 8bis do Rímskeho štatútu MTS (jurisdikcia aktivovaná od roku 2018).³²⁴ Je diskutované, či jeho definícia reflektuje medzinárodné obyčajové právo, v zásade je možné sa s týmto názorom stotožniť.³²⁵ Nateraz však IMT a IMTFE ostávajú jedinými medzinárodnými tribunálmi, ktoré sa týmto zločinom aj zaoberali. V súčasnosti sa zvažuje zriadenie aj *ad hoc* tribunálu pre ruskú agresiu na Ukrajine.

Preklad Rímskeho štatútu MTS zverejnený v Zbierke zákonov SR používa termín „trestný čin agresie.“ Prikláňame sa k prekladaniu

---

³²⁴ ICC, ICC-ASP/16/Res.5 Activation of the jurisdiction of the Court over the crime of aggression.

³²⁵ O niektorých znakoch skutkovej podstaty agresie v RŠ MTS je možné uvažovať skôr ako o prvkoch pokrokového rozvoja, než ako o kodifikácii obyčajného práva. Napríklad poskytnutie územia na spáchanie útočného činu. Bližšie STORRIER-ARONSSON, M. In: KLAMBERG, Mark – NILSSON, Jonas – ANGOTTI, Antonio (eds.): *Commentary on the Law of the International Criminal Court: The Statute, Volume 1*. Brussels: Torkel Opsahl Academic EPublisher, 2023, s. 437 a nasl.

termínu „*crime*“ ako zločin a nie ako trestný čin. Jednak z dôvodu, že zločiny podľa medzinárodného práva predstavujú najzávažnejšiu trestnú činnosť akú ľudstvo pozná a preto je adekvátne ich nazývať konkrétne zločinmi. Ďalej z dôvodu, že Rímsky štatút MTS vo vzťahu k trestným činom v ňom definovaným používa dva termíny, a sice „*crimes*“ a „*offences*“,³²⁶ čím sa vyjadruje ich odlišná miera závažnosti. Podobne aj v slovenskom trestnom práve sa trestné činy podľa závažnosti delia na zločiny a prečiny.

Už z textu prvého odseku čl. 8bis Rímskeho štatútu MTS vyplýva,³²⁷ že akékoľvek porušenie medzinárodného práva *ius contra bellum* (*ius ad bellum*), resp. neoprávnené použitie sily, nepredstavuje samo o sebe naplnenie skutkovej podstaty zločinu agresie, ale iba v prípade, ak ide o *zjavné* porušenie Charty OSN. V prípade, ak by porušenie pravidiel medzinárodného práva nebolo zjavné (vzhľadom na jeho povahu, závažnosť alebo rozsah), tak by nebolo možné vyvodiť individuálnu trestnú zodpovednosť voči jednotlivcovi. To nevylučuje možnosť vyvedenia medzinárodnej zodpovednosti štátu za porušenie medzinárodného *ius cogens*.³²⁸

---

³²⁶ Podstatou „*offences*“ definovaných v čl. 70 Štatútu je konanie spočívajúce v rozličných formách rušenia činnosti súdu. Tieto sú oproti zločinom definovaným v čl. 5 Štatútu menej závažné a ich existencia je iba sekundárna. Ich existencia slúži na zabezpečenie primárnych funkcií Súdu. Napriek tomu predstavujú činy o ktorých rozhoduje trestný súd a za ktoré sa ukladá trest.

³²⁷ “For the purpose of this Statute, “crime of aggression” means the planning, preparation, initiation or execution, by a person in a position effectively to exercise control over or to direct the political or military action of a State, of an act of aggression which, by its character, gravity and scale, constitutes a manifest violation of the Charter of the United Nations.” Čl. 8 bis. ods. 1 Štatútu.

³²⁸ Kogentná norma v medzinárodnom práve nie je všeobecne definovaná, upravuje ju napríklad Viedenský dohovor o zmluvnom práve (1961) v čl. 53, a to nasledovne: “... imperatívnou normou všeobecného medzinárodného práva norma prijatá a uznaná medzinárodným spoločenstvom štátov ako celkom za normu, od ktorej nie je dovolené odchyliť sa a ktorá sa môže zmeniť iba novou normou všeobecného medzinárodného práva rovnakej povahy.”

Medzinárodná trestná zodpovednosť nenahrádza, ale dopĺňa medzinárodnoprávny systém zodpovednosti.

Je tak potrebné rozlišovať medzi aktom agresie (útočným činom), ktorý označuje konanie štátu a zločinom agresie, ktorý môžu spáchať výlučne jednotlivci.³²⁹

Z dôvodu, že páchatelom tohto zločinu môže byť len *špeciálny subjekt*, teda osoba, ktorá je v postavení efektívne vykonávajúcom kontrolu nad alebo riadi politické alebo vojenské konanie štátu,³³⁰ tak súbežná zodpovednosť štátu a jednotlivca bude pravidlom. Špeciálny subjekt je zároveň osobou, ktorej konanie je pričítateľné štátu.³³¹ Musí ísť o účinnú kontrolu, nepostačuje schopnosť politické alebo vojenské aktivity štátu „len“ ovplyvniť.³³² Zodpovednosť štátu je však širšia, a teda môže nastať aj situácia, kedy štát bude zodpovedným za porušenie zákazu použitia sily, hoci toto nedosiahne intenzitu potrebnú pre vyvodenie individuálnej trestnej zodpovednosti.

Inými slovami útočný čin (akt agresie) v rozpore s pravidlami *ius contra bellum* zakladá zodpovednosť štátu, ale len v prípade ak porušenie *ius contra bellum* je zjavné, tak konanie zároveň napĺňa skutkovú podstatu zločinu agresie. Vtedy k zodpovednosti štátu pristupuje aj individuálna trestná zodpovednosť subjektu, ktorý

---

³²⁹ BÍLKOVÁ, Veronika – DITRICHOVÁ, Petra: Konflikt na Ukrajine a válečné zločiny In: *Bulletin advokacie*. No. 6 (2022), s. 15.

³³⁰ (...) in a position effectively to exercise control over or to direct the political or military action of a State. (...) Čl. 8 ods. 1, Rímsky štatút. Tiež aj čl. 25 ods. 3bis, Rímsky štatút.

³³¹ Pozri Čl. 4 - 9 Návrhu článkov o zodpovednosti štátov za medzinárodné protiprávne konanie. Dostupné online:

https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/9_11_2011.pdf.

³³² HELLER, Kevin Jon: Retreat from Nuremberg: The Leadership Requirement in the Crime of Aggression In: *European Journal of International Law*, vol. 18 (2007), s. 479.

vykonával efektívnu kontrolu alebo riadenie daných akcií spočívajúcich v akte agresie.

Pojem efektívnej kontroly pre účely trestnoprávne v medzinárodnom práve vyložený ešte nebol. V inom kontexte tento termín použil MSD vo *veci týkajúcej sa vojenských a polovojenských akcií v a proti Nikarague*³³³ (potvrdený aj vo *veci Genocída*),³³⁴ kde sa stanovila podmienka „efektívnej kontroly,“ pre pričítanie konania nešťátnej skupiny štátu.

V trestnoprávnom kontexte s termínom kontrola pracoval ICTY vo *veci Tadić*, ktorý podmienku kontroly chápal širšie (tzn. pre páchatel'a nepriaznivejšie), a síce ako „všeobecnú kontrolu“ (*overall control*).³³⁵

---

³³³ § 115 the financing, organizing, training, supplying and equipping (...) the selection of its military or paramilitary targets, and the planning of the whole of its operation, is still insufficient in itself (...) for the purpose of attributing to the United States the acts committed by the contras (...) All the forms of United States participation mentioned above, and even the general control by the respondent State over a force with a high degree of dependency on it, would not in themselves mean, without further evidence, that the United States directed or enforced the perpetration of the acts contrary to human rights and humanitarian law alleged by the applicant State. (...) it would in principle have to be proved that that State had effective control of the military or paramilitary operations in the course of which the alleged violations were committed. *Case Concerning Military and Paramilitary Activities in and Against Nicaragua*, (Nicaragua v. United States of America), ICJ, Judgment, 27 June 1986.

³³⁴ *Case Concerning the Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide*, (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro), ICJ, Judgement, 26 Feb. 2007.

³³⁵ § 122 If it is under the overall control of a State, it must perforce engage the responsibility of that State for its [group] activities, whether or not each of them was specifically imposed, requested or directed by the State. § 131 (...) the State wields overall control over the group (...) by equipping and financing the group (...) coordinating or helping in the general planning of its military activity. (...) However, it is not necessary that, in addition, the State should also issue (...) instructions for the commission of specific acts contrary to international law. *Prosecutor v. Tadić*, (Case No IT-94-1-A), ICTY, Judgment, 15 July 1999.

Tvorcovia Rímskeho štatútu MTS mali vedomosť o oboch prístupoch a zvolili formuláciu efektívnej kontroly. Vzhľadom k tomu, že MTS ešte vo veci agresie nerozhodoval ostáva otvorené či sa bude pri výklade pojmu „efektívna kontrola a velenie“ inšpirovať niektorým z týchto judikátov, alebo zvolí vlastnú interpretáciu.

Predpokladáme, že MTS bude interpretovať efektivitu kontroly autonómne, nakoľko oba uvedené judikáty síce pracovali s konceptom kontroly, avšak vo svojom špecifickom rozmere. V prípade MSD išlo o definovanie kontroly pre účely zodpovednosti štátu a v prípade ICTY zas pre účely aplikácie prameňov medzinárodného humanitárneho práva a zodpovednosti za vojnové zločiny.

Každopádne máme zato, že súd by mal pri výklade tohto, ako aj ďalších znakov skutkovej podstaty zločinu agresie, prihliadnuť nato, aby nedošlo k situácii, žeby podmienky zodpovednosti jednotlivca boli stanovené prísnejšie než v prípade zodpovednosti štátu.

Uplatnenie prísnejšieho výkladu vo vzťahu k jednotlivcovi, než vo vzťahu k zodpovednosti štátu, považujeme za odporujúce účelu medzinárodnej trestnej spravodlivosti. Viedlo by to k situácii kedy by štát nebol zodpovedný za protiprávne konanie vlastného štátneho predstaviteľa zodpovedného zo zločinov podľa medzinárodného práva napriek tomu, že inak je štát zodpovedný za konanie svojich predstaviteľov. Štát nesie zodpovednosť aj v prípadoch, keď predstavitelia nenesú individuálnu zodpovednosť. O to viac by mal štát niesť zodpovednosť za svojich predstaviteľov, ak medzinárodné spoločenstvo spája s ich konaním aj ich individuálnu zodpovednosť. Zodpovednosť štátu by mala byť nevyhnutným následkom zodpovednosti jednotlivca za zločin

agresie, a to práve z dôvodu definovania špeciálneho subjektu, teda osoby, ktorej konanie je zásadne pričítateľné štátu.

V prípade, ak by išlo o konanie osoby, ktorá hoc použije ozbrojenú silu obdobnú tej, ktorou disponujú štáty, ale nekontroluje alebo neriadi konanie štátu, ale napríklad povstaleckého, národnooslobodzovacieho, separatistického hnutia alebo teroristickej či organizovanej ozbrojenej skupiny, tak je vylúčená jej trestná zodpovednosť za zločin agresie.

Podmienka *zjavnosti* porušenia Charty OSN bola do Rímskeho štatútu MTS pridaná najmä z dôvodu, že názory na niektoré otázky súvisiace s právom použitia ozbrojenej sily nie sú jednoznačné a existuje tak určitá sivá zóna. Zdá sa, že nebolo úmyslom tvorcov čl. 8bis Rímskeho štatútu MTS kriminalizovať konanie osôb, ktoré konajú spôsobom pri ktorom je diskutovaná otázka legálnosti. Je otáznave aký akt agresie by nebol považovaný za zjavné porušenie Charty OSN. Niektorí uvažujú, že za zjavné porušenie Charty OSN nemá byť považovaná tzv. *humanitárna intervencia*.³³⁶ Teda útočné použitie sily, bez autorizácie Bezpečnostnou radou OSN a mimo rámca sebaobrany, avšak motivované dosiahnutím pozitívnych humanitárnych následkov – napríklad zabránením páchania genocídy. Materiálnym prameňom Charty OSN bola najmä skúsenosť druhej svetovej vojny, ktorú mali tvorcovia Charty v živej pamäti. Jej tvorcovia tak pri písaní Charty mysleli najmä na vojny v rámci ktorých dochádzalo k masovému vraždeniu nevinných či ktoré boli používané ako prostriedok na riešenie medzinárodných a politických sporov medzi štátmi.

---

³³⁶ O'CONNEL, Ellen – NIYAZMATOV, Mirakmal: What is Aggression? Comparing the Jus ad Bellum and the ICC Statute In: *Journal of International Criminal Justice*, vol. 10 (2012), s. 203-204. CRYER, Robert et al. (eds.), *An Introduction to International Criminal Law and Procedure*, Cambridge: Cambridge University Press, 2014, s. 321

Zjavné porušenie je objektívnym kritériom, teda nezávisí od subjektívneho názoru páchatel'a alebo obeti. Iní autori uvažujú, že za zjavené porušenie Charty sa nemá považovať *preemptívna (anticipačná) sebaobrana*, ktorá je mimo rámca gramatického výkladu čl. 51 Charty OSN.³³⁷

Bílková a Ditrichová uvádzajú, že nepôjde ani o „obmedzené pohraničné prestrelky,“³³⁸ pretože by vôbec nedošlo o akt agresie. Pravdepodobne by išlo len o menej intenzívne porušenie mieru. Vzhľadom k absencii judikatúry ostáva otázka v rovine akademickej diskusie. Ostáva, že majú byť posudzované „okolnosti každého konkrétneho prípadu, vrátane závažnosti príslušných činov a ich následkov.“³³⁹

V sumarizácii je možné rozlišovať nasledovné formy narúšania *ius contra bellum*:

- a) Akt agresie, ktorý predstavuje zjavné porušenie Charty OSN – zároveň pôjde o zločin agresie.
- b) Akt agresie, ktorý nepredstavuje zjavné porušenie Charty OSN.
- c) Porušenie mieru.
- d) Ohrozenie mieru.

Elements of Crimes charakterizujú zjavnosť ako objektívny prvok odkazujúci na charakter, závažnosť a rozsah (*character, gravity and scale*) činu. Kontext použitia sily môže ovplyvniť hodnotenie

---

³³⁷ GREEN, James A.: The *ratione temporis* elements of self-defence In: *Journal on the Use of Force and International Law*, 2015, vol. 2 (2015), s. 106. MAREČEK, Lukáš: Možno na Slovensku stíhať zločin agresie? In: *Justičná revue*, vol. 72, no. 12 (2017), s. 1452-1453.

³³⁸ BÍLKOVÁ, Veronika – DITRICHOVÁ, Petra: Konflikt na Ukrajine a válečné zločiny In: *Bulletin advokacie*. No. 6 (2022), s. 16.

³³⁹ ICC ASP, *The Crime of Aggression*, Resolution RC/Res.6, 11 June 2010, Annex III, Understanding 6 ('Resolution RC/Res.6, 2010').

charakteru či závažnosti použitia sily. Vo vzťahu k rozsahu by rolu mohla zohrať aj intenzita použitej ozbrojenej sily, ktorá by mala byť primeraná vo vzťahu ku chránenej hodnote. Nie je interpretačne vyriešené, či podmienky povahy, závažnosti a rozsahu sú alternatívne, alebo kumulatívne.³⁴⁰

Zjavnosť je znakom objektívnej stránky zločinu³⁴¹ avšak nepostačuje preukázanie objektívne zjavného použitia ozbrojenej sily v rozpore s medzinárodným právom. Je nevyhnutné aby tento znak bol pokrytý zločinným úmyslom páchatel'a (*dolus reus*), tzn. páchatel' musí mať tak vedomosť (*knowledge*) o skutočnostiach, ktoré zakladajú zjavnú nelegálnosť útočného činu ako aj úmysel (*intent*) ho napriek tomu spáchať. Je možné predstaviť si situáciu, keď veliteľ koná v skutkovom omyle, že odvracia útok, pričom ten netrval a ani nehrozil. Ak je skutkový omyl povahy vylučujúcej úmyselné zavinenie,³⁴² tak osoba nie je trestne zodpovedná podľa medzinárodného práva - zločin agresie nie je možné spáchať z nedbanlivosti.³⁴³ Na druhej strane omyl právnej povahy nemá vplyv na zodpovednosť – nemá relevanciu či a akým spôsobom páchatel' situáciu právne vyhodnotí,³⁴⁴ napríklad že si myslí, že jeho konanie je v súlade s medzinárodným právom. Tento aspekt však môže byť

---

³⁴⁰ McDUGALL, Carrie: *The Crime of Aggression under the Rome Statute of the International Criminal Court*, Cambridge University Press, 2013, s. 128-130.

KREß, Claus – HOLTZENDORFF, Leonie: The Kampala Compromise on the Crime of Aggression In: *Journal of International Criminal Justice*, vol. 8, no. 5 (2010), s. 1207. RUYSS, Tom: Criminalizing Aggression: How the Future of the Law on the Use of Force Rests in the Hands of the ICC In: *European Journal of International Law*, vol. 29, no. 3 (2018), s. 893.

³⁴¹ *Elements of Crimes*. Hague: International Criminal Court, 2011. s. 43. Dostupné online: <https://www.icc-cpi.int/NR/rdonlyres/336923D8-A6AD-40EC-AD7B-45BF9DE73D56/o/ElementsOfCrimesEng.pdf>.

³⁴² Čl. 32 ods. 1, Štatút.

³⁴³ Unless otherwise provided, a person shall be criminally responsible and liable for punishment for a crime within the jurisdiction of the Court only if the material elements are committed with intent and knowledge. Čl. 30 ods. 1

³⁴⁴ Čl. 32 ods. 2, Štatút.

zohľadnení pri vyhodnocovaní zjavnosti porušenia Charty OSN, čo sme už diskutovali.

Až keď štát podnikne útočný čin, tak prichádza v úvahu aj individuálna trestná zodpovednosť osôb, ktoré síce útočný čin nezačali a nevedli, ale ho plánovali alebo pripravovali. V prípade, ak sa osoba síce podieľala na plánovaní alebo príprave útočného činu, ale nevedela o tom, že štát k útočnému činu pristúpi v *zjavnom rozpore* s pravidlami medzinárodného práva, tak jej trestná zodpovednosť je vylúčená (nie je naplnený zločinný úmysel, *dolus reus*). Trestnosť ich konania bude vylúčená aj v prípade, ak síce mala zločinný úmysel ale ešte pred spáchaním zločinu od neho dobrovoľne a plne upustila.³⁴⁵ Čo sa chápe pod plánovaním a prípravou nie je zatiaľ dostatočne zodpovedané. S plánovaním a prípravou zločinov proti mieru pracovali povojnové tribunály v Norimbergu a Tokiu pomerne široko a abstraktne.³⁴⁶

Ďalšími znakmi objektívnej stránky (*actus reus*) zločinu agresie je plánovanie, príprava, začatie alebo vedenie útočného činu (tzn. aktu agresie), ktoré svojou povahou, závažnosťou a rozsahom predstavuje *zjavné*³⁴⁷ porušenie Charty OSN.

Slovenský preklad Rímskeho štatútu MTS zverejnený oznámením MZVEZ SR č. 139/2014 Z.z. uvádza „plánovanie, prípravu, podnecovanie alebo spáchanie útočného činu.“³⁴⁸ Plánovanie a príprava predstavujú časovo predchádzajúce, tzn. vývinové štádia

---

³⁴⁵ Za podmienok bližšie uvedených v čl. 25 ods. 3 písm. f) Štatút.

³⁴⁶ Do časti prípravy (preparation for aggression) Norimberský tribunál zahrnul napríklad aj spísanie knihy *Mein Kampf* štrnásť rokov pred začatím Druhej svetovej vojny. Rozsudok Medzinárodného vojenského tribunálu v Norimbergu z 30. septembra a 1. októbra 1946. Dostupné online na: <https://avalon.law.yale.edu/imt/judnazi.asp#plan>.

³⁴⁷ Príp. „zrejme“ viď GALDUNOVÁ, K.: Vybrané aspekty trestného činu agresie definovaného počas hodnotiacej konferencie k Rímskemu štatútu Medzinárodného trestného súdu In: *Právny obzor*, vol. 94, no. 5 (2011), s. 450.

³⁴⁸ ... the planning, preparation, initiation or execution... Čl. 8 bis ods. 1 Štatútu.

zločinu. Avšak s presnosťou druhej časti prekladu je možné polemizovať, nakoľko podstatou *iniciation* nie je podnecovanie (angl. *incitement*),³⁴⁹ ale ide o konanie, ktoré útočný čin spúšťa (vývojovo už za štádiom pokusu – dochádza už k začatiu, tzn. k spáchaniu činu). *Execution* je zas moderným synonymum slovného spojenia „*to wage [a war]*“³⁵⁰ tzn. konanie spočívajúce v samotnom vedení vojny, resp. v realizácii konkrétnych vojenských operácií v rámci útočného činu.³⁵¹ Aj v súčasnom slovenskom jazyku je vhodným termínom „vedenie.“ Alternatívne je možné použiť aj termín „vykonávanie.“

Máme preto zato, že útočný čin je spáchaný začatím a vedením útočnej vojny. Pojmy *iniciation* a *execution* vnímame ako vzájomne neoddeliteľné pojmy vyjadrujúce vzájomne závislé formy

---

³⁴⁹ Dôvodová správa „...jeho znaky definuje ako osobitnú formu podnecovania.“ Dôvodová správa k Trestnému zákonu, s. 74. Dostupné online: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=189687>. Podnecovaním sa pritom rozumejú „aktivity smerujúce k vyvolaniu nálady na riešenie rozporov medzi národmi... prostredníctvom vojny“ IVOR, J. a kol.: *Trestné právo hmotné: osobitná časť*. Bratislava: Iura Edition, 2010, s. 546. Podobne aj KLÁTIK, J. In: MAŠLANYOVÁ, D. a kol.: *Trestné právo hmotné: všeobecná a osobitná časť*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, s. 449; alebo MIHALOV, J. In: MADLIAK, J. a kol.: *Trestné právo hmotné II: osobitná časť*. Košice: UPJŠ v KE, 2010, s. 258; prípadne „podnecovanie je činnosť, ktorou chce páchatel' vzbudiť u iných osôb rozhodnutie alebo náladu k vojne... napriek tomu, že k takémuto konaniu nie je dôvod...“ KOZOLKA, J. In: ČENTĚŠ, J. a kol.: *Trestný zákon: Veľký komentár*. Bratislava: Eurokódex, 2018, s. 898.

³⁵⁰ Porovnaj (...) planning, preparation, initiation or waging of a war of aggression (...) Čl. 6 písm. a) Londýnskej charty Medzinárodného vojenského tribunálu v Norimbergu. Rovnako tak aj čl. 16 Draft Code of Crimes against the Peace and Security of Mankind, 1996. Dostupné online: https://legal.un.org/docs/?path=../ilc/texts/instruments/english/draft_articles/7_4_1996.pdf&lang=EF.

³⁵¹ Začatím môžeme rozumieť napr. vydanie rozkazu na útok na strategickej úrovni a vedením vojny zase všetky rozhodnutia, ktoré nasledujú po začatí vojny, ako je napríklad rozhodnutie o anexii alebo o okupácii územia. STORRIER-ARONSSON, M.: Article 8 bis In: *CLICC commentary*. [cit. 10.06.2020] Dostupné online: <https://cilrap-lexsitus.org/clicc/8-bis-1/8-bis-1-initiation> a <https://cilrap-lexsitus.org/clicc/8-bis-1/8-bis-1-execution>.

spáchania útočného činu – prvý vyjadruje začatie a druhý vedenie vojny – nie je predstaviteľné, aby sa začala vojna, ktorá sa nevedie a rovnako je nemožné, aby sa viedla vojna, ktorá sa nezačala. Formálny akt vyhlásenia vojny je nie je možné chápať ako začatie vojny, a je zásadne irelevantný³⁵² pri posudzovaní toho, či ide o útočný čin alebo nie. Ide o skutkovú otázku.

Sumarizujúc sa ako vhodnejší javí preklad „plánovanie, príprava, začatie alebo vedenie útočného činu“³⁵³ alternatívne sa ako vhodný javí aj preklad, ktorý predstavila Galdunová, a síce ako „plánovanie, pripravovanie, iniciovanie alebo vykonanie aktu agresie.“³⁵⁴

Plánovaním zločinu agresie sa rozumie napríklad účasť na stretnutiach, na ktorých sa formulujú plány na útok na iný štát. Na druhej strane, verbálne podporenie plánu sa zdá nedostatočným pre naplnenie skutkovej podstaty zločinu agresie.³⁵⁵

Prípravou zločinu agresie sa zahŕňa širokú škálu činností vedúcich k tomu, že štát má schopnosť a možnosť spáchať čin. Môže ísť o rozličné vojenské, ekonomické a diplomatické činnosti. Môže ísť o zhromažďovanie jednotiek na hraniciach štátu, ktorý má byť napadnutý, získavanie zbraní a získavanie zdrojov za cieľom

---

³⁵² ...regardless of a declaration of war... čl. 8 bis ods. 2, Štatút. Iba samotné vyhlásenie vojny, aj keď predtým bolo považované za spôsobilé porušiť *ius ad bellum* sa v súčasnosti za take už nepovažuje. Bližšie napr. GRZEBYK, P.: *Criminal Responsibility for the Crime of Aggression*. New York: Routledge, 2013, s. 60. Porovnaj aj travail préparatoire (napr. Twenty-Third Session, Agenda Item 86 Report of Special Committee, Question of Defining Aggression, A/7185/Rev. 1, 4 Jun. - 6 Jul, s. 5,6,8,29. Dostupné online: <https://www.undocs.org/pdf?symbol=en/A/7185/Rev.1>) so znením definície agresie v A/RES/3314(XXIX) zo 17. Decembra 1974.

³⁵³ Porovnaj aj český preklad „*plánování, přípravu, zahájení nebo provedení útočného činu*“ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí ČR č. 29/2018 Sb. m. s.

³⁵⁴ GALDUNOVÁ, K.: Vybrané aspekty trestného činu agresie definovaného počas hodnotiacej konferencie k Rímskemu štatútu Medzinárodného trestného súdu In: *Právní obzor*, vol. 94, no. 5 (2011), s. 450.

³⁵⁵ McDOUGALL, Carrie: *The Crime of Aggression under the Rome Statute of the International Criminal Court*, Cambridge University Press, 2013, s. 187.

financovať vojenskú akciu. Nákupy zbraní, ak sa tak deje za účelom spáchania agresie. Príprava zahŕňa aj diplomatické pokusy utajiť zámery štátu získať vojenskú výhodu pred útokom.³⁵⁶

Začatie zločinu agresie sa rozumie rozhodnutie prijaté bezprostredne pred činom skutočne pokročiť a spáchať ho. To zahŕňa rozhodnutia na strategickej úrovni, ale nie nevyhnutne na operačnej alebo taktickej úrovni. Môže napríklad ísť o konanie ministra obrany, vojenského vodcu alebo prezidenta vydávajúceho konečné rozkazy na spáchanie činu.³⁵⁷

Vedenie zločinu agresie sa rozumejú rozhodnutia prijaté po začatí aktu, ako je anexia okupovaného územia alebo okupácia územia po počiatočnom agresívnom čine. To môže zahŕňať aj konanie osôb, ktoré neboli vôbec zapojené do počiatočných štádií činu.³⁵⁸

Plánovanie a príprava predstavujú vývojové štádia zločinu agresie ku ktorým dochádza ešte pred samotným uskutočnením útočného aktu. Tu je potrebné podotknúť, že plánovanie a príprava zločinu agresie bude trestná v zmysle medzinárodného práva až v prípade, ak štát uskutoční útočný čin,³⁵⁹ teda na rozdiel od slovenskej právnej úpravy nie sú trestné aj samé o sebe.

Začatie a vykonanie sú trestné samé o sebe. Je možné predstaviť si situáciu, že osoba vo veliteľskej pozícii (špeciálny subjekt) môže

---

³⁵⁶ SHUKRI, Muhammad Aziz: Individual Criminal Responsibility for the Crime of Aggression In: BELLELLI, Roberto (ed.): *International Criminal Justice – Law and Practice from the Rome Statute to Its Review*. Farnham: Ashgate Publishing, Farnham, 2010, s. 528

³⁵⁷ SHUKRI, Muhammad Aziz: Individual Criminal Responsibility for the Crime of Aggression In: BELLELLI, Roberto (ed.): *International Criminal Justice – Law and Practice from the Rome Statute to Its Review*. Farnham: Ashgate Publishing, Farnham, 2010, s. 188.

³⁵⁸ McDUGALL, Carrie: *The Crime of Aggression under the Rome Statute of the International Criminal Court*, Cambridge University Press, 2013, s. 188.

³⁵⁹ KRESS, Claus: ICC Statute Article 8bis In: *LexSitus*, [cit. 12.06.2020]. Dostupné online: <https://www.legal-tools.org/doc/287638/pdf>.

spáchať len začatie útočného činu a nie vedenia útočného činu, alebo naopak len za vedenie útočného činu, ktorý začal niekto iný.³⁶⁰

Čl. 8bis ods. 2 obsahuje výpočet činov, ktoré je možné považovať za útočné činy (akty agresie). Doktrína považuje uvedený výpočet za *demonštratívny*. Keďže tvorcovia čl. 8bis vychádzali z prílohy rezolúcie VZ OSN č. 3314 (XXIX),³⁶¹ tak by je možné uvažovať aj o tom, že ide o podmienčne demonštratívny výpočet v tom zmysle, že sa pripúšťa aj zahrnutie iných činov, avšak toto posúdenie je vyhradené Bezpečnostnej rade OSN, nie súdu.³⁶² Tým nie je dotknuté ustanovenie čl. 15ter ods. 4 v zmysle ktorého súd nie je viazaný právnym posúdením situácie ako útočného činu iným orgánom. Prikláňame sa ale k názoru, že súd si toto posúdenie vyhradí pre seba a môže určité konanie aj autonómne považovať za útočný čin. Mal by pri tom ale brať ohľad na predvídateľnosť potrestania útočných činov, ktoré nie sú výslovne uvedené v Rímskom štatúte MTS.

Príkladom útočného činu, ktorý nie je zmienený vo výpočte, ale mohol by byť považovaný za útočný čin je *kyberútok*, ktorý svojimi následkami môže byť obdobný, dokonca aj závažnejší, než niektoré z foriem vo výpočte výslovne zmienených. Vo výpočte útočných činov je spomenutý útok na proti územiu iného štátu, alebo proti pozemným, námorným či leteckým silám. V budúcnosti však môže nastať aj *útok vo vesmírnom priestore* či proti vesmírnym silám. V súčasnosti platí demilitarizácia vesmírneho priestoru, čo však

---

³⁶⁰ Porovnaj aj BARRIGA, S.: Against the odds In: BELLELLI, R. (ed.): *International Criminal Justice: Law and Practice from the Rome Statute to Its Review*. New York: Routledge, 2016, s. 627-628.

³⁶¹ A/RES/3314(XXIX) zo 17. Decembra 1974.

³⁶² Čl. 4 prílohy rezolúcie Valného zhromaždenia OSN A/RES/3314(XXIX) zo 17. decembra 1974.

nevyklučuje jeho militarizáciu v rozpore s platnými medzinárodnoprávnymi normami.

Niektorí uvedený zoznam útočných činov považujú za prekračujúci rámec medzinárodnej obýčaje. Napríklad ak ide o poskytnutie územia na účely spáchania aktu agresie proti tretiemu štátu (čl. 8bis ods. 2 písm. f), alebo vysielanie ozbrojených skupín (písm. g). McDougall uvádza, že ak MSD judikoval, že vysielanie ozbrojených skupín je súčasťou medzinárodnej obýčaje, tak z toho možno implikovať, že jej súčasťou sú aj menej polemizované činy.³⁶³

Prekročenie rámca medzinárodnej obýčaje nie je problematické, ak ide o agresiu spáchanú predstaviteľmi štátu, zmluvnej strany. Takáto obrana by ale mohla byť vznesená predstaviteľmi štátu, nezmluvnej strany, ak by vec MTS predložila Bezpečnostná rada OSN. Demonštratívnosť výpočtu aktov agresie umožňuje reagovať flexibilne na obdobné, hoci nepredvídané formy agresie, ako sú napríklad kybernetické útoky.³⁶⁴

Aj z definície tejto časti objektívnej stránky zločinu agresie vyplýva, že útočný čin nemôžu spáchať neštátne entity a rovnako ani štáty, ak bojujú voči neštátnym entitám. Všetky formy útočných činov totiž predpokladajú jeho spáchanie štátom proti inému štátu. Výnimku tvorí čl. 8bis ods. 2 písm. g), kde nemusí ísť o vyslanie ozbrojených bánd atď. štátom, ale aj v jeho mene. Naďalej ale platí, že zodpovedným môže byť len predstaviteľ štátu v mene ktorého neštátna entita bojuje.

---

³⁶³ McDOUGALL, Carrie: *The Crime of Aggression under the Rome Statute of the International Criminal Court*, Cambridge University Press, 2013, s. 103.

³⁶⁴ SCHEFFER, David: The Missing Pieces in Article 8 bis (Aggression) of the Rome Statute In: *Harvard International Law Journal*, vol. 58 (2017), s. 85; WEISBORD, Noah: Conceptualizing Aggression In: *Duke Journal of Comparative and International Law*, vol. 20 (2009), s. 19-20

V odseku dva čl. 8 bis Rímskeho štatútu MTS sa ďalej uvádza opis útočného činu, ktorý je taktiež v súlade so zmienenu rezolúciou Valného zhromaždenia, kde sa ním chápe napr. vpád ozbrojených síl na územie iného štát, hoc aj len dočasná okupácia jeho územia, bombardovanie, blokáda jeho prístavov alebo pobrežia, útok voči jeho ozbrojeným silám či použitie ozbrojených síl v rozpore s dohodou na základe ktorej sa nachádzajú na území prijímajúceho štátu. Spadá sem ale aj povolenie druhému štátu aby využíval jeho štátne územie na páchanie agresie proti tretiemu štátu či vyslanie ozbrojených bánd, skupín, neregulárneho vojska alebo žoldnierov, ktoré sa dopúšťajú alebo sa podstatným spôsobom zapájajú do činnosti obdobnej závažnosti ako sme zmienili.

Len pre úplnosť, hoci to nemá význam z hľadiska hmotnoprávneho poňatia zločinu agresie, ako ani uplatňovania jurisdikcie národných súdov, na tomto mieste upriamime pozornosť na osobitosť zločinu agresie v kontexte MTS.

Na rozdiel od ostatných zločinov v jurisdikcii MTS sa na zločin agresie vzťahujú *osobitné podmienky jurisdikcie*, ktoré sú upravené v čl. 15bis – ak ide o predloženie štátom alebo konanie prokurátora *proprio motu* – *prísnejšie*, ako pri ostatných zločinoch. Ak ide o čl. 15ter – predloženie Bezpečnostnou radou OSN, tam je jurisdikčná situácia podobná a Bezpečnostná rada OSN môže predložiť MTS, a tým založiť jeho jurisdikciu, vo vzťahu k akejkolvek situácii, aj voči štátu, nezmluvnej strane.

Zásadným rozdielom (v prípade čl. 15bis) je, že jurisdikcia MTS nie je založená ak zločin agresie bol spáchaný, hoci proti štátu zmluvnej strane, ale príslušníkmi štátu, nezmluvnej strany. Preto, MTS môže zložiť jurisdikciu voči zločinu genocídy, zločinom proti ľudskosti alebo vojnovým zločinom, hoci spáchané príslušníkmi štátu, nezmluvnej strany, ak boli spáchané na území štátu, zmluvnej strany. Avšak nie voči zločinu agresie. Ďalšou osobitosťou je

povinnosť prokurátora počkať šesť mesiacov nato, či Bezpečnostná rada OSN určí, že ide o akt agresie (čl. 15*bis* ods. 5-8). Rozhodnutie Bezpečnostnej rady OSN je procesnou podmienkou. Ak Bezpečnostná rada v uvedenej lehote nerozhodne, prokurátor môže začať vyšetrovanie.

V slovenskom preklade je preložené anglické *to proceed*, francúzske *mener* či španielske *iniciar*, ako pokračovať. Máme zato, že vhodnejším prekladom je začatie, podobne ako v českom preklade Rímskeho štatútu MTS. Prerušenie predpokladá, že vyšetrovanie už začalo. Je ťažké predstaviť si situáciu v ktorej by prokurátor mohol začať vyšetrovanie vo veci agresie a potom ho prerušiť, lebo si dodatočne uvedomí, že je potrebné rozhodnutie Bezpečnostnej rady OSN.

V súčasnosti sa vedie diskusia o odstránení tejto osobitosti a zjednoteniu jurisdikčných podmienok MTS vo vzťahu k zločinu agresie s ostatnými zločínmi v jeho vecnej pôsobnosti (*ratione materiae*).³⁶⁵

Kvalifikáciu skutku Bezpečnostnou radou OSN ako ohrozenie mieru, porušenie mieru alebo o útočný čin podľa čl. 39 Charty OSN by MTS mal vziať v ohľad ale nie je ním viazaný. Účelom rozhodnutia Bezpečnostnej rady OSN nie je zohľadňovať trestnoprávne aspekty. Pre konštatovanie porušenia medzinárodného *ius contra bellum*, a pre prijatie opatrení podľa kapitoly VII Charty OSN Bezpečnostnej rady postačuje situáciu kvalifikovať, napríklad, ako ohrozenie mieru alebo porušenie mieru, ktoré považuje v danom momente pre svoje účely ako dostačujúce. To však neznamená, že označenie situácie za „menej

---

³⁶⁵ Stáli predstavitelia Kostariky, Sierra Leone, Vanuatu, Nemecka, and Slovinska pri OSN. *Mandated Review of the Kampala Amendments on the Crime of Aggression*. 8 November 2024. Online: https://crimeofaggression.info/wp-content/uploads/Letter-to-all-ICC-SPs_distribution-of-discussion-paper-on-review-of-Kampala-Amendments-on-the-Crime-of-Agression_Nov-2024.pdf.

závažné“ ohrozenie mieru neznamená, že je vylúčené jeho kvalifikovanie ako „intenzívnejší“ akt agresie.

Vzhľadom k absencii novej judikatúry uvádzame aspoň príklady situácií, ktoré boli označené orgánmi OSN, ako agresia, akt agresie, či porušenie mieru, hoci, ako sme uviedli, nejde o rozhodnutia vydané pre trestnoprávne účely:

- a) Vpád (invázia) do Zambie Južnou Rodéziou z roku 1978.³⁶⁶
- b) Bombardovanie nukleárneho reaktoru v Iraku Izraelom z roku 1981.³⁶⁷
- c) Okupácia Namíbie Juhoafrickou republikou z roku 1982.³⁶⁸
- d) Vpád (invázia) Argentíny na Falklandské ostrovy z roku 1982.³⁶⁹
- e) Letecké nálety Izraela v Tunisku z roku 1985.³⁷⁰
- f) Agresia Ruskej federácie proti Ukrajine z roku 2022.³⁷¹
- g) Okupácia Palestínskych území Izraelom z roku 2024.³⁷²

Nie všetky z uvedených situácií Bezpečnostná rada OSN vyhodnotila ako útočný čin (akt agresie), avšak ako sme uviedli vyššie, trestný súd môže situáciu právne vyhodnotiť autonómne. Bezpečnostná rada OSN môže akt agresie z rozličných dôvodov, vrátane tých politických, označiť menej intenzívnym označením.

---

³⁶⁶ S/RES/424 (1978), 17 March 1978.

³⁶⁷ A/RES/36/27, 13 November 1981.

³⁶⁸ A/RES/37/43, 3 December 1982.

³⁶⁹ S/RES/502 (1982), 3 April 1982.

³⁷⁰ S/RES/573 (1985), 4 October 1985.

³⁷¹ A/RES/ES-11/1 (2022), 2 March 2022; A/RES/ES-11/2, 24 March 2022; A/RES/ES-11/3, 7 April 2022; A/RES/ES-11/4, 12 October 2022; A/RES/ES-11/5, 14 November 2022; A/RES/ES-11/6, 23 February 2023.

³⁷² A/ES-10/L.31/Rev.1, 13 September 2024.

Bezpečnostná rada OSN môže prijať príslušné opatrenia bez ohľadu nato, či situáciu označí za ohrozenie mieru, porušenie mieru alebo za akt agresie, a toto rozlišovanie je tak z pohľadu jej právomocí nepodstatné. Nemusí tak cítiť dôvod označiť akt agresie „pravým menom“. V prípade ruskej invázie proti Ukrajine používa Valné zhromaždenie OSN netypický termín „agresia“, čím sa odchyľuje od ostatných rezolúcií. Nie je jasné, či tým malo na mysli aj zdôraznenie toho, že konanie má zahŕňať aj trestnoprávny rozmer. Nepoužíva ale termín „zločin agresie“ a nehovorí ani o konkrétnych jednotlivcoch. Nepovažujeme za účelné na tomto mieste uvažovať nad rozdielom medzi aktom agresie a agresiou. Len pripomeniem, že už predtým sme zmienili, že zločinom agresie je akt agresie, ktorý je zjavným porušením Charty OSN.

4.4.1. Zločin agresie v slovenskom právnom poriadku

TrZ neobsahuje skutkovú podstatu zločinu agresie resp. zločinov proti mieru.³⁷³ Obsahuje len skutkovú podstatu trestného činu ohrozenia mieru (§ 417 TrZ). Ustanovenie § 417 TrZ je súčasťou Trestného zákona od jeho vyhlásenia až dosiaľ, a to bez akýchkoľvek zásahov do jeho znenia a nahrádza zákon č. 165/1950 Zb. na ochranu mieru.

Je možné stotožniť sa s názorom, že dôvodom pre ktorý nebol zločin agresie definovaný v TrZ bola absencia jeho definície v písanom prameni medzinárodného práva. Slovenská republika sa nerozhodla, na rozdiel od niektorých iných štátov, definovať zločin

---

³⁷³ Porovnaj aj „... samotné vedenie, resp. začatie vojny z hľadiska trestného práva protiprávne nie je. Definíciu tzv. trestného činu agresie zatiaľ zákonodarca do Trestného zákona neprijal...“ HUŤKA, Matúš In: MENCEROVÁ, Ingrid a kol.: *Trestné právo hmotné: osobitná časť*. Šamorín: Heuréka, 2014, 384 s.

agresie osve. Klanduch už v roku 2007 vyjadril nádej,³⁷⁴ že po dosiahnutí konsenzu sa napokon trestný čin proti mieru stane súčasťou TrZ. Nestalo sa tomu tak. Napriek tomu, že sa zmluvné strany Rímskeho štatútu MTS zhodli na definovaní zločinu agresie,³⁷⁵ tento trestný čin naďalej nie je reflektovaný v slovenskom trestnom práve.

V zmysle TrZ tak ostáva trestným len podnecovanie k vojne, propagovanie vojny alebo iné podporovanie vojnovkej propagandy (§ 417 TrZ). Ale nie jej rozpútanie. Vojnou sa pre účely TrZ rozumie medzinárodný ozbrojený konflikt ako aj ozbrojený konflikt nemajúci medzinárodný charakter, teda „zdĺhavý ozbrojený konflikt na území štátu medzi vládnymi orgánmi a organizovanými ozbrojenými skupinami alebo medzi takýmito skupinami navzájom s výnimkou vnútorných nepokojov a napätí, ako sú vzbury, izolované a ojedinelé akty násilia alebo iné akty podobnej povahy.“³⁷⁶

TrZ tak nezakotvuje trestnosť neoprávneného začatia vojny, ale len činov, ktoré k vojne smerujú, príp. činov počas vojny – činmi počas vojny máme na mysli predovšetkým trestné činy vojnové, ale aj trestný čin ohrozenia mieru. Propagovanie vojny sa môže týkať pôsobenia na verejnú mienku, v záujme získania podpory tak pre začatie vojny, ako aj pre pokračovanie vo vedení už začatej vojny.

Hoci to TrZ neuvádza, ale za trestné by sa nemalo považovať akékoľvek podnecovanie k vojne, propagovanie vojny či iné podporovanie vojnovkej propagandy, ale len také, ktoré smeruje k vedeniu neoprávnenej vojny. Vyvodzovanie trestnej

---

³⁷⁴ KLANDUCH, Peter: Rekodifikácia Trestného zákona vo svetle ustanovení Rímskeho štatútu Medzinárodného trestného súdu In: *Justičná revue*, vol. 59, no. 3 (2007), s. 338.

³⁷⁵ Platnosť pre Slovenskú republiku od 28. apríla 2015. Zverejnené oznámením MZVEZ SR č. 139/2014 Z. z.

³⁷⁶ § 435 ods. 1 TrZ.

zodpovednosti za propagovanie obrannej vojny (napr. vyslania ozbrojených síl na pomoc spojeneckému štátu v rámci kolektívnej sebaobrany) alebo propagovanie hoc aj útočnej vojny, avšak vedenej na základe rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN, by sa ukazovalo ako vymykajúce sa účelu a zmyslu tohto ustanovenia.

V prípade, ak by došlo k spáchaniu útočného činu v rozpore s medzinárodným právom a páchatelom by bol konkrétne prezident SR – ako spôsobilý špeciálny subjekt – tak pred samotným pristúpením k trestnému konaniu, respektíve úvahe o potrestaní, tak je potrebné vyriešiť problém spočívajúci v tom, že prezidenta v zmysle Ústavy SR možno stíhať iba za úmyselné porušenie ústavy alebo za vlastizradu.³⁷⁷

Je ústavnoprávnou otázkou, či imunita má procesnoprávny alebo hmotnoprávny charakter, pričom *konštitucionalistika sa prikláňa k procesnoprávnemu charakteru imunit prezident*.³⁷⁸ Každopádne *táto imunita má vnútroštátny charakter a hmotnoprávne či procesnoprávne exempcie sú z medzinárodnoprávneho hľadiska zásadne irelevantné*. Osobné imunity hlavy štátu môžu zohrávať určitú úlohu vo vzťahu k predstaviteľom štátov, ktoré nie sú zmluvnými stranami Rímskeho štatútu MTS. To však nie je prípad Slovenskej republiky.³⁷⁹

Možno uvažovať nad tým, že *zločin agresie by bol považovaný za úmyselné porušenie čl. 1 ods. 2 Ústavy SR*, teda úmyselné porušenie povinnosti dodržiavať záväzky vyplývajúce Slovenskej republike z medzinárodného práva. Sankciou za úmyselné

---

³⁷⁷ Na tento problém upozornil už LISÁNSKY, M.: Medzinárodný trestný súd a Slovenská republika In *Právny obzor*, vol. 85, no. 5-6 (2002), s. 496-498.

³⁷⁸ GIBA, Marián: Čl. 107 In: OROSZ, Ladislav – SVÁK, Ján a kol.: *Ústava Slovenskej republiky: komentár, zväzok II*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2022, s. 296-299.

³⁷⁹ Slovenská republika sa pristúpením k Rímskemu štatútu vzdala akýchkoľvek imunit predstaviteľov štátu *in abstracto* v zmysle čl. 27 Rímskeho štatútu.

porušenie Ústavy SR je strata funkcie prezidenta a spôsobilosti túto funkciu opätovne získať. Takáto sankcia sama o sebe by bola zjavne neprimeranou. Keďže imunita prezidenta je procesnoprávnou, tak sa po strate funkcie otvára priestor pre začatie trestného stíhania bývalého prezidenta.

Bez ohľadu nato, či by páchatel' predtým zastával funkciu prezidenta, je potrebné vyriešiť otázku na akom právnom základe by mal byť obvinený, resp. neskôr odsúdený. V TrZ nie je možné nájsť ustanovenie TrZ, pod ktoré by bolo možné útočný čin subsumovať. Ideálnym riešením by bolo prijatie príslušnej legislatívy ešte predtým, ako by k takejto situácii došlo. V súčasnosti je možné uvažovať nad nasledovnými spôsobmi riešenia situácie:

a) *Preklenutie medzery argumentom a fortiori*

Prvou možnosťou je argumentačná úvaha založená na tom, že ak zákonodarca zakotvil v TrZ trestnosť spáchania menej závažného konania (ohrozenie mieru), o to viac je potrebné považovať za trestné závažnejšie konanie (porušenie mieru) – *a minori ad maius*.

Tento prístup by nevyhnutne narážal na zákaz analógie pri trestaní. Máme zato, žeby nemuselo ísť o prípad neprípustnej analógie. Bolo by nezmyselné (*argumentum ad absurdum*), ak by bola zakázaná analógia v prípadoch, kde zákonodarca považuje za trestné menej závažné konanie, ale závažnejšie by ostalo legálnym. Účelom zakotvenia zásady legality bolo chrániť občanov pred svojvôľou štátnej moci, ktorá by vytvárala nové skutkové podstaty trestných činov na základe analógie s inými trestnými činmi. Jej účelom nie je zabezpečenie beztrestnosti pre páchatel'ov závažných trestných činov z dôvodu legislatívnej nedbalosti, ak menej závažná forma konania už je zákonom zakázaná. Inak povedané, je

nezmyselné, aby bolo trestné podnecovanie, propagovanie či podporovanie konania, ktoré samo o sebe trestné nie je.

Určite sa tým ale neznižuje dôraz ktorý má byť kladený na zákonodarcu, aby konal a odsúdenie páchatel'a na základe argumentu *a fortiori* je potrebné vnímať ako mimoriadny krok ako dať zadosť spravodlivosti v prípade zjavnej trestuhodnosti.

Na tomto mieste pripomenieme, že konanie pred MTS je prípustné aj vtedy, ak páchatel' bol za daný skutok vnútroštátnym orgánom odsúdený, avšak trestné stíhanie bolo vedené s úmyslom ochrániť obvineného alebo sa inak vyhnúť spravodlivosti (pozri čl. 20 ods. 3 Rímskeho štatútu MTS, ide o prelomenie zásady *ne bis in idem*). V tejto súvislosti sa hovorí najmä o označení spáchaného činu za „bežný trestný čin“ (*ordinary crime*).

Z hľadiska naplnenia tejto podmienky prípustnosti konania pred MTS, vzhľadom na účel medzinárodnej trestnej spravodlivosti, sa nazdávame, že nemá význam posudzovať formálnu stránku, teda právnu kvalifikáciu skutku podľa vnútroštátneho práva, ale reálne potrestanie. Teda takáto

situácia dôvodom prípustnosti najmä v prípade, ak výsledkom inej kvalifikácie bolo uloženie miernejšieho trestu.³⁸⁰

Čo sa týka trestnej sadzby, tak táto je v Rímskom štatúte MTS definovaná spoločne pre všetky zločiny v jeho jurisdikcii. Každý zo zločinov je možné potrestať odňatím slobody až na tridsať rokov alebo odňatím slobody na doživotie.

Slovenská právna úprava by mala reflektovať závažnosť zločinu agresie aj stanovením adekvátnej trestnej sadzby. Ak by došlo k potrestaniu na základe § 417, tak by sa mali použiť aj trestné sadzby v tomto ustanovení uvedené. Ak ide o kvalifikovanú skutkovú podstatu podľa § 417 ods. 2, tak by trestná sadzba bola dostačujúca, avšak trest uložený v rámci základnej skutkovej podstaty (jeden až desať rokov odňatia slobody) sa javí ako nedostačujúci. Slovenská republika by sa tak napriek potrestaniu slovenskými orgánmi vystavila nebezpečenstvu, že by MTS prelomil princíp *ne bis in idem* a konal vo veci sám.

b) Prijatie legislatívy s retroaktívnou účinnosťou

---

³⁸⁰ Konanie pred Súdom je prípustné aj vtedy, ak páchatel' bol za daný skutok vnútroštátnym orgánom odsúdený, avšak trestné stíhanie bolo vedené s úmyslom ochrániť obvineného alebo sa inak vyhnúť spravodlivosti (pozri čl. 20 ods. 3 Štatútu). V tejto súvislosti sa hovorí najmä o označení spáchaného činu za „bežný trestný čin“ (*ordinary crime*). Z hľadiska naplnenia tejto podmienky prípustnosti konania pred Súdom, vzhľadom na účel trestnej spravodlivosti, sa nazdávame, že nemá význam samotná právna klasifikácia skutku podľa vnútroštátneho práva, ale jeho reálne potrestanie, tzn. že napriek tomu, že táto otázka ostáva diskutovanou môže byť takáto situácia dôvodom prípustnosti najmä v prípade, ak výsledkom inej kvalifikácie bolo uloženie miernejšieho trestu. Bližšie *Prosecutor v. Saif Al-Islam Gaddafi and Abdullah Al-Senussi*, Case No. ICC-01/11-01/11-466-Red, ICC Pre-Trial Chamber I, 11 október 2013, § 85; KLAMBERG, Mark – NILSSON, Jonas – ANGOTTI, Antonio (eds.): *Commentary on the Law of the International Criminal Court: The Statute, Volume 1*. Brussels: Torkel Opsahl Academic EPublisher, 2023, s. 672-674. Online: <https://www.toaep.org/ps-pdf/43-klamberg-nilsson-angotti-second>; ZEIDY, Mohammad M.: The Principle of Complementarity: A New Machinery to Implement International Criminal Law. In: *Michigan Journal of International Law*, Vol. 23, No. 4 (2002), s. 932-935.

Išlo by o riešenie, ktoré naráža na zásadu zákazu pravej retroaktivity (*nullum crimen sine lege praevia*), čo je v procese trestania v podmienkach slovenskej trestnej justície vnímané všeobecne ako neakceptovateľné. Mimoriadna závažnosť činu agresie, zjavnosť jeho nemorálnosti a tak trestuhodnosti, však môžu odôvodniť upustenie od inak striktnej zásady legality. *Positívne právo má byť vo vzťahu k spravodlivosti v postavení slúžiaceho* – je povinné jej slúžiť, regulovať postupy jej uplatňovania a tak uľahčiť jej pretavenie sa do reality, má „pripraviť cestu spravodlivosti, vyrovnať jej chodníky.“ Nesmie jej zahatiť dvere a zápasíť s ňou. Skutočným nepriateľom s ktorým má právo bojovať, pozitívne právo nevynímajúc, nie je spravodlivosť, ale zločinnosť. Základom pre takýto prístup v mimoriadnych situáciách je napríklad známa Radbruchova formula, Fullerov minimálny obsah morálky v práve alebo argumentácie Alexyho či počtu ďalších právnych teoretikov, ktorí odôvodňujú adekvátnosť mimoriadneho prístupu, ktorý bol napokon aplikovaný aj v Norimbergu a Tokiu. Ako sme už uviedli, zásada legality bola formulovaná v 18. storočí (C. Beccaria) z dôvodu ochrany jednotlivca pred zásahmi štátnej moci. Úmyslom osvietených autorov nebolo vytvoriť zásadu, ktorá by chránila predstaviteľov štátnej moci pred rukou spravodlivosti.

c) *Priama aplikácia Rímskeho štatútu MTS*

Rímsky štatút MTS bol schválený Národnou radou SR a ratifikovaný prezidentom ako tzv. prednostná medzinárodná zmluva v zmysle čl. 7 ods. 5 Ústavy SR, tzn. ako medzinárodná zmluva, ktorá má prednosť pred zákonmi. Týka sa to aj konkrétne čl. 8bis.³⁸¹ Odôvodnené to bolo tým, že Rímsky

---

³⁸¹ Uznesenie Národnej rady SR číslo 1083 z 26.03.2014. Oznámenie MZVEZ SR číslo 139/2014 Z. z.

štatút MTS má priamo zakladať práva alebo povinnosti fyzickým osobám a právnickým osobám. Rozsah v ktorom má Rímsky štatút MTS priamo zakladať práva a povinnosti jednotlivcom je diskutabilné. Vo všeobecnosti možno konštatovať, že rozhodnutie Národnej rady SR sa týka celého Rímskeho štatútu MTS a nielen jeho časti. Samotný štatút pritom takýto charakter na viacerých miestach odmieta.³⁸²

Rímsky štatút MTS ako celok nebol vytvorený s úmyslom priamej aplikovateľnosti vo vnútroštátnom právnom poriadku. Nasvedčuje nám to aj formulácia čl. 8 bis – „Na účely tohto štatútu sa zločinom agresie rozumie...“, resp. v odseku dva – „Na účely odseku 1, akt agresie (útočný čin) znamená...“ a v preambule (ods. 6) členským štátom iba pripomína už existujúcu povinnosť vykonávať jurisdikciu nad zločinní uvedenými v Rímskom štatúte MTS. Podobne to vyplýva aj z čl. 10 a 22 ods. 3. Medzinárodnoprávna trestnosť zločinu agresie totiž nevyplýva zo štatútu, ale z medzinárodného obyčajového práva, ktoré je v Rímskom štatúte MTS len zachytené.

Ak by sme dospeli k názoru, že príslušné ustanovenia Rímskeho štatútu MTS sú priamo aplikovateľné, problém ostáva nejasný vo vzťahu k páchatelom, ktorí nie sú občanmi Slovenskej republiky a ani inej zmluvnej strany.

---

³⁸² „Pri analýze Štatútu ale vidíme, že Štatút sám v mnohých otázkach takú prednosť odmieta, takže v týchto prípadoch neprichádza jeho prednosť do úvahy... Výslovnú požiadavku na kriminalizáciu v národnom práve vyslovuje Štatút len v čl. 70 ods.4 o trestných činoch proti výkonu spravodlivosti... Priame založenie práv a povinností fyzických osôb alebo právnických osôb... Návrh Ministerstva zahraničných vecí na ratifikáciu ich v doložke prednosti vidí v 49 článkoch Štatútu. Nejde o záväzný prehľad a na niektoré prípady možno mať iné názory.“ MIKLÍK, František: Štatút Medzinárodného trestného súdu a právny poriadok Slovenskej republiky In: *Justičná revue*, vol. 54, no. 11 (2002), s. 1257-1258, 1276. Pozri aj KLANDUCH, Peter: Rekodifikácia Trestného zákona vo svetle ustanovení Rímskeho štatútu Medzinárodného trestného súdu In: *Justičná revue*, vol. 59, no. 3 (2007). s. 333.

Z čl. 13 Ústavy SR vyplýva, že povinnosti nemožno ukladať inak, než zákonom, na základe zákona, *medzinárodnou zmluvou* (ktorá priamo zakladá práva a povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb), alebo tzv. aproximačným nariadením vlády SR. Definovanie trestného činu je zakotvením povinnosti nekonať. Ústava SR však vo vzťahu k trestnosti obsahuje osobitné ustanovenie čl. 49, kde uvádza, že *len zákon ustanoví, ktoré konanie je trestným činom a aký trest, prípadne iné ujmy na právach alebo majetku možno uložiť za jeho spáchanie*, tak situáciu nemožno preklenúť priamou aplikáciou Rímskeho štatútu MTS.³⁸³

Ak by sme tak aj dospeli k názoru, že Rímsky štatút je spôsobilý zakladať práva a povinnosti priamo, čl. 49 sa pre založenie trestnosti určitého konania vyžaduje konkrétne forma zákona. Môže sa tak objaviť argument, že na základe dikcie Ústavy SR sa vyvolalo očakávanie subjektov, že konania, ktoré nie sú uvedené v zákone (a to najmä v TrZ) nie sú trestnými činmi. Išlo by o otázku, ktorú musí zodpovedať slovenská konštitucionalistika. Pravdepodobne by trvanie na forme zákona bola prílišne formalistickým výkladom Ústavy SR, ak by trestnosť bola zakotvená v medzinárodnej zmluve ako formálnom prameni nadzákonnej právnej sily (teda opäť, *argumentum a fortiori*).

d) Aplikácia medzinárodného obyčajového práva

Ako sme už uviedli, trestnosť zločinu agresie vyplýva z medzinárodného obyčajového práva. Tým sa otvára otázka postavenia medzinárodnej obyčaje v slovenskom právnom

---

³⁸³ Na niektoré ďalšie otázky, ktoré vyplývajú z rozdielov medzi slovenským trestným právom ako je napr. širší okruh okolností vylučujúcich protiprávnosť, nedôsledné prevzatie inštitútu zodpovednosti veliteľa, nepremlčateľnosti atď. upozornil už MIKLÍK, František: Štatút Medzinárodného trestného súdu a právny poriadok Slovenskej republiky In: *Justičná revue*, vol. 54, no. 11 (2002), s. 1263-

poriadku. Pre štáty kontinentálnych právnych systémov je typické, že výslovné riešia vo svojich vnútroštátnych poriadkoch len vzťah vnútroštátnych noriem s medzinárodnou zmluvou. Slovenská republika nie je výnimkou. Ústava Slovenskej republiky sa dotýka vzťahu s medzinárodným právom na viacerých miestach, relevantné sú ale najmä čl. 1 ods. 2, čl. 7 a čl. 154c Ústavy SR. Ústava reflektuje iné pramene medzinárodného práva len v čl. 1 ods. 2, keď uvádza, že SR uznáva a dodržiava *všeobecné pravidlá medzinárodného práva* kam spadá aj medzinárodné *ius cogens* vo všeobecnosti.³⁸⁴

Na iných miestach ale už Ústava SR rieši len postavenie medzinárodných zmlúv a „zabúda“ že medzinárodná zmluva predstavuje len jeden z prameňov medzinárodného práva. Ústava nepozná konanie o súlade právnych predpisov s medzinárodnou obvyčajou.³⁸⁵ Väzanosť medzinárodnou obvyčajou nie je ani súčasťou sľubu sudcu (čl. 134 ods. 4 a čl. 145 ods. 4 Ústavy SR). V ustanovení o sukcesii do práv a povinností ČSFR (čl. 153 Ústavy SR) sa o medzinárodnej obvyčaji taktiež mlčí.

---

³⁸⁴ KLUČKA, Ján: Miesto a úprava noriem medzinárodného práva v Ústave Slovenskej republiky. In: *Justičná revue*, vol. 54, no. 4 (2002), s. 386. BALOG, Boris In: OROSZ, Ladislav – SVÁK, Ján a kol.: *Ústava Slovenskej republiky: komentár, zväzok II. Bratislava: Wolters Kluwer, 2022, s. 36-37.*

³⁸⁵ Ústavný súd SR sa už vyjadril, že vnútroštátna právna úprava sa môže dostať do konfliktu aj s medzinárodnou obvyčajou, ktorá má mať prednosť. O konflikte právnych predpisov so záväzkami, ktoré Slovensku vyplývajú z medzinárodného práva je oprávnený konať. Na druhej strane aj uviedol, že preto aby mohol vo veci konať, musia byť splnené podmienky konania, pričom Ústava nepozná konanie o súlade právnych predpisov s medzinárodnou obvyčajou. Tento právny názor Ústavného súdu SR tak v tejto veci prináša viac otázok ako odpovedí. Viď Uznesenie Ústavného súdu SR z 21. októbra 2003, Pl. ÚS 44/03-12.

Existujú názory o priamej aplikovateľnosti medzinárodnej obyčaje v slovenskom právnom systéme.³⁸⁶ Avšak vzhľadom k tomu, že ústavodarca rieši inde priamu aplikovateľnosť osobitným ustanovením vo vzťahu k špecifikovaným prameňom medzinárodného práva (čl. 7 ods. 5 Ústavy SR), tak sa prikláňame k názoru, že čl. 1 ods. 2 je potrebné vnímať skôr ako programový záväzok orgánov verejnej moci konať tak, aby boli dodržiavané medzinárodné záväzky. Z toho možno vyvodiť napríklad povinnosť uplatňovať medzinárodnokonformný výklad.³⁸⁷ Priamu aplikáciu však z tohto ustanovenia vyvodiť nemožno.

Ak by sme aj prijali názor o priamej aplikovateľnosti medzinárodnej obyčaje, tak možno aj uvažovať o ďalších problémoch, ktoré by sa pri aplikácii medzinárodnej obyčaje v podmienkach slovenského trestného systému objavili.³⁸⁸ Už predtým sme spomenuli konflikt s čl. 49 Ústavy SR, v tomto prípade posilnená o rovinu *nullum crimen sine lege scripta*. Hoci požiadavka *ius scriptum* na úrovni medzinárodnej nie je braná tak striktné, na vnútroštátnej úrovni by aplikácia medzinárodnej obyčaje bola ešte komplikovanejšia, než aplikácia Rímskeho štatútu MTS.

Nemáme pochybnosť o tom, že Slovenská republika je v súčasnosti materiálne schopná viesť trestné stíhanie (nie je rozvráteným štátom, je *able*). Tiež vychádzame z toho, že Slovenská republika je právny štát, ktorý rešpektuje svoje medzinárodnoprávne záväzky a chce participovať na boji proti medzinárodnej zločinnosti, čoho

---

³⁸⁶ KLUČKA, Ján: Miesto a úprava noriem medzinárodného práva v Ústave Slovenskej republiky. In: *Justičná revue*. Vol. , No. 4 (2002), s. 386.

³⁸⁷ BALOG, Boris In: OROSZ, Ladislav – SVÁK, Ján a kol.: *Ústava Slovenskej republiky: komentár, zväzok II*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2022, s. 38-39.

GIBA, Marián: *Ústavné právo*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2019, s. 95.

³⁸⁸ § 235 ods. c) zák. č. 301/2005 Z.z. a mnohé iné formálno-právne prekážky, ktoré vyplývajú zo systému nastaveného na aplikáciu písaného práva.

prejavom je aj jej členstvo v MTS (nie je materiálne *unwilling*). Uplatnenie jurisdikcie MTS by tak bolo postavené na formálno-právnej neschopnosti (*unable to genuinely investigate and/or prosecute*)³⁸⁹ vyvodiť trestnú zodpovednosť voči prezidentovi SR.

Je primárne povinnosťou štátov viesť trestné stíhanie vo veciach zločinov podľa medzinárodného práv. Vedenie trestného stíhania na úrovni MTS je až doplnkové. Bolo by prejavom nedostatočnej legislatívnej dôslednosti a zároveň by negatívne vplývalo aj na prestíž Slovenskej republiky v medzinárodnom spoločenstve.

Ak si Slovenská republika chce ponechať trestné stíhanie páchatel'ov zločinu agresie vo vlastnej jurisdikcii a vyhnúť sa problém opísaným vyššie, je vhodné doplniť TrZ o zločin agresie, napr. skutkovou podstatou trestného činu porušenia mieru (terminologicky by sa tým nadviazalo na trestný čin ohrozenia mieru). V prípade ak tak neurobí a orgány činné v trestnom konaní či súdy by neboli schopné efektívne viesť trestné stíhanie, tak sa vystavuje riziku, že MTS aktivuje svoju jurisdikciu podľa čl. 17 Rímskeho štatútu MTS – tzn. bude považovať Slovenskú republiku za neochotnú alebo neschopnú viesť trestné stíhanie vo veci zločinu agresie.

Slovenská právna úprava nemusí byť úplne totožná s úpravou v Rímskom štatúte MTS. Z hľadiska trestného stíhania je nevyhnutné, aby bolo možné stíhať páchatel'ov konaní definovaných v Rímskom štatúte MTS a bolo im možné uložiť trest primeraný závažnosti zločinov podľa medzinárodného práva. Nič nebráni Slovenskej republike zakotviť skutkovú podstatu inou formuláciou – rešpektujúc našu právnu tradíciu, definujúcu zločin agresie inou formuláciou, podrobnejšie alebo aj prísnejšie, ale nie

---

³⁸⁹ Bližšie pozri kapitolu o jurisdikcii medzinárodných trestných orgánov.

miernejšie rešpektujúc „minimálny trestný štandard“ definovaný medzinárodnou obvyčajou a reflektovaný Rímskym štatútom MTS.

Inšpirovať sa pritom môže napríklad Českou republikou, ktorá vychádza z rovnakej trestnoprávnej tradície, kde je zločin agresie (zločin proti mieru) reflektovaný v § 405a zák. č. 40/2009 Sb. – Trestní zákonník, a ktorý aj precizuje odlišovanie oprávnenej a neoprávnenej vojny.

Aj vzhľadom na viaceré odlišnosti pri trestaní zločinov podľa medzinárodného práva od princípov slovenského trestného práva je možné stotožniť sa s názorom Klanducha,³⁹⁰ že vhodným riešením môže byť aj prijatie osobitného zákona o zločinoch podľa medzinárodného práva.

4.5. Zločin pirátstva

Okrem ústredných zločinov podľa medzinárodného práva, ktoré sú reflektované v Rímskom štatúte MTS, sa medzi zločiny medzinárodného práva zaraďuje aj zločin pirátstva.

Zločin pirátstva je *najstarším zločinom podľa medzinárodného práva*, ktorého počiatky siahajú do prelomu 17. a 18. storočia, kedy prestali byť piráti vnímaní ako páchatelia bežnej trestnej činnosti podliehajúci národnej jurisdikcii v zmysle zásad teritoriality alebo personality. Začali byť medzinárodným spoločenstvom považovaný za nepriateľov celého ľudstva (*hostis humani generis*) a pirátstvo ako zločin podľa práva národov (*delictum iuris gentium*). Štáty začali potláčať pirátstvo na širom mori bez ohľadu nato, či pirátstvo má väzbu na daný štát, teda či napádali ich obchodníkov alebo operovali v ich vodách. Materiálnym

---

³⁹⁰ KLANDUCH, Peter: Rekodifikácia Trestného zákona vo svetle ustanovení Rímskeho štatútu Medzinárodného trestného súdu In: *Justičná revue*, vol. 59, no. 3 (2007). s. 354.

prameňom vzniku tohto obyčajového pravidla bol pravdepodobne rozvoj medzinárodného obchodu.

Od pirátov bolo potrebné odlišovať korzárov a privatierov, ktorí operovali na základe koncesie udelenej štátom vo forme listiny o represálii alebo listiny o koristníctve (*lettres de représailles* a *lettres de marque*). Opačný účinok mali zas tzv. glejty, ktorými kapitán lode preukazoval, že požíva právnu ochranu proti účinkom týchto listín.

Zločin pirátstva nie je v súčasnosti vo vecnej právomoci žiadneho medzinárodného alebo zmiešaného trestného tribunálu. Vывodzovanie trestnej zodpovednosti tak ostáva vo výlučnej právomoci národných súdov. V súčasnosti (2023-2024) sú najviac postihnutými oblasťami Guinejský záliv a vody v okolí Singapuru (od Malackého prielivu po Juhočínske more). Oblasť Arabského mora a Adenského zálivu sa v súčasnosti aj vďaka medzinárodnej spolupráci stala bezpečnejšou než v minulosti a nepredstavuje vypuklý problém.

V súčasnosti je pirátstvo hmotnoprávne definované v čl. 101 Dohovoru OSN o morskom práve z roku 1982.

Za pirátstvo sa považujú tieto skutky:

- a) akýkoľvek protiprávny skutok násilia alebo zadržania alebo akýkoľvek lúpežný skutok spáchaný pre súkromné účely posádkou alebo cestujúcimi na súkromnej lodi, alebo súkromnom lietadle, ktoré sú namierené:
  - i. na širom mori proti inej lodi, alebo inému lietadlu, alebo proti osobám a majetku na ich palube,
  - ii. proti lodi, lietadlu, osobám alebo majetku v mieste nepodliehajúcim jurisdikcii žiadneho štátu,

- b) akýkoľvek skutok dobrovoľnej účasti pri použití lode alebo lietadla, ak ten, ktorý sa ho dopúšťa vie o skutočnostiach, ktoré dodávajú tejto lodi alebo tomuto lietadlu charakter pirátskej lode alebo pirátskeho lietadla,
- c) akýkoľvek skutok, ktorého cieľom je podnecovať alebo úmyselne umožňovať činy, ktoré sú uvedené v pododseku (a) alebo (b).³⁹¹

Na rozdiel od tradičného zločinu námorného pirátstva, Dohovor OSN o morskom práve za pirátstvo považuje *aj lúpežné skutky súkromnými lietadlami*.

Diferenciačným znakom pirátstva je najmä subjektívna stránka, konkrétne *súkromný účel*, či už prostredníctvom privlastnenia si majetku alebo vyžadovania výkupného. V užšom zmysle je súkromným účelom vlastné obohatenie sa. Tento termín však nemožno vykladať takto zužujúco. Je ho potrebné vykladať ako opak verejného účelu. Požiadavka, aby bol čin spáchaný pre súkromné účely, bola pôvodne zamýšľaná na vylúčenie činov, ktoré sú páchané v záujme štátu alebo povstaleckých skupín z definície pirátstva. Honnibal vysvetľuje, že *hoci je zisk typickým súkromným motívom, tento koncept zahŕňa aj ďalšie osobné alebo nepolitické motivácie; nie je tak obmedzený výhradne na obohacovanie*.³⁹²

Preto nemožno akúkoľvek činnosť ktorá navonok vyzerá ako pirátstvo za pirátstvo považovať v právnom zmysle. Príkladom je činnosť Hutíjskeho (Husíjskeho) hnutia (Ansar Alláh) v Červenom mori v roku 2024. Z hľadiska objektívnej stránky išlo o typické

---

³⁹¹ Preklad podľa POŠIVÁKOVÁ (ELBERT), Ludmila – GIERTL, Adam (eds.): *Medzinárodné právo verejné: Materiály k štúdiu*. Košice: UPJŠ, 2013, s. 154.

³⁹² HONNIBAL, Arron N.: Private Political Activists and the International Law Definition of Piracy: Acting for Private Ends In: *Adelaide Law Review*, Vol. 36, No. 2 (2015), s. 279-328.

pirátstvo – prepadávanie súkromných lodí na širom mori – avšak vzhľadom k tomu, že motivácia bola politická, tak by toto konanie malo byť kvalifikované ako terorizmus, prípadne vojnový zločin. O vojnovom zločine by bolo možné hovoriť v prípade, ak by sme ustálili záver o tom, že Hutíjske hnutie je organizovanou ozbrojenou skupinou a že lode boli prepadávané v kontexte ozbrojeného konfliktu.

4.5.1. Pirátstvo v slovenskom právnom poriadku

V slovenskom TrZ nie je pirátstvo osobitne definované, čo je odôvodnené historickým kontextom tvorby práva na našom území. Pirátstvo, tak ako je definované v Dohovore OSN o morskom práve z roku 1982, je násilný čin (*act of violence*) alebo čin zadržania (*detention*) spáchaný pre súkromné účely (*for private ends*). Súkromným účelom sa myslí v užšom zmysle obohatenie sa, v širšom zmysle akýkoľvek účel, ktorý nie je verejným.

V užšom zmysle by čin pirátstva bol kvalifikovaný ako *trestný čin lúpeže* (§ 188 TrZ), alebo by išlo o naplnenie skutkovej podstaty *trestného činu vydieračského únosu* (§ 186 TrZ). V širšom sa množnina potencionálne naplnených skutkových podstát trestných činov rozrastá. Ďalej sa budeme venovať zločinu pirátstva v užšom zmysle.

Trestný čin lúpeže a ani trestný čin vydieračského únosu nespádajú do výpočtu § 5a TrZ. Preto možno konštatovať, že v podmienkach Slovenskej republiky sa na zločin pirátstva v užšom zmysle neaplikuje absolútna zásada univerzality. V prípade dolapenia páchatel'a pirátstva na území Slovenskej republiky však možno uplatniť subsidiárnu zásadu univerzality v zmysle § 6 TrZ. Teda by trestné stíhanie vykonali slovenské orgány ak by zadržaný alebo

zatknutý páchatel' nebol vydaný na trestné stíhanie cudziemu štátu a zároveň je tento čin trestný aj podľa zákona účinného na území, kde bol spáchaný.

Podmienka obojstrannej trestnosti (§ 6 ods. 1 písm. a) TrZ) je v tomto kontexte osobitne zaujímavá. Teda či obojstranná trestnosť podľa zákona účinného na území, kde bol spáchaný sa má vykladať užšie ako zákon (normatívny právny akt) daného štátu, alebo širšie ako účinné právo, vrátane práva medzinárodného.

Osobitne je to aktuálne v prípade ak teritoriálne daný štát pirátstvo nedefinuje ako trestné alebo k činu pirátstvo došlo mimo územnej jurisdikcie štátu (na širom mori). Ide skôr o hypotetickú otázku, nakoľko sa možno dovoľávať obojstrannej trestnosti aj s ohľadom na právo vlajky. Teda na právo účinné na palube napadnutej lode alebo lietadla.

Avšak vzhľadom k tomu, že trestnosť pirátstva vyplýva z medzinárodného práva jednotlivcovi priamo, máme zato, že sa páchatel' nemôže dovoľávať prípadnej eventuality, že konanie nebolo považované za trestné v zmysle zásady teritoriality, nakoľko táto trestnosť vyplýva páchatel'ovi priamo z medzinárodnej obvyčaje. Pirátstvo nemožno považovať za zákonné len kvôli tomu, že či už z úmyslu, alebo z legislatívnej nedbanlivosti, teritoriálne daný štát konanie za trestné nepovažuje. A preto možno považovať podmienku obojstrannej trestnosti vo vzťahu k činu pirátstva považovať za každopádne naplnenú.

4.6.Zločin terorizmu

Fenomén terorizmu je predmetom živej akademickej, politickej i všeobecnej diskusie v spoločnosti. Osobitne v politickom diskurze sa objavujú aj spojenia ako „teroristický štát“. Takýto pojem nemá oporu v platnom medzinárodnom práve, nakoľko terorizmus, ako

ho chápe medzinárodné právo, je páchaný neštátnymi entitami. Z právneho hľadiska je vhodnejším termín „štátom podporovaný terorizmus“, resp. „štát podporujúci terorizmus“.

Terorizmus nie je predmetom komplexnej kodifikácie v medzinárodnej zmluve. Prípravné práce na komplexnom dohovore o medzinárodnom terorizme (CCIT) už od roku 1996 stagnujú práve pre nezhody ohľadom definície terorizmu. Existujú len definície terorizmu pre parciálne účely. Patrí medzi trestné činy, ktoré sú predmetom rady medzinárodných zmlúv, ktoré zakotvujú povinnosť terorizmus, respektíve jeho parciálne prejavy, trestať v rámci vnútroštátnych právnych poriadkov. Je tak nepochybné, že *terorizmus je zmluvne založeným trestným činom*, ktoré rámcovo predstavujeme v piatej kapitole. Na tomto mieste sa však budeme otázkou, či terorizmus je aj obyčajovým zločinom podľa medzinárodného práva.

Medzi problematické otázky spadá problematika subjektu³⁹³ a objektívnej stránky trestného činu.³⁹⁴ Terorizmus bol v právomoci *ratione materiae* Špeciálneho tribunálu pre Libanon, a ktorého činnosť bola ukončená 31.12.2023. Špeciálny tribunál pre Libanon sa priklonil k názoru, že terorizmus už predstavuje zločin podľa medzinárodného obyčajového práva a jeho definícia je nasledovná:

1. *Spáchanie trestného činu* (ako vražda, únos, branie rukojemníkov, podpaľačstvo atď.), *alebo hrozenie takýmto činom.*
2. *Úmysel šíriť strach medzi obyvateľstvom* (čo vo všeobecnosti má za následok vytvorenie verejného nebezpečenstva) *alebo priamo či nepriamo donútiť národný alebo medzinárodný orgán k určitému konaniu, alebo k upusteniu od jeho vykonania.*

---

³⁹³ Najmä či trestný čin môže spáchať aj príslušník oslobodzovacieho hnutia.

³⁹⁴ Najmä či trestný čin môže byť páchaný aj počas ozbrojeného konfliktu.

3. Čin musí zahrňovať cezhraničný prvok.³⁹⁵

Špeciálny tribunál pre Libanon zároveň uviedol, že obyčajový zločin terorizmu je možné spáchať „počas mieru“, a *contrario*, zločin terorizmu nemôže byť spáchaný počas ozbrojeného konfliktu. Tým sa reaguje na nejednotný postoj štátov vo vzťahu k teroristickým činom skupín bojujúcich proti štátu. Niekedy štáty takéto konanie neodsudzujú, ale teroristov skrývajú pod termínom bojovníkov za slobodu (tzv. *freedom fighters*), a na druhej strane sú tu tendencie štátov označiť akékoľvek protiviládne konanie za terorizmus. Zároveň však možno pozorovať všeobecné odsúdenie takýchto činov spáchaných mimo kontextu protiviládného či oslobodzovacieho boja.

Uvedená definícia zločinu terorizmu predstavuje významný referenčný bod, no na druhej strane bola podrobená rozsiahlej doktrínalnej kritike z viacerých dôvodov. Mnohí akademici kritizujú, že definícia opomína zahrnutie politického, ideologického, náboženského, filozofického, rasového alebo etnického motívu. Vylučuje spáchanie zločinu terorizmu počas ozbrojeného konfliktu, pričom výnimka by mala smerovať k páchatelovi (subjektu skutkovej podstaty) a nie k času spáchania činu (objektívnej stránke zločinu). A napokon je kritizovaná aj kvôli tomu, že obsahuje formuláciu „a tak ďalej“ v objektívnej stránke skutkovej podstaty zločinu, čo podľa niektorých autorov môže otvárať cestu k jej zneužitiu a nadmernej kriminalizácii. Z uvedených dôvodov je podľa prevažujúceho názoru akadémie predčasné hovoriť o vzniku obyčajového pravidla a ak, tak o tom,

---

³⁹⁵ STL, Case No. STL-11-01/1, Interlocutory Decision on the Applicable Law: Terrorism, Conspiracy, Homicide, Perpetration, Cumulative Charging, 16. February 2011. ods. 85.

žeby sa vykryštalizovala už v tak konkrétnej formulácii, ako uviedol Špeciálny tribunál pre Libanon.³⁹⁶

Parciálnymi definíciami terorizmu pre rozličné účely sú nasledovné:

Pre účely NATO je terorizmus definovaný ako: „Protiprávne použitie sily, alebo hrozba použitia sily alebo násilia, vyvolávajúce strach a teror, proti jednotlivcom alebo majetku v snahe prinútiť alebo zastrašiť vlády alebo spoločnosti, alebo získať kontrolu nad obyvateľstvom na dosiahnutie politických, náboženských alebo ideologických cieľov.“³⁹⁷

Rámcové rozhodnutie Rady EÚ uvádza: „Každý členský štát prijme potrebné opatrenia na zabezpečenie toho, aby sa úmyselné činy uvedené nižšie... , ktoré vzhľadom na ich povahu alebo kontext môžu vážne poškodiť krajinu alebo medzinárodnú organizáciu, ak sú spáchané s cieľom: - vážne zastrašovať obyvateľstvo, alebo - neoprávnené naliehať na vládu alebo medzinárodnú organizáciu, aby vykonala alebo sa zdržala vykonania akéhokoľvek činu, alebo - vážne destabilizovať alebo poškodiť základné politické, ústavné, hospodárske alebo sociálne štruktúry krajiny alebo medzinárodnej organizácie, považovali za teroristické trestné činy...“³⁹⁸

Bezpečnostná rada OSN uviedla: „...trestné činy, a to aj na civilnom obyvateľstve, spáchané s úmyslom spôsobiť smrť alebo ťažké ublíženie na zdraví, alebo branie rukojemníkov s cieľom vyvolať u širokej verejnosti alebo v skupine osôb alebo konkrétnych osôb stav teroru, zastrašiť obyvateľstvo alebo prinútiť vládu alebo

---

³⁹⁶ Bližšie MAREČEK, Lukáš: Terorizmus - zločin podľa medzinárodného práva? In: *Protistátní trestné činy včera a dnes*. Brno: MU v Brne, 2021, s. 262-276.

³⁹⁷ MC 0472/1, Military Committee Concept for Counter-Terrorism. Online: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2016_01/20160817_160106-mco472-1-final.pdf.

³⁹⁸ Čl. 1 ods. 1, Rámcové rozhodnutie Rady z 13. júna 2002 o boji proti terorizmu (2002/475/SVV).

medzinárodnú organizáciu, aby vykonala alebo sa zdržala akéhokoľvek konania, ktoré predstavuje trestné činy v rámci a ako je definované v medzinárodných dohovoroch a protokoloch týkajúcich sa terorizmu, nie je za žiadnych okolností ospravedlniteľné úvahami politického, filozofického ideologickej, rasovej, etnickej, náboženskej alebo inej podobnej povahy...“³⁹⁹

Uvedené definície neboli zamýšľané aby slúžili ako všeobecná definícia. Ako sme už zmienili, medzinárodné spoločenstvo dosiaľ nebolo schopné dohodnúť sa na definícii pre všeobecné účely. Aj táto skutočnosť sama o sebe svedčí skôr v neprospech jej obyčajovej povahy.

Pri komparácii rozličných parciálnych definícií terorizmu možno ale konštatovať, že spoločným znakom všetkých je *úmysel šíriť strach medzi civilným obyvateľstvom, alebo prinútiť národnú alebo medzinárodnú autoritu aby niečo konala alebo nekonala.*

Týmto prvkom ostáva zločin verný svojmu názvu, ktorý vzniká koncom 18. storočia v súvislosti s jakobínskym režimom a vychádza z francúzskeho *terreur*, čo znamená strach. Spáchanie teroristického činu nie je účelom samým o sebe, ale motiváciou páchatel'a je vyvolať atmosféru strachu, ktorý slúži ako nástroj pre dosiahnutie určitého politického, ideologického alebo iného cieľa. David C. Rapoport identifikoval, že od 19. storočia sa plynule vystriedali štyri ideologické vlny terorizmu: anarchistická, protikoloniálna (národnooslobodzovacia), novej ľavice (marxistická) a náboženská (islamistická).⁴⁰⁰

Vzhľadom k prítomnosti *dolus specialis*, teda osobitnej motivácii, samotný čin je len prostriedkom na dosiahnutie určitého cieľa.

---

³⁹⁹ Rezolúcia Bezpečnostnej rady OSN S/RES/1566 z 8.10.2004.

⁴⁰⁰ RAPOPORT, David: *The Four Waves of Modern Terror: International Dimensions and Consequences* In HANHIMÁKI, Jussi – BLUMENAU, Bernhard: *An International History of Terrorism*. London: Routledge, 2013.

Páchateľova motivácia nie je (spravidla) namierená proti obetiam teroristického útoku. Konkrétne obeť teroristického útoku sú zásadne akcidentálne.

4.6.1. Terorizmus v slovenskom právnom poriadku

Fenomén terorizmu je v TrZ reflektovaný vo viacerých ustanoveniach, ktoré predstavujú množinu trestných činov terorizmu (§ 140b TrZ). Viaceré z nich predstavujú implementáciu medzinárodnoprávných záväzkov⁴⁰¹ (viď kapitolu o zmluvne založených trestných činoch).

Ako sme už uviedli, nie je doktrinálne ustálené, či terorizmus už predstavuje zločin podľa medzinárodného práva, alebo len zmluvne založený trestný čin. Ak vychádzame z definičného výkladu Špeciálneho tribunálu pre Libanon, tak by zločin terorizmu podľa medzinárodného obyčajového práva bol v podmienkach Slovenskej republiky kvalifikovaný ako *trestný čin teroristického útoku* podľa § 419 TrZ.

Tento trestný čin spadá do taxatívneho výpočtu § 5a TrZ, a tak sa naň vzťahuje absolútna zásada univerzality (viď podkapitola 1.2.1.).

Implementáciu zločinu terorizmu v slovenskom právnom poriadku považujeme za náležitú a extenzívnejšie než vyžaduje medzinárodná obyčaj. Širší rozsah implementácie terorizmu v TrZ vyplýva z radu medzinárodných zmlúv v ktorých je zakotvená povinnosť stíhať terorizmus, respektíve jeho parciálne prejavy.

---

⁴⁰¹ Napr. VOJTUŠ, František: § 419b In: STRÉMY, Tomáš a kol.: *Trestný zákon: komentár, zväzok I*. Praha: Wolters Kluwer, 2022.

5. Zmluvne založené trestné činy

Do predmetu medzinárodného trestného práva v širšom zmysle je možné zaradiť aj tzv. zmluvne založené trestné činy (*treaty-based crimes*), niekedy nazývané aj konvencionálne trestné činy⁴⁰² alebo zmluvné trestné činy (*treaty crimes*),⁴⁰³ ako aj zmluvy o justičnej spolupráci v trestných veciach (*cooperation in criminal matters*). Niekedy sa pre toto odvetvie používa aj pomenovanie cezhraničné trestné právo (*transnational criminal law*), čo ale nie je presné.

V staršej internacionalistike panoval aj názor, že ide o súčasť medzinárodného práva súkromného.⁴⁰⁴ Tento pohľad ale pochopenie problematiky skôr komplikuje. Za súčasť medzinárodného práva súkromného by bolo možné považovať pravidlá určujúce právo podľa ktorého sa má posudzovať trestnosť skutku. Termín „súkromné“ tu však znie zmätočne a bolo by ho potrebné nahradiť. Veda medzinárodného práva súkromného pracuje aj s ekvivalentným pomenovaním *conflict of laws*. No justičná spolupráca v trestných veciach, respektíve právny styk s cudzinou ako odvetvie práva, obsahuje aj pravidlá, ktoré sa týkajú konkrétnych procesných úkonov v trestnom konaní, bez hmotnoprávných presahov. V tom sa odlišuje od medzinárodného práva súkromného.⁴⁰⁵ Avšak nachádza svoje podobnosti s medzinárodným právom procesným, ktoré sa z určitého dôvodu limituje na súkromnoprávne otázky. Diskusia o zjednotení právneho styku s cudzinou, ako disciplíny riešenej spravidla na katedrách trestného práva a disciplíny medzinárodného práva

---

⁴⁰² Konvencionálny je odvodený od slova konvencia (dohovor), nie od preneseného významu „bežný.“ ŠTURMA, P.: *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. Praha: Karolinum.

⁴⁰³ CLARC, Roger S.: Treaty Crimes In: SCHABAS, William A.: *International Criminal Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2016. s. 214-229.

⁴⁰⁴ HOBZA, Antonín: *Úvod do mezinárodního práva mírového*. Praha: vlastným nákladom, 1933. s. 489.

⁴⁰⁵ KORDÍK, Marek: *Právny styk s cudzinou*. Bratislava, C. H. Beck, 2017, s. 11.

súkromného a procesného, ktorá je v podmienkach Slovenskej republiky spravidla skúmaná na katedrách medzinárodného práva, je inšpiratívna, avšak siahajúca mimo zámer tejto monografie.

Do rámca medzinárodného trestného práva v širšom zmysle by spadali otázky horizontálnej justičnej spolupráce na základe medzinárodných zmlúv (vertikálna je súčasťou medzinárodného trestného práva aj v užšom slova zmysle)⁴⁰⁶ a z hmotnoprávneho hľadiska už zmienené zmluvne založené trestné činy.

Na rozdiel od zločinov podľa medzinárodného práva (*crimes under interational law*), ktoré zakladajú individuálnu trestnú zodpovednosť priamo na základe medzinárodnej obyčaje, podstatou zmluvne založených trestných činov je vzájomná dohoda štátov ktorou sa zavazujú kriminalizovať určité trestné činy (*criminal offences*), respektíve určité konania trestať (*impose punishment, punishable offences*). Za tým stojacím motívom je spravidla záujem na harmonizácii trestného práva umožňujúca efektívnejšie potláčanie trestnej činnosti. Predmetom týchto medzinárodných zmlúv môžu, ale nemusia byť aj zločiny podľa medzinárodného práva.

V prípade zmluvne založených trestných činov je povinnosť smerovaná len voči štátom a trestná zodpovednosť jednotlivcovi nevyplýva z medzinárodného práva, ale až následne z vnútroštátneho práva. Ako uvádza Šturma, jednotlivci podliehajú len „nepriamemu donucovaciemu režimu realizovanému vnútroštátnymi súdmi.“⁴⁰⁷

---

⁴⁰⁶ K vysvetleniu pojmov právny styk s cudzinou, horizontálne a vertikálna spolupráca v trestných veciach a justičná spolupráca na základe vzájomného uznávania pozri KORDÍK, Marek: *Právny styk s cudzinou*. Bratislava, C. H. Beck, 2017, s. 3 a nasl.

⁴⁰⁷ ŠTURMA, Pavel: *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. Praha: Karolinum, 2002. s. 32

V prípade, ak by si štát nesplnil povinnosť zakotviť trestnosť určitého konania vo svojom právnom poriadku, tak vzniká zodpovednosť štátu za nesplnenie zmluvného záväzku. Jednotlivcovi však zodpovednosť za spáchanie takéhoto činu nevzniká.

Platnosť tento konštatácie nemení ani skutočnosť, že štáty niekedy svoj zmluvný záväzok implementujú formou priamej aplikácie medzinárodnej zmluvy (napr. § 7 TrZ, pozri aj podkapitolu o zásade univerzality v Slovenskej republike). Ak by štát nezakotvil priamu aplikáciu medzinárodnej zmluvy, tak by jednotlivec trestnú zodpovednosť neniesol. Naproti tomu v prípade zločinov podľa medzinárodného práva je vnútroštátne právo zásadne irelevantné a jednotlivec nesie trestnú zodpovednosť bez ohľadu nato či a v akej forme štát zločiny podľa medzinárodného práva implementoval do svojho právneho poriadku.

Splnenie *implementačnej povinnosti* môže mať podobu zakotvenia nového trestného činu v trestnom zákone, častejšie ale pôjde o novelizáciu príslušných ustanovení, keďže spravidla ide o činy, ktoré štáty už aj pred prijatím medzinárodnej zmluvy považovali za trestné. Novelizácia zákona ale môže byť potrebná s ohľadom na harmonizáciu trestných zákonov. Nemožno ale ani vylúčiť, že nebude potrebný žiadny legislatívny zásah, ak trestné právo štátu je plne v konformite s prijatou medzinárodnou zmluvou.

V každom z týchto prípadov je však potrebné, aby orgány aplikácie a ochrany práva brali pri výklade príslušných ustanovení trestného zákona (a iných relevantných zákonov) ohľad na to, že dané ustanovenie implementuje medzinárodnoprávny záväzok. A to aj vtedy, ak nebol vykonaný konkrétny legislatívny krok. *Pri výklade trestnoprávných noriem je potrebné aplikovať medzinárodno-konformný výklad.* Teda vykladať trestnoprávnu normu tak, aby bol zabezpečený súlad s medzinárodnou zmluvou. Medzinárodno-

konformný výklad je súčasťou aj ustálenej interpretačnej metodológie Ústavného súdu SR a podporený názormi slovenskej konštitucionalistiky.⁴⁰⁸

Medzi medzinárodné zmluvy, ktoré obsahujú povinnosť zakotviť trestnosť činu,⁴⁰⁹ patria nasledovné:

- Dohovor OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu z roku 2000 (*United Nations Convention against Transnational Organized Crime*, UNTOC, tzv. *Palermo Convention*) a jeho protokoly.

---

⁴⁰⁸ Vid'. napr. PL. ÚS 16/2018-104, PL. ÚS 8/2016-131, PL. ÚS 6/2019-78, III. ÚS 8/2023-28 a iné. Vo veci PL. ÚS 2/2016-108 medzinárodnokonformný výklad aplikuje aj generálny prokurátor SR. „Čl. 1 ods. 2... smeruje k vnútroštátnym orgánom, aby vždy konali v dobrej viere s úmyslom rešpektovať medzinárodné záväzky SR... Slovenská republika, a teda aj všetky orgány, ktoré ju vnútroštátne reprezentujú, musia zohľadňovať medzinárodné záväzky, ktoré štát viažu. To je nevyhnutné nielen pri tvorbe vnútroštátnej legislatívy, ale aj v procese jej interpretácie a následnej aplikácie vo vnútroštátnych vzťahoch... všetky orgány vnútroštátnej aplikácie práva by sa mali snažiť vždy čo najširšie zohľadniť slovenské medzinárodné záväzky a v ich svetle vykladať ustanovenia vnútroštátneho práva. Mali by sa snažiť odstrániť potencionálne konflikty medzi nimi, resp. ich takýmto prístupom minimalizovať (v tzv. medzinárodné konformnom výklade vnútroštátnych právnych noriem).“ OROSZ, Ladislava – SVÁK, Ján a kol.: *Ústava Slovenskej republiky: Komentár, zväzok I*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2021, s. 38-39. Tiež aj DRGONEC, Ján: *Ústavné právo hmotné*. Bratislava: C. H. Beck, 2018, s. 84. „Čl. 1 ods. 2 ústavy sa týka všetkých medzinárodných záväzkov Slovenskej republiky bez ohľadu na ich obsah a ustanovuje povinnosť ich plnenia. Každý medzinárodný záväzok Slovenskej republiky má svoj konkrétny obsah... V dôsledku toho sa príslušná vnútroštátna právna úprava (zákon) môže dostať do nesúladu s takýmto medzinárodným záväzkom a o takomto ich nesúlade je ústavný súd oprávnený konať aj v konaní o súlade právnych predpisov...“ Uznesenie Ústavného súdu SR sp. zn. PL. ÚS 44/03-12 z 21. októbra 2003. Pozri aj GIBA, Marián a kol.: *Ústavné právo*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2019, s. 82-88. BARANÍK, Kamil: *Ústava na hviezdnom nebi. Vzťah Ústavy Slovenskej republiky k medzinárodnému právu*. Praha: Leges, 2020, s. 177. ČORBA, Juraj: Prednosť medzinárodných zmlúv pred zákonom In *Justičná revue*, 2002, č. 6-7, s. 704-705. KROŠLÁK, Daniel a kol.: *Ústavné právo*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2016, s. 128-129.

⁴⁰⁹ Niektoré z nich sú však zločinní podľa medzinárodného práva, nielen zmluvne založenými trestnými činmi.

- *Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime*
- *Protocol against the Smuggling of Migrants by Land, Sea and Air, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime.*
- *Protocol against the Illicit Manufacturing of and Trafficking in Firearms, their Parts and Components and Ammunition, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime.*
- Dohovor OSN proti korupcii z roku 2003 (*United Nations Convention against Corruption, UNCAC*).
- Dohovor o chemických zbraniach z roku 1993 (*Chemical Weapons Convention, CWC*).
- Protokoly k Dohovoru o právach dieťaťa (UNCRC) z roku 1989.
  - *Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the Involvement of Children in Armed Conflict.*
  - *Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the Sale of Children, Child Prostitution and Child Pornography.*
- Medzinárodný dohovor o potlačení obchodovania so ženami a deťmi z roku 1921 v znení protokolu z roku 1947 (*International Convention for the Suppression of the*

Traffic in Women and Children, concluded, Geneva, 30 September 1921, as amended by the Protocol signed at Lake Success, New York, 1947).

- Dohovor o zabránení a trestaní zločinu genocídie z roku 1948 (*Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide*).
- Dohovor o potlačovaní obchodu s ľuďmi a o využívaní prostitúcie druhých osôb z roku 1950 (*Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others*).
- Dohovor o fyzickej ochrane jadrového materiálu z roku 1980 (*Convention on the Physical Protection of Nuclear Material*).
- Dohovor o potláčaní bombového terorizmu z roku 1997 (*International Convention for the Suppression of Terrorist Bombings*).
- Dohovor o potláčaní financovania terorizmu z roku 1999 (*International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism*).
- Dohovor o potláčaní činov jadrového terorizmu z roku 2005 (*International Convention for the Suppression of Acts of Nuclear Terrorism*).
- Dohovor o ochrane všetkých osôb pred núteným zmiznutím z roku 2006 (*International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance*).
- Dohovor Organizácie Spojených národov proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropnými látkami z roku 1988 (*United Nations Convention against*

Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances).

- Jednotný dohovor o narkotických drogách z roku 1961 (*Single Convention on Narcotic Drugs*).
- Dohovor o psychotropných látkach z roku 1971 (*Convention on Psychotropic Substances*).
- Dohovor (Rady Európy) o praní špinavých peňazí, vyhľadávani, zaistení a konfiškácii ziskov z trestnej činnosti a o financovaní terorizmu z roku 1990 (*Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime*).
- Dohovor (Rady Európy) o počítačovej kriminalite z roku 2001 (*Convention on Cybercrime*) a jeho protokoly. Známý tiež aj ako Budapeštiansky dohovor o počítačovej kriminalite.
- Trestnoprávny dohovor (Rady Európy) o korupcii z roku 1999 (*Criminal Law Convention on Corruption*).
- Dohovor Rady Európy o predchádzaní terorizmu z roku 2005 (*Council of Europe Convention on the Prevention of Terrorism*).
- Dohovor Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi z roku 2005 (*Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings*).
- Dohovor Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a zneužívaním z roku 2007 (*Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse*).

- Dohovor Rady Európy o predchádzaní násiliu na ženách a domácomu násiliu a o boji proti nemu z roku 2011 (*Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence*, tzv. Istanbulský dohovor).⁴¹⁰

Implementačnú povinnosť obsahujú aj niektoré zmluvy, ktoré sa týkajú zločinov podľa medzinárodného práva. *Skutočnosť, že medzinárodná zmluva zakotvuje povinnosť implementácie nedegraduje zločin podľa medzinárodného práva len na zmluvne zložený trestný čin. Tento tak ostáva zločinom podľa medzinárodného práva, ktorý obyčajovo zakladá trestnú zodpovednosť jednotlivca* nezávisle od toho, či je štát zmluvnou stranou medzinárodnej zmluvy, respektíve či dôjde k jej implementácii alebo nie. Príkladom je Dohovor o zabránení a trestaní zločinu genocídia z roku 1948. V prípade niektorých ďalších ide o činy, ktoré je možné kvalifikovať ako vojnové zločiny, zločiny proti ľudskosti, prípadne zločin terorizmu.

Ako je z výpočtu možné vidieť, niektoré z uvedených zmlúv majú univerzálny charakter, zatiaľ čo iné boli prijaté na pôde regionálnych organizácií, ako je Rada Európy. *Uvedený zoznam nemá ambíciu byť vyčerpávajúcim.* Všetkými uvedenými medzinárodnými zmluvami je Slovenská republika, okrem poslednej. Podobné medzinárodné zmluvy sú uzatvárané na regionálnej úrovni aj v rámci iných medzinárodných organizácií, ako je napríklad Medziamerický dohovor proti korupcii z roku 1996 (IACAC).

Povinnosť zakotvenia trestnosti určitých činov môže byť formulovaná v medzinárodnej zmluve explicitne, alebo *implicitne*.

---

⁴¹⁰ Slovenská republika dohovor podpísala, ale neratifikovala.

Príkladom explicitného zakotvenia záväzku zakotviť trestnosť konania je čl. 5 Dohovoru proti nadnárodnému organizovanému zločinu z roku 2000: „Každý štát, zmluvná strana, prijme potrebné legislatívne a iné opatrenia na ustanovenie týchto uvedených konaní ako trestných činov, ak boli spáchané úmyselne...“

Táto povinnosť môže byť ale aj implicitná, ak medzinárodná zmluva uvádza, že štáty sú povinné prijať „primerané opatrenia na zabezpečenie ochrany“ alebo podobnú formuláciu. Takéto dojednania je potrebné interpretovať v závislosti od kontextu. V niektorých prípadoch primerané opatrenie môže mať administratívnu alebo inú povahu, inokedy je primeranou ochranou poskytovaná prostriedkami trestného práva. Ak ide o implicitnú povinnosť zakotvenia trestnosti činu, zoznam relevantných medzinárodných zmlúv je značne väčší, než vyššie uvedený.⁴¹¹

Napríklad čl. 20 ods. 2 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach z roku 1966 uvádza: „Akákoľvek národná, rasová alebo náboženská nenávisť, ktorá predstavuje podnecovanie k diskriminácii, nepriateľstvu alebo násiliu, musí byť zakázaná zákonom.“ Pakt neuvádza explicitne, že musí ísť o trestnoprávny zákaz, možno ale usúdiť, že iná než trestnoprávna forma zákazu by nebola primeranou. Podobne aj čl. 20 ods. 1, ktorý obsahuje zákaz vojrovej propagandy. Vo vzťahu k nemu Slovenská republika uviedla, že predmetný zákaz implementovala formou trestnoprávneho zákazu, a to prostredníctvom zakotvenia

---

⁴¹¹ Sem spadá napríklad Dohovor OSN o morskom práve z roku 1982; Dohovor o zákaze biologických zbraní z roku 1972 (*Biological Weapons Convention*, BWC); a iné.

trestného činu ohrozenia mieru (§ 417 Trestného zákona).⁴¹² Ide zároveň o príklad situácie, kedy Slovenská republika považovala čin za trestný už pred prístupím k medzinárodnej zmluve (trestný čin ohrozenia mieru je súčasťou (česko)slovenského právneho poriadku už od roku 1950). Avšak od momentu prijatia príslušnej medzinárodnej zmluvy je potrebné vykladať ustanovenie s ohľadom na medzinárodnú zmluvu.

---

⁴¹² Ods. 77 „In keeping with this article [art. 20] of the Covenant, any propaganda for war is prohibited under Act No. 165/1950 Coll. on the safeguarding of peace...” *Initial report of Slovakia on Implementation of the International Covenant on Civil and Political Rights* 13/02/1996, CCPR/C/81/Add.9, 13 February 1996.

Online:

[https://www.mzv.sk/documents/30297/2698925/19960213%20Civil%20and%20Political%20Rights%20-](https://www.mzv.sk/documents/30297/2698925/19960213%20Civil%20and%20Political%20Rights%20-%20Initial%20report%20of%20Slovakia%20on%20Implementation%20of%20the%20International%20Covenant%20on%20Civil%20and%20Political%20Rights.pdf/fe07a826-11d3-42fb-b68b-ff1730f69756)

[%20Initial%20report%20of%20Slovakia%20on%20Implementation%20of%20the%20International%20Covenant%20on%20Civil%20and%20Political%20Rights.pdf/fe07a826-11d3-42fb-b68b-ff1730f69756](https://www.mzv.sk/documents/30297/2698925/19960213%20Civil%20and%20Political%20Rights.pdf/fe07a826-11d3-42fb-b68b-ff1730f69756). Ods. 407 a nasl.: „[Regarding art. 20]

In § 417, the Criminal Code defines promoting war as a criminal offence against peace according to which any person who intentionally disturbs peace by inciting to war, promoting war in any manner or otherwise supporting war propaganda shall be liable to a term of imprisonment of between one and ten years. An offender shall be liable to a term of imprisonment of between ten and twenty-five years or life imprisonment when such crime was committed in association with a foreign power or foreign official or in the capacity of a member of a dangerous group or in a crisis situation.” *Third periodic report of Slovakia on Implementation of the International Covenant on Civil and Political Rights* 20/10/2009. CCPR/C/SVK/3, 20 October 2009. Online:

[https://www.mzv.sk/documents/30297/2698925/20091020%20Civil%20and%20Political%20Rights%20-](https://www.mzv.sk/documents/30297/2698925/20091020%20Civil%20and%20Political%20Rights%20-%20Third%20periodic%20report%20of%20Slovakia%20on%20Implementation%20of%20the%20International%20Covenant%20on%20Civil%20and%20Political%20Rights.pdf/e66b4b4c-aad5-42fa-b990-94ae5444e061)

[%20Third%20periodic%20report%20of%20Slovakia%20on%20Implementation%20of%20the%20International%20Covenant%20on%20Civil%20and%20Political%20Rights.pdf/e66b4b4c-aad5-42fa-b990-94ae5444e061](https://www.mzv.sk/documents/30297/2698925/20091020%20Civil%20and%20Political%20Rights.pdf/e66b4b4c-aad5-42fa-b990-94ae5444e061).

5.1. Prečin marenia (medzinárodnej) spravodlivosti a delikt neprístojného správania

Medzinárodné trestné tribunály majú vo svojej jurisdikcii nielen zločiny podľa medzinárodného práva (*crimes under international law*), vyvodzovanie zodpovednosti za ktoré predstavuje *raison d'être* ich existencie. Inherentne musia vykonávať aj jurisdikciu nad činmi, ktoré sú namierené voči efektívnemu napĺňaniu tohto ich poslania. Teda jurisdikciou nad týmito činmi by súd disponoval, aj v prípade, ak by to jeho základný dokument explicitne neuvádzal. Hovoríme o konaniach ktoré maria alebo sťažujú dosahovanie trestnej spravodlivosti. V závislosti od ich závažnosti sú rozdeľované na prečiny (*offences*) marenia spravodlivosti a správne delikty (priestupky) neprístojného správania (*misconduct*).

Marenie spravodlivosti je taktiež trestným činom, nakoľko zaň možno uložiť trest piatich rokov odňatia slobody. Naproti tomu pri neprístojnom správaní Rímsky štatút MTS hovorí o administratívnom opatrení (*administrative measure*).

Na rozdiel od zločinov podľa medzinárodného práva, prečiny a správne delikty nevyplývajú z medzinárodnej obyčaje ale z partikulárnych pravidiel týkajúcich sa toho-ktorého medzinárodného orgánu. Taktiež aj tým, že prioritne nechránia spoločné hodnoty medzinárodného spoločenstva, ale efektivitu trestného konania na úrovni medzinárodného orgánu. Preto je ich možné zaradiť do kategórie zmluvne založených trestných činov, *hoci nie všetky medzinárodné trestné tribunály sú zriadené medzinárodnou zmluvou a tak ani nie všetky prečiny marenia spravodlivosti sú „zmluvne založenými“ trestnými činmi*. Medzi takéto ale patrí prečin marenia spravodlivosti v zmysle Rímskeho štatútu MTS.

Prečiny marenia spravodlivosti (*offences against administration of justice*, tiež aj *prečiny proti výkonu spravodlivosti*) sú upravené v čl. 70 Rímskeho štatútu a súd za môže uložiť trest neprevyšujúci 5 rokov odňatia slobody, alebo peňažný trest, prípadne oba súčasne. Úprava maximálnej sadzby trestu odňatia slobody jasne ukazuje, že tvorcovia Rímskeho štatútu MTS vnímali rozdiel medzi ich závažnosťou, keď za ústredné zločiny v jurisdikcii MTS je možné uložiť trest odňatia slobody na 30 rokov alebo doživotie. Na druhej strane stále ide o trestný čin, keďže sankcia má povahu trestu.

Medzi prečiny marenia spravodlivosti patrí krivá výpoveď; predloženie dôkazov, o ktorých účastník konania vie, že sú sfaľované alebo pozmenené; podplácanie svedka, marenie alebo bránenie prítomnosti alebo výpovedi svedka, odvetá proti svedkovi podávajúcemu výpoveď alebo marenie či pozmeňovanie dôkazov, alebo bránenie v získavaní dôkazov; bránenie, zastráňovanie alebo podplácanie úradného predstaviteľa Súdu s cieľom prinútiť alebo presvedčiť ho, aby svoje povinnosti buď vôbec nevykonal, alebo ich porušil; odvetá proti úradnému predstaviteľovi Súdu za to, že si on alebo iný úradný predstaviteľ Súdu plnil svoje úradné povinnosti; a požadovanie alebo prijatie úplatku úradným predstaviteľom Súdu v súvislosti s plnením jeho úradných povinností. Výpočet prečinov marenia spravodlivosti je *taxatívny*. Pre ich spáchanie sa vyžaduje úmyselná forma zavinenia.

Štáty, zmluvné strany Rímskeho štatútu MTS sa zaviazali, že uvedené prečiny marenia spravodlivosti na úrovni MTS budú považovať za trestné, ak boli spáchané na ich území alebo ich štátnym príslušníkom.

Menej závažné konania, ktoré sťažujú výkon spravodlivosti tým, že znižuje dôstojnosť alebo autoritu súdu Rímsky štatút označuje ako neprístojné správanie (*misconduct*). Môže ísť o vyrušovanie počas pojednávania alebo vedomé odmietnutie podrobiť sa pokynom

súdu, napríklad uloženej povinnosti svedčiť. Rímsky štatút uvádza *demonštratívny* výpočet, teda súd môže za neprístojnú správanie považovať aj iné konanie.

Neprístojnú správanie je správnym deliktom, za ktorý je možné uložiť administratívne opatrenia alebo sankciu, spočívajúce v trvalom alebo dočasnom vykázaní zo súdnej siene, pokute alebo inom vhodnom podobnom opatrení. Uloženiu sankcie by malo predchádzať upozornenie súdu.

Opatrením, ktoré môže byť prijaté v prípade neprístojnú správanie môže byť aj pripojenie obvineného len prostredníctvom video-linku alebo online vysielanie pojednávania opozdené o niekoľko minút, čím súd môže zabrániť zneužitiu priestoru na politické výroky, ako napríklad v procese so Saddámom Husseinom, ktorý zneužíval vysielanie na zadávanie pokynov svojim prívržencom.⁴¹³

5.2. Prečin marenia (medzinárodnej) spravodlivosti v slovenskom právnom poriadku

V zmysle čl. 70 ods. 4 písm. b) Rímskeho štatútu MTS má Slovenská republika povinnosť trestne stíhať prečin marenia spravodlivosti. TrZ obsahuje definíciu rovnomenného trestného činu v § 344. „Táto skutková podstata bola doplnená už do predchádzajúceho Trestného zákona, na čo sa Slovenská republiky zaviazala v

---

⁴¹³ SCHARF, Michael: Foreword: Lessons from the Saddam Trial. In: *Case Western Reserve journal of International Law*. Vol. 39, no. 1 (2007). s. 10-11. SCHARF, Michael: Order in the Courtroom: The unique Challenge of maintaining Control of a War Crimes Trial. In: *Case Western Reserve journal of International Law* (2007) s. 168.

Rímskom štatúte Medzinárodného trestného súdu a v Dohovore OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu.⁴¹⁴

Samotný § 344 TrZ je však *nedostačujúci, nakoľko nepokrýva všetky znaky objektívnej stránky trestného činu definovaného v čl. 70 ods. 1 Rímskeho štatútu MTS*. Niektoré činy (medzinárodného) prečinu marenia spravodlivosti by tak boli kvalifikované ako trestný čin zasahovania do nezávislosti súdu (§ 342 TrZ), trestný čin krivej výpovede a krivej prísahy (§ 346 TrZ), trestný čin prijímania úplatku (§ 328 TrZ), trestný čin podplácania (§ 332 TrZ), alebo trestný čin útoku proti verejnému činiteľovi⁴¹⁵ (§ 323 TrZ).

Viaceré z týchto trestných činov používajú pojmy sudca a súd, a ďalšie, ktorých vnútroštátna konotácia nie je problematická a z toho dôvodu ich zákonodarca v TrZ ani bližšie neobjasňuje. Aká je konkrétna šírka výkladu týchto pojmov, teda či zahŕňajú aj medzinárodné, hybridné alebo národné orgány iných štátov, nechávame na doktrínu trestného práva. Máme zato, že v súlade s medzinárodno-konformným výkladom právnej normy by sa mali znaky skutkových podstát týchto trestných činov vkladať tak, že zahrňujú aj ochranu trestného konania na úrovni Medzinárodného trestného súdu.

Spomedzi spomenutých trestných činov proti poriadku vo verejných veciach sa na trestný čin útoku proti verejnému činiteľovi (§ 323 TrZ) uplatňuje absolútna zásada univerzality (§ 5a TrZ). Na ostatné sa môžu uplatniť iné zásady o pôsobnosti TrZ a ak by sa ukazovali ako nepostačujúce, tak sa uplatní pôsobnosť podľa medzinárodných zmlúv (§ 7 TrZ).

---

⁴¹⁴ SAMAŠ, Ondrej a kol.: *Trestný zákon - komentár*. Bratislava: Iura Edition. Online: <https://www.aspi.sk/products/lawText/13/5000/344/komentar-iura-edition-c-300-2005-zz-trestny-zakon-komentar>.

⁴¹⁵ Verejným činiteľom je aj sudca alebo úradník medzinárodného súdneho orgánu uznaného Slovenskou republikou (§ 128 TrZ).

Záver

V prvej kapitole monografie bolo poukázané na to, že medzinárodná trestná spravodlivosť je presadzovaná na úrovni medzinárodných, hybridných a národných orgánov.

Inštitucionálny rámec medzinárodnej trestnej spravodlivosti na medzinárodnej úrovni je a bol tvorený viacerými orgánmi, ktoré nie sú vo vzájomnom vzťahu nadradenosti a podriadenosti. Ich vzájomné vzťahy nie sú regulované. Nemožno tak hovoriť o existenciu „systému“ medzinárodných trestných orgánov. Napriek absencii tejto regulácii v praktickej rovine dosiaľ k jurisdikčnému konfliktu nedošlo. V práci zastávame názor, že prípadný rozpor môže byť riešený zásadou špeciality (*ad hoc* tribunál so špeciálnou jurisdikciou by mal mať prednosť pre jurisdikciou všeobecného stáleho súdu), prípadné zásadou v zmysle ktorej má jurisdikciu orgán, ktorému je obvinený ako prvému odovzdaný. V každom prípade sa má aplikovať zásada *ne bis in idem*, ktorej nerešpektovanie by narážalo na ľudskoprávne limity.

Naproti tomu nachádzame reguláciu vzťahu medzinárodných a národných orgánov trestnej spravodlivosti. Tento je riešený zásadou exkluzívnej medzinárodnej jurisdikcie či zásadou subordinácie (konkurenčnej priority) medzi ktorými, napriek teoretickej jasnosti, nevidíme zásadný praktický rozdiel. Alebo zásadou komplementarity, ktorá chápe medzinárodné trestné súdnictvo nevyhnutne ako vrchol trestnej spravodlivosti, ktorá nastupuje len v prípadoch keď národné súdnictvo zlyháva, a aj to len vo vzťahu k najzávažnejším prípadom zločinov podľa medzinárodného práva.

Národné súdnictvo vykonáva jurisdikciu nad trestnými činmi podľa obvyklých zásad jurisdikcie. Vo vzťahu k zločinom podľa medzinárodného práva však pristupuje zásada univerzality (univerzálnej jurisdikcie) oprávňujúca rozšíriť svoju jurisdikciu aj

na činy spáchané kdekoľvek a kýmkoľvek. Jej pôvod je možné nachádzať už v 16.-17. storočí a je imanentná medzinárodnému trestnému právu. Aplikácie sa ale rozvíja sa najmä od konca 20. storočia.

Napriek tomu sa mnohé štáty, ktoré sa rozhodli vo svojom právnom poriadku zásadu univerzality zakotviť, limitujú kladením určitých podmienok. Niektoré štáty tak uplatňujú relatívnu (obmedzenú, podmienenú) zásadu univerzality a iné zas zásadu absolútnej zásady univerzality.

Slovenská republika zakotvila v § 5a TrZ zásadu absolútnej zásady univerzality čím sa tak zaradila medzi štáty najotvorenejšie univerzálnej jurisdikcii. Tento stav *de lege lata* však nie je reflektovaný aj v aplikačnej praxi, nakoľko Slovenská republika dosiaľ nevedla trestné konanie voči osobe na základe zásady univerzality.

V práci sme poukázali na dôvody pre ktoré preferujeme otvorenejší prístup k zásade univerzality. Avšak sme si zároveň vedomí možných rizík s tým spojených. Tie spočívajú v možnom preťažení trestného systému štátu pri dôslednom uplatňovaní procesnej zásady legality. Navrhli sme ako možné riešenie modifikáciu zásady legality v prospech dispozitívnej zásady. Teda orgány činné v trestnom konaní by boli povinné konať len na základe odôvodneného podania. Následné vyšetrovanie by ale už muselo byť realizované v zmysle zásady oficiality. Ideálnym by bol stav v ktorom by zásadu univerzality uplatňovali všetky štáty medzinárodného spoločenstva, čím by sa „rozložil nápad“ a minimalizovalo nebezpečenstvo preťaženia skupiny štátov, ktoré by boli vyhľadávané obeťami zločinov z iných oblastí sveta.

Uplatňovanie zásady univerzality tiež zvyšuje riziko jurisdikčného konfliktu. V tomto ohľade považujeme za vhodné odporúčania zhrnuté v Princetonských princípoch.

Zásada univerzality je v teórii (slovenského) trestného práva niekedy označovaná ako ochranná zásada. V práci diskutujeme o vhodnosti tohto označenia. Môže byť považovaná za vhodnú, ak sú v ochrane zahrnuté aj záujmy medzinárodného spoločenstva ako takého, ktorého je Slovenská republika členom. Z doktríny však vyplýva skôr vnímanie ochrany záujmov republiky. Vzhľadom na právny účinok § 5a TrZ však považujeme za najvhodnejší práve termín „zásada univerzality“. V taxatívnom výpočte tohto ustanovenia sa nachádzajú aj trestné činy s ktorými inak medzinárodné právo nepočíta a nie sú ani typicky začlenené v právnych poriadkoch iných štátov. Tým sa len potvrdzuje zmienená neobyčajná otvorenosť *de lege lata*. Naopak, niektoré zločiny podľa medzinárodného práva vo tomto výpočte absentujú. V ich prípade by mohlo dôjsť k uplatneniu subsidiárnej zásady univerzality (§ 6 TrZ) alebo pôsobnosti podľa medzinárodných zmlúv (§ 7 TrZ). V tej súvislosti aj objasňujeme jednotlivé jurisdikčné zásady v rámci TrZ a poukazujeme na ich vzájomný vzťah.

V prípade civilnej jurisdikcie sa spravidla vyžaduje určitá väzba so štátom, hoci takáto väzba sa nevyžaduje pre účely trestného konania. Takéto obmedzenie afirmoval aj Európsky súd pre ľudské práva, avšak na druhej strane nevylúčil ani uplatnenie absolútneho modelu civilnej jurisdikcie. Javí sa tak, že ide o otázku diskrecie štátu či sa rozhodne svoju jurisdikciu rozšíriť alebo nie. Uplatňovanie nárokov však môže narážať na limity dané jurisdikčnými imunitami štátov, ak ide o zločiny páchané predstaviteľmi štátov pri výkone ich funkcií. Môžeme uvažovať napríklad o zriadení medzinárodného fondu pre odškodnenie obetí, ktorý by si následným regresom uplatňoval nároky voči štátom, ktorým bolo konanie páchatel'ov zločinov podľa medzinárodného práva pričítateľné.

Ak sme v prvej kapitole naznačili úskalia obetí spojené s jurisdikčnou imunitou štátu v druhej kapitole sme sa venovali trestným imunitám osôb. Predstavili sme delenie na vecné a osobné imunity, kde sme konštatovali, že obe sú procesnoprávneho charakteru. Osobné imunity sa týkajú len najvyšších štátnych predstaviteľov, zatiaľ čo vecné imunity sa týkajú všetkých úkonov pri výkone verejnej moci.

Vecné imunity nepredstavujú prekážku ani pre medzinárodné a ani pre národné súdnictvo. Inak tomu je v prípade osobných imunit. V prípade osobných imunit prebieha diskusia v prípade zmluvne založeného orgánu, ako je MTS, *vis-à-vis* predstavitelia štátov nezmluvných strán. Existujú presvedčivé argumenty v prospech ich uplatniteľnosti voči MTS, ktoré spočívajú najmä v zásadách *pacta tertiis nec nocent nec prosunt* a *nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet*. Na druhej strane však možno považovať ich dodržiavanie za nezmyselné, najmä ak ide o zločin agresie, kde nútime štát, ktorého zvrchovanosť bola narušená, rešpektovať zvrchovanosť agresora, teda porušiteľa jeho suverenity. Dostávame sa do situácie, kde brániaci sa štát môže predstaviť s osobnou imunitou legálne zabiť v súlade s *ius in bello*, avšak nemôže ho trestne stíhať.

MTS vyslovil na jeseň 2024 svoj názor, že akékoľvek imunity nenachádzajú svoje uplatnenie a nerobí pri tom rozdiel, či ide o osobu s príslušnosťou k členskému alebo nečlenskému štátu. Naproti tomu vo vzťahu k národnému súdnictvu osobné imunity predstavujú naďalej prekážku. V podmienkach Slovenskej republiky je tak § 8 a 9 TrP, v súlade so stavom *de lege lata*, aplikovaný aj na zločiny podľa medzinárodného práva.

Prekážka imunit môže byť dôvodom pre naplnenie podmienok pre aplikáciu zásady komplementarity jurisdikcie MTS. Vzhľadom na požiadavku dostatočnej závažnosti sa však vytvára riziko praktickej

(nie formálno-právnej) beztretnosti veľkej skupiny zločinov podľa medzinárodného práva.

V tretej kapitole sa venujeme všeobecným otázkam tretnej zodpovednosti podľa medzinárodného práva. Zdá sa, že v aktuálnom medzinárodnom práve nie je prítomná všeobecná norma stanovujúca vekový limit tretnej zodpovednosti. Prax medzinárodných orgánov tretnej spravodlivosti však potvrdzuje limitáciu 18 rokov veku. Stíhanie páchatel'ov nižšieho veku je ponechaná národnej jurisdikcii.

Ďalej venujeme pozornosť jednotlivým formám individuálnej tretnej zodpovednosti a modelom zavinenia. Osobitnú pozornosť, v porovnaní so slovenským právom, zasluhuje trichotómia úmyselnej formy zavinenia pozostávajúca z priameho úmyslu prvého a druhého stupňa a nepriameho úmyslu.

Ak ide o činy predstaviteľov štátov (*state officials*) a iných osôb ktorých konanie je štátu pričítateľné, tak individuálna tretná zodpovednosť nenahrádza, ale je vyvodzovaná súběžne so zodpovednosťou štátu. Štát je pritom zodpovedný za akékoľvek konanie, ktoré nie je v súlade s medzinárodným právom (*non-compliance*). Jednotlivec len v prípade jeho najzávažnejších porušení, ktoré naplňajú znaky skutkovej podstaty niektorého zo zločinov podľa medzinárodného práva.

V súčasnom medzinárodnom práve je tretná zodpovednosť vyvodzovaná len voči fyzickým osobám. Silnie však diskusia o rozšírení tretnej zodpovednosti aj na právnické osoby. Priekopníkom v tejto oblasti je Špeciálny tribunál pre Libanon. V súčasnosti však neostáva než konštatovať, že štáty majú povinnosť vyvodzovať zodpovednosť aj voči právnickým osobám, avšak majú diskreciu či táto bude mať tretnú, administratívno-právnu alebo civilnú povahu.

Ak je vyvodzovaná zodpovednosť, slovami Norimberského tribunálu, voči (verejnoprávnej) abstraktnej entite – štátu – tak v súčasnosti je na mieste vyvodzovanie aj voči súkromnoprávnej abstraktnej entite – právnickej osobe. Mnohé právnické osoby súkromného práva získavajú väčší vplyv na medzinárodné dianie než majú niektoré štáty. S tým by mala byť spojená aj vyššia miera zodpovednosti. Cieľom norimberskej spravodlivosti neoblo nahradiť zodpovednosť „abstraktnej entity“, ale doplniť ju zodpovednosťou konkrétnych osôb. V súčasnosti sa v prípade právnických osôb dostávame do opačnej pozície, v ktorej je možné vyvodiť zodpovednosť voči konkrétnym osobám a abstraktná entita, v mene a v prospech ktorej osoba konala, ostáva nepostihnutá.

Kapitolu završujeme stručným pojednaním o okolnostiach vylučujúcich zodpovednosť, ktoré v medzinárodnoprávnom kontexte oscilujú medzi ich procesnoprávnym a hmotnoprávnym poňatím. V Rímskom štatúte MTS sa jeho tvorcovia priklonili k hmotnoprávnemu poňatiu, ktoré nepredstavuje len prípustný spôsob obhajobe (*defence*), ale trestnú zodpovednosť vôbec vylučuje. V rámci teoretickej diskusie je možné uvažovať či, aleaspoň u niektorých z okolností vymenovaných v čl. 31 Rímskeho štatútu MTS, by nemalo ísť o okolnosti vylučujúce protiprávnosť. Teda že ide o čin, ktoré nie je vôbec protiprávny, preto ani nie je dôvod pre ktorý by sa malo uvažovať o vylúčení zodpovednosti za jeho spáchanie. V dôsledku však tak okolnosti vylučujúce zodpovednosť aj zodpovednosti vylučujúce protiprávnosť sú hmotnoprávnymi kategóriami s rovnakým praktickým dôsledkom.

V štvrtej kapitole sa venujeme zločinom podľa medzinárodného práva, kam sa pravidelne zaraďuje zločin genocídy, zločiny proti ľudskosti, vojnové zločiny a zločin agresie. Na úvod kapitoly sme rozlíšili medzi zločini podľa medzinárodného práva, kam spadajú zmienené ústredné zločiny podľa medzinárodného práva, ako aj

ďalšie zločiny podľa medzinárodného práva, ako je pirátstvo, eventuálne zločin terorizmu. Zločiny podľa medzinárodného práva sme rozlíšili od prečinov marenia spravodlivosti, zmluvne založených trestných činov a cezhraničných trestných činov. Taktiež sme uviedli, že zločiny podľa medzinárodného práva sa od týchto odlišujú svojim obyčajovým charakterom a uplatňovaním zásady univerzality.

V nasledujúcich podkapitolách sme venovali priestor jednotlivým ústredným zločinom podľa medzinárodného práva a ich implementácii v slovenskom právnom poriadku.

Predstavili sme historický kontext a vývoj konceptu zločinu genocídy. Osobitnú pozornosť sme venovali osobitnému úmyslu (*dolus specialis*) zničiť chránenú skupinu, definičnej diskusii týkajúcej sa jednotlivých chránených skupín, definovaniu „substatívneho testu“ a kultúrnej (nevražiacej) genocíde. V TrZ je trestný čin genocídia implementovaný náležitý. Určitú otázku vyvoláva ale oddelenie národnej, národnostnej a etnickej skupiny.

Pokračovali sme znakmi skutkovej podstaty zločinov proti ľudskosti, ich historického kontextu siahajúceho k holokaustu nemeckých Židov, či aktuálneho návrhu článkov o zločinoch proti ľudskosti z dielne KpMP.

Ďalej sme sa zamerali na rodové zločiny proti ľudskosti. Rodovo orientované zločiny podľa medzinárodného práva nie sú výlučnou doménou zločinov proti ľudskosti, avšak vzhľadom k tomu že v recentnej judikatúre MTS dochádza k ich rozvoju práve v súvislosti s nimi, rozhodli sme sa ich systematicky zaradiť do tejto kapitole. MTS dosiaľ rozhodoval o nútenom manželstve, ako forme iného neľudského činu a o prenasledovaní rodovej skupiny.

Samotný koncept rodu je predmetom živej akademickej i všeobecnej spoločenskej diskusie. Rímsky štatút MTS môžeme

vnímať aj ako kompromisné stanovisko medzi progresívnym a konzervatívnym táborom. Na jednej strane sa uznáva rozdiel medzi rodom a pohlavím. Na druhej strane však nemožno oddeliť rod od pohlavia. Tým bol prijatý objektívny prístup k definovaniu rodu na základe pohlavie a odmietnutý subjektívny prístup na základe sebaurčenia osoby.

V tejto súvislosti je však nevyhnutné poukázať na prekladový problém, kde slovenský preklad Rímskeho štatútu MTS prekladá *gender* ako pohlavie, čo sa pretavilo aj v príslušné ustanovenia TrZ. Tým sa tak znemožňuje v podmienkach slovenských právnych reálií reflektovať rodovo orientovanú trestnú činnosť. To je možné vnímať ako nedostatok implementácie medzinárodného trestného práva v slovenskom práve, ktorý je potrebné legislatívne odstrániť.

V podkapitole o vojnových zločinoch sme sa zamerali na ich definičné znaky a odlišenie od iných kategórií zločinov. Zásadnou je súvislosť medzi činom a ozbrojeným konfliktom (tzv. *war nexus*). Predstavili sme systematiku vojnových činov, ktoré predstavujú z hľadiska výpočtu činov predstavuje najrobustnejší druh spomedzi zločinov podľa medzinárodného práva. Preto sme sa obmedzili na spoločné otázky. Ako je rozdiel medzi absolútne a relatívne zakázanými činmi a ich charakteristike ako závažných porušení medzinárodného humanitárneho práva. Z toho dôvodu sme venovali pozornosť aj zásadám vedenia ozbrojeného konfliktu.

Detailnejšie sme sa venovali environmentálnym zločinom. Tieto, podobne ako rodové zločiny, presahujú rámec podkapitoly do ktorej boli zaradené. Avšak vzhľadom k tomu, že postihovanie environmentálnych zločinov mimo rámca vojnových zločinov predstavuje len rovinu *de lege ferenda*, tak považujeme ich zaradenie k vojnovým zločinom za korešpondujúce aktuálnemu stavu *de lege lata*. V podkapitole sme zistili, že životné prostredie je explicitne chránené definovaním vojnového zločinu len počas

medzinárodného ozbrojeného konfliktu. Ak ide o ozbrojený konflikt, ktorý nemá medzinárodný charakter, alebo ak nejde o súvis s ozbrojeným konfliktom, tak je životné prostredie chránené nanajvýš ako sekundárny objekt skutkovej podstaty. To vedie k čoraz intenzívnejšej diskusii o zakotvení zločinu ekocídy, ktorá nie je viazaná na ozbrojený konflikt, ako aj na zmiernenie kumulatívnej podmienky rozsiahlosti, dlhodobosti a závažnosti spôsobenej škody na životnom prostredí.

Posledným ústredným zločinom podľa medzinárodného práva, ktorému sme sa venovali, bol zločin agresie. Rozlíšili sme medzi zodpovednosťou štátu a zodpovednosťou jednotlivca. Medzinárodné *ius contra bellum* môže byť narušené v rozličných stupňoch intenzity – ohrozenie mieru, porušenie mieru a akt agresie (útočný čin). Za tieto nesie zodpovednosť štát. Zodpovednosť jednotlivca za zločin agresie pristupuje ak ide o akt agresie, ktorý je v zjavnom rozpore s Chartou OSN.

Venovali sme pozornosť výkladu termínu *zjavné* porušenie, kde sme uvažovali, že medzi situácie, ktoré nemusia predstavovať jej zjavné porušenie môže patriť humanitárna intervencia, preemtívna sebaobrana alebo menšie potýčky. Tieto situácie neboli materiálным prameňom tvorby príslušných noriem *ius contra bellum*.

Ďalej sme sa venovali výkladu jednotlivých znakov skutkovej podstaty, jej objektívnej stránke, terminologického zjednotenia v slovenskom jazyku. Pri prvku efektívnej kontroly sme poukázali nato, že tento koncept ešte nebol vyložený. Judikatúra MSD a ICTY pracovali síce s konceptom kontroly, každý ale v inom kontexte. Máme preto zato, že MTS vyloží efektívnu kontrolu autonómne. V každom prípade máme zato, že by nemal byť vyložený tak, žeby v dôsledku znamenalo širšiu zodpovednosť jednotlivca než v režime zodpovednosti štátu. Vzhľadom k definovaniu špeciálneho

subjektu bude páchatelom zločinu agresie zásade osobe, ktorej konanie je štátu pričítateľné.

Výpočet činov, ktorými je možné spáchať zločin agresie, je považovaný za demonštratívny čím sa umožňuje flexibilne reagovať aj na nové fenomény ako je napríklad kyberútok či eventuálne vedenie bojových operácií v alebo z kozmického priestoru.

V časti o implementácii sme poukázali na prekladovú nepresnosť, kde slovenský preklad nesprávne prekladá v čl. 8bis anglickej initation ako podnecovanie a v čl. 15bis zas to proceed ako pokračovať, namiesto začať.

Závažnejšiemu nedostatku sme sa však venovali v nadväzujúcej podkapitole, kde sme poukázali na problém s trestným stíhaním prezidenta Slovenskej republiky, jednak pre absenciu skutkovej podstaty zakotvenia zločinu agresie v TrZ, ako aj pre imunity prezidenta zakotvené v slovenskej ústave. Neostali sme však pri poukazaní na problémy, ale pokúsili sme sa predstaviť aj spôsoby, ako by ich bolo možné preklenúť. Najvhodnejším riešením by však bolo zakotvenie zločinu agresie do TrZ (navrhli sme názov trestný čin porušenia mieru) a zúženie imunít prezidenta, ak ide o spáchanie zločinov podľa medzinárodného práva, ešte predtým, ako sa táto otázka stane eventuálne aktuálnou.

Ďalej v štvrtej kapitole sme venovali priestor aj ďalším zločinom podľa medzinárodného práva, ktoré však neparia do jadra osobitnej časti medzinárodného trestného práva hmotného. Existuje diskusia o konkrétnych trestných činoch, ktoré ešte patria do korpusu medzinárodného trestného práva. V tejto kapitole sme sa venovali zločinu pirátstva, ako najstaršiemu zločinu podľa medzinárodného práva, ktoré paradoxne predatuje doktrinálnemu vyčleneniu medzinárodného trestného práva ako samostatného odvetvia medzinárodného práva verejného. V súčasnosti je tento zločin zakotvený aj v Dohovore OSN o morskom práve, ktorý

rozširuje tradičné vnímanie pirátstva ako námorného aj na dimenziu vzduchu. Definičným znakom pirátstva je súkromná motivácia. Touto je najmä motivácia osobného zisku, čo je ale reštriktívne vnímanie. Súkromnou motiváciou je akákoľvek motivácia ako protiklad k verejnej motivácii, teda konať v záujme štátu či neštátneho hnutia.

Slovenský TrZ nepozná pirátstvo ako osobitný trestný čin. Pirátstvo v užšom zmysle by bolo pravdepodobne kvalifikované ako trestný čin lúpeže alebo ako trestný čin vydieračského únosu. Tieto nespádajú pod § 5a TrZ. V prípade zadržania páchatel'a pirátstva by tak orgány museli vychádzať z iných ustanovení o pôsobnosti TrZ. Tu sme poukázali na niektoré problémy, ktoré by z toho mohli vyplynúť.

Ďalej zločinu terorizmu ako najväznejšiemu kandidátovi na doplnenie katalógu zločinov podľa medzinárodného práva. Tento fenomén je zároveň zmluvne založeným trestným činom, ktorý je reflektovaný v rade medzinárodných zmlúv, ktoré riešia jeho partikulárne prejavy a ukladajú štátom povinnosť ich kriminalizovať. V kapitole sme sa však venovali diskusii o jeho poňatí ako zločinu podľa medzinárodného práva, čím by tak došlo k jeho prerodu z rýdzeho zmluvne-založeného trestného činu.

V podkapitole sme objasnili dôvody pre ktoré niektorí o jeho zakotvení v medzinárodnom obyčajovom práve pochybujú. Za priekopníka v tejto oblasti je možné považovať Špeciálny tribunál pre Libanon.

Komparáciou rozličných definícií terorizmu, a historického vývoja tohto fenoménu, sme odhalili, že pojmovým znakom zločinu terorizmu bude najmä osobitný úmysel vyvolať strach medzi civilným obyvateľstvom alebo nútiť autority konať či nekonať. Samotný čin (vražda atď.) v prípade terorizmu nie je vlastným účelom, ale prostriedkom na dosiahnutie určitého ideologického

alebo iného cieľa. Konkrétne obete sú spravidla pre páchatel'a vedľajšie.

V podmienkach Slovenskej republiky je fenomén terorizmu reflektovaný v celej skupine trestných činov. Definícií STL najlepšie zodpovedá § 419 TrZ.

V poslednej kapitole sme sa venovali zmluvne založeným trestným činom, ktoré je možné považovať za súčasť medzinárodného trestného práva v širšom zmysle. Vyzdvihli sme rozdiel medzi zločinmi podľa medzinárodného práva, ktoré zakladajú individuálnu trestnú zodpovednosť priamo na základe medzinárodnej obyčaje, a zmluvne založenými trestnými činmi, kde povinnosť kriminalizácie vyplýva z medzinárodnej dohody medzi štátmi a následne sa uplatňuje vo vnútroštátnom práve. Štáty ich môžu implementovať prostredníctvom zakotvenia nového trestného činu, novelizácie existujúcich ustanovení, priamej aplikácie medzinárodnej zmluvy alebo medzinárodno-konformného výkladu.

Znakom rozlišujúcim zločiny podľa medzinárodného práva a zmluvne založené trestné činy je následok nesplnenia implementačnej povinnosti. Ak ide o zločiny podľa medzinárodného práva, za tieto je jednotlivец zodpovedný bez ohľadu na znenie vnútroštátneho práva. Naproti tomu v prípade zmluvne založených trestných činoch by bol zodpovedným len štát, a to za nesplnenie zmluvného záväzku.

Ako vyplýva z tam uvedeného výpočtu, ide o širokú kategóriu trestných činov, ktorých bližšia charakteristika presahuje rámec tejto monografie. Rozhodli sme sa venovať prečinu marenia spravodlivosti, ktorý sa ale od zločinov podľa medzinárodného práva odlišujú vo viacerých ohľadoch. Jednak je to ich partikulárny charakter – nie sú súčasťou medzinárodného obyčajového práva, ale vyplývajú z pravidiel týkajúcich sa toho-ktorého tribunálu –

ako aj ich zameranie, keďže ich étosom nie je ochrana spoločných hodnôt medzinárodného spoločenstva, ale ochrana efektivity trestného konania pred medzinárodným orgánom. Nejde o typický zmluvne-založený trestný čin, nakoľko nie vždy je partikulárny prameň (štatút) medzinárodnou zmluvou. Inak sa však jeho charakteristiky so zmluvne založenými trestnými činmi zhodujú.

Čl. 70 Rímskeho štatútu MTS mal byť implementovaný § 344 TrZ, avšak tento je svojim rozsah nedostačujúci, keďže nezahŕňa všetky činy opísané v objektívnej stránke prečinu. Niektoré z činov zodpovedajú iným trestným činom proti poriadku vo verejných veciach zakotveným v TrZ. Ak ide o útok proti verejnému činiteľovi, tento spadá pod § 5a TrZ. Pri ostatných by bolo možné vychádzať z § 7 TrZ.

Práca ako taká sledovala tradičný rámec štúdia medzinárodného trestného práva. Na tomto mieste je ale potrebné poukázať na perspektívu, ktorá sa bude v budúcnosti musieť stále viac dostávať do popredia. V kontexte spáchaných zločinov podľa medzinárodného práva možno považovať za významnejšie otázky týkajúce sa nápravy následkov trestných činov, než samotné potrestanie páchatel'a. Práve odškodnenie obetí a náprava v širšom zmysle by mala byť predmetom intenzívnejšej diskusie a výskumu, následne pretaveného aj do legislatívnej a aplikačnej praxe. Napokon aj samotný názov odvetvia „medzinárodné trestné právo“ upriamuje pozornosť na trestný čin či trest, teda konanie páchatel'a a sankciu, ktorú zasluhuje. Obeť je tak akoby posúvaná do sekundárnej pozície. Pritom prioritnou otázkou nemá byť potrestanie páchatel'a, hoci aj to je otázkou významnou, ale prioritnou otázkou, ktorú by sme si mali klásť, je ako pomôcť obetiam. Ak je obeť vnímaná sekundárne tak sa naskytá otázka v koho záujme sa trestné konanie vlastne vedie. Norimberský tribunál správne vyriekol, že *zločiny proti medzinárodnému právu sú páchané konkrétnymi ľuďmi, a nie abstraktnými entitami,*

prícom. Javí sa nám ale vhodné dodať, že trestná spravodlivosť má byť vyvodzovaná prioritne v záujme konkrétnych osôb a nie abstraktného verejného záujmu.

Otázka odškodnenia obetí sa ukazuje aktuálnou aj v podkapitole venujúcej sa univerzálnej civilnej jurisdikcii. Preto už dnes existujú názory volajúce po redefinovaní chápania medzinárodného trestného práva a po vzniku medzinárodného práva obetí (*international law of victims*).⁴¹⁶ Na potrestanie páchatel'a je možné sa pozerat' prizmou obeť, a tak byť vnímané ako jeden z mnohých aspektov a opatrení, ktorý v súčinnosti s inými bude viesť k obnove pôvodného stavu, a tak skutočne zodpovedá myšlienke napravujúcej spravodlivosti (*iustitia restorativa*).

Týmto vôbec nie sú negované iné funkcie trestu, ktoré však konečnom dôsledku smerujú k ochrane obetí, vrátane tých potenciálnych, a to vďaka preventívnej a ochrannej funkcii trestu. Represívna funkcia trestu má význam z hľadiska pocitu zadosťučinenia obetí a spoločnosti, čím trest napomáha v ozdravnom procese po spáchanom trestnom čine.

Už Medzinárodný trestný súd samotný je inštitúciou, ktorá v sebe inkorporovala niektoré prvky⁴¹⁷ novej paradigmy, ktorá absentovala u jeho predchodcov, keď obeť bola redukovaná len do pozície nositeľa dôkazu – svedka. Aj keď táto práca nezohľadňuje širší rámec otázok týkajúcich sa reparácie a rehabilitácie obetí, veríme, že pre ďalší vývoj medzinárodného trestného práva bude nevyhnutné venovať týmto aspektom rovnakú, ak nie väčšiu, pozornosť.

---

⁴¹⁶ CASADEVANTE ROMANI, Carlos Fernández: *International Law of Victims* In: BOGDANDY, A. – WOLFRUM, R. (eds.): *Max Planck Yearbook of United Nations Law*, Vol. 14 (2010), s. 219-272.

⁴¹⁷ Či už ide o procesnú pozíciu v konaní alebo inštitucionalizovanie orgánu pre odškodnenie obetí (*Trust Fund for Victims*).

Vznik medzinárodného trestného práva ako takého predstavuje zásadnú zmenu chápania paradigmy v ktorej sa morálne zodpovedné osoby nemôžu ďalej skrývať za zodpovednosť štátu - *trestaním jednotlivcov za spáchanie týchto zločinov sa zabezpečuje vynútiteľnosť medzinárodného práva* (IMT). Medzinárodné trestné právo, v kontexte fenoménu vojny, predstavuje významnú súčasť *ius post bellum*. Táto paradigmatická zmena oživa po dlhšej odmlke v 90. rokoch minulého storočia a medzinárodné trestné právo sa naďalej formuje. Je na medzinárodných aktéroch či sa bude formovať smerom k precíznejšiemu dosahovaniu ideálov spravodlivosti. Vieme, že čelí mnohým výzvam, či už ide nehospodárnosť a pomalosť konaní vedených medzinárodnými trestnými orgánmi, neochotu presadzovania ich rozhodnutí, ako aj aplikácia zásady univerzality či ideologické obvinenia zo skrytého presadzovania západných hodnôt.

Pri pohľade na medzinárodnú trestnú spravodlivosť tak nemožno byť naivný, avšak nie je na mieste ani pasivita plynúca z pesimizmu. Žijeme v čase upevňovania novej paradigmy a výsledok tohto procesu nemožno vopred predikovať. To, či bude ideál spravodlivosti dosahovaný, alebo nie, nie je vopred dané, ale bude výsledkom zápasu o právo (Jhering). Pri pohľade na nedostatky a výzvy ktorej medzinárodná spravodlivosť čelí nie je riešením kapitulácia, ale diskusia o ich odstránení, a o to väčšie odhodlanie na jej presadenie, tak v akademickej obci, ako aj v občianskej spoločnosti pretavenej do politickej reprezentácie odhodlanej presadzovať spravodlivejšiu budúcnosť.

Summary

The first chapter of the monograph pointed out that international criminal responsibility is enforced at the level of international, hybrid and national bodies.

The institutional framework of international criminal justice at the international level is and has been formed by several bodies that are not in a relationship of superiority and subordination. Their mutual relations are not regulated. Thus, it is not possible to speak of the existence of a "system" of international criminal bodies. Despite the absence of this regulation, there has not been a jurisdictional conflict in practice so far. In this book, we hold the view that any conflict can be resolved by the principle of specialty (an ad hoc tribunal with special jurisdiction should take precedence over the jurisdiction of a general permanent court), or by the principle that the body to which the accused is first handed over has jurisdiction. In any case, the principle of *ne bis in idem* should be applied, the non-respect of which would run afoul of human rights limits.

On the other hand, there is regulation of the relationship between international and national criminal justice authorities. This is resolved by the principle of exclusive international jurisdiction or the principle of subordination (competitive priority) between which, despite theoretical clarity, we do not see a fundamental practical difference. Or by the principle of complementarity, which understands international criminal justice necessarily as the pinnacle of criminal justice, which comes into play only in cases where national justice fails, and even then only in relation to the most serious cases of crimes under international law.

National justice exercises jurisdiction over crimes according to the usual principles of jurisdiction. However, in relation to crimes under international law, the principle of universality (universal

jurisdiction) applies, authorizing it to extend its jurisdiction to acts committed anywhere and by anyone. Its origin can be found in the 16th-17th centuries and is immanent in international criminal law. However, it has been developing in application mainly since the end of the 20th century.

Nevertheless, many states that have decided to enshrine the principle of universality in their legal order limit themselves by imposing certain conditions. Some states thus apply the relative (limited, conditional) principle of universality, while others apply the principle of absolute universality.

The Slovak Republic has enshrined in § 5a of the Criminal Code the principle of the absolute principle of universality, thus ranking it among the states most open to universal jurisdiction. However, this *de lege lata* status is not reflected in application practice, as the Slovak Republic has not yet conducted criminal proceedings against a person based on the principle of universality. In this paper, we have pointed out the reasons why we prefer a more open approach to the principle of universality. However, we are also aware of the possible risks associated with this. These lie in the possible overloading of the state's criminal system with the consistent application of the procedural principle of legality. We have proposed as a possible solution a modification of the principle of legality in favour of the dispositive principle. That is, the authorities involved in criminal proceedings would be obliged to act only on the basis of a reasoned submission. However, the subsequent investigation would have to be carried out in accordance with the principle of officiality. Ideally, the principle of universality would be applied by all states in the international community, thereby “spreading the idea” and minimizing the danger of overloading a group of states that would be sought after by victims of crimes from other regions of the world.

The application of the principle of universality also increases the risk of jurisdictional conflict. In this regard, we consider the recommendations summarized in the Princeton Principles to be appropriate.

The principle of universality is sometimes referred to as the protective principle in the theory of (Slovak) criminal law. In this book, we discuss the appropriateness of this designation. It can be considered appropriate if the protection also includes the interests of the international community as such, of which the Slovak Republic is a member. However, the doctrine rather suggests the perception of the protection of the interests of the republic. However, given the legal effect of § 5a of the Criminal Code, we consider the term “principle of universality” to be the most appropriate. The exhaustive list of this provision also includes criminal acts that are not otherwise included in international law and are not typically included in the legal systems of other states. This only confirms the aforementioned extraordinary openness to universal jurisdiction *de lege lata*. On the contrary, some crimes under international law are absent from list of this provision. In their case, the subsidiary principle of universality (§ 6 Criminal Code) or the scope under international treaties (§ 7 Criminal Code) could be applied. In this context, we also clarify the respective jurisdictional principles within and explain their mutual relationship.

In the case of civil jurisdiction, a certain connection with the state is usually required, although such a connection might not be required for the purposes of criminal proceedings. Such a limitation was also affirmed by the European Court of Human Rights, but on the other hand, it did not exclude the application of the absolute model of civil jurisdiction. It thus appears that this is a matter of state discretion, if the state wills to extend its jurisdiction. However, the application of claims may run into limits

set by the jurisdictional immunities of states if they concern crimes committed by state representatives in the performance of their functions. We can consider, for example, the establishment of an international fund for compensation for victims, which would subsequently exercise claims against states to which the actions of perpetrators of crimes were attributable under international law.

If in the first chapter we indicated the pitfalls of victims associated with the jurisdictional immunity of the state, in the second chapter we addressed the criminal immunities of persons. We presented the division into immunities *ratione materiae* and *personae*, where we stated that both are of a procedural nature. Personal immunities applies only to highest state officials, whereas immunities *ratione materiae* to all official acts.

Immunities *ratione materiae* do not constitute an procedural obstacle for either international or national judiciary. The situation is different in the case of personal immunities. In the case of personal immunities, a discussion is underway in the case of a treaty-based body such as the ICC, *vis-à-vis* representatives of third states. There are convincing arguments in favor of their applicability to the ICC, which lie mainly in the principles *pacta tertiis nec nocent nec prosunt* and *nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet*. On the other hand, however, their observance can be considered absurd, especially in the case of the crime of aggression, where we force the state whose sovereignty has been violated to respect the sovereignty of the aggressor, i.e. the violator of its sovereignty. We are entering a situation where a defending state can legally kill a representative with personal immunity in accordance with *ius in bello*, but cannot prosecute him.

In the autumn of 2024, the ICC expressed its opinion that any immunities do not apply and it does not make a difference whether

a person is a national of a Member State or a non-Member State. In contrast, personal immunities continue to be an obstacle in relation to the national judiciary. In the conditions of the Slovak Republic, Sections 8 and 9 of the Criminal Procedure Code are thus applied, in conformity with *de lege lata*, to crimes under international law as well.

The obstacle of immunities may be a reason for fulfilling the conditions for the application of the principle of complementarity of the jurisdiction of the ICC. However, due to the requirement of sufficient seriousness, there is a risk of practical (not formal-legal) impunity for a large group of crimes under international law.

In the third chapter, we address general issues of criminal responsibility under international law. It seems that there is no general norm in current international law setting the age limit for criminal responsibility. However, the practice of international criminal justice bodies confirms the limitation of 18 years of age. Prosecution of offenders of a lower age is left to national jurisdiction.

We also pay attention to particular forms of individual criminal responsibility and models of *mens rea*. Special attention, in comparison with Slovak law, deserves the trichotomy of the intentional form of *mens rea* consisting of direct intent of the first and second degree and indirect intent.

When it comes to the actions of state officials and other persons whose actions are attributable to the state, individual criminal responsibility does not replace, but is derived in parallel with, the responsibility of the state. The state is responsible for any action that is not in accordance with international law (non-compliance). An individual only in the case of most serious violations, which meet the elements of the essence of one of the crimes under international law.

In current international law, criminal liability is imposed only against natural persons. However, the discussion about extending criminal liability to legal persons is growing. The pioneer in this area is the Special Tribunal for Lebanon. At present, however, it can be stated that states have to impose responsibility against legal persons, but they have discretion whether this responsibility will be criminal, administrative or civil in nature.

If responsibility is inferred, in the words of the Nuremberg Tribunal, against an abstract entity under (public law) – the state – then it is now appropriate to infer liability also against an abstract entity under private law – the legal person. Many legal persons under private law are gaining greater influence on international affairs than some states. This should also be accompanied by a higher level of responsibility. The aim of Nuremberg justice was not to replace the responsibility of the “abstract entity”, but to supplement it with the liability of concrete persons. Currently, in the case of legal persons, we find ourselves in the opposite position, in which it is possible to infer responsibility against specific persons and the abstract entity, in the name and for the benefit of which the person acted, remains unaffected.

We conclude the chapter with a brief discussion of the circumstances excluding responsibility, which in the international legal context oscillate between procedural and substantive approach. In the Rome Statute of the ICC, its creators have leaned towards a substantive approach that does not only represent an admissible method of defence, but excludes criminal responsibility altogether. As part of the theoretical discussion, it is possible to consider whether, at least in some of the circumstances listed in Art. 31 of the Rome Statute of the ICC, they should not be titles circumstances excluding wrongfulness instead. That is, since it is an act that is not at all unlawful, hence there is no reason to consider excluding responsibility for its commission. However,

both circumstances excluding responsibility and circumstances excluding wrongfulness are substantive categories with the same practical consequence.

In the fourth chapter, we address the crimes under international law, which regularly include the crime of genocide, crimes against humanity, war crimes and the crime of aggression. At the beginning of the chapter, we distinguished between crimes under international law, which include the aforementioned core crimes under international law, as well as other crimes under international law, such as piracy, or the crime of terrorism. We distinguished crimes under international law from the offenses against administration of justice, treaty-based crimes and cross-border crimes. We also stated that crimes under international law differ from these by their customary nature and the application of the principle of universality.

In the following subchapters, we devoted space to individual crimes under international law and their implementation in the Slovak legal system.

We presented the historical context and development of the concept of the crime of genocide. We paid special attention to the special intent (*dolus specialis*) to destroy a protected group, the definitional discussion regarding individual protected groups, the definition of the “substantiative test” and cultural (non-murderous) genocide. The crime of genocide is implemented appropriately in the Slovak Criminal Code. However, the separation of “národná”, “národnostná” and “etnická” groups raises a certain question.

We continued with the features of the factual nature of crimes against humanity, their historical context dating back to the Holocaust of German Jews, or the current draft of articles on crimes against humanity from the ILC.

We next focused on gender-based crimes against humanity. Gender-based crimes according to international law are not the exclusive domain of crimes against humanity, but given that in recent ICC jurisprudence they are developing precisely in connection with them, we decided to systematically include them in this chapter. The ICC has so far ruled on forced marriage as a form of another inhuman act and on the persecution of a gender group.

The concept of gender itself is the subject of lively academic and general social debate. The Rome Statute of the ICC can also be seen as a compromise position between the progressive and conservative camps. On the one hand, the difference between gender and sex is recognized. On the other hand, however, gender cannot be separated from sex. This adopted an objective approach to defining gender based on sex and rejected a subjective approach based on the self-determination of a person.

In this context, however, it is necessary to point out the translation problem, where the Slovak translation of the Rome Statute of the ICC translates gender (rod) as sex (pohlavie), which was also reflected in the relevant provisions of the Criminal Code. This makes it impossible to reflect gender-based crimes in the conditions of Slovak criminal law. This can be perceived as a lack of implementation of international criminal law in Slovak law, which needs to be legislatively corrected.

In the subchapter on war crimes, we focused on their defining features and their distinction from other categories of crimes. The connection between the act and the armed conflict (the so-called war nexus) is essential. We presented the systematics of war crimes, which, from the point of view of calculating the acts, represent the most robust type of crimes under international law. Therefore, we limited ourselves to common traits. Like what is the

difference between absolutely and relatively prohibited acts and characteristics of war crimes as serious violations of international humanitarian law. For this reason, we also paid attention to the principles of humanitarian law.

We addressed environmental crimes in more detail. These, like gender crimes, go beyond the scope of the subchapter in which they were included. However, given that punishing environmental crimes currently falls only within the category of war crimes, we consider their inclusion to war crimes corresponding to the current state of affairs *de lege lata*. In the subsection we found that the environment is explicitly protected by the definition of a war crime only during an international armed conflict. If it is an armed conflict that is not international in nature, or if it is not related to an armed conflict, then the environment is protected at most as a secondary object (interest protected by the law). This leads to an increasingly intense discussion about establishing the crime of ecocide that is not tied to an armed conflict, as well as about mitigating the cumulative condition of the widespread, long-term, and severity of the damage caused to the environment.

The last core crime under international law that we addressed was the crime of aggression. We distinguished between state responsibility and individual responsibility. International *ius contra bellum* can be violated in various degrees of intensity – threat to peace, breach of peace and act of aggression. The state bears responsibility for these. Individual responsibility for the crime of aggression arises if it is an act of aggression that is in manifest violation of the UN Charter.

We paid attention to the interpretation of the term manifest violation, where we considered that situations that may not constitute a manifest violation may include humanitarian intervention, preemptive self-defense or minor skirmishes. These

situations were not the reasons leading to the formulation of the relevant *ius contra bellum* norms.

We further addressed the interpretation of individual features of the definition, its *actus reus* aspect, and terminological unification in the Slovak language. Regarding the element of effective control, we pointed out that this concept has not yet been interpreted. The jurisprudence of the ICJ and the ICTY has worked with the concept of control, but each in a different context. We therefore believe that the ICC will interpret effective control autonomously. In any case, we believe that it should not be interpreted in such a way that it would result in a broader responsibility of the individual than the regime of state responsibility. Given the definition of a special subject, the perpetrator of the crime of aggression will in principle be a person whose actions are attributable to the state.

The list of acts by which it is possible to commit the crime of aggression is considered demonstrative, which allows for a flexible response to new phenomena such as a cyberattack or the possible conduct of combat operations in or from outer space.

In the section on implementation, we pointed out a translation inaccuracy, where the Slovak translation incorrectly translates the initiation in Art. 8bis and to proceed in Art. 15bis.

However, we addressed a more serious deficiency in the following subchapter, where we pointed out the problem with the criminal prosecution of the President of the Slovak Republic, both due to the absence of the crime of aggression in the Criminal Code, as well as due to the immunities of the President enshrined in the Slovak Constitution. However, we did not stop at pointing out the problems, but also tried to present ways in which they could be overcome. However, the most appropriate solution would be to enshrine the crime of aggression in the Criminal Code (we proposed the name crime of breach of peace) and to narrow the immunities

of the President when it comes to committing crimes under international law.

Furthermore, in the fourth chapter, we also devoted space to other crimes under international law, which, however, do not belong to the core of a substantive international criminal law. There is a discussion of specific crimes that still belong to the corpus of international criminal law. In this chapter, we addressed the crime of piracy, as the oldest crime under international law, which paradoxically predates the doctrinal separation of international criminal law as a separate branch of public international law. Currently, this crime is also enshrined in the UN Convention on the Law of the Sea, which extends the traditional perception of piracy as maritime to the air dimension as well. The defining feature of piracy is private motivation. This is mainly the motivation of personal gain, which is, however, a restrictive perception. Private motivation is any motivation as opposed to public motivation, i.e. to act in the interests of the state or a non-state movement.

The Slovak Criminal Code does not recognize piracy as a special crime. Piracy in the narrow sense would probably be qualified as a crime of robbery or as a crime of kidnapping for ransom. These do not fall under Section 5a of the Criminal Code. In the event of the arrest of a perpetrator of piracy, the authorities would have to rely on other provisions on the jurisdiction. Here we have pointed out some of the problems that could arise from this.

Next, the crime of terrorism as the most serious candidate for addition to the catalogue of crimes under international law. This phenomenon is also a treaty-based crime, which is reflected in a number of international treaties that address its particular manifestations and impose an obligation on states to criminalize them. However, in the chapter we discussed its concept as a crime

under international law, which would thus lead to its transformation from a pure treaty-based crime.

In the subchapter we explained the reasons why some doubt its presence in international customary law. The Special Tribunal for Lebanon can be considered a pioneer in this area.

By comparing various definitions of terrorism and the historical development of this phenomenon, we have revealed that the conceptual feature of the crime of terrorism will be, in particular, a specific intention to spread fear among the civilian population or to force authorities to act or not to act. The act itself (murder, etc.) in the case of terrorism is not an end in itself, but a means to achieve a certain ideological or other goal. Specific victims are usually secondary to the perpetrator.

In the conditions of the Slovak Republic, the phenomenon of terrorism is reflected in the entire group of criminal offenses. The definition of the STL best corresponds to § 419 of the Criminal Code.

In the last chapter, we addressed treaty-based crimes, which can be considered part of international criminal law in a broader sense. We highlighted the difference between crimes under international law, which establish individual criminal liability directly on the basis of international custom, and treaty-based crimes, where the obligation to criminalize arises from an international agreement between states and is subsequently implemented in national law. States can implement them by enacting a new crime, amending existing provisions, directly applying an international treaty, or interpreting them in an internationally consistent manner.

The distinguishing feature between crimes under international law and treaty-based crimes is the consequence of failure to comply with the implementation obligation. In the case of crimes under

international law, the individual is responsible for these crimes regardless of the wording of national law. In contrast, in the case of treaty-based crimes, only the state would be responsible, for the failure to comply with a contractual obligation.

As follows from the list mentioned there, this is a broad category of crimes, the more detailed characteristics of which go beyond the scope of this monograph. We decided to focus on the offense against administration of justice, which, however, differs from crimes under international law in several respects. First, it is their particular character – they are not part of customary international law, but result from the rules relating to a particular tribunal – as well as their focus, since their ethos is not the protection of the common values of the international community, but the protection of the effectiveness of criminal proceedings before an international body. This is neither a typical treaty-based crime, since the particular source (statute) is not always an international treaty. Otherwise, however, its characteristics coincide with treaty-based crimes.

Art. 70 of the Rome Statute of the ICC was to be implemented by § 344 of the Criminal Code, but this is insufficient in its scope, since it does not include all the acts described in the definition of the offense. Some of the acts correspond to other criminal offences against public order enshrined in the Criminal Code. If it concerns an attack against a public official, this falls under § 5a of the Criminal Code. For others § 7 of the Criminal Code can be applied.

The work as such followed the traditional framework of the study of international criminal law. At this point, however, it is necessary to point out a perspective that will have to come to the fore more and more in the future. In the context of committed crimes under international law, issues related to the correction of the consequences of crimes can be considered more significant than the

punishment of the perpetrator itself. It is precisely the compensation of victims and correction in a broader sense that should be the subject of more intensive discussion and research, subsequently translated into legislative and application practice. Finally, the very name of the field "international criminal law" draws attention to the crime or punishment, i.e. the actions of the perpetrator and the sanction he deserves. The victim is thus relegated to a secondary position.

The priority issue should not be the punishment of the perpetrator, although that is also an important issue, but the priority question that we should ask ourselves is how to help the victims. If the victim is perceived as secondary, the question arises in whose interest the criminal proceedings are actually conducted. The Nuremberg Tribunal correctly stated that crimes against international law are committed by specific people, not abstract entities. However, it seems appropriate to add that criminal justice should be carried out primarily in the interest of specific persons and not abstract public interest.

The issue of compensation for victims also appears to be relevant in the subsection devoted to universal civil jurisdiction. Therefore, there are already opinions today calling for a redefinition of the understanding of international criminal law and the establishment of an international law of victims. Punishing the perpetrator can be viewed through the prism of the victim, and thus be perceived as one of many aspects and measures, which in interaction with others will lead to the restoration of the original state, and thus truly corresponds to the idea of restorative justice (*iustitia restorativa*).

This does not negate other functions of punishment, which ultimately aim to protect victims, including potential victims, thanks to the preventive and protective function of punishment. The repressive function of punishment is important in terms of the

feeling of satisfaction of victims and society, thus punishment helps in the healing process after a crime has been committed.

The International Criminal Court itself is an institution that has incorporated some elements of the new paradigm that were absent in its predecessors, when the victim was reduced only to the position of a bearer of evidence - a witness. Although this work does not take into account the broader framework of issues related to the reparation and rehabilitation of victims, we believe that for the further development of international criminal law it will be necessary to pay equal, if not greater, attention to these aspects.

The emergence of international criminal law as such represents a fundamental change in the understanding of the paradigm in which morally responsible persons can no longer hide behind the responsibility of the state - by punishing individuals for committing these crimes, the enforceability of international law (IMT) is ensured. International criminal law, in the context of the phenomenon of war, represents an important part of the *ius post bellum*.

This paradigmatic change is revived after a long hiatus in the 1990s, and international criminal law continues to take shape. It is up to international actors whether it will shape itself towards a more precise achievement of the ideals of justice. We know that it faces many challenges, be it the inefficiency and slowness of proceedings conducted by international criminal bodies, the reluctance to enforce their decisions, as well as the application of the principle of universality or ideological accusations of the hidden promotion of Western values.

When looking at international criminal justice, one cannot be naive, but passivity stemming from pessimism is also out of place. We live in a time of consolidation of a new paradigm and the outcome of this process cannot be predicted in advance. Whether

the ideal of justice will be achieved or not is not predetermined, but will be the result of the struggle for the right (Jhering). In view of the shortcomings and challenges that international justice faces, the solution is not capitulation, but a discussion about their elimination, and even greater determination to enforce it, both in academia and in civil society transformed into a political representation determined to promote a more just future.

Zoznam použitej literatúry

Pramene práva

1. Štatút Špeciálneho tribunálu pre Libanon z 30. mája 2007.
2. Rezolúcia Bezpečnostnej rady OSN S/RES/1566 z 8.10.2004.
3. Rámcové rozhodnutie Rady z 13. júna 2002 o boji proti terorizmu (2002/475/SVV).
4. Rímsky štatút Medzinárodného trestného súdu zo 17. júla 1998 v znení neskorších dodatkov.
5. Štatút Medzinárodného trestného tribunálu pre Rwandu z 8. novembra 1994.
6. Inter-American Convention on Forced Disappearance of Persons z 9. júna 1994.
7. Štatút Medzinárodného trestného tribunálu pre bývalú Juhosláviu z 25. mája 1993.
8. Dohovor o zákaze vojenského alebo akéhokoľvek iného nepriateľského použitia prostriedkov meniacich životné prostredie z 18. mája 1977.
9. Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach z 19. decembra 1966.
10. Viedenský dohovor o zmluvnom práve z 3. mája 1961.
11. Ženevské dohovory I.-IV. o ochrane obetí vojny z 12. augusta 1949 a ich Dodatkové protokoly I, II a III.
12. Charta Medzinárodného trestného tribunálu pre Ďaleký východ z 19. januára 1946.

13. Londýnska charta Medzinárodného vojenského tribunálu v Norimbergu z 8. augusta 1945.
14. Haagske dohovory z 29. júla 1899 a 18. októbra 1907.
15. Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov.
16. Zákon číslo 301/2005 Z.z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov.
17. Zákon číslo 300/2005 Z.z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.
18. Zákon číslo 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb v znení neskorších predpisov.
19. Zákon číslo 404/2011 Z.z. o pobyte cudzincov v znení neskorších predpisov.

Súdne rozhodnutia

20. ICJ, *Jurisdictional Immunities of the State* (Germany v. Italy : Greece intervening), Judgment, I.C.J. Reports 2012, p. 99.
21. ICJ, *Pulp Mills on the River Uruguay* (Argentina v. Uruguay), Judgment, I.C.J. Reports 2010, p. 14.
22. ICJ, *Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide* (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro), Judgment, I.C.J. Reports 2007, p.43.
23. ICJ, *Arrest Warrant of 11 April 2000* (Democratic Republic of the Congo v. Belgium), Judgment, I.C.J. Reports 2002, p. 3.

24. ICJ, *Gabčíkovo-Nagymaros Project* (Hungary/Slovakia), Judgment, I. C. J. Reports 1997, p. 7.
25. ICJ, *Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons*, I.C.J. Reports 1996, s. 226.
26. ICJ, *Case Concerning Military and Paramilitary Activities in and Against Nicaragua*, (Nicaragua v. United States of America), ICJ, Judgment, 27 June 1986.
27. ICJ, *Corfu Channel Case* (United Kingdom v. Albania), I.C.J. Reports 1949, p. 4.
28. PCIJ, *The Case of the S.S. "Lotus"*, Publications of the Permanent Court of International Justice, Series A- No. 10, September 7th, 1927.
29. ICC, *Situation in Ukraine*, Finding under article 87(7) of the Rome Statute on the non-compliance by Mongolia with the request by the Court to cooperate in the arrest and surrender of Vladimir Vladimirovich Putin and referral to the Assembly of States Parties, 24 October 2024, ICC-01/22-90.
30. ICC, *Prosecutor v. Al Hassan Ag Abdoul Aziz Ag Mohamed Ag Mahmoud*, Trial Judgment, 26 June 2024.
31. ICC, *Prosecutor v. Dominic Ongwen*, No.: Judgment on the appeal of Mr Ongwen against the decision of Trial Chamber IX of 4 February 2021, Trial Judgement, 15 December 2022.
32. ICC, *Prosecutor v. Dominic Ongwen*, Trial Judgement, 4 February 2021.
33. ICC, *Prosecutor v. Dominic Ongwen*, Judgment on the appeal of Mr Dominic Ongwen against Trial Chamber IX's 'Decision on Defence Motions Alleging Defects in the Confirmation Decision,' 17 July 2019.

34. ICC, *Prosecutor v. Al Bashir*, Appeals Chamber, Judgment in the Jordan Referral re Al-Bashir Appeal, 6 May 2019.
35. ICC, *Prosecutor v. Bemba*, Trial Chamber III, Judgment pursuant to Article 74 of the Statute, 21 March 2016.
36. ICC, *Prosecutor v. Blé Goudé*, Pre-Trial Chamber I, Decision on the Confirmation of Charges, 11 December 2014.
37. ICC, *Prosecutor v. Lubanga*, Trial Chamber I, Judgment pursuant to Article 74 of the Statute, 14 March 2012, ICC-01/04-01/06-2842.
38. ICC, *Prosecutor v. Katanga*, Trial Chamber II, Judgment pursuant to article 74 of the Statute, 7 March 2014.
39. ICC, *Prosecutor v. Saif Al-Islam Gaddafi and Abdullah Al-Senussi*, ICC Pre-Trial Chamber I, Decision on the admissibility of the case against Abdullah Al-Senussi, 11 October 2013.
40. ICC, *Prosecutor v. Mbarushimana*, Pre-Trial Chamber I, Decision on the Prosecutor's Application for a Warrant of Arrest against Callixte Mbarushimana, 11 October 2010, ICC-01/04-01/10-1.
41. ICC, *Prosecutor v. Bemba*, Pre-Trial Chamber, Decision Pursuant to Article 61(7)(a) and (b) of the Rome Statute on the Charges of the Prosecutor Against Jean-Pierre Bemba Gombo, 15 June 2009, ICC-01/05-01/08-424.
42. ICC, *Prosecutor v. Al Bashir*, Pre-Trial Chamber I, Decision on the Prosecution's Application for a Warrant of Arrest against Omar Hassan Ahmad Al Bashir, 4 March 2009, ICC-02/05-01/09-3.
43. ICC, *Prosecutor v. Katanga and Ngudjolo*, Decision on the confirmation of charges, 30 September 2008.

44. ICC, *Prosecutor v. Lubanga*, Pre-Trial Chamber I, Decision on the confirmation of charges, 29 January 2007, ICC-01/04-01/06.
45. ICTY, *Prosecutor v. Mladić*, Trial Chamber, Judgment, 22 November 2017, IT-09-92-T.
46. ICTY, *Prosecutor v. Hadžihasanović*, Trial Chamber, Decision on Joint Challenge to Jurisdiction, 22 April 2008, IT-01-47-PT.
47. ICTR, *Nahimana et al. v. The Prosecutor*, Case No. ICTR-99-52-A, 28 November 2007.
48. ICTY, *Prosecutor v. Mrkšić et al.*, Trial Chamber Judgement, 27 September 2007.
49. ICTY, *Prosecutor v. Brđanin*, Appeals Chamber, Judgment, 3 April 2007, ICTY-99-36-A.
50. ICTY, *Prosecutor v. Orić*, Trial Chamber, Judgment, 30 June 2006, IT-03-68-T.
51. ICTY, *Prosecutor v. Blaškić*, Appeals Chamber, Judgement, 29 July 2004, IT-95-14-A.
52. ICTY, *Prosecutor v. Krstić*, Appeals Chamber, Judgment, 19 April 2004, IT-98-33-A.
53. ICTY, *Prosecutor v. Milošević*, Trial Chamber, Decision on Preliminary Motions, 8 November 2001, IT-02-54.
54. ICTY, *Prosecutor v. Tadić*, (Case No IT-94-1-A), ICTY, Judgment, 15 July 1999.
55. ICTY, *Prosecutor v. Anto Furundzija* (Trial Judgement), 10 December 1998, IT-95-17/1-T.

56. ICTY, *Prosecutor v. Delalić et al.*, Trial Chamber, Judgment, 16 November 1998, IT-96-21-T.
57. ICTY, *Prosecutor v. Erdemović*, Appeals Chamber, Judgement, 7 October 1997, IT-96-22.
58. ICTY, *Prosecutor v. Dusko Tadić*. Decision on the Defence Motion for Interlocutory Appeal on Jurisdiction, 2 October 1995, IT-94-1-A.
59. ICTY, *Prosecutor v. Tadić*, Trial Chamber, Decision on the Defence Motion on Jurisdiction, 10 August 1995, IT-94-1-T.
60. ICTR, *Prosecutor v. Akayesu*, Trial Chamber, Judgment, 2 September 1998, ICTR-96-4-T.
61. STL, Case no. STL-14-05, Public Redacted Version of Judgement, 18. September 2015.
62. STL, Case No. STL-11-01/1, Interlocutory Decision on the Applicable Law: Terrorism, Conspiracy, Homicide, Perpetration, Cumulative Charging, 16. February 2011.
63. ECHR, *Naït-Liman v. Switzerland*, Application No. 51357/07.
64. ECHR, *Sabeh El Leil v France*, Application no. 34869/05.
65. ECHR, *Case of Jorgic v. Germany*, Application no. 74613/01.
66. US Supreme Court, *Kiobel v. Royal Dutch Petroleum Co.*, 569 U.S. 108 (2013).
67. ÚS SR, III. ÚS 8/2023-28.
68. ÚS SR, PL. ÚS 6/2019-78.
69. ÚS SR, PL. ÚS 16/2018-104.
70. ÚS SR, PL. ÚS 8/2016-131.

71. ÚS SR, PL. ÚS 2/2016-108.
72. ÚS SR, PL. ÚS 44/03-12.
73. Rozsudok Medzinárodného vojenského tribunálu v Norimbergu z 30. septembra a 1. októbra 1946.

Knížná literatúra

74. AMBOS, Kai: *Der Allgemeine Teil des Völkerstrafrechts: Ansätze einer Dogmatisierung*, Duncker and Humblot, Berlin, 2002.
75. BADAR, Mohamed E.: *The Concept of Mens Rea in International Criminal Law. The Case for a Unified Approach*. Oxford: Hart Publishing, 2013.
76. BARANÍK, Kamil: *Ústava na hviezdnom nebi. Vzťah Ústavy Slovenskej republiky k medzinárodnému právu*. Praha: Leges, 2020.
77. BELLELLI, Roberto (ed.): *International Criminal Justice: Law and Practice from the Rome Statute to Its Review*. New York: Routledge, 2016.
78. BERGSMO, Moren – BUIS, Emiliano (eds.): *Philosophical Foundations of International Criminal Law: Correlating Thinkers*. Brusel: Torkel Opsahl Academic EPublisher, 2018.
79. BOTCHWAY, Francis N. (ed.): *Natural Resource Investment and Africa's Development*. Edward Elgar Publishing, 2011.
80. BROWN, Bartram (ed.): *Research Handbook on International Criminal Law*, Edward Elgar Publishing, 2011.

81. CASSESE, Antonio: *International Law*. New York: Oxford University Press, 2005.
82. CASSESE, Antonio – GAETA, Paola – JONES, John R.W.D.: (eds.), *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary*. Oxford: Oxford University Press, 2002.
83. CRAWFORD, James: *The International Law Commission's Articles on State Responsibility: Introduction, Text and Commentaries*. New York: Cambridge University Press.
84. CSACH, Kristián et al.: *Úvod do štúdia medzinárodného práva súkromného a procesného*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2018.
85. ČENTÉŠ, Jozef a kol.: *Trestný zákon: Veľký komentár*. Bratislava: Eurokódex, 2018.
86. ČENTÉŠ, Jozef a kol.: *Trestný zákon: Veľký komentár*. Bratislava: Eurkódex, 2022.
87. ČENTÉŠ, Jozef a kol.: *Vojnové trestné činy a ich trestanie v súčasnosti*. Bratislava: Právnická fakulta UK v BA, 2014.
88. ČIČ, Milan a kol.: *Komentár k Ústave Slovenskej republiky*. Žilina: Eurokódex, 2012.
89. DAMOHORSKÝ, Milan et al.: *Právo životního prostředí*. Praha: C. H. Beck, 2003.
90. DRGONEC, Ján: *Ústavné právo hmotné*. Bratislava: C. H. Beck, 2018.
91. ELBERT, Ľudmila – GREGOVÁ ŠIRICOVÁ, Ľubica (eds.): *Prípady z medzinárodného práva verejného*. Košice: UPJŠ, 2019.

92. FINNIN, Sarah: *Elements of Accessorial Modes of Liability: Article 25(3)(b) and (c) of the Rome Statute of the International Criminal Court*. Leiden: Nijhoff, 2012.
93. GIBA, Marián: *Ústavné právo*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2019.
94. GIERTL, Adam – BECKOVÁ, Dominika (eds.): *Miesto, úloha a význam vnútroštátneho práva pri zabezpečovaní plnenia záväzkov vyplývajúcich z medzinárodného práva a európskeho práva*. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2018.
95. GREY, Rosemary: *Prosecuting Sexual and Gender-Based Crimes at the International Criminal Court*. Cambridge: Cambridge University Press, 2019.
96. GRZEBYK, Patrycja: *Criminal Responsibility for the Crime of Aggression*. New York: Routledge, 2013.
97. HANHIMÄKI, Jussi – BLUMENAU, Bernhard: *An International History of Terrorism*. London: Routledge, 2013.
98. HOBZA, Antonín: *Úvod do mezinárodního práva mírového*. Praha: vlastným nákladem, 1933.
99. CHAPPELL, Louise: *The Politics of Gender Justice at the International Criminal Court*. Oxford: Oxford University Press, 2015.
100. KLAMEBERG, Mark – NILSSON, Jonas – ANGOTTII, Antonio (eds.): *Commentary on the Law of the International Criminal Court: The Statute, Volume 1*. Brussels: Torkel Opsahl Academic EPublisher, 2023.
101. KLAMEBERG, Mark – NILSSON, Jonas – ANGOTTII, Antonio (eds.): *Commentary on the Law of the*

International Criminal Court: The Statute, Volume 2.
Brussels: Torkel Opsahl Academic EPublisher, 2023.

102. KLÁTIK, Jaroslav a kol.: *Trestné právo hmotné: všeobecná časť.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2020.
103. KLUČKA, Ján: *Medzinárodné právo verejné.* Bratislava: Wolters Kluwer, 2017.
104. KOPECKÁ, Helena: *Příručka ke stíhání mezinárodních zločinů podle trestního práva České republiky.* Poprad: Platform for Peace and Humanity, 2025.
105. KORDÍK, Marek et al.: *International Criminal Law.* Bratislava: Wolters Kluwer, 2021.
106. KREß, CLAUS – BARRIGA, SSTEFFAN (eds.): *The Crime of Aggression - A Commentary,* Cambridge University Press, 2016.
107. KROŠLÁK, Daniel a kol.: *Ústavné právo.* Bratislava: Wolters Kluwer, 2016.
108. MACEDO, Stephen (ed.): *The Princeton Principles on Universal Jurisdiction.* Princeton: Princeton University, 2001.
109. MADLIAK, Jozef a kol.: *Trestné právo hmotné I. Všeobecná časť.* Banská Bystrica: Belianum, 2015.
110. MELZER, Nils: *International Humanitarian Law: a comprehensive introduction.* Geneva: International Committee of the Red Cross, 2016.
111. MENCEROVÁ, Ingrid a kol.: *Trestné právo hmotné. Všeobecná časť.* Šamorín: Heuréka, 2013.
112. MRÁZEK, J.: *K boji s mezinárodní zločinností z hlediska mezinárodního práva.* Praha: Academia, 1979.

113. IVOR, Jaroslav a kol.: *Trestné právo hmotné: osobitná časť*. Bratislava: Iura Edition, 2010.
114. IVOR, Jaroslav a kol.: *Trestné právo hmotné: všeobecná časť*. Bratislava: Iura Edition, 2021.
115. JANKUV, Juraj: *Environmentalizácia medzinárodného práva verejného a jej vplyv na právo Európskej únie a právny poriadok Slovenskej republiky*. Praha: Leges, 2021.
116. KNAPP, Viktor: *Teórie práva*. Praha: C.H. Beck, 1995.
117. LANTAJOVÁ, Dagmar – BLAŠKOVIČ, Kristián (eds.): *Judikatúra medzinárodných súdnych a kvázi-súdnych orgánov so zameraním na medzinárodné trestné právo a jej interakcia s vnútroštátnym právnym poriadkom*. Trnava: Trnavská univerzita v Trnave, 2013. s. 121-132.
118. LEE, Roy S. (ed.): *The International Criminal Court, The Making of the Rome Statute*. Hague: Kluwer Law International, 1999, 660 s.
119. MADLIAK, Jozef a kol.: *Trestné právo hmotné II: osobitná časť*. Košice: UPJŠ v KE, 2010.
120. MRÁZEK, Josef: *K boji s mezinárodní zločinností z hlediska mezinárodního práva*. Praha: Academia, 1979.
121. MAŠLANYOVÁ, Darina a kol.: *Trestné právo hmotné: všeobecná a osobitná časť*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011.
122. MENCEROVÁ, Ingrid a kol.: *Trestné právo hmotné: osobitná časť*. Šamorín: Heuréka, 2014.
123. OROSZ, Ladislav – SVÁK, Ján a kol.: *Ústava Slovenskej republiky: komentár, zväzok II*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2022.

124. PETIT, Robert (et al.): "Sexisme": *Dictionnaire Le Petit Robert de la langue française*. Paris: LeRobert, 2016.
125. PORRO, Sarra: *Risk and Mental Element: an Analysis of National and International Law on Core Crimes*, University of Hamburg, 2014.
126. PORTMANN, R.: *Legal Personality in International Law*. New York: Cambridge University Press, 2010.
127. POŠIVÁKOVÁ (ELBERT), Ludmila – GIERTL, Adam (eds.): *Medzinárodné právo verejné: Materiály k štúdiu*. Košice: UPJŠ, 2013.
128. ROSENTHAL, Indira – OOSTERVELD, Valerie – SÁCOUTO, Susana: *Gender and International Criminal Law*. Oxford: Oxford University Press, 2022.
129. SAMAŠ, Ondrej a kol.: *Trestný zákon: stručný komentár*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2010.
130. SCHABAS, William A.: *International Criminal Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2016.
131. SCHABAS, William A.: *The International Criminal Court: a Commentary on the Rome Statute*. Oxford: Oxford University Press, 2016.
132. SCHABAS, William et al. (eds.): *Companion to International Criminal Law Critical Perspectives*, Ashgate Publishers, 2012.
133. SCHABAS, William: *Genocide in International Law: The Crime of Crimes*. Cambridge: Cambridge University Press, 2009.
134. SLIEDREGT, Elies: *Individual Criminal Responsibility in International Law*, 2012, Oxford University Press.

135. STINGEN, Jo: *The Relationship between the International Criminal Court and National Jurisdictions: The Principle of Complementarity*). Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2008.
136. STRÉMY, Tomáš a kol.: *Trestný zákon: komentár, zväzok I*. Praha: Wolters Kluwer, 2022.
137. ŠPAČEK, Metod et al. (eds.): *Slovenská ročenka medzinárodného práva 2010-2011*. Bratislava: SSMP pri SAV, 2012.
138. ŠTURMA, Pavel (ed.): *Immunities of States and their Officials in Contemporary International Law*. Passau : rw&w Science & New Media, 2017.
139. ŠTURMA, Pavel – TRÁVNIČKOVÁ, Zuzana (eds.): *Imunity v mezinárodním právu*. Praha: ČSMP, 2016.
140. ŠTURMA, Pavel: *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. Praha: Karolinum, 2002.
141. SVACEK, Ondřej: *International Criminal Law*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012.
142. TRIFFTERER, Otto – AMBOS, Kai (eds.): *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary*. Munich: C.H. Beck, 2016.
143. WERLE, Gerhard – JESSBERGER, Florian: *Principles of International Criminal Law*, Oxford: Oxford University Press, 2014.

Periodická literatúra

144. ARAJÄRVI, Noora: Looking Back from Nowhere: Is There a Future for Universal Jurisdiction over International Crimes? In: *Tilburg Law Review*, Vol. 16 (2011).
145. BASSIOUNI, Cherif: Universal Jurisdiction for International Crimes: Historical Perspectives and Contemporary Practice In: *Virginia Journal of International Law*, Vol. 42, No. 1 (2001).
146. BÍLKOVÁ, Veronika: Zřídit, nebo nezřídit? Zvláštní tribunál pro Ukrajinu a stíhání zločinů podle mezinárodního práva In: *Tresněrávní revue*. Vol. 2 (2022), s. 76-85.
147. BÍLKOVÁ, Veronika – DITRICHOVÁ, Petra: Konflikt na Ukrajině a válečné zločiny In: *Bulletin advokacie*. No. 6 (2022), s. 13-17.
148. BÍLKOVÁ, Veronika – DITRICHOVÁ, Petra: Akt agrese? Zločin agrese? Ruský útok na Ukrajinu z pohledu mezinárodního práva In: *Bulletin advokacie*. No. 5 (2022), s. 15-19.
149. BOE, Morten: Rethinking Universal Jurisdiction: Toward a Multidimensional Framework In: *Modern Criminal Law Review*, 2024, s. 1. Online: <https://crimlrev.net/2024/01/08/rethinking-universal-criminal-jurisdiction-toward-a-multidimensional-framework-morten-boe/>.
150. ČORBA, Juraj: Prednosť medzinárodných zmlúv pred zákonom. In: *Justičná revue*, No. 6-7 (2002).
151. DAUSTER, Manfred: Germany's Attitude Vis-à-vis International Crime and its Prosecution by Domestic Courts. In: *Bratislava Law Review*, Vol. 20, No. 1 (2023).

152. GREPPI, Edoardo: The evolution of individual criminal responsibility under international law In: *International Review of the Red Cross*. Vol. 81, No. 835 (1999), s. 531-553.
153. FINNIN, Sarah: Mental Elements under Article 30 of the Rome Statute of the International Criminal Court: a Comparative Analysis In: *International and Comparative Law Quarterly*, Vol. 61, No. 2 (2012), s. 325-359.
154. GALDUNOVÁ, Katarína: Vybrané aspekty trestného činu agresie definovaného počas hodnotiacej konferencie k Rímskemu štatútu Medzinárodného trestného súdu In: *Právny obzor*, vol. 94, no. 5 (2011), s. 441-453.
155. GOLOVKO, Liudmyla: International Legal Mechanisms for holding the Russian Federation accountable for causing Environmental Damage as a result of Armed Aggression against Ukraine In *Bratislava Law Review*. Vol. 7, No. 1 (2023), s. 29-40.
156. GIL, Alicia – MACULAN, Elena: Current Trends in the Definition of ‘Perpetrator’ by the International Criminal Court In: *Leiden Journal of International Law*. Vol. 28, No. 2 (2015), s. 349-371.
157. HONNIBAL, Arron N.: Private Political Activists and the International Law Definition of Piracy: Acting for Private Ends In: *Adelaide Law Review*, Vol. 36, No. 2 (2015), s. 279-328.
158. CHABERT, Valentina: Environmental protection in times of war: NATO’s 1991 Operation Allied Force bombing campaign in the Federal Republic of Yugoslavia In: *Opinio Juris* (20.03.2022).

159. JUNTER, Annie – RESSOT, Caroline: La discrimination existe : les regards du droit In: *Revue de l'OFCE*. No. 114, 2010/3. s. 65-94.
160. KAEB, Caroline: A New Penalty Structure for Corporate Involvement in Atrocity Crimes: About Prosecutors and Monitors In: *Harvard International Law Journal*, Vol 57 (2016), s. 21-25.
161. KAEB, Caroline: The Shifting Sands of Corporate Liability under International Criminal Law In: *George Washington International Law Review*, 2016, vol. 49, no. 2. (2016), s. 351-403.
162. KAEB, Caroline – SCHEFFER, David: The Paradox of Kiobel in Europe In: *The American Journal of International Law*, Vol. 107, No. 4 (2013), s. 852-857.
163. O'KEEFE, Roger: Universal Jurisdiction Clarifying the Basic Concept In: *Journal of International Criminal Justice*, Vol. 2, No. 3 (2002).
164. KLANDUCH, Peter: Rekodifikácia Trestného zákona vo svetle ustanovení Rímskeho štatútu Medzinárodného trestného súdu In: *Justičná revue*, vol. 59, no. 3 (2007). s. 331-355.
165. KYRIAKAKIS, Joanna: Corporations before International Criminal Courts: Implications for the International Criminal Justice Project In: *Leiden Journal of International Law*, 2017, vol. 30, no. 1. s. 221-240.
166. KLUČKA, Ján: Miesto a úprava noriem medzinárodného práva v Ústave Slovenskej republiky. In: *Justičná revue*. Vol. 50, No. 4 (2002), s. 381-392.

167. LAFONTAINE, Fannie: Universal Jurisdiction – the Realistic Utopia In: *Journal of International Criminal Justice*, Vol. 10, No. 5 (2012).
168. LANGER, Máximo: Universal Jurisdiction is Not Disappearing: The Shift from ‘Global Enforcer’ to ‘No Safe Haven’ Universal Jurisdiction In: *Journal of International Criminal Justice*, Vol. 13, No. 2 (2015).
169. LISÁNSKY, M.: Medzinárodný trestný súd a Slovenská republika In *Právny obzor*, vol. 85, no. 5-6 (2002), s. 478-500.
170. MENTENĀKANYĀ, Olexij Mychajlovyĉ: Princíp sebaurĉenia ako model prístup u k trans ľuďom pri prepise rodus In: *Historia et Theoria Iuris*. Vol. 14, No. 1 (2022), s. 92-126.
171. MENZEL, Jörg: Criminal Offences against the Environment: The Emergence of International Environmental Criminal Law In *Rule of Law for Good Environmental Governance*. Singapore: Konrad-Adenauer-Stiftung, 2015, s. 169-178.
172. MIKLÍK, František: Štatút Medzinárodného trestného súdu a právny poriadok Slovenskej republiky In: *Justičná revue*, vol. 54, no. 11 (2002), s. 1251-1276.
173. MOUTHAN, Solange: The Prosecution of Gender-based Crimes at the ICC: Challenges and Opportunities. In: *International Criminal Law Review*. Vol. 11 (2011), pp. 775-802.
174. NAVARRO, Alejandro Ortega: The Role of Domestic Courts in the Prosecution of International Crimes In: *Hague Yearbook of International Law / Annuaire de La Haye de droit international*, Vol. 34 (2021).

175. OOSTERVELD, Valerie: Constructive Ambiguity and the Meaning of “Gender” for the International Criminal Court In: *International Feminist Journal of Politics*. Vol. 16, No. 4 (2014), pp. 563-580.
176. OZORÁKOVA (HEGYI), Lilla: The Road to Finding a Definition for the Crime of Genocide – the Importance of the Genocide Convention In: *The Law and Practice of International Courts and Tribunals*. Vol. 21 (2022).
177. PEREIRA, Ricardo: After the ICC Office of the Prosecutor’s 2016 Policy Paper on Case Selection and Prioritisation: Towards an International Crime of Ecocide? In *Criminal Law Forum*. Vol. 31 (2020), s. 179-224.
178. PHILIPPE, Xavier: The principles of universal jurisdiction and complementarity: how do the two principles intermesh? In: *International Review of the Red Cross*, Vol. 88, No. 862 (2006).
179. ROBINSON, Darryl: Ecocide – Puzzles and Possibilities In *Journal of International Criminal Justice*. Vol. 20 (2022), p. 313-347.
180. ROHT-ARRIAZA, Naomi. Universal Jurisdiction: Steps Forward, Steps Back In: *Leiden Journal of International Law*, Vol. 17, No. 2 (2004).
181. SADAT, Leila Nadya: Redefining Universal Jurisdiction In: *New England Law Review*, Vol. 35, No. 2 (2001).
182. SCHARF, Michael: Foreword: Lessons from the Saddam Trial. In: *Case Western Reserve journal of International Law*. Vol. 39, no. 1 (2007).

183. SCHARF, Michael: Order in the Courtroom: The unique Challenge of maintaining Control of a War Crimes Trial. In: *Case Western Reserve journal of International Law* (2007).
184. STEPHAN, Paul – JEFFRIES, John C.: Paul Stephan on ICJ Decision in Jurisdictional Immunities of the State (Germany v. Italy) In: *Lawfare* (5 February 2012). Online: <https://www.lawfaremedia.org/article/paul-stephan-icj-decision-jurisdictional-immunities-state-germany-v-italy>.
185. ŠTURMA, Pavel: Univerzální jurisdikce a postih závažných porušení Ženevských úmluv z r. 1949. In: *Acta Universitatis Carolinae: Iuridica*, No. 4, (2009).
186. TZEVELEKOS, Vassilis P.: Immunities Barring the Prosecution of the Crime of Aggression Against Ukraine: The Contribution of the ECtHR Case Law. In: *European Convention on Human Rights Law Review*. Online: https://brill.com/view/journals/eclr/4/2/article-p105_001.xml?ebody=pdf-117260.
187. WUERTH, Ingrid: ICJ Issues Jurisdictional Immunities Judgment In: *OpinioJuris* (7 February 2012). Online: <https://opiniojuris.org/2012/02/07/icj-issues-jurisdictional-immunities-judgment/>.
188. ZEIDY, Mohamed M.: The Principle of Complementarity: A New Machinery to Implement International Criminal Law. In: *Michigan Journal of International Law*, Vol. 23, No. 4 (2002), s. 932-935.

Iné zdroje

189. Dôvodová správa k Trestnému zákonu. Dostupné online: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=189687>.
190. ICC: *Elements of Crimes*, Hague: ICC, 2011.
191. ICC: ICC-ASP/16/Res.5 Activation of the jurisdiction of the Court over the crime of aggression.
192. ILC: Návrh článkov o zodpovednosti štátov za medzinárodne protiprávne konanie.
193. ILC: Draft articles on Prevention and Punishment of Crimes Against Humanity In *Yearbook of the International Law Commission*, 2019, vol. II, Part Two.
194. ILC: Principles of International Law Recognized in the Charter of the Nürnberg Tribunal and in the Judgment of the Tribunal.
195. Rezolúcia Valného zhromaždenia OSN A/RES/3314(XXIX) zo 17. Decembra 1974.
196. Oznámenie MZV SR číslo 333/2002 Z.z.
197. *Elements of Crimes*. Hague: International Criminal Court, 2011. s. 43. Dostupné online: <https://www.icc-cpi.int/NR/rdonlyres/336923D8-A6AD-40EC-AD7B-45BF9DE73D56/o/ElementsOfCrimesEng.pdf>.
198. *Initial report of Slovakia on Implementation of the International Covenant on Civil and Political Rights* 13/02/1996, CCPR/C/81/Add.9, 13 February 1996. Online: <https://www.mzv.sk/documents/30297/2698925/19960213%20Civil%20and%20Political%20Rights%20-%20Initial%20report%20of%20Slovakia%20on%20Imple>

mentation%20of%20the%20International%20Covenant%20on%20Civil%20and%20Political%20Rights.pdf/fe07a826-11d3-42fb-b68b-ff173of69756.

199. *Third periodic report of Slovakia on Implementation of the International Covenant on Civil and Political Rights* 20/10/2009. CCPR/C/SVK/3, 20 October 2009. Online: <https://www.mzv.sk/documents/30297/2698925/20091020%20Civil%20and%20Political%20Rights%20-%20Third%20periodic%20report%20of%20Slovakia%20on%20Implementation%20of%20the%20International%20Covenant%20on%20Civil%20and%20Political%20Rights.pdf/e66b4b4c-aad5-42fa-b990-94ae5444e061>.
200. MC 0472/1, Military Committee Concept for Counter-Terrorism. Online: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2016_01/20160817_160106-mc0472-1-final.pdf.
201. *Report of the International Law Commission on its Second Session*, 5 June to 29 July 1950, Official Records of the General Assembly, Fifth session, Supplement No.12 (A/1316), Extract from the Yearbook of the International Law Commission: 1950 , vol. II. Dostupné online: <http://legal.un.org/docs/?path=../ilc/documentation/english/reports/a_cn4_34.pdf&lang=E>.
202. *Report of the International Law Commission on its Third Session*, 16 May to 27 July 1951 Official Records of the General Assembly, Sixth Session, Supplement No.9 (A/1858). Extract from the Yearbook of the International Law Commission: 1951 , vol. II. s. 134. Dostupné online: <http://legal.un.org/docs/?path=../ilc/documentation/english/reports/a_cn4_48.pdf&lang=E>

203. *Report of the International Law Commission Covering the Work of its Sixth Session*, 3, 28 July 1954, Official Records of the General Assembly, Ninth Session, Supplement No. 9 (A/2693). Extract from the Yearbook of the International Law Commission:- 1954 , vol. II. s. 150. Dostupné online: <http://legal.un.org/docs/?path=../ilc/documentation/english/reports/a_cn4_88.pdf&lang=E>
204. *Report of the International Law Commission on the work of its Fifteenth Session*, 6 July 1963, Official Records of the General Assembly, Eighteenth Session, Supplement (A/5509). Extract from the Yearbook of the International Law Commission: 1963 , vol. II. Dostupné online: <http://legal.un.org/docs/?path=../ilc/documentation/english/reports/a_cn4_163.pdf&lang=EF>.
205. *Report of the International Law Commission on the work of its twenty-fifth session*, 7 May - 13 July 1973, Official Records of the General Assembly, Twenty-eighth session, Supplement No. 10. Extract from the Yearbook of the International Law Commission:- 1973, vol. II. Dostupné online: <http://legal.un.org/docs/?path=../ilc/documentation/english/reports/a_9010.pdf&lang=EFS>.
206. *Report of the International Law Commission on the work of its forty-second session*, Extract from the Yearbook of the International Law Commission: 1990 Document: vol. II(2) 1 May -20 July 1990, Official Records of the General Assembly, Forty-fifth session, Supplement No. 10. s. 13, 15. Dostupné online: <http://legal.un.org/docs/?path=../ilc/documentation/english/reports/a_45_10.pdf&lang=EFSXP>

207. *Report on the work of the sixty-eighth session (2016)*, 2 May-10 June and 4 July-12 August 2016. General Assembly Official Records Seventy-first session Supplement No. 10 (A/71/10). Dostupné online: <<http://legal.un.org/docs/?path=../ilc/reports/2016/english/chp7.pdf&lang=EFSRAC>>.
208. *Report of the International Law Commission Sixty-ninth session*, 1 May-2 June and 3 July-4 August 2017. General Assembly Official Records Seventy-second Session Supplement No. 10 (A/72/10). Dostupné online: <http://legal.un.org/docs/?path=../ilc/reports/2017/english/a_72_10.pdf&lang=EFSRAC>.
209. *Summaries of the Work of the International Law Commission*. Dostupné online: <http://legal.un.org/ilc/summaries/7_7.shtml>.
210. The Charter of the International Military Tribunal – Annex to the Agreement for the prosecution and punishment of the major war criminals of the European Axis z 8. augusta 1945.
211. *Third report on crimes against humanity By Sean D. Murphy, Special Rapporteur* (A/CN.4/704). s. 16. Dostupné online: <<http://legal.un.org/docs/?symbol=A/CN.4/704>>.
212. *WORKSHOP: Universal jurisdiction and international crimes: Constraints and best practices*. European Parliament, 2018, ČÁST B, s. 2-8. Online: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/603878/EXPO_STU\(2018\)603878_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/603878/EXPO_STU(2018)603878_EN.pdf).
213. Report of the Secretary-General Pursuant to Paragraph 2 of Security Council Resolution 808 (1993), UN Doc. S/25704, 3 May 1993, ods. 34.

214. Draft principles on protection of the environment in relation to armed conflicts, with commentaries In *Yearbook of the International Law Commission*, 2022, vol. II, Part Two.
215. Stop Ecocide Foundation: *Independent Expert Panel for the Legal Definition of Ecocide: Commentary and Core Text*, June 2021.
216. Office of the Prosecutor: Policy on the Crime of Gender Persecution, december 2022. Online: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/2022-12/2022-12-07-Policy-on-the-Crime-of-Gender-Persecution.pdf>.
217. Office of the Prosecutor: *Policy Paper on Sexual and Gender-Based Crimes*, jún 2014. Online: https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/Policy_Paper_on_Sexual_and_Gender-Based_Crimes-20_June_2014-ENG.pdf.
218. Le Bureau du Procureur: *Document de politique générale relatif au crime de persécution liée au genre*, December 2022. Online: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/2023-05/20220322-policy-gender-fra.pdf>.
219. Le Bureau du Procureur: *Document de politique générale relatif aux crimes sexuels et à caractère sexiste*, jún 2014. Online: https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/iccdocs/otp/Policy-Paper-on-Sexual-and-Gender-Based-Crimes_20_June_2014_FRE.pdf.
220. Permanent Mission of Vanuatu to the UN: Proposal – Independent Crime of Ecocide. Online: https://static1.squarespace.com/static/5ca2608ab914493c64ef1f6d/t/66e34b2fd56f13659fd7a093/1726171951982/Proposal_9thSeptember_Vanuatu_RomeStatute.pdf.

221. Stáli predstavitelia Kostariky, Sierra Leone, Vanuatu, Nemecka, and Slovinska pri OSN. *Mandated Review of the Kampala Amendments on the Crime of Aggression*. 8 November 2024. Online: https://crimeofaggression.info/wp-content/uploads/Letter-to-all-ICC-SPs_distribution-of-discussion-paper-on-review-of-Kampala-Amendments-on-the-Crime-of-Aggression_Nov-2024.pdf.

Vlastné diela autora

222. MAREČEK, Lukáš: Príručka k stíhaniu medzinárodných zločinov podľa trestného práva Slovenskej republiky. Poprad: Platform for Peace and Humanity, 2024, 106 s.
223. MAREČEK, Lukáš: Medzinárodné trestné právo hmotné In: SVÁK, Ján – MAREČEK, Lukáš et al.: Medzinárodné právo verejné a úvod do verejného medzinárodného práva. Bratislava: Wolters Kluwer, 2024, s. 732-781.
224. MAREČEK, Lukáš: Current status of international environmental criminal law. In: Current issues of international environmental law. Bratislava: Právnická fakulta UK v Bratislave, 2024, s. 36-46.
225. MAREČEK, Lukáš: Ochrana environmentálnych noriem prostriedkami medzinárodného trestného práva In: Bratislavské právnické fórum 2023. Bratislava: Právnická fakulta UK v Bratislave, 2023, s. 24-40.
226. MAREČEK, Lukáš: Rodové zločiny podľa medzinárodného práva. In *Justičná revue*. Vol. 74, No. 1 (2024). s. 32– 46.

227. MAREČEK, Lukáš: K niektorým aspektom prehliadaného významu Tokijského tribunálu. In: ComenIUS. Vol. 3, No. 2 (2023), s. 25-36.
228. MAREČEK, Lukáš: ICC: Prosecutor v. Dominic Ongwen. In: Bratislava Law Review. Vol. 7, No. 1 (2023), s. 125-138.
229. MAREČEK, Lukáš: Terorizmus - zločin podľa medzinárodného práva? In: Protistátní trestné činy včera a dnes. Brno. MU v Brne, 2021, s. 262-276.
230. MAREČEK, Lukáš: Odpovednosť právnických osôb za zločiny podľa medzinárodného práva. In: COFOLA 2021. Brno: MU v Brne, 2021, s. 73-85.
231. MAREČEK, Lukáš: Introduction to international legal system. In: KORDÍK, Marek et al.: International Criminal Law, Bratislava: Wolters Kluwer, 2021, s. 10-40.
232. MAREČEK, Lukáš: Vybrané terminologické nepresnosti prekladu Rímskeho štatútu. In: Liber Amicorum Ján Klučka. Košice: UPJŠ v Košiciach, 2021, s. 429-446.
233. MAREČEK, Lukáš: Možno stíhať na Slovensku zločin agresie? In: Justičná Revue. Vol. 72, No. 12 (2020), s. 1447-1462.
234. MAREČEK, Lukáš: Criminal liability of legal persons under international law - retrospection and current status. In The Lawyer Quarterly. Vol. 10, No. 4 (2020), s. 73-86.
235. MAREČEK, Lukáš: Proces s nemeckými hlavnými vojnovými zločincami. In: Prípady z medzinárodného práva verejného. Košice: UPJŠ v Košiciach, 2019, s. 26-29.
236. MAREČEK, Lukáš: Prokurátor proti Duškovi Tadićovi. In: Prípady z medzinárodného práva verejného. Košice: UPJŠ v Košiciach, 2019, s. 73-76.

237. MAREČEK, Lukáš: Zamyslenie sa nad vývojom a významom medzinárodného trestného práva. In: Bratislavské právnické forum 2020. Bratislava: Právnická fakulta UK v Bratislave, 2020, s. 93-103.
238. MAREČEK, Lukáš: Zodpovednosť právnických osôb za zločiny podľa medzinárodného práva. In: Justičná revue. Vol. 70, No. 1 (2018), s. 68-77.
239. MAREČEK, Lukáš: Princíp komplementarity medzinárodného trestného súdництва. In: Miesto, úloha a význam vnútroštátneho práva pri zabezpečovaní plnenia záväzkov vyplývajúcich z medzinárodného práva a európskeho práva. Košice: UPJŠ v Košiciach, 2018, s. 307-319.
240. MAREČEK, Lukáš: Medzinárodné trestné právo: Úvod do pojmoslovía a do súdneho systému. In: Jarná internacionalizovaná škola doktorandov 2018. Košice: UPJŠ v Košiciach, 2018, s. 312-318.
241. MAREČEK, Lukáš: Medzinárodný vojenský Tribunál v Norimbergu: príspevok k ochrane ľudských práv? In: Ľudské práva včera a dnes: Pôvod a význam ľudských práv a ich ochrana v právnej teórii i praxi. Banská Bystrica: Belianum, 2017, s. 265-274.
242. MAREČEK, Lukáš: Nedobrovoľné vnútorné presídlenie obyvateľstva ako zločin podľa medzinárodného práva. In: Jarná internacionalizovaná škola doktorandov 2017. Košice: UPJŠ v Košiciach, 2017, s. 94-101.
243. MAREČEK, Lukáš: Medzinárodné trestné súdnictvo. Vznik a význam pre vymožitelnosť medzinárodného práva. In: Vymožitelnosť práva v kontexte vývoja spoločnosti - právne,

historické a politologické východiská a problémy aplikačnej praxe. Košice. UPJŠ v Košiciach, 2017, s. 289-299.

244. MAREČEK, Lukáš: Criminal responsibility of legal persons introduced by the Special Tribunal for Lebanon. In: *Pécs Journal of International and European Law*. Vol. 4, No. 2 (2017), s. 62-70.
245. MAREČEK, Lukáš: Terrorism as a Crime under International Customary Law introduced by Special Tribunal for Lebanon. In: *The Lawyer Quarterly*. Vol. 7, No. 2 (2017), s. 73-86.

PRÁVNICKÁ FAKULTA
Univerzita Komenského
v Bratislave

ISBN (e-verzia): 978-80-7160-747-2